ÂDEM İLE HAVVA'nın GÖBEK ÇUKURLARI VAR MIYDI ?

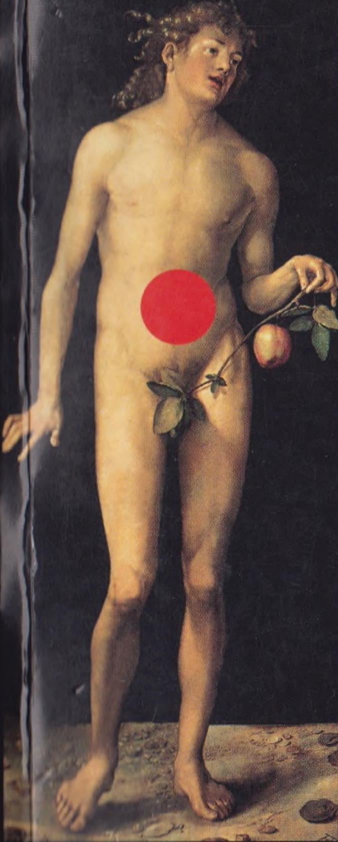
MARTIN GARDNER

EVRİM

- Göktaşları yeryüzüne yağarak bize anlatıldığı gibi yaşamı yok edecekler mi?
- Yumurtalar yalnızca baharın ilk günü mü dik durabilirler?
- Kendi çişini içmek hastalıkları iyileştirir mi?

"Martin Gardner bu ülkede bu yüzyılda ortaya çıkmış büyük aydınlardan biridir." —*Douglas Hofstadter*

ÂDEM İLE HAVVA'nın

GÖBEK ÇUKURLARI VAR MIYDI ?

Refleksoloji, Numeroloji, İdrar Tedavisi ve Öteki Kuşkulu Konular Üzerine Konuşmalar

Harold Bloom'un "Milenyumun Alametleri" ve Carl Sagan'ın "İblislerin Esiri Dünya" adlı eserleriyle yarışabilecek bir eser.

MARTIN GARDNER

EVRİM

çevirmen: CELAL KAPKIN

Adem ile Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı?

EVRIM 110
Bilim Dizisi: 33

•

Adem ile Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı?
Martin GARDNER

•

1. Basım
ISBN 975-503-121-9

•

Kitabın Özgün Adı Did Adam and Eve Have Navels?
Türkçesi: Celal KAPKIN

•

•

Yayın Yönetmeni : Ayfer KARAÖZ
Dizi Yönetmeni: Tolga BİRKANDAN
Yayına Hazırlayan Veli KARAÖZ
Kapak Film : Ebru Grafik
Baskı/Cilt Sistem Matbaacılık

•

EVRİM YAYINEVİ ve BİLGİSAYAR SAN. TİC. LTD. ŞTİ
Kadıköy İş Merkezi Neşet Ömer Sok. No: 10/ 78 -103 -108
Tel (0216) 347 49 63 Pbx Fax : (0216) 347 76 12
81300 Kadıköy / İSTANBUL
http://www.evrimkitap.com
e-mail:evrim@evrimkitap.com e-mail:vkaraoz@hotmail.com

Martin Gardner'in Kitapları

Fads and Fallacies in the Name of Science
(Bilim Adına Uydurulan Şeyler ve Saçmalıklar)
Mathematics, Magic, and Mystery
(Matematik, Büyü ve Gizem)
Great Essays in Science (yay.)
(Bilimde Büyük Denemeler)
Logic Machines and Diagrams
(Mantık Makineleri ve Şekiller)
The Scientific American Book of Mathematical Puzzles and Diversions
(The Scientific American Matematiksel Bilmeceler ve Şaşırtmacalar Kitabı)
The Annotated Alice
(Açıklamalı Alice)
The Second Scientific American Book of Mathematical Puzzles and Diversions
(Sientific American Matematiksel Bilmeceler ve Şaşırtmacalar İkinci Kitabı)
Relativity for Million
(Milyonlar için Görecelik)
The Annotated Snark
(Açıklamalı Snark)
The Ambidextrous Universe
(Hem Sağlak Hem Solak Evren)
The Annotated Ancient Mariner
(Açıklamalı Antik Denizci)
New Mathematical Diversions from Scientific American
(Scientific American'dan Yeni Matematiksel Şaşırtmacalar)
The Annotated Casey at the Bat
(Açıklamalı Yarasada Casey)
The Perplexing Puzzles and Tantalizing Teasers

(Şaşırtıcı Bilmeceler ve Kıvrandıran Sorunlar)
The Unexpected Hanging and Other Mathematical Diversions
(Beklenmedik Eğim ve Öteki Matematiksel Şaşırtmacalar)
Never Make Fun of a Turtle, My Son (verse)
(Bir Deniz Kaplumbağasını Asla Alaya Alma, Oğlum (Şiir))
The Sixth Book of Mathematical Games from Scientific American
(Scientific American'dan Matematiksel Oyunlar Altıncı Kitabı)
Codes, Chipers, and Secret Writing
(Kodlar, Şifreler ve Gizli Yazı Yazma)
Space Puzzles
(Uzay Bilmeceleri)
The Snark Puzzle Book
(Snark Bilmece Kitabı)
The Flight of Peter Fromm (novel)
(Peter Fromm'un Kaçışı (Roman))
Mathematical Magic Show
(Matematiksel Sihirbazlık Gösterisi)
More Perplexing Puzzles and Tantalizing Teasers
(Daha Çok Şaşırtıcı Bilmeceler ve Kıvrandıran Sorunlar)
The Encyclopedia of Impromptu Magic
(Hazırlıksız Sihirbazlık Ansiklopedisi)
Aha! Insight
(Oo! Sezgi)
Mathematical Carnival
(Matematiksel Karnaval)
Science: Good, Bad, and Bogus
(Bilim: İyi, Kötü ve Sahte)
Science Fiction Puzzle Tales
(Bilim Kurgu Bilmece Öyküler)
Aha! Gotcha
(Oo! Gotcha)
Wheels, Life , and Other Mathematical Amusements
(Tekerlekler, Yaşam ve Öteki Matematiksel Eğlenceler)

Order and Surprise
(Düzen ve Sürpriz)
The Whys of a Philosophical Scrivener
(Bir Felsefeci Yazarın Niçinleri)
Puzzles from Other Worlds
(Öteki Dünyalardan Bilmeceler)
The Magic Numbers of Dr. Matrix
(Dr. Matrix'in Sihirli Sayıları)
Knotted Doughnuts and Other Mathematical Entertainments
(Düğümlenmiş Çörekler ve Öteki Matematiksel Eğlenceler)
The Wreck of the Titanic Foretold?
(Titanik'in Enkazı Kehanet mi?)
The Annotated Innocence of Father Brown
(Açıklamalı, Brown Baba'nın Suçsuzluğu)
The No–Sided Professor (short stories)
(Tarafsız Profesör) (kısa öyküler)
Time Travel and Other Mathematical Bewilderments
(Zaman Yolculuğu ve Öteki Matematiksel Şaşkınlıklar)
The New Age: Notes of a Fringe Watcher
(Yeni Çağ: Bir Saçak Gözlemcisinin Notları)
Gardner's Whys and Wherefores
(Gardner'in Niçinler 'i ve Nedenleri
Penrose Tiles to Trapdoor Ciphers
(Yer Kapağı Şifrelerine Penrose Çinileri)
How Not to Test a Psychic
(Bir Medyum Nasıl Sınanmaz)
The New Ambidextrous Universe
(Yeni Hem Sağlak Hem Solak Evren)
More Annotated Alice
(Daha çok Açıklamalı Alice)
The Annotated Night Before Christmas
(Açıklamalı Noel'den Önceki Gece)
Best Remembered Poems (ed.)

(En İyi Anımsanan Şiirler) (yay.)
Fractal Music, Hypercards and More
(Fraktal Müzik, Aşırı Kartlar ve Dahası)
The Healing Revelations of Mary Baker Eddy
(Mary Baker Eddy'nin İyileştiren Tanrı Esinleri)
Martin Gardner Presents
(Martin Gardner Sunar)
My Best Mathematical and Logic Puzzles
(En İyi Matematik ve Mantık Bilmecelerim)
Classic Brainteasers
(Çözümü Zor Klasik Problemler)
Famous Poems of Bygone Days (ed.)
(Geçmiş Günlerin Ünlü Şiirleri) (yay.)
Urantia: The Great Cult Mystery
(Urantia: Büyük Gizli Mezhep)
The Universe Inside a Handkerchief
(Bir Mendilin İçindeki Evren)
On the Wild Side
(Yabani Tarafta)
Weird Water and Fuzzy Logic
(Tekinsiz Su ve Bulanık Mantık)
The Night Is Large
(Gece Geniştir)
Mental Magic
(Zihinsel Sihirbazlık)
The Annotated Thursday
(Açıklamalı Perşembe)
Visitors from Oz (novel)
(Oz'dan Gelen Ziyaretçiler) (roman)
The Annotated Alice: The Definitive Edition
(Açıklamalı Alice: Kesin Baskı)

ÂDEM ile HAVVA'nın GÖBEK ÇUKURLARI VAR MIYDI?

Refleksoloji, Numeroloji, İdrar Tedavisi ve Öteki Kuşkulu Konular üzerine Konuşmalar

Martin Gardner

Skeptical Inquirer'dergisini çıkaran, boş inanç, paranormal saçmalıklar ve ne idüğü belirsiz bilimle sürekli savaşmanın öncüsü, dostum Kendrick Frazier'e.

İçindekiler

Giriş

Bu derlemedeki bölümlerin çoğu sözde bilimin aşırı durumlarına saldırıyor. Bilim filozoflarının "sınır çekme sorunu" –bilimin iyisini kötüsünden ayırt etmek için kesin kriterler oluşturma görevi– dedikleri şeyin zorluklarının farkındayım. Açıkçası hiçbir kriter kesin değildir. Sözde bilim, keskin sınırları bulunmayan bir sürekliliğin belirsiz bir bölümüne işaret eden bulanık bir sözcüktür.

Bu yelpazenin sol ucunda bütün bilim adamlarının mantıksız saydıkları inançlar vardır. Örnekler, yeryüzünün içi boş bir küre olduğu, bizim onun içinde oturduğumuz, on bin yıl kadar önce tam altı günde yaratılmış olduğu ve yıldızların konumlarının olayların karakter ve geleceğiyle bağlantılı olduğu iddialarını içerir. Sağa, pek o kadar anlaşılmaz olmayan iddialara doğru hareket edersek Velikovsky'nin kozmolojisine, homeopati, frenoloji, Scientoloji, Wilhelm Reich'ın orgon kuramları ve öteki tuhaf tıbbi ve psikiyatrik heveslere geliriz.

Bu süreklilik boyunca daha saygın bilime doğru hareket ederken, Freud'un varsayımları, Tanrının evrimi küçük mucizelerle ilerlettiği inancı, uzay boşluğundan sınırsız enerji elde etme çabaları, Hans Arp'ın kızıla kayma'ya saldırısı ve kuasarların yakın gök cisimleri olduğu gibi tartışmalı iddiaları ve içinde kimi kanıtların ama büyük çoğunlukla kuşkunun yer aldığı öteki spekülasyon alanları yığınıyla karşılaşırız.

Yelpazemiz, sağ uçta, bilim adamlarının, kimsenin saplantı demeye cesaret edemeyeceği kadar açık varsayımları bölgesinde solarak yok oluyor. David Bohm'un kuvantum mekaniği pilot

dalga kuramını, Roger Penrose'un büklümlülerini, süperdizileri, öteki evrenler hakkında on binlerce spekülasyonu, yaşamın buraya dış uzaydan geldiği fikrini ve fizikçilerin bir TOE (theory of everything–her şeyin kuramı) oluşturmak için süregelen çabalarını düşünüyorum. Gökadalarının milyarlarca yıldız içerdiği, suyun kaynadığı ve donduğu ve bir zamanlar yeryüzünde aylak aylak dinozorların dolaştığı tartışılmaz bilim gerçekleri bu ünlü sanıların sağına doğru uzanıyor; sağlam akıllı hiçbir aydın kişinin kuşkulanmadığı böyle iddialardan milyonlarca var.

Bu antolojideki bölümlerin, biri dışında hepsi *Skeptical Inquirer'da* düzenli olarak yayımlanan "Bir Saçak Gözlemcisinin Notları" adlı sütunumda önceden yayımlanmıştır. Bu, Kendrick Frazier'in ustaca yönettiği, iki ayda bir çıkan dergi CSICOP'un (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal–Olağan ötesi İddiaların Bilimsel Araştırılması Komitesi) resmi yayın organıdır. Ayrıcalığı olan, Başıboş Dolaşan Yahudi hakkındaki kesim bir *Free Inquiry* makalesiydi.

"Asılsız iddia yıkıcı" her ne kadar çoğu zaman küçük düşürücü bir terim sayılmışsa da, ben öyle görmüyorum. *Skeptical Inquirer*'ın en önemli amacı her zaman, daha çok bilim taklidi rezilce iddiaları yıkmak olmuştur. Bir asılsız iddia yıkıcı olduğum için özür dilemiyorum. Özellikle, yanlış inanışların gereksiz acılara hatta ölüme bile neden olabildiği tıp alanlarında, kötü bilim hatalarını ortaya çıkarmanın hem bilim adamlarının hem de bilim yazarlarının görevi olduğuna inanıyorum.

Genelde halkın bilim konusunda ne kadar bilgisiz olduğunu seçimlerden biliyoruz. Birleşik Devletlerde yetişkinlerin hemen hemen yarısı hâlâ astrolojiye ve melekler ve şeytanlara ve UFO' lardaki, sık sık insan kaçıran, yabancılar tarafından gözlendiğimize inanmakta. Yarısından çoğu evrimin kanıtlanmamış bir kuram olduğuna inanıyor.

Ulusumuzda bilim eğitimi, özellikle alt seviyelerdeki sınıflarda, iyiye değil kötüye gidiyor. Bir çok eyalet ellerinden gelenin en iyisini özel liseleri ısrarla yaratılışçılığı öğretmeye zorlayarak yapıyor. Sadece kazanmakla ilgilenen açgözlü yayımcılar, astroloji, ufoloji, büyü, kalori almayı kesmeden ya da egzersiz yapmadan kilo verme tehlikeli programları ve hep bilinen kuşkulu tıp çeşitleri üzerine kitap üzerine kitap yayımlıyorlar.

Elektronik medya da aynı oranda saldırgandır. Her yıl, bu gelgit yükselişinin biteceğini ve televizyona, radyoya ve de İnternete katkıda bulunanların onca dehşet verici biçimde kamuyu sahte bilim tufanına boğuşlarının en azından dozunu düşürmeye başlayacaklarını umuyorum. Yazık ki, her yıl tufan daha kötü vuruyor. Kitap yayımcılarına gelince, selin büyüklüğünden etkilenmek için sadece bir kitabevini ziyaret etmeniz ve onun Yeni Çağ ya da metafizik kesimini bilim kesimiyle karşılaştırmanız yeter. Astroloji hakkındaki kitaplar astronomi hakkında olanlardan sayıca çok üstündür. Merhum Carl Sagan'ın dediği gibi Birleşik Devletlerdeki profesyonel astrologlar astronomlardan çok fazla. Başka ülkelerde de görüntü, eğer daha kötü değilse, üzücüdür.

Kötü bilim yıkıcılığı ile niçin ilgilenmeye başladığımı tam olarak bilmiyorum. Neden, George McCready Price'ın görüşleriyle uğradığım düş kırıklığı olabilir. Price, bir çok kitabı, çocukluğumun çok kısa bir döneminde ciddiye aldığım fosiller hakkında tufan kuramını ve altı günde yaradılışı savunan eğitimsiz bir Yedinci gün Adventist'iydi. (Yeniden Doğuş yanlısı) Price'ın nerede yanıldığını ve ne derece şaşırtıcı bir mankafa olduğunu ta ki Chicago Üniversitesinde biyoloji ve jeoloji derslerine başlayınca anladım.

Her neyse, evrim için kanıtın dünyanın güneş çevresinde dolandığı "kuram"ı kadar ezici olduğunu fark ettikten sonra –kuramlar, kuvvetle doğrulandıkları zaman "gerçek" olmaya başlarlar– *Antioch Review*'da yayımlanan "Münzevi Bilim Adamı" başlıklı bir makale yazdım. Manhattan'da bir yazın acentesinde bulunan ve

daha sonra Putnam'da yer alan bir lise arkadaşım beni bu makaleyi kitap haline getirmeye ikna etti. Adı *In the Name of Science* [Bilim Adına] idi, çabucak elde kalan bir kitap olmuştu, ama Dover onu yeniden ele aldı ve Dover'in kağıt kapaklı ilk best–seller kitaplarından biri oldu. Bir bakıma büyük oranda, Art Bell'in habercisi Long John Nebel'in tüm gece radyo programındaki konukların sürekli saldırıları yüzünden hâlâ satılıyor. Bell'in radyo programı, Nebel'inki gibi, yaygınlığını söyleşi çılgınlıklarına borçlu.

Sözde bilim hakkındaki kitabım, sihirbaz James Randi, psikolog Ray Hyman ve sosyolog Marcello Truzzi ile birlikte 1976'da CSICOP'u kurmak üzere filozof Paul Kurtz'u benimle bağlantı kurmaya yöneltti. Benim sözde bilimden çok daha önemli daha bir çok merakım var, ama konu şu dört antolojiye materyal sağladı: *Science: Good, Bad, and Bogus* (Bilim: İyi, Kötü ve Sahte); *The New Age* (Yeni Çağ); *On the Wild Side* (Yabani Tarafta) ve *Weird Water and Fuzzy Logic* (Tekinsiz Su ve Bulanık Mantık). Bu, böylesi derlemelerin beşincisi. Elinizdeki de dahil, bu kitaplardan herhangi birinin akılları somutlaştırmaya başlamasını beklemiyorum, ama eğer ara sıra açık fikirli bir okuyucuya çılgın bir inancı yok etmekte yardımcı olurlarsa kuşkuculara sadece eğlence ve kahkaha sağlamaktan çok daha fazlasını yapmış olurlar.

Martin Gardner

Hendersonville, N.C.

I. Bölüm

Evrime Karşı Yaratılışçılık

1. KESİM

Adem ile Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı?

Adem ile Havva'nın kendilerinde hiçbir zaman olmayıp da

çocuklarının her birine verdikleri nedir?

Yanıt: Ana baba

–Eski çocuk bilmecesi

Kendinizi hep bir kökten dinciler topluluğunda bulduysanız, herhangi bir kimseye şu basit soruyu sormanız hoş bir tartışmaya neden olabilir: Adem ile Havva'nın göbek çukurları var mıydı?

Kutsal kitabın tarihsel doğru olduğuna inananlar için, bu anlamsız bir soru değildir. Adem ile Havva'nın göbek çukurları *yok*tuysa o zaman onlar eksiksiz insanoğlu değillerdi. Öte yandan, göbek çukurları *var*dıysa, o zaman göbekler, onların hiç yaşamadıkları bir doğuma işaret ediyor olmalıydı.

Bruce Felton ve Mark Fowler *The Best, Worst and Most Unusual*'ın (En İyi, En Kötü ve En Alışılmadık) (Galahad Books, 1994) yazarlarıdır. Bu eğlendirici başvuru kitabında onlar birkaç paragrafı (146–47. Sayfalar) "en kötü tanrıbilimsel tartışma" dedikleri bu konuya ayırıyorlar. Onlar, ilk insan çiftinin, Sir Thomas Browne'ın, 1646'da, "genellikle Göbek dediğimiz kıvrıntılı ya da karmaşık noktamsı" şey olarak andığı şeye sahip

olup olmadığı tartışmasını Yaratılış Kitabı yazıldığından bu yana süregelen yıpratıcı bir tartışma olarak alıyorlar.

Brown'ın düşüncesi, Âdem ile Havva'nın, ana babaları olmadığı için, tamamıyla pürüzsüz bir karınları olması gerektiğiydi. 1752'de Almanya'da, Felton ve Fowler'a göre, konu üzerine kesinlikle bilimsel bir yapıt yayımlandı. Adı *Untersuchung der Frage: Ob unsere ersten Uraltern, Adam and Eve, einen Nabel gehabt* (Soru üzerinde Sınav: İlk Atalarımız, Âdem ile Havva'nın Birer Göbek Çukuruna Sahip Olup Olmadıkları) idi. Yazar Dr. Christian Tobias Ephraim Reinhard bu zor sorunun her yanını tartıştıktan sonra ünlü çiftin göbek çukurları olduğu sonucuna varıyordu.

Felton ve Fowler'ın bize anlattığı kadarıyla, ortaçağ ve Rönenas başlangıcındaki kimi Âdem ve Havva tabloları göbek çukurlarını gösteriyor, kimilerindeyse yok. Michelangelo'nun Sistine Şapel'ine Tanrının parmağı ile Âdem'in yaratılışını resmettiği tablosunda Âdem göbek çukurlu gösteriliyor. Daha sonraki ressamların çoğu Michelangelo' nun gösterdiği yolu izledi.[1]

1944'te Birleşik Devletler Meclisinde eski bilmece şen şakrak yeniden ortaya çıktı. Kolombiya Üniversitesi insanbilimcileri, Ruth Benedict ve Gene Weltfish'in "İnsan Irkları" başlıklı bir Kamusal Konular kitapçığı, Ad Reinhardt tarafından eğlenceli biçimde resimlenmişti. Reinhardt sonradan, yoğun siyah, mavi ya da öteki tek renklerde tablolar yapan soyut bir dışavurumcu olarak ünlendi. Kamusal Konular Kitapçığı No. 85'teki karikatürlerinden birinde

---

Britanyalı ressamların göbek sorununu nasıl ele aldıkları, Horace Walpole'un dört ciltlik *Anecdotes of Paintings*'inde (Tabloların Kısa Öyküleri) 1. Cilt, 3. Kesimde, bir çok tablonun reprodüksiyonları eşliğinde tartışılmıştır. Bu anıtsal çalışma İngiltere'de 1762–1771 yılları arasında yayımlandı ve daha sonra başka yazarlar tarafından düzeltilip genişletildi. Yine de yeni bir baskısı yapılıyor olabilir.

Âdem ile Havva'nın karınları üzerinde küçük siyah birer nokta vardı.

Kuzey Carolina'lı Meclis Üyesi Carl T Durham ve onun Meclis Askeri İşler Komitesi memnun olmamıştı. Onlar, yönetim kitapçığının Amerikalı görevlilere dağıtılmasının köktendinci olanlar için gurur kırıcı olacağına inanıyorlardı. Felton ve Fowler'ın belirttikleri gibi, kimi alaycılar meclis üyelerinin aslında kitapçık içinde Ordu Hava Kuvvetleri zekâ testlerinde kuzeyli siyahların güneyli beyazlardan daha yüksek puan aldıklarını gösteren bir çizelgeyi reddettiklerinden kuşkulandılar. Bense, onların kitapçığa karşı çıkışları için başka bir dayanağın, Weltfish'in, Komünist Parti'ye üye olduğunu ya da olmadığını doğrulamayı reddetmesine dayanarak, Komünist olduğuna inanmaları olduğunu sanıyorum. Yıllar sonra, 1953'te, o, Birleşik Devletleri Kore'de savaş tohumu saçmakla suçladığı zaman haberlere daha çok konu oldu.

Âdem ile Havva'nın göbek çukurları hakkındaki kadim soru yazılmış en garip kitaplardan birinde belirgin biçimde şekillendi. Yaratılışın doğruluğunu savunmayı amaçlayan bir göçmen bilim adamı tarafından yazılan kitap *Omphalos: An Attempt to Untie the Geological Knot* (Dünyanın Merkezi: Yerbilimsel Düğümü Çözme Girişimi) adındaydı ve İngiltere'de Darwin'in *Origin of Species* (Türlerin Kökeni) kitabından iki yıl önce, 1857'de yayımlandı.

Omphalos, göbek anlamında Yunanca bir sözcük. Şaşılacak kadar eski bir söylence, Zeus'un dairesel bir yeryüzü katmanının merkezini tam olarak saptama çabası içinde nasıl, bir daire çapının iki ucundan aynı hızla uçan iki kartal edindiğini anlatır. Onlar Delphi'de rastlaştılar. Göbek Taşı denilen, bir beyaz mermer parçasının işaretlediği nokta Delphi'de Apollo tapınağına taşın iki yanına altın birer kartal ile yerleştirildi. Taş çoğu zaman Yunan paraları ve vazoları üzerinde genelde bir yumurtanın yarısı biçiminde resmedildi. (James Hastings'in *Encyclopedia of Religion and Ethics*'inde [Din ve Ahlâk Ansiklopedisi] William J.

Woodhouse'un "Omphalos" başlıklı ayrıntılı makalesine bakın.)

Omphalos'un yazarı, ünlü bir şair ve eleştirmen olan Sir William Edmund Gosse'un (1849–1928) babası, Britanyalı hayvanbilimci Philip Henry Gosse (1810–88) idi.[2] Plymouth Brethren tarikatından bir köktendinci olan yaşlı Gosse, hayvan ve bitki fosillerinin Âdem ile Havva öncesi tarihlerdeki yaşamı güçlü biçimde kanıtladığını ortaya çıkardı. O, aynı zamanda, bütün evrenin İsa'dan dört bin yıl kadar önce tam altı günde yaratıldığından da kuşku duymuyordu.

Fosil kayıtlarıyla Yaratılış (Tekvin) arasındaki bu katı zıtlığı uzlaştırmanın bir yolu var mıydı? Gosse, Jorge Luis Borges'in daha sonra "müthiş zerafet" fikri dediği şeye rastladı. Eğer Tanrı, Âdem ile Havva'yı, hiçbir zaman yaşamadıkları bir doğumu anıştıran göbek çukurlarıyla yaratmışsa, yerkürenin Tanrısal Zihin dışında asla var olmayan geçmiş tarihinin bir kaydını da aynı kolaylıkla yaratamaz mıydı?

Gosse'un ortaya koyduğu gibi bu tam olarak karın düğümleri sorunu değildir, Âdem ile Havva kemiklere, dişlere, saç, parmak tırnakları ve önceden gelişmenin bütün kanıtlarını içeren öteki özellik türlerinin hepsine sahiptiler. İzninizle 1952'deki kitabım, *Fads and Fallacies in the Name of Science* (Bilim Adına Uydurulan Şeyler ve Saçmalıklar)'dan uzun bir alıntı yapacağım:

---

[2] Philip Gosse'un bir çok kitabı arasında. *Canadian Naturalist* (Kanada' lı Doğabilimci); *Introduction to Zoology* (Hayvanbilime Giriş); *The Ocean* (Okyanus); *A Naturalist's Rambles on the Devonshire Coast* (Bir Doğabilimcinin Devonshire Kıyısı Gezintileri); *Acquarium* (Akvaryum); *Bird of Jamaica* (Jamaika Kuşu); *Naturalist's Sojourn in Jamaica* (Doğabilimcinin Geçici Jamaika Yaşamı); *A Manual of Marine Zoology* (Deniz Hayvanbilimi Elkitabı) (iki cilt); *Life* (Yaşam); *Actinologia Brittanica; The Romance of Natural History* (Doğal Tarihin Romanı) ve öteki tanınmış kitaplar vardır. *Encyclopedia Britannica*'nın on birinci basımı onun bir süre Alabama'da hayvanbilim okuttuğunu söylüyor.

Her bitki ve hayvan için gerçek aynıdır. Gosse'un gösterdiği gibi, bir filin dişleri geçmiş aşamaları gösterir, bir nautilus kabuğuna bölmeler eklemeyi sürdürür, kaplumbağa levhalarına tabakalar ekler, ağaçlar mevsim değişikliklerinin ürettiği yıllık halkalar taşır. O, "fizyoloğun onunla... şuradaki ineğin bir zamanlar bir fetus olduğunu.... kanıtlayabildiği... her usavurma" diye yazıyor, "tamı tamına aynı güçle yeni doğan bir ineğin yaratılmadan yıllar önce bir embriyo olduğunu göstermeye uygulanacak." Bunların hepsi, yüzlerce sayfada öğrenilen ayrıntılarıyla, ahşap oyma düzinelerce gravürle resimlenen açıklamalarla yazar tarafından geliştirilmiştir.

Kısaca –eğer Tanrı yerküreyi Kutsal Kitap'ta betimlendiği gibi yarattıysa "başarıyla süregeleni" yaratmış olmalıydı. Bunun kaçınılmazlığı bir kez görülünce, kavramı yerkürenin jeolojik tarihine uzatmakta büyük zorluk çekilmez. Toprağın ırmaklar tarafından yavaş aşınması, katmanların eğilip bükülmeleri, denizdeki yaşamın kalıntılarıyla oluşmuş kireçtaşı dağları, uzun zamandır sönmüş yanardağlardan akmış lavlar, kaya üzerinde buzul çizikleri, tarih öncesi hayvanların ayak izleri, gömülü kemikler üzerinde diş belirtileri ve yerküre boyunca serpilmiş milyonlarca fosil kanıt– tüm bunlar ve bir çok başka özellikler, geçmişin *gerçekte asla yer almayan* jeolojik olaylarını doğruluyor.

"Dünyanın kendi kabuğu içinde iskelet fosilleriyle – asla gerçekten yaşamamış hayvanların iskeletleriyle– yaratılmış olduğunu varsaymanın Yaratanı tek amacı bizi aldatmak olan nesneler biçimlendirmekle suçlamak olduğu biçiminde karşı çıkılabilir," diye yazıyor

Gosse,. Yanıt apaçıktır. Yaratılmış bir ağacın ortak merkezli halkaları sadece aldatmak için mi oluşturulmuştu? Yaratılmış bir insanın göbeği onu bir ana babaya sahip olduğuna inandırarak aldatmayı mı amaçlıyordu?"

Böylece Gosse bu sorunun, bulunmuş fosil gübreleri, pislik fosillerini bile tartışan her yönünü kapsamaktadır. Yukarıdan buraya kadar şunu söylüyor: "varoluş öncesinin gerçek kanıtı sıradan bir zafer kazanmış olmaktan daha çoğu sayılmalıdır." O, yine de, bunun Âdem'in bağırsaklarında yeni biçimlenmiş kesinlikle varolan gereksiz madde gerçeğinden daha çok güçlük çıkarmadığına işaret ediyor. Damarlarında kan dolaşıyor olmalı ve sırayla, bağırsaklarda sindirilmemiş bir tortu kabul edilen, şiloz ve şimoz özsuları olmalı. "İlk bakışta komik görünebilir," diyerek açıkça kabul ediyor, "...ama gerçek gerçektir," diyor.

Gosse'un kanıtı, aslında, tamamıyla kusursuz. Tek bir jeoloji gerçeğini bile terketmek gerekmiyor yine de Yaratılış'ın bütünüyle uyumlu. Gosse'un gösterdiği gibi, biz Tanrının dünyayı, bütün kentleri ve arşivleri, ve insanların akıllarındaki anıları ile birlikte birkaç dakika önce yarattığını bile varsayabiliriz ve bunu olanaklı bir kuram gibi reddetmenin mantıklı bir yolu yoktur.

Ama yine de, *Omphalos* iyi karşılanmamıştı. Gosse'ların genci, kendi kitabı *Father and Son* (Baba ile Oğul)'da "Asla, bu meraklı, bu sağaltımı zor, bu bağnaz kitabı olduğundan daha büyük bir başarı olasılığıyla sular üzerine eğilen bir kitap değildi," diye yazıyor. "...O, bunu Tanrıtanımazlara (ateistler) da Hıristiyanlara da aynı biçimde önerdi... Ama, yazık ki,

Tanrıtanımazlar da Hıristiyanlar da ona aynı biçimde bakıp güldüler ve fırlatıp attılar... Babamın kendisinden en hızlı beğeniyi umduğu Charles Kingsley bile 'Tanrının kayalar üzerine olağanüstü büyük ve gereksiz bir yalan yazmış olacağına inana'madığını yazdı. Sabah çayı bardaklarımızın üzerine bir karanlık, soğuk ve kasvet çöktü."

Harold Morowitz'in, *Science 82* (Mart 1982)'deki makalesi "Cennetin Göbek Çukurları"nda işaret ettiği gibi, Philip Gosse, Thomas Huxley'le tanışmış ve rotiferler denilen hayvanlar üzerine çalışması yüzünden Kraliyet Derneği'ne seçilmişti. Charles Darwin ile tanışmış ve Darwin ile bitkiler ve hayvanlarla ilgili konularda uzun yıllar mektuplaşmıştı. Morowitz "Evrim ya da yaratılış, ya da iki büyük doğa bilimciyi ayıran olağanüstü büyük uçurum hakkında tek sözcük geçmiyor. Mektuplar, eski moda, nazik ve çok İngilizdir." diye yazıyor :

Edmund Gosse'un en tanınmış şiirlerinden biri, "Ölü Kentler Baladı," aşağıdaki dörtlükle sona eriyor

ELÇİ

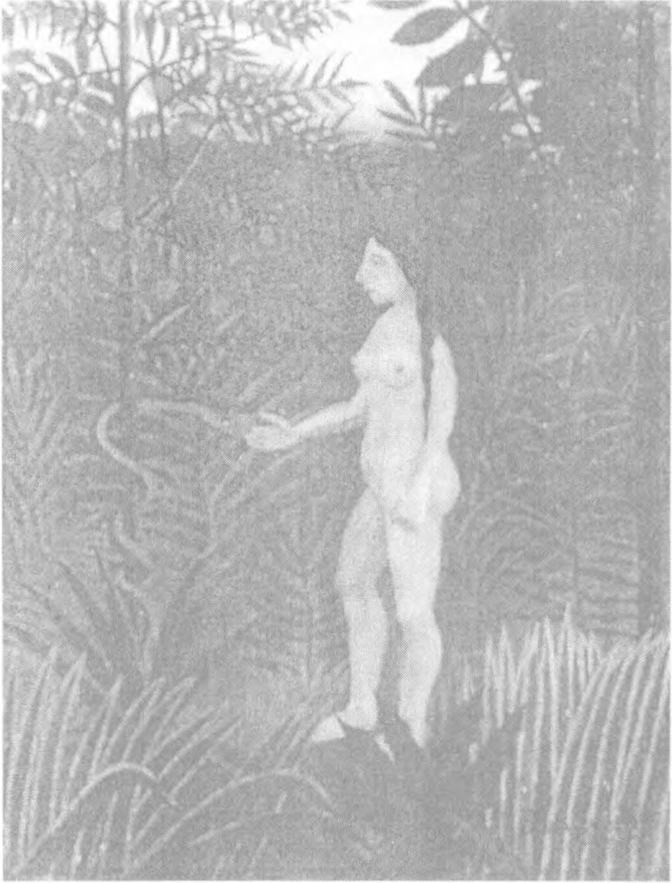
Prens, sürekli matem tutuyor, acı içinde

Daha çok boşa giden suç ve emeklerine

Unutma gözyaşları birikiyor içinde:

Nerede eski zaman kentleri nerede?

Gosse, unutulma gözyaşlarının, babasının fosil kaydı açıklama çabası gibi sabit fikirli çalışmalarını nasıl da daha hızlı erittiği üzerine de bir şiir yazabilirdi.

Henri Rousseau, Havva, 1905 (Art Resource, New York)

Bugün Omphalos'u ciddiye alabilecek yaratılışçı bulunmayacağını varsayabilirdim. Ama pek öyle değil! Des Moines Sunday Register (22 Mart 1987) okuyucu John Patterson'ın, bir milyon yaşında bir süpernovanın var olmasının Tanrı'nın tüm evreni

İsa'dan 4000 yıl kadar önce yarattığı fikrine ters düştüğünü öne süren bir mektubunu yayımladı. Nisan sayısında, gazete Donna Lowers diye birinden aldığı aşağıdaki yanıtı geçti:

> John Peterson'ın mektubuna. gelince... bilimin iyi belgelenmiş bir gerçeği olarak süpernova –kuşkusuz öyledir! Ne var ki, koşullara bağlı kanıt dışında evrimi kanıtlayamaz ve yaratılışçılar yaratılışı Tanrı kelamı dışında kanıtlayamazlar.
>
> Hıristiyan olmak inanç denen önemli bir öğe gerektirir....
>
> Evet, ben Tanrı tarafından altı gündeki yaratılışa inanıyorum. Ayrıca O' nun, herhangi bir bilim adamının geçen yılları gösterdiğini öne sürdüğü halkalar içeren tam olgunlaşmış ağaçları bir günde yarattığına da inanıyorum. O, toprağın derinliklerinde doğanın milyonlarca yılda üretebileceği petrol çukurları yarattı. Denizlere ilişkin fosilleri karalara O yerleştirdi ve yine O, 20. Yüzyıl' da hayretle karşılamamız için patlayan yıldızlar yarattı...

Omphalos savını günümüz yaratılışçılarından çok azı kabul ediyorsa da, Gosse tartışmasının bir biçimi, ışığının bize ulaşması milyonlarca yıl alan, Yerküreden çok uzak gökadaları bulunduğunu ışık hızının kanıtlar gibi göründüğünü açıklamak için genç–Dünyacılar tarafından sık sık savunuldu. Evreni Tanrı yarattı, diye diretirler onlar, bu uzak gökadalarından zaten gelmekte olan ışıkla birlikte! Gosse, gökadaları hakkındaki bu kanıtı bilseydi memnun olurdu. Aslında, ben de bunu, geçmişte ışık şimdi olduğundan milyonlarca kez daha hızlı yol alıyordu diyen iddiadan daha iyi buluyorum.

Göbek çukurları sorununa gelince, günümüzün, Tanrı' nın Âdem'i topraktan ve Havva'yı Âdem'in kaburga kemiğinden

yarattığına inanan genç–Dünya yaratılışçıları, çiftin göbek çukurları konusunda yadırganası biçimde sessizler. Eski zamanlar anlamına gelen yaşamın öteki yanları hakkında da sesleri çıkmıyor. Örneğin Cennet Bahçesi'ndeki ağaçların gövdeleri kesilmiş olsaydı halkalar görülür müydü? Jerry Falwell ve öteki televangelistler böyle soruları nasıl yanıtlarlardı?

Hem Katolik hem Protestan, özgür düşünceli bir çok Hıristiyan ilk insanların bedenlerinin evrimini artık kabul ediyor. Ama yine de, şimdiki papa yenilerde yaptığı bir bildiride evrimin yasal bir kuram olduğunu, kişinin Tanrının Âdem ile Havva'ya ölümsüz ruhlar –maymunsu atalar tarafından edinilmiş olmayan ruhlar– aşıladığında ayak diremesi gerektiğini vurguladı. Bu, artık, kalburüstü Katolik düşünürlerin hemen hepsinin kanısıdır. Bu, bir çift de olsa ikiden daha çok da olsa, ilk insanların ruhsuz yaratıklar olan anneler tarafından emzirilip büyütüldüğüne inanmaya zorlar. Bir zamanlar bunun hakkında "Korkunç Boynuzlar" –boynuzlar bir ikilemin boynuzlarıdır– adlı, *The No–Sided Professor* (Tarafsız Profesör) (Prometheus Books, 1987) derlememde bulacağınız bir öykü yazdım.

Göbek çukurları bir çok eski şakaya konu olmuştur, onun için izninizle bu sütunu daha neşeli bir notla bitireyim. Göbek çukurlarının en çok, yatakta sırtüstü uzanıp salatalık yerken tuz koyacak bir nokta olarak yararlı oldukları öne sürülmüştür. Ve bir subay bir sivile denizci cerrah olduğunu söyler. "Üstüme iyilik sağlık" der adam, "siz cerrahlar amma da uzmanlaşıyorsunuz!" [Navel (göbek) ile Naval (denizci) arasında çevrilemeyen bir sözcük oyunu Ç.]

2. KESİM

Akıllı Tasarımda Phillip Johnson

Kasım 1996'da 160'dan çok bilim adamı ve bilgin *intelligent design* (akıllı tasarım) denen bir akımın ilk yıllık toplantısı için Kaliforniya, La Mirada'da Biola Üniversitesinde bir araya geldiler. Buna ön ayak olanlar, tutucu Hıristiyanlık'tan herhangi bir dinle ilişkili olmayan felsefi tanrıcılığa uzanan görüşlere sahip tanrıcılardı.

Akıllı tasarımcılar, Dünyanın ve üzerindeki tüm yaşamın on bin yıl kadar önce harfi harfine altı günde yaratıldığına ve fosillerin bütün dünyayı içine alan bir sel baskınıyla yok olan yaşamın kalıntıları olduğuna inatla inanan eğitimsiz Hıristiyan köktendincilerle karıştırılmamalı. Akıllı tasarımı (intelligent design'dan ID) öne sürenlerin birçoğu antik Dünya ile kavgalı değil. Onlar, Dünyanın en eski çağlara ait denizlerinde oluşan tek hücreli örneklerden milyonlarca yılda evrilmiş yaşam gerçeğini kabul ediyorlar. Onlar sadece bu evrimin Tanrının yol göstericiliği olmaksızın oluştuğu fikriyle kavgalılar.

Öte yandan, ID akımıyla birleşenlerin çoğu utanç duymayan "genç–Dünyacılar"dır. Biola toplantısında bir numara olan konuşmacı Nancey Pearcey kadar, ID haber bülteni *Origins and Designs*'ın yayımcısı Paul Nelson da ateşli bir genç–Dünyacıdır. "Eski Dünyacılar" aralarındaki bu köktendincilerden dolayı utanç duyarlar ama etkilerini yok etmek için ellerinden geleni yaparlar.

Akımın yükselmesinde çağdaş kozmolojideki iki gelişme güçlü roller oynadı. Big bang (büyük patlama), az sayıda temel

parçacıkla onların alanlarının, sonunda sizin ve benim ortaya çıkışımızı da içine alan, bütün evren tarihini gizilgüç olarak barındırdığı bir yaratılış anını akla getiriyor. Öteki harekete getirici kuvvet güçlü insan ilkesidir. O, evrenin, olağanüstü iyi ayarlanmış bir düzine temel doğa sabiti olmasaydı yaşama hattâ gezegenlerin ve güneşlerin oluşmasına bile izin vermeyebileceğini öne sürer. Kısaca ID' ciler çağdaş kozmolojinin dolaylı olarak aşkın bir Tasarımcıyı akla getirdiğini iddia ediyorlar. Bir fizikçi ve kamutanrıcı (panteist) olarak Freeman Dyson bunu, anılmaya değer biçimde "Evren bir anlamda gelmekte olduğumuz olarak bilinmeli," diye ortaya koyuyor.

ID' ciler daha da ileri gidiyorlar. Romalı Katolik biyokimyacı Michael Behe'nin (adı tee–hee(kıkır kıkır gülme) ile uyaklı) yeni *Darwin's Black Box* (Darwin'in Kara Kutusu) da içinde, etkileyici kitaplar yığını ile Darwinizmi öldürmeye uğraşıyorlar. Onlar "Darwinizm" ile evrimin sadece rasgele değişinimler ve doğal ayıklanma ile işlediği kanısını anlatmak istiyorlar. Elbette, dar bir anlamda. Darwinizm değişinimlerin bulunmasıyla uzun zaman önce düzeltildi. Çağdaş evrim kuramı genetik ve yirminci yüzyıl biliminin konuyla ilgili bütün öteki bulgularıyla işbirliği yapıyor. Darwin, şimdi terkedilmiş olan, sonradan kazanılmış ayırt edici niteliklerin kalıtsal olduğu fikrini kabullenen bir Lamarck yanlısıydı.

Son birkaç yılda, önde gelen bir çok siyasal tutucu ID savunucusu oldu. İsrail Tanrısı'nda kararlı bir inanır, Irving Kristol on yıllardır Darwinizm'e saldırıyor. Onun görüşleri 1959'da bir Darwin yaşamöyküsü bile yazan eşi Gertrude Himmelfarb tarafından da paylaşıldı. *Slouching Towards Gomorrah*'da (Hımbıl Hımbıl Gomore'ye Doğru) (1996) Robert Bork, Behe' den, doğruluğu saptanmış gibi, "Darwinizm, bildiğimiz kadarıyla, yaşamı açıklayamıyor...Din, desteklenmemiş inançla bilimsel tanrı tanımazlık kavgasını pek uzun sürdüremeyecek. Ön yargı yan

değiştirdi, doğabilimci tanrıtanımazlık ve laik hümanizm savunmadalar," satırlarını alıntılıyor.

Tutucu dergi Commentary, Haziran 1996 sayısında, çok yakınlarda halk için bir integral hesap tanıtımı yayımlamış olan matematikçi David Berlinski'nin ateşli ID savunması "Yadsınabilir Darwin,"e yer verdi. O, "bir yüksük yapmak bile bir zekâ eylemi gerektirir," diye yazıyor: "yaşamın yapay olarak yapılması neden farklı olsun?"

Bir sağ kanat Katoliği, Pat Buchanan evrimi bütünüyle yadsıyor. Gazetesinin sütunlarında ona saldırdı ve William Jennings Bryan'ın sözlerini anımsatarak "Siz maymundan gelme olduğunuzu düşünebilirsiniz, ama ben değilim," dedi. Kuşkusuz, insanlar maymundan gelme değiller, genel bir yanlış anlama.

ID'yi savunan en etkili kitap Phillip E. Johnson'un *Darwin on Trial*' dır (Darwin Yargılamada) (InterVarsity Press, 1991, 1993'te yeniden gözden geçirildi). William Buckley 1989'da Johnson'ı televizyon programına çıkardı ve kitabı Buckley'nin *National Review*'ında (19 Nisan 1991) büyük ödülle ödüllendirildi. Aynı dergi (22 Nisan 1996) Johnson'a Carl Sagan'ın *The Demon–Haunted World*'u (Şeytanlı Dünya) hakkında yıkıcı eleştiri yapma izni verdi. Aynı derecede tutucu *New Criterion* (Ekim 1995) Johnson'ın Darwinci Daniel Dennett'in *Darwin's Dangerous Idea*'sını (Darwin'in Tehlikeli Düşüncesi) şiddetle eleştirmesine izin verdi.

Şurası açık ki, ben burada ID' cilerin yeni kitaplarının tümünü yorumlayamam, onun için izninizle *Darwin on Trial* üzerine yoğunlaşayım, Johnson, Berkeley'de, Kaliforniya Üniversitesi'nde yumuşak tavırlı nazik bir hukuk profesörüdür. Kaliforniya Garden Grove'da televangelist Robert Schuller'in Kristal Katedral'ini ve Manhattan AT&T yapısını tasarlayan ünlü mimar Philip (tek l) Johnson ile karıştırılmamalı.

Günümüz evrimcileri evrim gerçeği üzerinde tamamıyla

anlaşıyorlarsa da işleyiş mekanizmaları üzerinde dalaşıyorlar. Çok önemli bir gedik, yavaş değişimi vurgulayan Darwin izleyicisi aşamacılarla (gradualist), "sıçrama" kuramcıları, özellikle de, hızlı değişim dönemleriyle kesilen, bir çok yaşam biçimi için uzun duraklama dönemlerini vurgulayan Stephen Jay Gould arasındadır. "Hızlı" sözcüğüyle onlar, on binlerce yıl içinde –jeolojik zamana kıyasla sadece bir an– yer alan değişimleri kast ederler.

Johnson bu anlaşmazlıkları ayrıntılı olarak anlatmakta iyidir. O, bunları, yaşamın nasıl evrildiği konusunda koyu gizler –ancak Tanrının yaratıcı eylemleriyle doldurulabilen geniş boşluklar– bulunduğu şeklindeki görüşüne destek yapar. Bir türde rastlantısal evrimin önemsiz şeyler –örneğin köpeklerin çeşitliliği– oluşturduğunu bütünüyle kabul eder, ama doğrudan doğruya Yukarıdan bir şeyler olmaksızın yeni bir türün ortaya çıkabileceğini kabul etmez. Onun temel iddiası, Darwinli günlerden günümüze bütün evrim karşıtlarınca vurgulanan, gözler ve kanatlar kadar karmaşık yapıların bir anda ve tamamıyla biçimlenmiş olarak ortaya çıkmadıkları sürece kalıcı değere sahip olmadıklarıdır. Yanlışta direterek, aradaki evreler fosillerde yoktur ve basitçe var olmamıştır der. [3]

Johnson'un kitabının hiçbir yerinde Britanyalı biyolog St. George Mivart'tan söz edilmemesi şaşırtıcıdır. Mivart evrime karşıtlığın Galileo'ya karşıtlık kadar olağanüstü bir gaf olduğu konusunda kilisesini –o özgür düşünceli bir Katolikti– ikna etmeye bir ömür adadı. Mivart, Darwin'in ciddiye alınan kitabı *The*

---

[3] Fosillerin binlerce "kayıp halka"sı vardır ve her yıl daha çoğu bulunuyor. Örneğin, sürüngenlerle memeliler, sürüngenlerle kuşlar, kara memelileriyle balinalar, atlarla ataları ve insanlarla soyu tükenmiş maymun benzeri ataları arasındaki evreler. Sözde fosil "boşluklar"ı kısmen, fosilleşme koşullarının az bulunurluğuna ve Gould ve arkadaşları tarafından vurgulanan görece olarak hızlı *değişinim* dizilerine dayalıdır

Genesis of Species'de (Türlerin Doğuşu) (1871) yeni türlerin değişimini açıklamak ve özellikle ilk insan bedenine ölümsüz bir ruh aşılamak için Tanrı yardımı gerektiği konusunu tartıştı. Johnson'ın Darwinizm'e temel karşıtlıklarının hepsi Mirvat'ın eski kitabında vardır. Mirvat aforoz edilmiş ve Hıristiyan usulü cenaze törenini reddetmişti. İşin gülünesi yanı, onun evrime yaklaşımı şimdi Papa II. John Paul tarafından resmen kabul ediliyor ve hemen bütün Katolik tanrıbilimciler tarafından destekleniyor.

Mivart gözler ve kanatların önemsiz düzelmelerle evrilmek için aşırı karmaşık olduklarını ve böyle yapıların gizli başlangıç aşamaları yaşamsal değerde olamayacağı için ansızın ortaya çıkmak zorunda olduklarını vurgulayan ilk önemli bilim adamıdır.

Mivart zamanından günümüze kadar her kademeden yaratılışçılar hiç değiştirmeden "Yarım bir kanat ne işe yarar?"diye sordular. Richard Dawkins tanınmış kitabı *The Blind Watchmaker*'da (Kör Saatçi) bunu aşağıdaki gibi yanıtladı:

> Süreklilik içindeki her aşamayı güzelce sergileyen ve bugün yaşamakta olan hayvanlar vardır. Ayak parmakları arasında büyük perdeleri yavaş yavaş gelişen kurbağalar, havayı yakalayan yassılmış bedenleriyle ağaç yılanları, bedenlerinin yanında kanatçıklar bulunan kertenkeleler; ve kol ve bacakları arasına gerili zarlarıyla bize yarasaların nasıl ortaya çıkmış olabileceğini gösteren bir çok memeli türü vardır. Yaratılışçı literatürün tersine sadece "yarım kanatlı" hayvanlar değil, bir kanadın dörtte birine dörtte üçüne ve benzerine sahip hayvanlar bile vardır. Bir uçma sürekliliği fikri, havada, biçimleri ne olursa olsun, çok küçük hayvanların zarifçe süzülme eğilimini anımsadığımız zaman, daha bile inandırıcı olmaya başlıyor. Bu inandırıcılığın nedeni, küçükten büyüğe sonsuz küçük aşamalı bir süreklilik bulunmasıdır.

Darwin'in kendisinin ayrıntılarına girdiği benzer tartışmalar, gözlerin, farklı bir çok türde, deri üzerinde ışığa duyarlı noktalardan, bağımsız olarak nasıl yavaşça evrilebildiği hakkında aynı oranda akla yakın varsayımlar verir. Johnson, Dawkins'in gözler ve kanatların aşamalı gelişmesi senaryolarını aktarıyorsa da onlara, destekleyici kanıta sahip olmayan kuramsal "düzmeceler" diyor: "Daha hiç kimse gözler ve kanatların aşamalı evriminin olanaklı olduğunu denemeyle doğrulamış değil." Dawkins bununla hiç uyuşmuyordu. *A River Out of Eden*'da (1995) (Cennet Dışında Bir Irmak) gözün çeşitli evrimleri üzerine anlamlı bir kesim var.

Johnson'ın Hollandalı bitkibilimci, *değişinim* (mutasyon) sözcüğünü bulan adam, Hugo de Vries'ye hiç başvurmamış olmasına da şaşıyorum. De Vries, her yeni türün, bir kuşakta oluşan tek bir büyük değişinim sonucu "ansızın" ortaya çıktığını tartıştı ve kısa bir süre için bir çok izleyici kazandı.

Johnson'un kitabını bitirdiğim zaman, Darwinizm'e modası geçmiş karşı çıkışlarından onun yerine koyduklarından daha az etkilenmiştim. Bu çok önemli sorunda o öfkelendirecek derecede suskundur. Dört olasılık vardır:

1. Johnson, evrimin doğal ayıklanmayla izlenen önemsiz değişinimlerle işlediğini kabul ediyor, ama elverişli bütün değişinimleri Tanrının ürettiğini düşünüyor. Johnson sürekli, değişime uğramış daha eski biçimleri bulunmayan yeni türlerin "ansızın" ortaya çıktıklarını vurguladığı için bunu bir yana bırakıyorum.

2. Johnson, yeni, milyonlarca türün, Tanrının yarattığı kocaman değişinimlerin sonucu olarak ansızın ortaya çıktıklarını düşünüyor.

3. Johnson, Tanrının yalnız yaşamın yaratılmasında ve yaşamın bitkiler, sürüngenler, memeliler, balıklar, kuşlar ve elbette insanlar olarak basit sınıflandırılması için kocaman değişinimler üretmekte işe karıştığını düşünüyor.

4. Johnson; yaşam tarihinin kimi noktalarında Tanrının buyrukla ataları olmayan yeni yaşam biçimleri yarattığını düşünüyor. Antik bir Dünya bulunduğunu kabul eden ama Yaratılış'ı (her "gün"ü uzun bir zaman dilimi varsayarak) yol boyunca Tanrının gösterdiği binlerce mucize varlığında izlemek isteyen bir çok yaratılışçının savunduğu görüş budur.

Kitapları ve yazılarında, Johnson fosil kayalarındaki bütün o gizemli boşlukları karşılayan evrimi nasıl düşündüğünü açıklamayı inatla reddetti. İnsanla maymunsu yaratıklar arasındaki boşluğa köprü kurulduğu zaman olanlar üzerine düşündüklerini aydınlatmadı. Yaratılış'ın anlattığı gibi yerin tozlarından yaratılmış bir Âdem ve Havva mı yoksa birkaç Âdem ve Havva mı vardı? (Kutsal Kitap'ın iki yaratılış yorumundan birinde, Havva, Jerry Falwell ve öteki köktendincilerce tam anlamıyla gerçek kabul edilen bir mucizeyle Âdem'in kaburga kemiğinden biçimlendirildi.) Yoksa Tanrı sadece ruhsuz hayvan bedenlerine ruhlar mı aşıladı?

Lütfen, Mr. Johnson, şu basit soruları açıkça yanıtlayın. İlk farenin bir annesi var mıydı? Tanrı erkeklere neden meme uçları koymuş olsun?

Bana öyle geliyor ki, yer değiştirmesi gerektiğini düşündüklerini ya da en azından kuşkulandıklarını bizimle paylaşmada evrimi bu denli azgınca hırpalamak Johnson için dürüstçe değil. Dünyanın yuvarlak olduğunu yalanlayan ama hangi biçimde olduğunu düşündüğünüzü asla göstermeyen bir kitap yazmak gibi bir şey bu. Bu sorulara kimi yanıtlar almayı umarak Johnson ile düzinelerce mektup alışverişinde bulundum. Ne tür bir yaratılışçılığı benimsediğini söylemeyi kesinlikle reddetti. Onun düşünüş biçimi ne? *Darwin in Trial,* sadece tanrısız Darwinizme saldırma niyetinde. O, onun yerine geçmesi gerekeni ortaya koymaya gerek görmüyor.

1992'de videoya alınmış bir konferansta, bir soruyu yanıtlayan Johnson, ID'lerin Tanrının işe nasıl karıştığı hakkında tutarsız

fikirleri olduğunu kabul ediyor. Öyle olacağından kesinlikle emin olduğu gibi, Darwinizm tamamıyla gözden düştükten sonra bir "paradigma değişikliği" olacağı ve bilim adamlarının Tanrının evrimi tam olarak ne zaman ve nasıl ileri sürdüğünün deneysel kanıtını araştırmaktan kurtulacakları umudunu ifade ediyor olabilir, ben Johnson'ın bu soru hakkında hiçbir sağlam fikri bulunmadığına inanıyorum.

Johnson'ın İncil'e özgü Presbiteryen olduğunu fark ettim. Ama Yeni Ahit mucizelerini kabul etmekte ne kadar uzağa gidiyordu? İsa'nın bir bakireden doğduğuna, Lazarus'u çürümekte olan bir ceset halindeyken dirilttiğine, su üstünde yürüdüğüne ya da suyu şaraba dönüştürdüğüne inanıp inanmadığını sormak için yazdım. İsa'nın Dirilişine inandığını ve Kutsal Kitaba ilişkin öteki mucizelerin kabulünün sorun olmadığını söylediyse de, yine, yanıtlamayı reddetti.

Johnson'ın ikinci kitabı, *Reason in the Balance* (Dengeli Uslamlama), (InterVarsity Press, 1995) her ne kadar bir kesimi yine Dawkins'e saldırılar içeriyorsa da başlıca tanrıtanımazlığa saldırıdır. Önceki kitabında olduğu gibi, yeni türlerin Tanrı tarafından yönlendirilmiş çok büyük değişinimlerin sonucu olarak ortaya çıktığını, ya da Tanrı'nın ataları olmayan yaşam biçimleri yarattığını düşünüp düşünmediğini bilmemize asla izin vermiyor.

Johnson'ın, içinde (257.sayfa), dinsel romanım, *The Flight of Peter Fromm*'a (Peter Fromm'un Kaçışı), her ne kadar Hıristiyanlığa bir saldırı olsa da, büyük hayranlık duyduğunu söylediği bir dipnotu ile irkilmiştim. Bununla birlikte, benim nasıl olup da "doğalcı bir dünya görüşü"nü korurken aynı zamanda bir Tanrı inancına sahip olduğumu anlamayabilir.

Kolay. Johnson'ın tersine, ben temel inançlarımı açığa vurmak konusunda çekingen değilim. Ben, bizim sonlu küçük akıllarımız için tamamıyla anlaşılmaz, "büsbütün farklı" bir tanrısal konumda,

coşkulu bir inanç sıçrayışına inanıyorum. Kavrayışımızdan bir kedinin integral hesabı kavrayışı kadar uzak olan gerçekler bulunduğuna inanıyorum. Tanrıya doğanın aslında var olan olarak da baktığım için Tanrının evreni hem yarattığını hem de ayakta tuttuğunu sırası geldiğinde söyleyebilirim. "Parmak dokundurma boş inancı" –Tanrının zaman zaman evreni onarmak üzere içine bir parmak dokundurarak doğa yasalarını yok etmeyi gerekli gördüğü fikri– dediğim şeye inanmıyorum. Newton sadece evreni Tanrının yarattığından kuşku duymuyor değildi, o, güneş sisteminin pürüzsüz işleyişini sürdürmesi için gezegenlerin yörüngelerini düzenli aralıklarla ayarlamanın Tanrı için gerekli olduğuna da inanıyordu.

Johnson bu Newton'cu inancı paylaşmıyorsa, neden Tanrının yaratma yönteminin birleşik doğa yasalarıyla birlikte rastlantı olduğunu benimseyemiyor? Buna, gizli gündeminin, gerici Presbiteryenliği savunma olmasının neden olduğundan kuşkulanıyorum. Einstein'ın eleştirileri ne olursa olsun rastlantı rezil bir sözcük değildir. Kuvantum mekaniğinde mutlak biçimde ve güzelce gereklidir.

Ara sıra, kuvantum yasalarının sadece yolu, ya da belki en iyi yolu, sağladığını; Tanrınınsa, milyarlarca yıl sonra zeki yaşamı yaratmaya yetenekli koskocaman bir evreni yaratabildiğini düşlüyorum. Şaşılacak şey, bilinçsiz bir saatçinin, Yukarıdaki herhangi bir plandan habersiz, gerçekten onca iyi çalışabilmesidir. Aksi halde burada bu sözcükleri okuyor olmayabilirdiniz.

Darwin'in acı gerçeklerinden biri, karısının Anglikan Ortodoksluğunu asla aşamamasıdır. Onun gözü yaşlı yakarışlarına karşın, Darwin Hıristiyan inanışlarını erkenden bir yana bıraktı ve sonunda kızı Anne'ın ölümünden sonra Tanrı inancını tümüyle yitirdi. Bununla birlikte, *Origin of Species*'in (Türlerin Kökeni) yayımlanmasından bir yıl önce, 1860'da, Darwin, Asa Gray'e bir mektubunda akıllı tasarımı savundu:

> Gözün özel olarak tasarlanmış olduğu inancında zorunluluk bulmuyorum. Öte yandan, ne olursa olsun bu olağanüstü evrene ve özellikle insanın doğasına bakıp her şeyin bilinçsiz bir kuvvetin sonucu olduğu kararına varmaya katlanamıyorum. Herşeye tasarlanmış yasaların sonucu olarak bakma eğilimindeyim; ayrıntılarsa ister iyi olsun ister kötü şans dediğimiz şeyin işleyişine bırakılmış. Bu fikir, *en azından* beni tatmin etmiyor. Bütün konunun insan zekâsı için aşırı derin olduğunu fazlasıyla duyumsuyorum. Newton'ın zekâsı üzerine tahmin yürütmeye çalışan bir köpek gibi.

Daha iyisini söyleyemezdim.

Darwin on Trial'ın en kulak tırmalayıcı eleştirisi *Scientific American*'ın Temmuz 1992 sayısında Stephen Jay Gould'un eleştirisiydi. Kusursuz başka bir eleştiri, insanbilimci Eugenie C. Scott'ınkiydi, *Creation / Evolution*, cilt 13 (1993) sayfl.36–47'de ortaya çıktı. Şöyle bitiriyor: "*Darwin on Trial* bilim adamları tarafından okunmayı hak ediyor, bilimsel değeri bakımından değil, o zaten göz ardı edilebilir, ama siyasal ve toplumsal etki potansiyeli için."

Johnson'ın son kitabı *Defeating Darwinism by Opening Minds*'dır (Açık Zihinlerin Darwinizm'i Yenişi) (InterVarsity Press,1997). Yayımcının kataloğunda bir reklam, Michael Behe'den alınmış: "Phillip Johnson, evrim ve toplumdaki etkisi konusunda çağımızın en saydam düşünürüdür."

David Berlinski'nin evrim üzerine ateşli saldırısı (*Commentary*, Haziran 1996), Phillip Johnson'ın bir önceki kitabı *Darwin on*

Trial gibi, hemen göze batan olağanüstü büyük bir eksik içeriyor. Yaratışçılığın hangi türünü desteklediğini hiçbir yerde bize anlatmıyor.

Johnson gibi, Berlinski de, bütün yaşamın yavaş yavaş gelişen küçük değişmelerle evrildiği Darwinci görüşü her nasılsa hırpalayan Stephen Gould ve arkadaşlarının daha belirginleştirdiği evrimi düşünüyor gibi görünüyor. Gould'un kuramında sıçramalar, kuşkusuz, sadece, belli türlerin o süre içinde değişmeden kaldığı olağanüstü uzun dönemlere göreli sıçramalardır. Örneğin, Trilobitler. Gould'un sıçramaları on binlerce yıldır, kimi zaman alışılmış olandan daha hızlı oluşmasının nedenleri hâlâ tam olarak açık olmayan küçücük değişinimlerden ileri gelir. Darwin'in güçlü adamı, Thomas Huxley, bu sıçramaların iyice farkındaydı ve onlar Darwin zamanından günümüze kadar yaratılışçılar için yakacak sağladılar. Gerçekte, Johnson ve Berlinski tarafından evrime karşı öne sürülen her kanıt bir yüzyıldan çok geriye gidiyor. Onlar bugün, Tanrının bütün evreni yaklaşık on bin yıl önce, tam olarak Yaratılış'ta söylendiği gibi altı günde yarattığına inanan Protestan köktendinciler tarafından tekrar tekrar yinelenmektedir.

Commentary (Eylül 1996), benim bir mektubum da içinde, Berlinski'ye saldıran ve onu savunan mektuplara yirmi sayfa ayırdı. Ben mektubuma, Berlinski'ye "İlk insanların hayvan ana babalara sahip olduğunu mu yoksa hiç ana babaları olmadığını mı düşünüyorsunuz?" diye sorarak son verdim. Mektuplara verdiği on beş sayfalık yanıtında, Berlinski mektubumu şöyle yorumluyordu: "Mr. Gardner'ın son sorusuna gelince: ilk insanların ana babaları olup olmadığı bilmecesiyle bir çok yıl uğraştım; bunu söylemekten üzgünüm, hâlâ yanıt bulamadım." Bu kısa yorumu şaşırtıcı buluyorum. İlk insanlar ana baba sahibi değil idiyseler, o zaman onlar Yehova tarafından hemen oracıkta yaratılmış olmalılar. İnsan Berlinski'nin, Havva'nın Âdem'in kaburgasından yaratılmış olabileceği olasılığına açık olup olmadığını merak ediyor.

Bir haftalık bir bebeği düşünün. Bir haftalık gorilden daha az "insan"dır. Bir bebeğin gelişme süreci boyunca ansızın yetişkin bir kişi oluverdiği bir an yoktur. *Homo sapiens*'in evrimi benzer bir gelişme dizisindedir. Evrimi yöneten yasaları Tanrı yapıp onaylıyorsa Tanrı için süreç içine parmak sokmanın ne gereği var? Vatikan'ın gökbilim gözlem evinin başkanı, Galileo'ya ilişkin bir televizyon gösterisinde şöyle dedi: "Büyülü bir an yoktu. Olay tümüyle büyüdür."

Berlinski'nin görüşleri, *Commentary*'nin Şubat 1998 sayısındaki "Bir Big Bang Var mıydı?" başlıklı makalesinde kozmolojik evrime saldırdığı zaman çok daha şaşırtıcı oluyordu. (*Commentary* Ocak 1996'daki "İnsan Ruhu Fizik Komutasında," başlıklı önceki makalesini görmemiştim.)

Gökadaların çekilme hızının bir ölçüsü olarak, kızıla kayma hakkında ciddi kuşkuları olduğu için, Berlinski evrenin genişlemekte olduğu konusunda da aynı oranda kuşku bulunduğunu, bu nedenle de evrenin bir big bang'den kaynaklandığını kabullenmek için güvenilir nedenler olmadığını tartışıyor. Belki de Berlinski durağan bir evreni yeğler, ya her zaman olduğu gibiydi ya da geçmişte bir anda yaratıldı.

Behe'in kitabının adındaki "kara kutu" canlı hücredir. Kutsal yardım olmaksızın evrilmiş olmak için çok fazla karmaşık olduğuna inanır. Behe'nin belli başlı gösterisi, belli bakterilerin dönen kamçılarıdır. O, yavaş doğal ayıklanmayla kamçının nasıl evrilebildiğini açıklayabilecek ilkel biçimleri kavramanın hiçbir yolu olmadığı konusunda ayak direr. Johnson ve Berlinski gibi biz de onun Tanrının evrim boyunca yardımcı olduğu konusunda tam olarak ne düşündüğünü asla öğrenemeyiz. Johnson, Behe'ye "Üzülme Mike," diye yazdı. "*Times* [*New York*] eleştirilerinde seni vurup ezse de, 4 Ağustos'ta onu yayımladıkları zaman Birleşik Devletlerde kültürel bir deprem olacak."

Kuşkusuz böyle bir deprem olmadı.

Son günlerde akıllı tasarıma, özellikle Johnson ve Behe'ye odaklanan, yaman bir saldırı için Robert T. Pennock'ın *Tower of Babel. The Evidence Against the New Creationism*'i (Babil Kulesi: Yeni Yaratılışçılığa Karşı Kanıt) salık veririm. Bu kitabın alışılmadık yanı, Pennock'ın, Darwinci evrimin çoğu kör saatçi gibi savunucularına benzemeyen, Quaker geleneğinde Tanrının varlığına inanan biri olmasıdır. O, Tanrının evrimi yol boyunca küçük mucizeler gerçekleştirerek desteklediği varsayımına, yaşamın evrimini yöneten bütün yasaların tümüyle farklı bir kutsallık tarafından yaratılmış ve sürdürülmekte oldukları nedeniyle gerek görmüyor.

Tuhaftır, Pennock, Kutsal Kitabı o denli ciddiye alan yaratılışçıların Tanrıyı, araba, tekne ve uçaklarını geliştirmeyi sürdüren insanlara benzer biçimde evreni sürekli onarıyor saymakla insanlara benzeşir görmek zorunda olduklarını yazıyor. Onlara İsaiah (55:8)'ı anımsatıyor: "Çünkü benim düşüncelerim sizin düşünceleriniz değildir, ne de sizin yollarınız benim yollarım, diyor Tanrı."

Wall Street Journal'daki (16 Ağustos 1999) bir sütunda Johnson, "ülkesinde yenilerde bulunan fosillerin Darwinci evrim kuramı ile bağdaşmadıklarını söyleyerek dünyanın çeşitli yerlerinde konferans veren" bir "Çinli taşılbilimci" ye başvuruyor. *Skeptical Inquirer*'da (Kasım / Aralık 1999) bildirildiği gibi, fizikçi David Thomas, Johnson'a şunu sormak için yazdı: Bu gizemli bilim adamı kim ve fosil bulguları hakkında bilimsel bir bildirisi var mı? Johnson adamın adını vermeyi reddetti, henüz İngilizce hiçbir şey yayımlamadığını ekledi. "Ağzım açık kaldı" diyor Thomas. "Siyasada bir Boş Boğaz beklenebilir –ama bilimde hayır."

II.Bölüm

Gökbilim

3.KESİM

Kıyamet Ucubeleri mi?

Asteroid! Asteroid!

Gökyüzünü baştan sona hızla geçen şey.

Sıyırıp mı geçecek yoksa çarpacak mı yeryüzüne?

Yok mu olacak herşey?

–Armand T. Ringer

Gökbilimci Brian Marsden Mart 1998'de, Massachusetts, Cambridge'de Harvard–Smitsonian Astrofizik Gözlemevinde ürpertiler geçirten bir bildiri yayınladı. 1977 XF11 asteroidinin seksen sekiz günlük gözlemine dayanarak, bilgisayarı bu koskocaman kayanın 26 Ekim 2028 Perşembe günü Doğu saatiyle 13,30'da Dünyaya tehlikeli biçimde yakın olabileceğini hesaplıyordu. O, Yeryüzünün, aydan uzaklığımızın ancak sekizde biri kadar, sadece 30.000 mil uzağından geçebilirdi. Neredeyse bir mil genişliğindeki kaya dünyaya çarparsa çarpmanın yakıp yıkmasının çok korkunç olması beklenebilirdi.

Ertesi gün, köktendinci öncüler bu olası kıyameti peygamberlerinin İkinci Geliş'ine bağlama zamanı bulamadan önce, Marsden alçak gönüllülükle özür diliyordu. NASA'nın Tepkili Uçak Fırlatma Laboratuvarında Eleanor Helin ve

yardımcıları, XF11'in yolunun çok daha duyarlı hesaplanmasına yol açan yedi yıl önceki bir fotoğraftaki yerini saptadılar. Asteroid her yirmi bir ayda bir güneşi dolanıyor. Onun Dünyanın yörüngesi ile 2028'deki kesişmesi bizden, ayın dünyadan uzaklığının iki buçuk katı kadar, 600.000 mil uzakta olacak.

"Dünyaya yakın nesneler" (Near Earth Objects'ten NEO'lar) günümüzde, Dünyanın yörüngesini gezegenimizden çok uzak olmadan düzenli aralıklarla kesen çok büyük cisimler için kullanılan bir terimdir. Bunlar, asteroidleri, çarpışmalarından çok sayıda asteroid parçalarının oluştuğu meteoridleri ve Plüton'un ötesindeki çok uzak bölgelerden gelen kuyrukluyıldızları içine alıyor. Yeryüzüne çarpan NEO'ların neden olduğu yıkımlar, çağdaş yıkım filmlerine olduğu kadar ilk bilim–kurguya da ortak konular oluşturdu.

Her zaman olduğu gibi, H. G. Wells konuya öncü oldu [4] Onun *In the Days of the Comet* (Kuyrukluyıldız Günlerinde) romanı, dev bir kuyrukluyıldızın Dünyanın yakınından geçmesinin etkileriyle ilgilidir. Kısa öyküsü "Yıldız", bir mamut NEO'nun neden olduğu yıkımın canlı bir anlatımıdır. Güneş sistemi dışından bir asteroid (Wells ona "gezegen" diyor) yörüngesinden sapmıştır. Neptün ile çarpışır. Bu ikisi güneş içine dalmadan önce Dünyayı hemen tamamıyla yıkan ateşli bir "yıldız" oluşturmak üzere birleşir.

---

[4] Bu tam olarak doğru değil. Dünyanın NEO'larla karşılaşması hakkında daha eski ama sönük birkaç öykü vardı; örneğin Edgar Allan Poe'nun "Eiros ile Charmian'ın Konuşması" (1839). Artık somutlaşmayan ruhlar halindeki Dünyalı iki çiftçi, Dünyanın dev bir kuyrukluyıldız tarafından yakılıp yıkılışını anımsar. O, dünya atmosferinin bütün azotunu almıştır. Kalan oksijen Dünyanın elevler içinde patlamasına neden olmuştur. Everett Bleiler'in *Science Fiction: The Early Years* (1990) (Bilim–Kurgu: İlk Yıllar)'ı S. Austin, Jr'ın yine 1839'da yayımlanmış Dünyanın bir kuyrukyıldız tarafından parçalandığı öyküsü, "Kuyrukyıldız"ı da listeye alıyor.

Wells'in öyküsü ilk kez, Londra'nın süreli yayını *The Graphic*'in 1887 Noel sayısında görüldü. Çalışma odamda, derginin "O daha parlak" diye bağırarak gözlerini yukarıya yıldıza diken Londralıları gösteren tam sayfa, tamamıyla renkli çerçeveli resmi var. Gazete satıcısı bir çocuk, çok büyük kırmızı harflerle "Yeryüzünün Toptan Yıkılışı" manşetli bir gazete tutuyor.

Wells'in Dünya ile yıldız birbiri çevresinde dönerken olanları nasıl betimlediği aşağıda:

> Ve sonra bulutlar toplandı, gökyüzü görünmez oldu, şimşek ve yıldırımlar dünyayı bir giysi gibi çevreledi; dünyanın her yanına insanların daha önce asla görmediği bir sağnak yağıyordu ve titrek, kırmızı volkan ışıklarının bulut örtüsüne karşın parladığı yeri çamur sağanakları basıyordu. Toprağın her yerinden yıkıntı balçıkları bırakan sular fışkırıyor ve toprak, bütün yüzenleri ve insan ve hayvanların ve yavrularının ölü bedenleriyle bora geçirmiş bir plaj gibi karmakarışıktı. Toprak dışında günlerce su aktığı için, arazi, ağaçlar ve yol üzerindeki evler süprülüyor ve çok büyük bentler oluşarak karşı yakada devasa hendekler kazılıyordu. Bunlar yıldız ve sıcağı izleyen karanlık günlerdi. Hepsi gelip geçtiyse de yersarsıntıları haftalar ve aylarca sürdü.

Bir yeni yetme olarak, o zamanlar en tuttuğum dergi Hugo Gernsback'ın *Science and Invention*'ının Temmuz – Aralık 1923 sayılarında bulup okuduğum akıl almaz bir romanın altı bölümünü anımsıyorum. Yazarı Ray Cummings ve romanın adı *Around the Universe: An Astronomical Comedy* (Evren Çevresinde: Gökbilimsel Güldürü) idi.. Tubby'yi, kız arkadaşını ve Sir Isaac denen bir astrofizikçiyi taşıyan bir uzay gemisi hakkındaydı. Evreni keşfettikten sonra, kötü Marslıların dünyayı ele geçirmeyi

planladıklarını öğrenirler. Bunu önlemek için, Sir Isaac uzay gemisini küçücük bir asteroid çevresinde döndürmeye başlar, bu dönme sonunda onun yörüngesi hafifçe sapar. Bu, Sir Isaac'ın önceden hesapladığı biçimde daha büyük asteroidlerle bir dizi çarpışmalara neden olur ve sonuçta Mars ile çarpışıp orada oturanları yok eden dev bir ateş topu yaratır.

Bu göründüğü kadar çılgınca değildir. Asteroidlerin yörüngeleri karmakarışıktır. Bir anlık bir değişiklik Sir Isaac tarafından tetiklenen türde bir "kelebek etkisi" başlatabilir. Güneş sistemimiz bile durağan değildir. Küçük bir gezegene yaklaşan ya da ona çarpan dev bir NEO, bir gezegeni güneş sisteminin dışına atacağı düşünülebilecek zincirleme bir tepkime oluşturabilirdi. (Adam Frank'ın, *Astronomy*, Mayıs 1998 sayısında 54–59. sayfalardaki "Saat Mekanizmasında Çatlak" başlıklı yazısına bakın.) Newton bu durağansızlığın iyice ayrımındaydı. O, sistemi pürüzsüz işletmeyi sürdürmek üzere gezegen yörüngelerini zaman zaman araya girerek düzeltmek için Tanrının işe karışmasının gerekli olduğuna inanmıştı

Dünyayı yok eden NEO'lar hakkında daha sonraki bilim kurgu romanların listesi çok uzundur. Sinema perdesinde New York kenti NEO'lar tarafından iki kez yok edildi. Sean Connery, Natalie Wood, Henry Fonda ve Trevor Howard'ın yeteneklerinin boşa harcandığı kasvetli bir 1979 filmi *Meteor*'da da yıkılmıştı. Daha eski ve daha da anlamsız *When Worlds Collide* (1951) (Dünyalar Çarpıştığı Zaman)'da Ballus denen başıboş bir yıldız devasa bir gelgit dalgasıyla New York kentini dümdüz eder. Yenilerde XF11 paniğinin büyük bir reklam yaptığı bu yıl tam o zamandan sonra gösterilen NEO'ların çarpmaları hakkında iki yeni yıkım filmini şimdi yazıyorum: Disney'in *Armageddon* (Mahşer)'inde Bruce Willis ve Paramount'un *Deep Impact*'ında (Şiddetli Çarpışma) Robert Duvall oynuyor. Her iki filmin görsel efektlerinde bilimsel doğruluğun üst düzeyde olacağına bahse girmek yerinde olur.

When Worlds Collide, Philip Wylie ve Edwin Balmer'in 1933'teki tanınmış romanına dayandırılmıştı. Kitaptaki kıyamet günü NEO'su Bronson Alfa'dır –dünya benzeri küçük bir gezegeni (Beta) çevresinde fırıl fırıl döndüren çok büyük bir gezengen. Çift, çok uzak bir güneş sisteminden kopup uzaklaşır. Beta bir zamanlar bir duygulu varlıklar kültürünü barındırıyordu ve dış uzayın soğuğu, kuşkusuz, yüzeyindeki herşeyi dondurdu.

Alfa'nın yakın geçişi, Dünya ile kentlerini şiddetli met dalgaları, yersarsıntıları ve yanardağ patlamalarıyla yakıp yıkar. Yazarların anlatımıyla: "Dünya olgun bir üzüm gibi patlar." Sağ kalanlar vardır. Gezegenler güneş çevresini dolanır, sonra Dünyaya geri dönerler. Ay harap olduktan sonra, Alfa Dünya ile çarpışarak parçalara ayırır. Sonra hiperbolik bir yörünge üzerinde güneş sistemini bırakır.

Beta, Dünya'nın yerine geçerek güneş sisteminin sürekli bir üyesi olarak kalır. Dünya yok olmadan hemen önce yürekli erkekler, kadınlar ve çocuklardan oluşan birkaç yüz kişilik bir grup atomik güçlü iki uzay gemisi ile kaçmayı başarır. Onlar, yemyeşil bir gök, hâlâ yaşayan bitkiler ve hemen hemen Dünyanınkine eşdeğer solunabilir bir atmosfer buldukları ısınmış bir gezegene, Beta'ya yerleşirler. Onlar gezegeni yurt edinecek ve insanlığı sürdüreceklerdir. Kitabın romantik ilgisini birbirlerine aşık Tony ile Eve sağlar.

Roman 1932'de *Blue Book* dergisinde bölümlere ayrılarak yayımlanmaya başladığı zaman BK (Bilim Kurgu) meraklıları arasında hemen heyecan yarattı. Bir eleştirmen "birincil önemde gökbilimsel bir fantezi" diye adlandırdı. Kalın ciltlisi en çok satan kitap oldu. Kanımca o, kurtarmalık az sağlam bilimiyle alt düzeyde bir ucuz kurgudur.

Blue Book'ta 1933'te başlayıp ertesi yıl kitap halinde yayımlanan devamı, *After Worlds Collide* (Dünyalar Çarpıştıktan

Sonra) daha da kötüdür. Sömürgeciler gezegende plastik kaplı kentler, metal yollar, görülmemiş havagemileri geniş bir elektrik üretim istasyonu bulurlar. Gezegenin yerlilerinden "iz yoktur. Ressamlar yerlileri insan benzeri olarak gösterirler. Uzay gemileriyle Beta'ya kaçan öteki dünyalıları da. Amerikalılarla Asyalı Komünist bir grup arasında savaş patlak verir. Amerikalılar kazanır. Geriye büyük bir giz kalır. Beta'nın yerlilerine ne oldu? Bu soruyu yanıtlamak üzere ikinci bir devam yazılması düşünülmüştü, ama Balmer ile Wylie plan üzerinde anlaşamadılar ve asla yazılmadı.

Daha sonraki bilim kurgu yazarları NEO çarpışmalarıyla, demir, nikel ve daha değerli mineraller için kaynak asteroidler arayan maceracılarla olduğundan daha az ilgilendiler. Buna örnekler, Clifford Simak'ın "Altın Asteroidi" ve Malcom Jameson'ın "Uzayın Altın Arayıcıları"dır. Öteki öyküler, güneş sisteminin çok daha uzaklarına ulaşmak için bir süre kalınacak noktalar olarak kullanılan ya da uzay gemileri kılığına bürünmüş asteroidler içerirler.

Asteroid "yıldız gibi" anlamına Yunanca bir sözcükten gelir. Onlara böyle denilmişti çünkü ilk teleskoplarla ancak ışık noktaları olarak görülebiliyorlardı. O zamandan beri iki büyük asteroidin uzay sondaları tarafından yakın fotoğrafları çekildi. Biçimsiz patateslere benziyorlar, yüzeyleri ayımızın yüzeyi gibi kraterlerle çiçekbozuğu görünümünde.

Mars ile Jüpiter'in yörüngeleri arasındaki asteroid kuşağı, çapları bir mil ve yukarı on binlerce asteroid içeriyor. Daha büyük olanlar küresel, ama küçük olanlar, iç çekimleri kütle çekimlerinden daha büyük olanlar aşırı düzensiz. Asteroid boyutu için daha küçük bir sınır yok çünkü daha aşağıda onlar çok küçük kayalar ve toz parçacıkları diye sınıflanıyorlar. Hiçbiri atmosfer tutmaya yetecek büyüklükte değil.

İlk bulunan (1801'de) en büyük asteroid, Ceres, bir ucundan öteki ucuna 600 milden büyüktü. Bir yıl sonra 370 mil boyundaki Pallas bulundu. 140 mil kadar boyundaki Juno ve herhalde 330 mil çaplı, Vesta sırasıyla 1804 ve 1807'de bulundular. Yüzeyinin yüksek yansıtıcılığı nedeniyle Vesta zaman zaman çıplak gözle de görülebilir. Bu dört asteroid birlikte bütün asteroidlerin toplu kütlesinin yarısından çoğuna sahip sayılır. Her ne kadar bizim ayımızdan daha küçük bir gezegen oluşturabilirlerse de.

Ida, yakından fotoğafı çekilmiş ikinci asteroid (ilki Gaspara idi) yaklaşık otuz altı mil uzunluğundadır. Gökbilimcileri şaşırtan, fotoğraftan, küçücük bir ay yörüngesi izleyen Ida'nın asteroidden kopma bir parça olabileceğinin ortaya çıkmasıydı. Bir çok başka asteroidin bir aya sahip olduğuna inanıldı. 1999'da Eugenia adlı bir asteroidin yörüngesini izleyen bir aycığın fotoğrafı çekilmişti. "Dünyaya Yakın Asteroid Buluşma Yeri" (NEAR) denen araştırıcı bir uzay roketi, Yerkürenin yörüngesini her kırk dört yılda bir kesen, NEO' ların en büyüğü Eros'un neredeyse yakın plan denecek yakın resimlerini çekti.

Asteroidler bir zamanlar uzay uçuşu için tehlikeli kabul ediliyordu, ama bir uzay gemisini harap etmeye yeterli büyüklükte olanlar arasındaki uzaklıkların bu denli geniş oluşu –tipik olarak milyonlarca mil– böyle kazalar tehlikesini neredeyse sıfıra indiriyor. Asteroid kuşağının önceleri düşünüldüğü gibi tehlikeli olmaktan çok temizleyici oldukları bulunmadan önceki ilk uzay dizilerinde uzay gemilerinin asteroidlerle ölümcül çarpışmaları geneldi.

Asteroidler, bir süre için Yunan tanrılarından (önce, sadece tanrıçalardan) ad alıyorlardı, ama bu adlar bitince kentlerden, devletlerden, uluslardan, kişiler (gerçek ya da düşsel) hatta ev hayvanlarından ad almaya başladılar. Yeni bir asteroid bulan kimse ona ad vermeye izinliydi. Günümüzde asteroidlerin çoğu bulundukları yılı izleyen harfler ve belki bir sayı ile düzenleniyor. James Randi ile benim adımızın verildiği asteroidler bulunduğunu

bildirmekten mutluluk duyuyorum. CSICOP'un yirminci yıldönümünde CSICOP da, onu kuran Paul Kurtz da kendi adlarında asteroidlere sahiptiler (*Skeptical Inquirer*, Eylül/Ekim 1996, s.8).

Asteroidleri oluşturan neydi? Conan Doyle'un romanı *The Valley of Fear* (Korku Vadisi)'nde Sherlock Holmes'un amansız düşmanı, Profesör Moriarty'nin "Bir Asteroidin Dinamiği" adlı bilimsel bir yapıtı olduğunu öğreniyoruz. Bir defasında Isaac Asimov bu anlaşılması zor bilimsel yazının, asteroidlerin, içinde yaşayanların nükleer enerjiyi bularak dünyalarını küçücük parçacıklara ayırdıkları küçük bir gezegenin artıkları olduğunu tartıştığını tahmin etti. Bir zamanlar, bilim kurgu yazarlarının gözdesi olan bu fikir, nükleer bir patlama bile bir astroit kuşak oluşturmaya yeterli olmayacağı için bırakılmıştı. Egemen olan görüş, kayaların herhalde yakındaki Jüpiterin güçlü kütleçekimsel etkisi nedeniyle bir gezegen içinde yoğunlaşamayan madde olduğudur.

En sonunda, Yerkürenin çok büyük bir NEO ile çarpışacağına, geçmişte böyle olaylar çok sık olduğu için, kuşku yoktur. En son 1908'de orta Sibirya'nın Tunguska Irmağı Vadisi'ne büyük bir NEO gürültüyle çarptı. Bir çok millik bir çevrede ağaçlar dümdüz oldu ve bir sürü Ren geyiği öldü. Benzer çarpmaları doğrulayan hemen hemen iki yüz çukur saptanmıştır ve kuşkusuz aşınma yüzünden çok önceleri kayıplara karışmış binlerce çukur vardır. 65 milyon yıl önce, Mesozoik devrin sonunda, dinozorları içine alan kütlesel yaşam kıyımının dev bir NEO çarpması sonucu olduğuna yaygın biçimde inanılmaktadır.

Hemen bütün asteroidler, asteroid kuşağı ile sınırlanmıştır, ama birçoğu Jüpiterin yörüngesinin çok ötesinde başıboştur ve ötekiler Venüs'ün yörüngesi içine dalar. Merkür'ün yörüngesi içinde yüzenlere Icarus ve Satürn ötesinde yüzenlere Charon denir. Mars'ın iki ayı, yakalanmış asteroidler olabilir. En az bir mil genişliğinde binden çok asteroidin NEO'lar oldukları tahmin

ediliyor. Herhalde bir düzine kadarı üç mil ya da daha geniştir. Bunların Yerküreye yaklaşmaları ya da ona çarpması insanlık için büyük bir tehdit oluşturur.

1937'de, yarım mil genişliğindeki Hermes Dünya ay uzaklığının iki katı kadarla bizi ıskaladı. 1989'da, o da onun yaklaşık yarısı genişliğinde olan, Asclepius denilen asteroid daha da yakına geldi. 1991'de 30 fit kadar genişliğinde küçük bir asteroid aya olan uzaklığın yarısından az bir uzaklıkla geçti. En son ıskalama 1996'da, üçte bir mil genişliğindeki JA1 yalnız 280.000 mil, Dünya ay uzaklığından sadece kırk bin mil fazlasıyla bizi ıskalayan geniş asteroidler için bir rekor oluşturduğu zaman oldu.

Eğer gelecekte bir gün Dünya ile yakında çarpışacak bir asteroid saptanırsa yıkımı önlemek için ne yapılabilir? Bilim kurguda gözden kaçmış olmayan bir öneri, kayaya onu zararsız bir yörüngeye fırlatacak bir nükleer bomba saldırısıdır. (Eski bilim kurgu kuyrukluyıldızları savmak için top bataryaları kullandı.) Bunun tehlikesi Dünya ile çarpışabilecek parçalar oluşmasının el sürülmemiş kayanınkinden daha bile çok zarar verebilmesidir.

Bu, NBC'nin Mart 1998'de yeniden yayınladığı 1977'nin dört saatlik televizyon filmi *Asteroid*'te olanların tam olarak aynıdır. Bir kuyrukluyıldız bir grup asteroidin yörüngesini değiştirir ve onları hızlandırarak Dünyaya doğru gönderir. En büyükleri, Eros, lazer ışınlarıyla patlatılmıştır, ama oluşan parçaların binlercesi anlatılamaz hasara neden olarak Dünya üzerine büyük kaya parçaları yağar. Filmin görsel efektleri dikkat çekicidir, özellikle Dallas gökdelenlerinin yerle bir oluşu, ama kurtulanların aranması ve kurtarma sahneleri bitmez tükenmez gibi gelir. Bir asteroidi saptırmak için daha iyi bir teknik onu zararsız bir yörüngeye itelemek üzere kaya üzerine bir füze motoru indirmek ya da itmeyi güneş ışınımının yapmasını sağlamak için büyük bir güneş yelkeni bitiştirmek olabilir.

Bununla birlikte, çarpışmayı önlemek üzere ölçümler almak için yeterli zamanın bulunmadığını ve Dünyanın, hepimizi hızla unutuluşa savuran, dev bir NEO tarafından fırlatıldığını düşünün. Böyle bir olayın felsefi karışıklıkları ne olur? Bunun tanrıtanımazlar (ateistler), bilinemezciler (agnostikler) ve kamutanrıcılar (panteistler) için sorun olmadığı apaçıktır çünkü onlar doğanın türlerin korunması konusuna metelik vermediği gerçeğini kabullenmişlerdir.

Tanrıcılardan ne haber? Ben, ansızın oluşacak bir insanlık kıyımının onlar için bile kabul edilebilir olabileceğini düşünme eğilimindeyim. Unutmayın, Kutsal Kitabın Yehovasının, Nuh ve ailesi dışında bütün erkek kadın ve çocukları ve onların hayvanlarını boğduğu söylenir.

Tanrı, bir yersarsıntısının binleri öldürmesine ya da Veba'nın Avrupa'nın yarısını silip süpürmesine izin veriyorsa, bir asteroidin insanlık tarihini şiddetli bir sona getirmesine göz yummaktan çekinecek değildir herhalde.

Başvuru Kaynakları

"Gökyüzü Düşüyor mu?", gezegenler astronomu David Morrison, *Skeptical Inquirer*, Mayıs / Haziran 1997'de. Morrison, değersiz bulduğu üçü de içinde, on yeni ticari kitabı konuları bakımından gözden geçiriyor.

"Kuruklu yıldızlarla Asteroidlerin Çarpışmaları," Tom Gehrels, *Scientific American*, Mart 1996'da.

XF11'in yanlış hesaplanması hakkında, şunlara bakın: "Vay!", Leon Jaroff, *Time*'da; "Boş Ver!", Adam Rogers ve Sharon Begley, *Newsweek*'de; ve "Pekâlâ, Onlar Bunun İçin Biraz Uzaktalar!," Charles Petit, *U.S.News and World Report*'da. Her üç makale 23 Mart 1998'de yayımlandı.

Hazards Due to Comets and Asteroids (Kuyrukluyıldız ve Asteroidlere Bağlanabilecek Tehlikeler), Arizona Üniversitesi'nde bir asteroid araştırma programı yürüten Gehrels'in yayımladığı bir bilimsel makaleler koleksiyonu. Bu standart başvuru kaynağı Arizona Üniversitesi Yayınevi tarafından 1994'de yayımlandı.

"Uzay Opus'u: Philip Wylie," Sam Moskowitz'in *Explorers of the Infinite: Shapers of Science Fiction* (1963) (Sınırsızın Kâşifleri: Bilim Kurguya Biçim Verenler)'de 17.Kesim.

Ek

Deep Impact (Şiddetli Çarpışma) ve *Armageddon*'u (Mahşer) gördükten sonra aldığım notlar.

Impact olağanüstü büyük bir kuyrukluyıldızın Dünyaya doğru gelişini betimliyor. Kuyrukluyıldızı yok etmek için nükleer bombalarla silahlandırılmış *Mesih* (Kurtarıcı) adlı bir uzaygemisi gönderilir. Ne yazık ki, bombaların bütün yaptığı kuyrukluyıldızı, ikisi de hâlâ Dünyayı tehdit eden, iki parçaya bölmektir. Parçaları saptırma çabaları başarısız olur. Küçük olanı Atlantik'e düşer ve çok büyük bir gelgit dalgası yaratarak New York City, Washington D. C. ve Philadelphia'yı yıkar.

Yılların astronotu Robert Duvall tarafından yönetilen *Mesih*'in tayfaları uzayda kalır. Dünyayı kocaman parçaların büyük olanıyla tamamen yok olmaktan kurtarmanın tek çaresi *Mesihi* o parçanın içine daldırmak ve geminin kalan nükleer bombalarını patlatmaktır.

Yolları üzerindeki yerine getirilmesi gereken bu intihar görevi filmin en inanılmaz sahnesini oluşturuyor. Yerleştirilen bombaların kuyrukluyıldızda patlaması sırasında bordada bulunan bir astronot alevlerle kör olmuştur. Duvall yanında *Moby–Dick* romanının bir

kopyasını getirmiştir. Kör olmuş adama onu okumaya başlar: "Ara beni İsmail." (Kendisi için "o herkese karşı olacaktır, herkes de ona" denilmiş olan İbrani peygamberi Ç.n.) Senaryo yazarlarının kuyrukluyıldızın, Melville'in beyaz balinası gibi, şeytanı simgelemesini amaçladığı anlaşılıyor. İntihar görevi başarılıdır. Büyük parça, kurtulan Dünya üzerine sağnak olup yağan zararsız parçacıklara bölünmüştür.

Bu arada, küçük parçanın oluşturduğu met dalgası dünya çevresinde milyonlarca kişiyi öldürür. Film, A.B.D. başkanı olan yakışıklı bir siyah adamın yıkılan kentlerin yeniden yapılacağına yemin eden ve insanlığın yaşamakta olması nedeniyle Tanrıya şükreden televizyon konuşmasıyla sona erer.

Okuyucuları, filmin iki yan planını ayrıntılarıyla okumaktan korudum. Biri genç bir astronomla kız arkadaşını içeriyor. Öteki, babasıyla yabancılaşmış TV başarısına bel bağlanan bir kadınla ilgili. Onlar bir deniz kıyısında, yüksek bir met dalgasının kendilerine yaklaşmakta olduğunu gözledikleri dokunaklı bir sahnede birbirlerini kucaklayarak barışıyorlar.

Armageddon, başlıca, bir rak konserinden daha gürültülü, kulak patlatan seslerin eşlik ettiği olağanüstü görsel efektlerden ibaret; kulak verdiğiniz yalnız patlamalar, çarpışmalar ve çarpmalar değil astronotlar da ardı arkası kesilmezcesine birbirlerine bağırıyor. Uzmanlar Dünyayı Texas büyüklüğünde bir asteroidden kurtarmak için tek çarenin bu ucubenin içine bir nükleer bomba yerleştirmek olduğuna karar verirler. Bunu uygulamak için Dünyanın en büyük petrol kuyusu açıcısı, Bruce Willis'e başvururlar.

Adı Harry olan Willis, tek çocuğu Grace'i bıçkınlarından biriyle sevişirken yakalamıştır. Öylesine öfkelidir ki adamı öldürmeye bile kalkışır. Oysa zavallı adam özel görev almak zorundadır. Tayfalar asteroide iner. Büyük asteroidler yuvarlak ve düzgündürler, ama bu yüzeyinde dikili iri demir çubuklarıyla ekzotik görünümlü biridir.

Tayfalar içine bombayı inderecekleri derin bir çukur kazarlar. Eyvah, onlar güven içinde uzay gemisine döner dönmez çalışmaya başlamasını amaçladıkları patlatıcı aygıt işlemiyor. Bombayı elle patlatmak için biri geride kalmalı.

Tayfalar aralarında çöp çekerler. Kısa olanı Grace'in sevgilisi çeker. O bombayı patlatmak için geride kalmaya gönüllüdür, ama kızının sevgilisine hayran olmaya başlayan Harry bir vuruşta onu yere devirir. Sonra yürekli Harry, asterodi ikiye ve kendisini ufacık parçacıklara parçalamak üzere asteroidde kalır. Asteroidin yarım parçaları yerin zıt yanlarından zarar vermeden geçer.

Film, Harry'nin, fedakârca ölümünden hemen önce, televizyonda kızına onu ne kadar çok sevdiğini ve erkek arkadaşının ne denli büyük olduğunu anlatışıyla sona erer. Mahşer modern teknoloji ve usta petrol kuyusu kazıcısı Harry'nin özgeciliği sayesinde önlenmiştir.

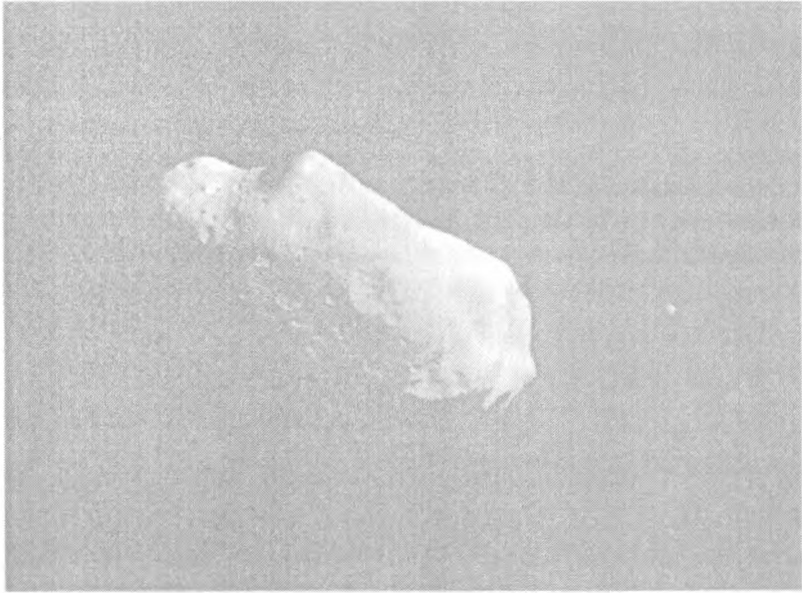
Beni uyuklamaktan sadece filmin sürekli gürültüsü alıkoydu. Politik olarak herşeyi doğru yapmak için Harry'nin tayfaları arasında Afrika Kökenli bir Amerikalı da var ve sonlara doğru uzay gemisini eve döndürmek için eyleme geçtiği ana kadar hiçbir şey yapmıyor gibi görünen bir kadın.

Everett Bleiler'in *Science–Fiction: The Gernsback Years*'ı (1998) (Bilim–Kurgu: Gernback Yılları) anılmaya değer iki NEO öyküsüne başvuruyor.

Isaac Nathanson'dan "Düşen Gezegensi" *(Science Wonder Stories,* Nisan, 1930), Dünyaya yönelmiş bir asteroidin bir dizi patlamalarla zararsız ikinci bir aya nasıl dönüştürüldüğünü anlatır.

Walter Kataley'den "Yüz Erkeğin Dünyası," (*Science Wonder Stories*, Mart 1930), Arizona'da bir göktaşı kraterinin kazılması hakkındadır. Dünyalı olmayan bir cisim, üzerinde insansı bir yaşamın geliştiği küçük bir gezegensi olmaya başlar. Orada yaşa-

yıp onun Dünya ile çarpışmasının kaçınılmaz olduğunu bilen kara bahtlı yüz kişi tarihlerini korumak için dayanıklı bir müze kurarlar.

Asteroid 243 ve minik ayı. (NASA/JPL)

Ron Miller, Arthur Train ile ünlü Amerikalı fizikçi Robert Wood'un *The Moon Maker* (1916)'a (Ay Yapımcısı) dikkatimi çekti. Medusa denen çok büyük bir asteroid, üzerinde nükleer bir tepkime üreten ışınlarla Dünya ile çarpışmadan saptırılmıştır. Medusa sonradan Yeryüzünün ikinci ayı olmaya başlar.

Doomsday Rock (Kıyamet Günü Kayası) TV'de yeniden verildiği zaman izlediğim 1997 filmi, sinsice halkın tutkusuna dönüşen, aşağılık bir cinsellik satıcılığıydı. Bütün astronomlar Nemesis denen asteroidin Dünyayı büyük bir sakınım payıyla

ıskalayacağı konusunda aynı fikirdedirler. Ama astronomi profesörlüğüne dönmüş bir insanbilimci daha iyisini bilir. O Avustralya'da, içinde, ora Yerlisi bir medyumun çok önemli olayları önceden tam olarak tahmin eden resimler çizmiş olduğu bir mağara bulmuştur. Bu olaylar Dünyanın gökten gelen bir "şeytan kaya" tarafından yok edilmesiyle sona ermektedir. Kuşkusuz, anlaşılmaz bir biçimde bölünen bir kuyruklu yıldızın Nemesis'e çarpan bölümleri onu doğruca Dünya üzerine göndermeye yeter. Çarpmadan birkaç saniye önce, meslektaşlarının önceden deli olduğunu düşündüğü profesör nükleer silahlı bir füzeyle asteroidi yok ederek Dünyayı kurtarır.

4. KESİM

Şimdi, kral Herod günlerinde Judea Beytüllahım'ında İsa doğduğu zaman, Kudüs'e doğudan, "Yahudilerin Kralı olarak doğan nerededir? O ki doğuda yıldızını görüyor ve ona tapınmaya geliyoruz" diyen bilgelerin geldiği görüldü. ...ve bak işte, onların doğuda gördüğü yıldız, onlardan önce gitti, gelerek genç çocuğun bulunduğu yer üzerinde durdu. Onlar yıldızı gördükleri zaman aşırı büyük bir sevinçle sevindiler.

–Matta 2: 1–2, 9–10

Noel yaklaşırken, Protestan ve Katolik kiliseleri, dinsel konuşmalarda ve Pazar okullarında Beytüllahım'ın Yıldızı'ndan bir çok kez söz ederek İsa'nın doğuşunu kutlarlar. Ülkenin yüz kadar gökevi (planetoryum) Yıldız'ın nedenlerini doğal kılmak için Noel programlarına ayrılır. Matta'nın Kitabı'na göre yalnız incil Yıldız'ın nedenine açıklık getiriyor, doğudan gelen bilgeler (sayıları verilmemiş, ama üç olmaları gelenek) içindeki yemlikte[5] yeni doğmuş İsa'nın yattığı ahıra,

---

[5] Matta'nın üç bilgenin ziyareti öyküsü, ikinci yüzyıldan bir Yunan elyazması, James'in apokrifa (doğruluğu kuşkulu) sayılan Kitabı'nda daha geniş ayrıntılarla yeniden anlatılmıştır. Söylence onun İsa'nın üvey erkek kardeşi tarafından yazılmış olduğudur. İskenderiyeli Hıristiyan ilahiyatçı Origen'e göre o, Joseph'in önceki evliliğinden olma oğullarından biriydi. 15. Kesim 7. Dize, Yıldız'ı, o denli büyük ve öylesine parlaktı ki öteki yıldızları görünmez etti, diye betimliyor.

batıya doğru Yıldız tarafından yönlendirildiler. Han'da onun ana babası için (belki sadece "anası" demeliyim çünkü inciller bebeğin, İsa'nın, babası yoktu açıklamasını yapıyorlar) oda yoktu.*

Aziz Augustine ve öteki ilk Katolik tanrıbilimciler,Yıldızın, bilgeleri Beytüllahm'a yönlendirmek için gökte yer alan bir Tanrı mucizesi olduğuna garanti veriyorlardı. Copernicus, Kepler ve Galileo denel bilimin yükselişini müjdeledikleri zaman, Hıristiyan bilginler için Kutsal Kitabın açıktan açığa doğaüstü olarak betimlediği olaylara doğal nedenler aramak moda olmaya başladı.

Yıldızın doğal açıklanışlarının en yaygın ve en uzun süreli olanlarından biri Kepler'in öne sürdüğüydü. O, 1606'daki bir kitapçıkta, aslında bunun, İsa'dan önce 7'de Pisces, Balık takımyıldızında oluşan bir Jüpiter Satürn birleşmesi olduğunu öne sürdü. O, bunu öne sürenlerin ilki değildi; tahmin İngiliz kilisesi yıllıklarında 1285'e kadar bulunabilir, ama Kepler, olasılığı uzun uzun tartışanların ilkiydi. Takımyıldızın adı, balık uzun zamandan beri, bugün de olduğu gibi, Hıristiyan kilisesi ve inananlarının simgesi olduğu için, mutlu rastlantı oldu.

Bilginler artık İsa'nın İ.Ö. 4 ve 8 arasında doğduğunu kabul ediyorlar. Matta doğumu "Herod günleri" olarak belirtir. Herod'un İ.Ö. 4'de öldüğü biliniyor, onun için İsa bundan önce doğmuş olmalıdır. Her ne kadar Jüpiter–Satürn rastlaşması İ:Ö. 7'de olabilirdiyse de kesin yıl, kuşkusuz, bilinmiyor.

Kepler daha sonra tahmininden kuşkulandı. Astronom Roy K. Marshall'ın *The Star of Bethlehem* (Beytüllahm'ın Yıldızı) (Chapel Hill, Kuzey Caroline Üniversitesi'nde Morehead Gökevi tarafından 1949'da yayımlandı) adlı kitapçığında belirttiği gibi, Jüpiterle Satürn, yakınlaştıkları dönem boyunca, gökyüzünde hiçbir zaman iki ay çapından daha yakın görünemezler. 1846'da Britanyalı astronom Charles Pritchard olay üzerinde dikkatli bir araştırma yaptı. İki gezegenin yörüngeleri, Dünyadan görüldüğü gibi,

şaşılacak biçimde ilmikli olduğu için üç ayrı yakın karşılaşma vardı. Astronomlar buna "üçlü birleşme" derler.

İki dev gezegen 29 Mayıs, 1 Ekim ve 5Aralık'ta en yakındırlar. Pitchard "Gözleri zayıf birinin garip bir öngerçek olarak kabul etme isteği... ile bile" diye yazıyor, "gezegenler bir yıldız gibi görünemezlerdi." Marshall ekliyor: "Sadece çok zayıf bir çift göz onları hep birleştirebilirdi."

Kepler'in tahminlerine başka karşı çıkışlar da vardır. Aynı iki gezegenin çok daha yakın bir karşılaşması İ.Ö.66'da oldu. Arthur C. Clarke'ın eğlendirici denemesi "Beytüllahm'ın Yıldızı"nda (*Report on Planet Three,(Üç Gezegen Raporu)* 1972 denemeler derlemi 4. Kesim) söylediği gibi, bu olay "bir bilgeler kurulunu Beytülahm'a altmış yıl önce getirmiş olmalıydı!"

İ.Ö. 7'deki üç buluşmanın her biri sadece birkaç gün sürdü, oysa Matta'nın Yıldızı bilgelere en azından birkaç hafta sürmesi gereken bir yolculuk boyunca yol gösteriyor. Sonuçta iki gezegen olağan yıldızlar, gezegenler, güneş ve ay gibi doğup batıyor olmalıydı, ama Matta Yıldızı gökyüzünde zamana aldırmaz gibi yavaşça Beytüllahm'a doğru akıp gitti diye betimliyor. Kepler sonuç olarak Yıldızın Jüpiter ile Satürn arasında birbirlerine yaklaştıkları zaman Tanrı tarafından yaratıldığına karar verdi.

Kepler'in özgün tahmini, on dokuzuncu yüzyıl Hıristiyanları arasında, özellikle Kutsal Kitaptaki mucizeler için yeğlenen doğal nedenlerle Kutsal Kitabın sözüm ona "görkemli eleştiri"si denilen, Almanya'da yaygın kabul görmeye başladı. İ.Ö. 7 kuramı Hıristiyan ülkelerde yayımlanan sınırsız sayıda yaygın İsa yaşamöykülerinde de savunulmuştu. İngiltere'de Anglikan rahip Frederic W. Farrar, *Life of Christ* (İsa'nın Yaşamı) (1874) adlı kitabında İ.Ö. 7 buluşmasının bilgince tartışmasına bir çok sayfa ayırıyor. Samuel J. Andrews'ın bir Amerikalı çalışması olan *The Life of Our Lord upon the World*'unda (Efendimizin Dünya

Üzerindeki Yaşamı) (1891) Kepler'in kuramı ciddiye alınıyor.

Son yıllarda İ.Ö. 7 buluşması, görkemli *Urantia Book*'un (Urantia Kitabı) (1955) son üçte birini oluşturan çok uzun İsa'nın yaşamı bölümünde yeniden canlandırıldı. Urantia akımının bu kutsal kitabı, metnin, mezhebin Dünya'ya verdiği adla, Urantia'yı, Hıristiyanlığın yerine geçme kaderinin yaşama geçtiği yeni bir tanrısal esin vermek için akımın üyeleri aracılığıyla yönlendirilen, kusursuz ölümlüler tarafından yazılmış olduğunu iddia eder. *Urantia Book*'un 1352. sayfasında Jüpiter–Satürn buluşmasının 29 Mayıs 7 (İ.Ö.) tarihinde, öyle olmadığını bildiğimiz, tek bir yıldız görünümü verdiğini ve kusursuz ölümlülerin "Yıldız" çevresinde gelişen "zarif söylence" dediklerinin bu olduğunu öğreniyoruz. Kusursuz ölümlüler ya da Urantia yanlılarının onlara demekten hoşlandıkları gibi "görülmemiş dostlar" İsa'nın 21 Ağustos 7 (İ.Ö.) öğle vakti doğduğunu ortaya çıkarıyorlar. (Tuhaf Urantia akımı hakkında, daha çok kişiye ulaşması için, Prometheus Books tarafından kâğıt kapaklı olarak yeniden yayımlanan kitabım *Urantia: The Great Cult Mystery*'ye (Urantia: Büyük Mezhep Gizi) bakın.)

Daha sonraki yıllarda Yıldız'ın olası açıklamaları olarak başka gezegensel buluşmalar da hesaba katıldı. Örneğin, Jüpiter ile Venüs'ün 17 Haziran 2 (İ.Ö.)'de yer alan o çok görkemli birleşmesi. İki gezegenin diskleri gerçekten örtüşmüştü! Yıldız için bu aday, James de Young ve James Hilton tarafından "Beytüllahım'ın Yıldızı" nda (*Sky and Telescope,* Aralık 1973) ve yine Roger Sinnott tarafından "Bilgisayar Hesabıyla Beytüllahm'ın Yıldızı" (*Sky and Telescope,* Aralık 1986)'da savunulmuştur. Jüpiter ile Venüs son kez 1818'de yakınlaşmıştı ve 2065'e kadar yeniden olmayacak.

Yine de Yıldız için başka bir iddia, İ.Ö. 5 baharında Oğlak takımyıldızında oluşan bir süpernova patlamasıdır. Britanyalı astronom David H. Clark ve iki yardımcısının *Quarterly Journal of*

the Royal Astronomical Society (Aralık 1977) de bunu tartıştığını göreceksiniz. Hesaba almak için aşırı uçuk, başka kuramlar, Venüs üzerine asılı Yıldız, kuyrukluyıldızlar, patlayan meteorlar ve hatta şimşek toplarını içerir.

Immanuel Velikovsky, Ortodoks bir Yahudi, Eski Ahit mucizeleri için doğal nedenler bulmaya çabaladı. O, kuşkusuz, Yeni Ahit mucizeleri için aynı şeyi yapmakla ilgilenmiyordu. Joshua'nın güneşle ayı nasıl hareketsiz kıldığının doğal bir açıklamasını bile öne sürdü: Aslında dönmeyi durduran Dünya idi. Bu, ansızın Jüpiterde oluşan, Venüs haline gelmek üzere orada yerleşmeden önce Dünyanın yakınından geçen dev bir kuyrukluyıldız tarafından gerçekleşmişti! Bugünün PK (psikokinesis) gerçekliğine inanan aşırı Yeni Çağcılar'ından, biri İsa'yı su üzerinde yürümek için doğal psi güçlerini kullanan, ekmek ve balık üreten, suyu şaraba dönüştüren ve daha başka çok görkemli gizem becerileri sergileyen büyük bir psişik sayar.

Ellen Gould White, peygamberlik ve Yedinci Gün Adventist inancının kurucularından biri, Kutsal Kitap mucizelerine çok daha basit ve daha akla yakın bir yaklaşıma sahipti. Onları mucizeler olarak alıyor. İsa'nın yaşamı konulu kitabı *The Desire of Ages*'da (Çağların Dileği) Yıldızı aşağıdaki gibi açıklıyor:

> Bilginler o gece Tanrının görkemi Beytüllahm tepelerine yağarken gökyüzünde gizemli bir ışık görmüşlerdi. Işık solarak gözden kaybolurken, parlak bir yıldız göründü ve gökyüzünde asılı kaldı. Bu ne sabit yıldız ne de gezegendi... Bu yıldız uzakta ışıldayan bir melekler topluluğuydu...

Yıldızın meleklerle birleşmesi eski kilise papazlarına geri dönüyor. Longfellow, dinsel oyunu "Doğuş"un üçüncü bölümünde [bu onun *Christus: A Mystery* (Mesih: Bir Gizem) kitabının bir bölümüdür,] Yıldızın gökyüzünde melekler tarafından tutulduğu

fikriyle oynar. Yedi taneydiler: güneş, ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn'ün melekleri. Longfellow'un açılış kıtası şudur:

Biz Melekleri Yedi Gezegenin

Parıldayan tarlalarını geçtik göklerin

Doğum yıldızıydı getirdiğimiz!

Yedi kat aşağıya yağıyor erdemimiz

Sanki taçtaki paha biçilmez mücevherimiz

Yeni doğan Kralımız Meshimiz.

Bütün bunlar hakkındaki fikrim ne mi? Kutsal Kitap mucizelerinin gerçek olaylar olduğuna inanan tutucu ve köktendinci Hıristiyanların Kutsal Kitabın açıktan açığa doğaüstü tanrısal görüngü olarak betimledikleri için neden doğal açıklamalar bulma çabasında olduklarını anlamakta zorlanıyorum. Kutsal Kitapların Yehova'sı doğa yasalarını geçici olarak durduracak ve istediğini yapacak korku verici bir güce sahip. Tanrı, ayrım yapılmamış bir aile ve onların Gemi'lerine aldıkları birkaç hayvanı dışında, Dünyadaki bütün erkek, kadın ve çocuğu ve onların hayvanlarını aracılığıyla suya boğduğu büyük tufana doğal nedenler aramak için neden sıkıntı çeksin? Bir zamanlar bir Yedinci Gün Adventist'ine Tanrının neden onca günahsız bebeği öldürecek kadar gaddar olabildiğini sordum. Tanrının büyümelerine izin verilmiş olsaydı onların ne denli tehlikeli olabileceklerini önceden gördüğü yanıtını verdi!

Benim fikrim o kadar alçak gönüllü değil, Yıldız öyküsü bütünüyle söylencedir, Sezar, Pitagor, Krişna (Hindu kurtarıcı) ve öteki ünlü kişilerle ilahların doğumu gibi, büyük bir olayı müjdelemek için mucizevi bir yıldızın ortaya çıkışı hakkındaki bir çok antik söylence gibi. Aeneas, Roma'yı kuracağı yeri göstermek üzere Truva'dan batıya doğru yolculuk ederken ona bir yıldızın yol

gösterdiğini söyler. (Ben Virjil'in *Aeneid*'inde bununla ilgili birşey bulmaya güç yetiremedim ve benim için bir ilgi saptayabilecek herhangi bir okuyucuya gönül borçlu olacağım.) Bir çok bilgin Beytüllahm'ın Yıldızı hakkındaki söylencenin 24:17 Sayılardaki "Onu [Tanrı] göreceğim, ama şimdi değil. Ona dikkatle bakacağım, ama yakından değil: Yakup dışında bir yıldız gelecek ve Egemenlik Asası İsrail dışında yükselecek" kehanetini yerine getirmek için ortaya çıktığına inanmıştır.

Her ne kadar Beytüllahm Yıldızı'nın her zaman var olduğunu ya da doğal gökbilimsel bir olayın ortaya koyduğu bir göz aldanması olduğunu düşünmüyorsam da, Mrs. White'ın anlatımını, liberal Hıristiyanların, Kutsal Kitabın Tanrının mucizevi güçlerine başvuruşlarından bütünüyle kurtulmak için harcadıkları gereksiz çabalardan daha hayran olunası buluyorum. Ben bunu, aşırı feminist Hıristiyan liderlerin Kutsal Kitap ya da onunla ilgili yazılardaki Tanrı'ya "Baba" (ya da başka eril bir terim) ve İsa'ya "Oğul" diyen bütün tümceleri çıkarma çabaları gibi, Kutsal Kitabı hemen hemen küçük düşürme olarak görüyorum. Bu uygulama bana, klasik romanlar *Huckleberry Finn* ve Joseph Conrad'ın *Nigger of the Narcissus*'taki "nigger– zenci" yi "Afrika Kökenli Amerikalı" ile değiştirmekten daha gülünç geliyor.

Bırakın Kutsal Kitap olduğu gibi kalsın! O, bilim hakkında değil. Doğru tarihi yok. O, bir çok yazar tarafından yazılmış dinsel fanteziler gasp torbasıdır. Beytüllahm Yıldızı gibi kimi söylenceleri çok güzeldir. Başkaları ruhsuz ve çirkin. İsa'nın örnek verici küçük öyküleri gibi kimi anlatımlar çok üst düzeyde ülküsel. Başkaları törel kurallara göre tiksindirici. Jephtha'nın kızını kurban etmesine neden olan düşüncesizce yemini hakkındaki söylenceyi ağlanası buluyorum. (Aziz Paul Jephtha'dan niçin büyük inanç adamı olarak söz ediyor?) Ya da Kızgın bir Yehova'nın Musa'nın iki yeğenini sadece bir kurban tütsüsünü uygun biçimde hazırlayamadıkları için yıldırımlarla nasıl öldürdüğü öyküsü. Tanrı

dumanın kokusunu beğenmedi! Eski Ahit'in Tanrısı cezalandırma silahı olarak yıldırım kullanmada Zeus kadar ustadır.

Kral James Kutsal Kitabı neredeyse bir mucizedir, şiirsel tarzı İngilizce ya da herhangi bir dilde çağdaş çevirilerinden çok daha güzel ve etkilidir. Aynı zamanda İbrani ve Yunan yazarların çoğunlukla kaba yazılarından sonra gerçek bir gelişmedir. Kral James Kutsal Kitabı en değiştirilmeden kalmış yazınsal bir başyapıttır. O, bir raf üzerinde Homeros, Virgil, Dante, Milton'ın fantezileri ve hattâ Kur'an'ın yanı başına konabilecek bir klasiktir.

Ek

1999'da, bu bölüm yazıldıktan hemen sonra, üniversite yayınevleri tarafından Yıldız hakkında iki kitap yayımlandı: Mark Kidger'in *The Star of Bethlehem*'i (Princeton University Press) ve Michael Molnar'ın *The Star of Bethlehem*'i (Rutgers University Press).

Britanyalı bir astronom olan Kidger, Yıldız'ın, Çinli astronomların İ.Ö. 5 yılında gökyüzünde yedi gün ışıldadığını kaydettikleri bir nova olduğunu düşünüyor. Onu, bilgelerin Mesih'in doğuşunun yıldızbilimsel işaretleri olarak aldıkları bir dizi gezegen yörüngesi buluşması izledi.

Rutgers'de astronom olan Molnar, Yıldız'ın, İ.Ö. 17 Nisan 6'da Koç takımyıldızında, içinde Jüpiter'in ay tarafından kaplanmış olduğu astrolojik olaya dayalı bir söylence olduğunu ileri sürer. O, bunun İsa'nın doğum tarihi olduğuna inanıyor. Matta bu astrolojik olayı yanlış olarak, gökyüzünde hareket eden bir yıldız diye betimledi.

Matta, bir yıldız konusunda bu kadar yanılıyorduysa, doğudan gelen bilgelerin yolculuğu konusunda nasıl haklı olabilirdi ki?

Molnár'ın tahmini bana, tam tamına, gökteki bir olayın bir yıldız sanılabileceği konusundaki öteki varsayımlar kadar ilgisiz olduğu izlenimi veriyor. Kuşkusuz, Matta öyküsünün en basit açıklaması, hem Yıldız hem de Üç Müneccim'in gerçeklere dayalı olmayan bir çok İncil söylencesi arasında yer aldıklarıdır.

Virgil'in *Aeneid*'inde Yıldız'ın nerede olduğu hakkındaki soruma Dennis J. Cuniff, David Barclay ve Don G. Evans yanıt verdi. Paragraf 2. Kitap'ın 694. satırında başlıyor. Ben, Yıldız'ın Aeneas'a Roma kenti için yol gösterdiğini düşünmekte hatalıydım. Bu, yalnızca Aeneas'ın İtalya'da yeni bir kent kurma planını desteklediğini anlaması için Tanrı Jüpiter'in yarattığı göksel bir kehanetti. Bir yıldırımın eşlik ettiği Yıldız, kükürt kokusu ve bir ışık izi bırakarak göğü hızla geçen parlak bir meteordu.

Bununla birlikte, herşeye karşın, Aeneas'a Roma'yı kurmak için yer arayışında bir yıldızın yol gösterdiği söylencesine başvurduğumda pek de yanılmıyordum. Pennsylvania'lı matematikçi, William C. Waterhouse, bana Romalı bir bilgin olan Marius Terentius Varro tarafından yazılmış bir paragrafı aktardı. Parça İ.S. dördüncü yüzyılda Servius adlı biri tarafından *Aeneid* üzerine yazılmış bir açıklamadan alınmış:

Varro diyor ki:

> Venüs Yıldızı denen bu Sabah Yıldızı, Aeneas tarafından o Laurentia ülkesine gelinceye kadar sürekli olarak izlenmişti; orayı bir kez bulunca, görülebilirliği sona erdi, o da bundan amaçladığı yere ulaştığını anladı.

Anlaşılan o ki, bu gelip geçici bir yıldıza değil; Varro'ya göre görünmez hale gelmeden önce Aeneas'a kılavuzluk etmiş görünen Venüs gezegenine ilişkindir.

III. Bölüm

Fizik

5.KESİM

Büyük Yumurta Dengeleme Gizi

İnsan aklının, ellerin katılımını gerektiren işler üzerinde güçlü, tümüyle bilinçaltı etkilerde bulunabileceği hiç kuşku götürmez. Ouija tahtasının[6] gizi budur. Çatal çubukla su ya da maden arayan adam, yerde belli bir noktaya geldiğinde çubuğun ansızın dönmesinin ardındaki giz de budur. Yenilikçi mağazalar "cinsiyet belirteci" diye adlandırdıkları bir ürün satardı. Bu bir ipe bağlanmış küçük bir ağırlıktan başka bir şey değildi. Anında bir tane yapabilirsiniz. İpin serbest ucunu tutup ağırlığı sallanmaya bırakın. Ağırlık bir erkeğin eli üzerinde tutulduğu zaman dümdüz bir çizgi üzerinde ileri geri, bir kadının eli üzerinde ise eliptik bir yörüngede salınacaktır. Kuşkusuz, bu yalnızca ipi tutan kişi ne umduğunu biliyorsa işler. Bilinçaltı el hareketleri aletin beklentiyi yerine getirecek biçimde hareket etmesine neden olur.

Ouija tahtasının etkisi üzerine yeni bir rezillik de bir "kolaylaştırcının" yardımı sözkonusu olduğunda otistik çocukların konuşma kapasitelerinin elverdiğinden çok daha uzun belgeler yazacakları şeklindedir. O tuşlara vururken kolaylaştırıcının çocuğun ellerine bilinçaltından rehberlik ettiği testlerle gösterilmiştir. Nevrotik kolaylaştırıcıların ellerindeki otistik çocukların, sevgili anababaları tarafından korkunç cinsel kötüye kullanıma uğradıkları şeklinde sahte suçlamaların dile getirildikleri olgular bile görülmüştür.

---

[6] İspirtizma seanslarında kullanılan üzerinde hafler bulunan tahta. –çev.

Yüzyıldan uzun bir süredir gözbağcılar meslekte "kas okuma" olarak adlandırılan bir yöntemle saklanmış nesnelerin yerini saptadılar. Saklanmış nesnenin yerini bilen bir kişi gözbağcının bileğini tutar. Bilinçaltı baskıları, o kişinin eli aracılığıyla gözbağcıyı doğru noktaya yöneltir. (Eklemeliyim ki, işbirliği yapmayan bir izleyici ile şanssızlığa uğramayı istemeyen kimi gözbağcıların izleyiciler arasında ayakkabısının içindeki anahtar aracılığıyla elektronik sinyaller gönderen bir "yardakçı"sı olur. Gözbağcının bedeninde küçücük bir alıcı aygıt ona hangi yöne gitmesi gerektiğini anlatan titreşimler üretir.)

Aklın beden üzerindeki denetiminin en şaşırtıcı örneklerinden biri, baharın ilk gününde Çin'de yapılan, taze piliç yumurtalarını geniş uçları üzerinde dengeleme törenidir. Güneşin ya da gezegenlerin belli bir gündeki konumlarının yumurtaları etkileyen kütleçekimsel güçleri etkileyebileceği fikri fizikçileri kurama güldürecek kadar akıl almazdır. Ama yine de, bilim konusunda bilgisi olmayan ve olağandışı inanışlara yönelme eğilimindeki akıllı kişiler, yılın belli zamanlarında taze bir yumurtanın başka herhangi bir zamandakinden daha kolay dengelendiğine gerçekten inanır!

Bu yumurta dengeleme töreni antik Çin'e uzanan izlere sahip gibi görünüyor. Gelenek, Çin'de baharın ilk gününde, yani Li Chun'da (ad "bahar başlıyor" anlamına geliyor) düzgün bir yüzey üzerindeki yumurtalar öteki günlerde olduğundan daha kolay dengelenir diyor. Bu söylencenin kaynakları, tarihleri bilinmeyen, *Secret Kaleidoscope* (Gizemli Kaleydoskop) ve *Know What Heaven Knows* (Göklerin Bildiğini Bilin) gibi eski Çince kitaplardır.

Söylence Birleşik Devletler'e 1945'de Annalee Jacoby'nin Çin törenini betimleyen bir makalesi *Life*'ın 19 Mart sayısında yayımlandığı zaman ulaştı. Bizim Şükrangünü'müz gibi, Li Chun da değişken bir gündür. Çoğunlukla 4 ya da 5 Şubat'a denk gelir.

1945'de Çin'in kameri aylarından on ikincisinin yirmi ikinci günü 4 Şubat'tı. Kimi yıllar Li Chun olmuyor. Bunlara "kör" kameri yıllar deniyor, çünkü baharın ilk gününü "göremiyorlar" Başka kameri yılların ardarda iki Li Chun'u olabiliyor.

Life'taki makaleye göre, 1945'de Chungking nüfusunun büyük bölümü yumurta dengelemek için Li Chun'da hazır bulundu. Kentin her yanında kaldırımlar, masalar ya da başka yüzeyler üzerinde dengelenen kabukları kırılmamış taze yumurtalar görülebilirdi. United Press habercileri bu çılgınlıkla ilgili öyküler yolladılar. Albert Einstein'ın yumurta dengelemekte tarihin herhangi bir etkisi olacağından kuşku duyduğunu söylediği aktarılır. Bu konuda insanlar inananlar ve kuşkucular olarak ikiye ayrıldı. Birileri, "Einstein kaçıktır," demek için çok sayıda yumurtayı dengelemeyi umuyordu ama bu gerçekleşmedi.

Taze yumurtaların baharın ilk gününde daha kolay dengelendiği fikri mucize sevgisiyle karışık yaygın bilimsel cehaleti yansıtan nedenlerle Birleşik Devletlerde coşkuya ulaştı. Oysa burada baharın ilk günü güneşin ekvatordan geçtiği ve geceyle gündüzün eşit uzunlukta olduğu ilkbahar noktası günüdür. Bu, Çin baharının ilk gününden bir aydan uzun bir süre sonra, 21 Mart'ta oluşur. Ama bu çelişki Amerikalı inançlılar için dert olmadı.

Life'ın makalesi, Li Chun'da değil, ilk bahar noktası gününde, Birleşik Devletler'de küçük bir yumurta dengeleme salgını başlattı. Çılgınlık neredeyse kırk yıl sonra 1983'te Manhattan'da doruğa ulaştı. *The New Yorker*'da yer alan (4 Nisan 1983) üç sayfalık bir habere göre Donna Henes adlı bir inanan altıncı yıllık yumurta dengeleme törenini, Birleşmiş Milletler Binası'nın karşısında First Avenue ve 42. Caddedeki Ralph J. Bunche Park'ta düzenledi. 20 Mart'ta güneş gece yarısından tam yirmi bir dakika önce ekvatoru geçti. Henes tam o anda yumurtaların geniş uçları üzerinde daha kolay dengeleneceğine inanıyordu.

O tarihlerde Henes kendini tüm gücüyle dünya barışı için çalışmaya adamış otuz yedi yaşında bir sanatçıydı. Onun yumurta dengeleme töreni uluslararası uyumu canlandırmayı amaçlıyordu. Olayın, yılın her haftası için bir tane olmak üzere, elli iki meşalenin yakılmasıyla başlayacağı duyurulmuştu. Bunlar yakıldığında Henes, Jersey Sahili Yumurta Üreticileri tarafından bağışlanmış taze yumurta yüklü bir sepetten 360 yumurta dağıttı. Neden 360? Çünkü diye açıkladı Henes, dünyanın çevresi 360 derece.

Henes, *The New Yorker*'da şunları söyler; "Bunu ilk kez yaptığım zaman organik yumurtalar kullanmamız gerektiğini sanıyordum. Ama gerekmediği anlaşıldı." Onun, yumurtaların niçin gündönümünde dengelendiği konusunda bir fikri yoktu. "Öylece dengeleniyorlar, hepsi bu. Bana doğruca buzdolabından çıkmış yumurtaları bile kullanabileceğimizi söyleyen arkadaşlarım oldu. Oda sıcaklığında olmalarına bile gerek yok."

1983 töreni için birkaç yüz barış tutkunu hazır bulundu. *The New Yorker* müziğin "iki okarina, iki saksafon, bir kızak çanı, bir armonika, dört düdük ve bir tef"le sağlandığını yazar. Portakal rengi birkaç yüz flama üzerine yazılan barış mesajları parkı çevreleyen demir parmaklıklara bağlanmıştı. Ve "Dünya Dostluğu! Hemen Şimdi!"; "Evren Önümüzde Uzanıyor, Anlatılmaz Ölçüde Engin"; ve "Eğer Dünyaya Barış Gelirse Büyük Ölçüde Donna'nın Sayesinde Olur" gibi sloganlar taşıyorlardı.

Gün–tün eşitliğinden birkaç dakika önce, Henes bir slogan söylemeye başladı; sonra dikkatle "Birinci Barış Biçimi" adlı soyut bir yontunun beton tabanı üzerinde bir yumurta dengeledi. Parkın her yanında yollar, hatta demir parmaklıklar üzerinde bile yumurtalar dengeleniyordu. Adamın biri First Avenue'nün orta şeridi üzerinde, damalı bir taksi tarafından ezilinceye kadar kalan bir yumurta dengeledi. Henes kalabalık arasında yumurtaları "Bu Yumurta 20.3.1983'te Dikildi" mühürüyle damgalayarak dolaştı.

New Yorker habercisi etkilenmişti. Derginin başvurduğu fizikçilerden hiçbiri gün–tün eşitliği yumurta dengelemesi hakkında hiçbir şey işitmedikleri gibi neden dengede durdukları hakkında da hiçbirinin bir fikri yoktu. Gözbağcı James Randi dergiye yumurtaların aslında herhangi bir günde olduğu kadar kolay dengelendiğini söyledi, ama *New Yorker* habercisi ona inanmadı. İki gün sonra haberci Ralph J. Bunche Parkına bir düzine yumurta götürdü ve yirmi dakikada tek bir yumurtayı bile dengeleyemedi.

Böylesi bir kendi kendini aldatmayı anlamak zor değildir. Bir yumurtanın belli bir günde çok daha kolay dengeleneceğine inanmışsanız, daha sabırlı olur biraz daha fazla dener ve daha kararlı eller kullanırsınız. Yumurtaların başka günlerde dengelenemeyeceğine inanıyorsanız, bu inanç bilinçaltınızdan ellerinize ulaşacaktır. Kadim Ouija tahtası görüngüsü budur.

Şu olasılığı *The New Yorker* bile kabul ediyor:

> Sorun bizlerin yumurtanın dengelenmesini istemememiz –Donna Henes'in haklı olduğunu görmek istemememiz– olabilir. Bize söylediği şey gün–tün eşitliğinden kısa süre sonra da aklımızda dönüp dolaşmaktadır. "Tam o anda bir yumurta tuttuğum zaman," demişti, "bütün evren avucumun içindeymiş gibi hissederim. Dengelenip orada durduğu zaman, çok dingindir. Öyle güvende hissederim ki. Sanki bütün evren çok güzel işliyormuş gibidir."

Bir yumurtanın dengelenip dengelenmeyeceği titremeyen ellerden başka bir çok koşula dayanır. Başlıcaları yumurta dibinin ve yumurtanın üzerine yerleştirildiği yüzeyin pürüzlülüğüdür. Örneğin beton bir yüzey öylesine olağanüstü pürüzlüdür ki herhangi bir yumurtayı dengeleyecek bir nokta bulmak hiç zor değildir. Dahası, kimi kez yumurta kendi kabuğu üzerindeki hafif düzensizliklerden dolayı pürüzsüz bir masa üzerinde bile

dengelenecektir. Ama eğer yumurtanın dibini kusursuz derecede pürüzsüz olacak biçimde zımparalarsanız onu cam ya da formika üzerinde dengelemek olanaksız olur.

Henes'in yıllık yumurta dengeleme törenleri birkaç yıl daha sürdü. 1984'te Dünya Ticaret Merkezi plazasında yapıldığı zaman olaya beş bin kişi katıldı.

Scot Morris, Henes'in onuncu yıllık törenini, *Omni*'deki aylık sütununa (Mart 1987) aldı. Henes, Morris'e "Niçin olduğunu bilmiyorum," dedi "ama oluyor. Nedeni belki de tam gün–tün eşitliği anını kapsayan zaman diliminde güneş ekvator üzerinde olduğu ve dünya evren içinde dengelenmiş bulunduğu içindir."

Hiç kimse Henes'e neden Çin'de 4 ve 5 Şubatta o kadar iyi işlediğini sormadı. Astroloji meraklıları Batınınkine hiç benzemeyen Çin ve Hindistan astrolojisinin neden bu kadar iyi işlediğini açıklamada güçlük çekerler. Üç astrolojinin üçü de doğru olamaz!

İnananların bazıları yumurtaların güz noktası gününde, yani 23 Eylül'de de kolay dengelendiğini ileri sürer ama bahar noktası en yaygın tarih olmayı sürdürüyor. Bunun Manhattan'da hâlâ yıllık bir tören olup olmadığını bilmiyorum. *New York Times*'ta bununla ilgili olarak bulabildiğim en son haber 1988 tarihliydi. 19 Mart'ın başyazısı "Bahar geldi, Yumurta Dengeleyin," diye başlıyordu. Ertesi gün *Times* bir çok kişi tam gündönümü başlarken dipleri üzerinde yumurta durdurmak için 21 Mart'ta Dünya Ticaret Merkezi'nde toplanmayı planladı diyordu. 21 Mart'ta *Times*'da olayın bir fotoğrafı çıktı. Kolombiya Üniversitesi'nden bir fizikçinin, Robert Novick'in, kütleçekimsel kuvvetlerin yumurtalar üzerine herhangi bir etkiye sahip olmak için çok zayıf olduklarını söylediği alıntılanmıştı. Morris'ten Henes'in San Francisco'ya gittiğini duydum. Ona yazdığım mektup yanıtlanmadı.

Gözbağcıların sert, beyaz yüzeylerde hileyle yumurta dengeleme yolları vardır. Küçücük bir tuz yığını yapmak. Yumurtayı bu

yığın üzerinde –onun sivri ucunu bile kullanabilirsiniz– dengelemek, sonra da tuzu zarifçe üfleyerek uzaklaştırmak. Yumurtayı dik tutmak üzere sezilemeyecek birkaç tanecik kalır.

Christopher Colombus'un bir yumurtayı nasıl dengelediğinin öyküsü ilk kez 1565'te Girolamo Benzoni'nin *History of the New World* 'unda (Yeni Dünyanın Tarihi) anlatılmıştı. Colombus, bir partiye katıldığı ve orada birisinin kendisine eğer Hint adalarını bulamamış olsaydı İspanya' dan başka birinin onları bulacağını söylediği anlatılır. Columbus bir yumurta istemiş. Onlara yumurtayı dengelemelerini önermiş. Onlar başaramayınca da yumurtayı dibini kırarak dengelemiş. O, eylem bir kez gerçekleştirilince nasıl yapıldığını anlamanın kolay olduğunu gösteriyordu.

On beş yıl önce, 1550'de, Giorgio Vasari'nin *Lives of the Most Eminent Painters, Sculptors, and Architects*'inde (En Ünlü Ressamlar, Yontucular ve Mimarların Yaşamları) benzer bir öykü anlatılıyordu. İtalyan mimar Filippo Brunelleschi Floransa'da Santa Maria del Fiore adlı bir katedral için bir kubbe tasarlamıştı. Kentteki rahipler modelini görmek istediler ama bu isteği reddetti. Onun yerine, bir grup mimara bir yumurtayı sivri ucu üzerinde durdurmalarını önerdi. Başarana kubbeyi yapma izni vereceğini söyledi. Hepsi başarısız olduktan sonra, yumurtanın ucunu mermer masa üzerine hafifçe vurup düzelterek nasıl yapılabildiğini gösterdi. "Meslektaşları aynı şeyi kendilerinin de yapabileceklerini söyleyerek karşı çıktılar, ama Filippo gülerek kendi örneğini görseler küçük kubbeyi de yapabilecekleri yanıtını verdi. Ve böylece bu işi yapma görevini üstlenmesi gerektiği sonucuna varıldı." Columbus yolculuğunu yapmazdan yıllar önce Kilisenin inşası tamamlandığında, tepesi hafifçe yassıltılmış yarım bir yumurta biçimindeydi.

Çok bilinen bir mekanik bulmaca türü ancak gizini keşfederseniz dengelenebilen bir yumurtadır. Dünyanın en geniş

mekanik bulmacalar koleksiyonuna sahip olan, Kaliforniya, Beverly Hills'den, Jerry Slocum bana bir yumurta dengeleme tarihi sağladı. 1894 tarihli Montgomery Ward'un "Columbus Yumurtası" ile başlayıp böyle yumurtaları tanıtan eski kataloglardan on yedi sayfa gönderdi. Ayrıca yumurta dengeleme konusunda 1891'den beri başlayan 18 ABD patentinin ilk sayfalarını da yolladı. Bunların iç düzenekleri büyük farklılıklar gösteriyordu. Ustalıkla kullanılan ağırlıklar, tüpler içerisinde manevralar yapan cıva ve yumurtanın merkezine giden spiral yollarda yuvarlanan ya da bir labirent boyunca dolanan çelik bilyeler içeriyorlardı.

"Profesör Hoffman," *Puzzles Old and New*'da (Eski ve Yeni Bulmacalar) (Londra 1893) Tepesinde bir çukurla konik bir delik bulunan bir Columbus Yumurtası betimler. Bulmaca, koninin içine ininceye kadar bir oluk üzerinde dönen ve tabanına düşen bir bilye ile çözülmüştür. L.E.Hordern'in özel olarak yayımlanmış ve Hordern'in koleksiyonundaki bulmacaların fotoğraflarıyla zengince resimlenmiş Hoffman'ın kitabında (Londra 1993) bu yumurtanın renkli bir fotoğrafını bulabilirsiniz. Tennessee, Johnson City'li bulmaca koleksiyoncusu Robert Darling bana Almanya'da Pussycat adlı bir firma tarafından şimdi de satılmakta olan usta işi bir yumurta verdi. Bu yumurta, sadece, işaretli ucundan yirmi beş saniye dik tutup sonra çabucak döndürürseniz dengeleniyor. Tepetaklak olmadan önce işaretli ucu üzerinde on beş saniye dengede duruyor.

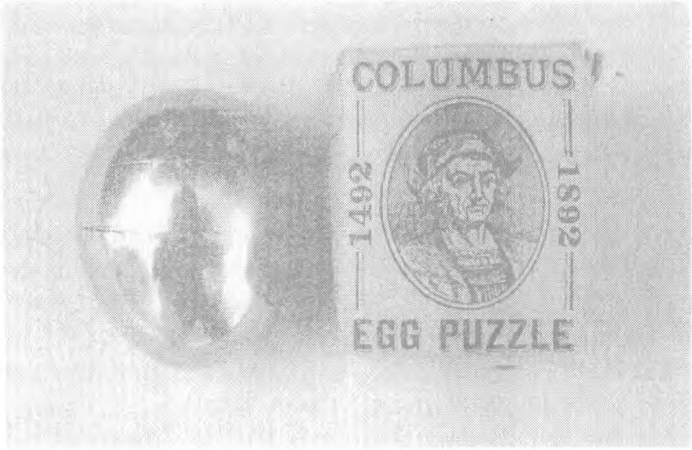
Son olarak, *Mathematical Carnival* (Matematiksel Karnaval) (1977, Random House) adlı kitabımın 18. Kesiminde tartışılan Piet Hein'ın ünlü süper yumurtasından söz etmeliyim. O, herhangi bir ucundan hilesi hurdası olmadan kurallara uygun biçimde dengeleniyor.

Tayvan'dan, Monty Vierra, Tayvan'da yumurta dengelemenin baharın ilk günü değil *Duan wu jie* adı verilen beşinci kameri ayın beşinci günü yapıldığını yazıyor. Bu, kimi zaman Batı dünyasının haziran ayı olur.

Kendisini "kentli şaman ve ayinci," ilan eden Donna Henes her bahar Manhattan'da yumurta dengeleme olaylarının sponsorluğunu sürdürüyor. O, kendisine ait Mamma Donna'nın Çay Bahçesi ve Sağlık Barınağı P.O. Box 380403, Exotic Brooklyn, NY 11238–0403'den Yeni Çağ çevrelerinde yorulmaz bir etkinliğin de içinde. Mağaza "çok kültürlü dinsel tören araçları ve özel olarak harmanlanmış çayları da içeren tören gereçleri" satıyor. Herhangi bir kişi, ilk randevu için en az iki saat olmak üzere, saati 75$'dan Mamma Donna ile özel bir görüşme yapabilir.

Henes'in *Celestially Auspicious Occasions: Seasons, Cycles and Celebrations* (Göksel Olarak Hayırlı Fırsatlar: Mevsimler, Dönemler ve Törenler) adlı kitabı 1996'da Perigee tarafından yayımlanmıştı. 1998'de *Always in Season: Living in Sync with the Cycles* (Her Zaman Mevsiminde: Çevrimlerle Eşzamanlı Yaşamak) adlı üç aylık bir haber bülteni çıkarmaya başladı. Henes, Şubat 1998'de bu yüzyılda batı yarıküresinde gözlemlenebilecek son tam güneş tutulmasını incelemek için Antiller'in Batı Hint adalarına yapılan yolculuğun sponsorluğunu üstlendi. Ücret kişi başına 729 $'dı. Aldığım bir bildiriye göre plajda davullar çalınacak, danslar edilecek ve şarkılar söylenecekti. Astrolog Geraldine Hannon bilgi sunmak için hazırdı ve medyum Patricia Einstein güneş tutulmalarının "yaratıcı bilinçaltı, söylence ve simge" üzerindeki etkileri hakkında konuşacaktı.

Jerry Slocum koleksiyonundan 1892 tarihli bir Columbus Yumurtası. Küçük kurşun bilyenin açık bulunan tüpten yumurtayı sabitlediği taban kısmına götürülmesi gerekir.

Jerry Slocum koleksiyonundan dengelenen yumurtalar

Londra'da satılan bir dengelenen yumurtanın yapısının ayrıntıları. Albert Hopkins'in *Magic, Stage Illusions and Scientific Diversions Including Trick Photography* kitabından (Gözbağcılık, Sahne Hileleri ve Fotoğraf Hilesi İçeren Bilimsel Oyunlar) (Munn, 1898). Hopkins, yumurtayı ucu üzerinde durdurmayı gerçekleştirdiğiniz süre içinde hilenin nasıl yapıldığını izleyicinin görmemesi için bir mendille örtmenizi öneriyor.

6. KESİM

Sıfır Noktası Enerjisi ve Harold Puthoff

İnsanlar ne zaman gerçek parçacıklardan söz etse ben hep ürperirim.

–*Victor Weisskopf,* Science as Metaphor (Eğretileme Olarak Bilim)'e *K.C.Cole tarafından alıntılandığı biçimiyle*

Bir sezgi flaşında, sevgili hiçliğimizi, bize geri verecek yeni bir Einstein için çok bekleriz.

Leon Lederman, The God Particle (Tanrı Parçacığı), (1993)

Scientific American'ın Aralık 1997 sayısında kadrolu yazar Philip Yam'ın "Sıfır Noktası Enerjisini Sömürmek" başlıklı makalesi, boş kabul edilen uzay zamanın dalgalanan enerjisini tapalayabilen bir aygıt yapmak için fizikçi Harold E. Puthoff'un harcadığı on yıllık çabaya ayırılmıştı. PBS'in *Scientific American Frontiers*'ının televizyonda önceki ay yayınlanan "Bilim Ötesi" adlı bölümünde de Puthoff'un gözü yükseklerde araştırma programına yer verilmişti.

Hem Yam'ın eşsiz metninde hem de TV gösteriminde *Scientific American*'ın ortaya koyamadığı şey, Puthoff'un yirmi yıl önce Uri Geller'in psişik güçlerini onaylayan Harold Puthoff'tan başka biri olmadığıydı. 1976'da Puthoff ve arkadaşı Russell Targ, o zamanlar Stanford Araştırma Enstitüsü (SRI) (şimdi ise Uluslararası SRI)

adını taşıyan kurumun personeliydiler. Ortak kitapları *Mind–Reach* (Akıl Erimi) (1976) kendi cesur çabaları sayesinde ESP (Duyu Dışı Algılama), PK (psychokinesis – zihin gücüyle maddeyi hareket ettirme) ve önceden bilmenin (precognition) artık sağlam biçimde saptanmış görüngüler haline geldiğine dünyayı inandırmaya çalışıyordu. Kitabın coşkulu Giriş bölümünü Margaret Mead yazmıştır.

Puthoff ve Targ'ın SRI'daki çalışmalarının büyük bölümü, "uzak görü" diye adlandırdıkları şeye –psişiklerin uzaktan manzarayı "görme" yetenekleri– hattâ belki de başka gezegen yüzeylerinin uzak görüsüne ayrılmıştı. 7. Kesim, onların İsrailli gözbağcı Uri Geller'in güçlü psişik güçlere sahip olduğunu kanıtladıklarını anlatır. Daha sonraki bilimsel yazılarında Puthoff ve Trag bir ESP öğretme makinesiyle şaşırtıcı başarı kazandıkları iddiasında bulundular. Geller'in kapalı bir kutuda çalkalanan bir zarın ne geleceğini doğru tahmin etme yeteneğini geçerli kıldıklarını da öne sürdüler.

Mind–Reach'in özgün elyazmaları, yazarların rulet masalarında büyük miktarlarda para kazanmak için önceden bilmeyi kullanmanın şaşmaz bir teknik olduğunda direndikleri sayfalarca taslak içeriyor. Mead olağanüstü güçlere kuvvetle inanıyorduysa da, bu bahse girme yönteminin kitaba alınmasına öylesine şiddetle karşı çıktı ki parça, yeniden gözden geçirenlere gönderilen provalardan değilse de yayımlanan baskıdan çıkarıldı.

SRI'daki işinden önce Puthoff etkin bir Sientologtu (Bilimsel araştırmaya dayalı olarak insan değerini varabileceği en üst düzeye çıkarabileceğini öne süren dinsel bir sistem yanlısı –Ç.) Grup onu "Temiz" –"engramlar"dan kurtulmuş kişi– ilan etmişti.. Engramlar, hamile annenin söylediği ya da duyduklarının embriyo beynine, kulaklar gelişmeden çok önce kaydedildiği iddia edilen şeylerdi. Bu kayıtların kişinin erişkinlik yaşamında nevroz ve psikozlara neden olduğu söylenir. Puthoff evlendiğinde, evlenme törenini

Sientoloji rahibi gerçekleştirdi. 1970'de Sientoloji kilisesi, Puthoff'un Stanford Üniversitesinde konuyla ilgili bir ders kitabının ortak yazarı, Laser araştırmasında uzmanlaşmakta olan bir fizikçi olduğu sırada yazdığı bir mektubu yayınlamaktan gururluydu. Beş yıl önce de Stanford'ta elektrik mühendisliğinde doktora yapmıştı.

Puthoff mektubunda "Eleştirmenler sisteme [Sientoloji] dışarıdan bakıyorlarsa da," diye yazdı, "Sientoloji'nin yarı eğitimsel yarı dinsel 'düzenlerden' biri olduğu izlenimi oluşabilir, aslında daha çok çağdaş ortak planlama ve uygulamalı teknolojnin özelliklerini taşıyan üst düzeyde sofistike ve üst düzeyde teknolojik bir sistemdir."

Mektup, "dinleyiciler" tarafından hastanın engramlarını ortaya çıkarmakta kullanılan basit bir elektronik aygıt olan, Sientolojinin E–metresini överek devam eder. "Burada, Stanford'taki teknik toplulukta Sientolojide geliştirilmiş teknikleri kullanan projelerimiz var." Puthoff Sientolojinin "Doğu ve Batı geleneklerinin en iyilerini birleştiren yüceltici ve işleyebilir kavramlar sistemi" olduğunu ekler. "Bu tekniği işler halde görüp kendim de denedikten sonra, insanların hazır olma ve farkındalık düzeyleri geliştikçe bunların çağdaş toplumda büyük ölçüde kullanılacağından eminim."

Sientolojiyi bulan ve onun yol göstericisi haline gelen, bilim kurgu yazarı L. Ron Hubbard, *Scientology: A Religion* (Sientoloji: Bir Din) adlı bir kitap yazdı. Önsözü Puthoff'undu. Orada E–metre'yi yararsız bulduğu için FDA'yı kınar. Sientoloji'ye saldırıları Harvey'e, Galileo'ya, Semmelweiss ve Copernicus'a yapılan saldırılara benzetir. "Bununla birlikte" o, "yeni gelişmelerin öncülerine düşen görev bütün karşıtlıklara karşın buluşlarını ileri götürmektir," sonucuna varır.

1987'de SRI'dan ayrıldıktan sonra, Puthoff Teksas, Austin'de İleri İncelemeler Enstitüsü denen (New Jersey, Princeton'da aynı adlı enstitütü ile hiçbir ilgisi yoktur.) bir düşünme sarnıcında

çalışmaya başladı. 28 Mayıs 1987'de Austin'deki bir konferansta Puthoff "Uzak Görünün Bir Yüzyılı" konulu bir konuşma yaptı. Borsa tahminleri yapmada önceden bilmenin değerini ve uzak görü sahiplerinin gezegenlerin astronomik özelliklerini teleskoplarla ya da uzay sondalarıyla görülmeden önce bulup ortaya çıkarma yeteneklerini övdü. Bunu Puthoff'un şimdi tümüyle utandığını umduğum bir ifade izledi. Teosofi'nin kurucusu Madam H. P. Blavatsky'nin iki izleyicisinin otuz sekiz yıllık çabalarından, atomların iç yapılarını uzak görüşlerinden söz etti!

Annie Besant ve C. M. Leadbeater aldıkları tuhaf sonuçları *Occult Chemistry* (Gizli Kimya) (1908) adlı bir kitapta yayımlamışlardı. Kitap atomların iç yapılarının resimleriyle doluydu. Bu tuhaf taslaklar kesinlikle bilimsel değer taşımıyordu ama Puthoff onların çağdaş parçacık fiziğini öncülediklerine inanıyordu! *The Explorer*'da (4. Cilt, Ekim 1987),alıntılanan konuşmasının bir bölümünde Puthoff bu eskizlerden "maddenin temel bileşenlerinin dikkate değer" bir incelenmesi diye söz etti. Eskizlerin "bildirilmiş olan gözlemlerle çarpıcı benzerlik gösteren kuark ve süperdizi kuramlarının yakın zamanlardaki gelişimine kadar bilinen bilimsel gerçekle göreceli olarak daha az bağlantılı" olduğunu belirtti. Yazık ki, çarpıcı benzerlik yalnız Puthoff'a ve teosofist'lere görünür.[7]

Puthoff'un, Besant–Leadbeater'ın atomların içlerini mikro uzak görüsü ve L. Ron Hubbard'ın "deha"sı ya da E–metrelerin

---

[7] Atomların uzak görüsü üzerine ayrıntılar için İngiliz fizikçi Stephen M. Phillips'in *Extrasensory Perception of Quarks* (Kuarkların Duyu Dışı Algılanışı)'na (Theosophical Publishing House, 1980); *Fate*'teki (Nisan ve Mayıs 1987) iki bölümlü makalesi *Extrasensory Perception of Subatomic Particles* (Atom Altı Parçacıkların Duyu Dışı Algılanışı)na; ve Puthoff, Targ ve Charles Tart'ın SRI'ın Haziran 1979 raporundaki "Uzak Görü İncelemelerinde Çözüm: Küçücük ve Küçük Hedefler" ine başvurun.

verimliliği hakkında şimdi neye inandığını bilmiyorum. Ruhgöçü (Reinkarnasyon), Hubbard'ın, onu külfetsiz dine dönüştürdüğü zaman Dianetiks'e eklediği tuhaf öğretiler yığınından biriydi. Bugün teosofistler için olduğu kadar Sientologlar için de esaslı bir inançtır. Puthoff artık Sientoloji ile pek de çok uzlaşmadığını söylemekle tanınmıştır, ama yine de ne kadarını benimsiyor? Dr. Puthoff hâlâ zihinsel rahatsızlıklara önceki yaşamlarda yaşanılanların neden olabileceğini mi düşünüyor? Bildiğim kadarıyla, Puthoff artık uzak görü deneyleri yapmıyor. SRI'dan ayrıldıktan sonra Targ ile de yolları ayrıldı.

Puthoff'un, şimdi direktörü olduğu İleri İncelemeler Enstitüsü'nde geçen on yıldaki yorulmak bilmez çabaları boş uzayın kuvantum dalgalanmalarından sınırsız serbest enerji elde etmenin bir yolunu bulmaya harcanmıştır. Neredeyse tüm diğer uzmanlar için bu arayış, devri daim makinesi araştırması kadar Don Kişotça ve boşunadır. Onlar durumu frenolojiye inanan bir sinirbilimci tarafından yönetilen beynin nasıl çalıştığı araştırmasıyla karşılaştırılabilir görüyorlar. Yam'a göre, Puthoff'un enstitüsü uzay enerjisini toplamak için yaklaşık on aygıt denedi ama bunların hepsi başarısız oldu.

Sıfır Noktası enerjisi (Zero–point energy'den ZPE) uzay boşluğunda ve bütün maddelerin özünde sürekli dalgalanan enerji için kullanılan bir terimdir. Bir zamanlar eğer maddenin sıcaklığı mutlak sıfıra indirilebilseydi atomların ve onların iç elektronlarının hareketinin duracağı ve maddenin çökeceği düşünülürdü. Şimdi bunun olamayacağı biliniyor. ZPE, atomu sürekli titreşir durumda tutar. Heisenberg'in ünlü belirsizlik ilkesi hareketsiz kalmasını yasaklar.

Bu titreşim "dingin" varsayılan herhangi bir parçacık için de geçerlidir. Bir elektronun bir piston aracılığıyla gittikçe daralan bir mekâna sıkıştırıldığını düşünün. Elektronun konumu çok daha net olarak bilindikçe belirsizlik bağıntısı elektronun momentumunun

daha bulanık ve daha hareketli olmaya başlamasını gerektirir. Elektron bütün bütün hareketsiz olamaz çünkü o zaman konumu ve sıfır momentumu kesin olarak bilinebilirdi. Elektron gittikçe küçülen bir mekâna sıkışırken, pistonu daha büyük kuvvet ve sıklıkla dövdüğünden onun üzerindeki basıncı artar. Atomu "temel durum" denen durumda tutan şey her atomun içinde var olan elektronların bu basıncıdır.

Mutlak sıfıra gelindiği zaman bütün parçacıkların aralıksız titreştiklerinin doğruluğu bir çok yoldan saptanmıştır. Örneğin Lamb kayması ZPE'nin tayf üzerine etkisinden kaynaklanır. Ünlü Casimir etkisinde ZPE, paralel iki metal levhayı birbirine daha yakın olmaya zorlar. Mikrodalga alıcılarında ZPE alt düzey sese neden olur. Floresan lambalarda atomları o uyarır. Akışkanların yüzey gerilimlerinde, göz retinaları üzerindeki görüntülerde, gökyüzünü mavi kılan ışık dağılmasında ve daha bir çok fizik görüngüde rol oynar. Evrenbilimde kara deliklerden dışarı ışınım gönderir. Beyaz cüce yıldızları kütle çekimiyle çökmekten onun basıncı korur.

Kuvantum kuramının en tuhaf yanlarından birinin temelinde de Heisenberg'in belirsizlik ilkesi yatar. Uzay zamanın boşluğu asla "hiç" değildir. Yalnızca, bir an için bir enerji parçası ödünç aldıkları ana denize geri dönmek üzere, mikrosaniyeler için yaşam bulan, sürekli olarak kabarcıklanan parçacıklardan oluşmuş köpüren bir denizdir.

Konum ve momentum gibi zaman ve enerji de belirsizlik bağıntısına tabidir. Eğer enerjinin ölçüldüğü zaman dilimi kesinlikle biliniyorsa enerjinin miktarı belirsizleşir. Zaman aralığı kısaldıkça belirsizlik büyür. Aralık yeterince kısa olduğunda enerjinin uzay boşluğunun hiçbir yerinde ortaya çıkmasına izin vermez yeter ki boşluğun toplam sıfır enerjisini korumak için yeterince hızlı biçimde ana denizde kaybolsun.

Rastgele bir biçimde uzay boşluğundan fırlayan bu enerji karşılıklı olarak birbirini yok eden parçacık karşıparçacık çiftleri biçimini alır. Bu, gözlenemeyecek kadar hızlı oluşur, ama başka görüngülerden ayırt edilebilir. Bir çift, aralarında en çok santimetrenin 0,000000 000001 'i kadar uzaklıkla, ortalama olarak saniyenin 0,000000 000000 000000 1'i kadar bir süre var olur.

Elektronlar ve fotonlar gibi hafif parçacıklar protonlar, nötronlar ve kuarklar gibi daha ağır parçacıklardan daha sık olmak üzere bilinen her türden parçacığın kısa süre için çalkalanan boşluktan çıktığına inanılır. Elma gibi büyük bir nesnenin bir an için yaratılmış olabilmesi kuramsal olarak olanaklıdır ama bu olasılık olmasına izin vermeyecek kadar azdır. Bu hayalet parçacıklara onların zamana direnen "gerçek" biçimlerinden ayırt edilmesi için "sanal" denilmiştir.

Parçacık çiftlerinin dalgalanmaları bütün kuvantum alanlarında ama başlıca elektromanyetik ve kütleçekimsel alanlarda oluşur. Olasılıkla kütleçekim alanı, tahmin edilen ama şimdiye kadar bulunmuş olmayan kütlesiz, graviton ve antigraviton çiftlerini yaratır. Enerji–zaman belirsizliği her gerçek parçacığa, sürekli yayılan ve gerçek parçacık çevresinde kaynaşan vakum tarafından soğurulan her türden sanal parçacıklar bulutu ile çevrelenme izni de verir.

The Cosmic Code (Evrensel Kod)'da Heinz Pagels uzay boşluğunu şöyle betimliyor:

> Uzay sadece, bütün kuantların bu büyük yaratılış ve yıkımı, böyle kısa zaman ve uzaklıklarda yer aldığı için boş görünüyor. Büyük uzaklıklardan boşluk dingin ve pürüzsüz görünür– tıpkı bir jet uçağında üzerinde yüksekten uçtuğumuz zaman okyanusun dingin ve pürüzsüz göründüğü gibi. Oysa okyanus yüzeyinde, üzerindeki küçük bir tekne içinde ona

yakın olduğunuzda deniz büyük dalgalarla yükselip çalkalanıyor olabilir. Bunun gibi, yakından bakarsak boşluk da kuantların yaratılış ve yıkımıyla dalgalanır.

1973'te, fizikçi Edward Tryon "Evren Bir Boşluk Dalgalanması mı?" adlı iki sayfalık bilimsel bir bildiride (*Nature*, Cilt. 246, safl. 396–97) şaşırtıcı bir öneride bulundu. Bu, bir boşluk dalgalanmasının büyük patlama'yı (big bang'i) tetikleyebileceğini düşündüğü izlenimi yaratıyordu! Onun ortaya koyduğu gibi, "Evrenimiz basitçe, zaman zaman oluşan bu şeylerden biridir." Bu, uzay ve zamanın patlamadan önce de var olduğu anlamına gelir. Herhangi bir şeyin uzay ve zaman olmaksızın nasıl dalgalanabileceğinin belirsiz olmasına karşın o zamandan beri başka fizikçiler, uzay ve zamandan yoksun bir boşlukta bir kuvantum dalgalanmasının aniden oluşan bir evren yaratabilmesinin farklı yollarını önermişlerdir. Evrenimiz, hiç kuşkusuz, mutlak yoktan ortaya çıkamazdı. Kuvantum alanlarının ve yasalarının nereden geldiği ve neden hiçlikten başka bir şey olduğu şeklindeki nihai soruları yanıtsız bırakarak dalgalanacak kuvantum alanları olması gerekirdi.

Son yıllarda birtakım fizikçiler kıpır kıpır kıpırdayan boşluğun ZPE'sini bir biçimde dizginlemenin olası olup olmadığına merak sardılar. Fizikçilerin büyük kısmı buna umutsuz gözüyle bakıyor. PBS'in *Scientific American Frontiers* (Bilimsel Amerikalı Öncüler) gösterisininin sonunda şimdi Austin,Teksas Üniversitesinde bulunan Nobel Ödüllü fizikçi Steven Weinberg bu enerjinin ne kadar zayıf olduğunu belirtti. Bütün evrende akıl almaz büyüklüktedir ama dünya büyüklüğünde bir uzayda var olan toplam ZPE miktarı bir galon petrolden elde edilebilecek enerjiyle yaklaşık olarak aynıdır dedi. Bu enerjiyi dizginlemek, bir makinenin enerjiyi sanal parçacıklardan onlar yok olmadan önce kapabilmesi anlamına gelir. Hiç kimse bunun nasıl yapılabileceği konusunda fikir sahibi değildir ve bu yapılabilseydi bile, elde edilebilir enerji yetersiz olurdu.

İngiliz fizikçi Paul Davies, *Other Worlds* (Öteki Dünyalar)'ın (1980) 4. Kesim'inde şöyle demişti: "Bir makineyi ödünç enerjiyle çalıştırmak... diye bir sorun söz konusu değil. Bir elektrik ışığından bir saniyede yayılan enerjinin verimi belirsizlik ilkesi üzerinden ancak saniyenin milyar kere milyar kere milyar kere milyarda birinde alınmış olabilirdi. Başka bir biçimde söylenecek olursa kuvantum ödünç alma düzeneği bir elektrik ışığının verimini yalnızca virgülden sonra otuz altı sıfırdan sonra gelen 1 kadar arttırır."

Puthoff aynı fikirde değil. O, ZPE makineleri üzerinde çalışan öteki aykırılar gibi anaakım fizikçilerinin bu türden araştırmalara karşı çıkışlarına bir seçkinin mantıksız tepkileri olarak bakıyor. 1990'da bir röportajcıya "Çalışan fizikçilerin büyük çoğunluğu gerçek bilim adamları değildir.," dedi. "Onlar sayı öğütenler, bilgisayar operatörleri, laboratuvar teknisyenleridir. Tüm suç onların değil. Bu, genelde askeri sanayi kompleksince yürütülüyor."[8] Bir çok teknik yazıda ve çok sayıda halk için yazılmış makalelerde boş uzaydan sınırsız enerji elde etme olasılığını savunmuştur. *Scientific American*'ın PBS yayınında, tıpkı bu yüzyılın nükleer çağ olarak biliniyor olması gibi bir sonraki binyılın sıfır noktası enerjisi çağı olarak bilineceği kehanetinde bulundu.

Puthoff kendisini, bu korku ile karışık bir saygı duyuran yeni çağda, müjdecisi olacağına güvendiği araştırmanın yalnızca bir öncüsü olarak görür. "Boş uzayın Kuvantum Dalgalanmaları: Fiziğin Yeni Rosetta Taşı mı?" başlıklı bilimsel yazısında (*Frontier Perspectives*, Cilt 2, Sonbahar/Kış 1991, sl.19–23, 43'de yeniden basılan bir konuşma) ZPE'nin dizginlemesinin tarihi tamamen değiştireceği kehanetinde bulunur. "İnsanlığın tanrılardan

---

[8] Puthoff 19 Haziran 1990 tarihli Baltimore, *City Paper*'da Tom Chalkey'in "Güç Yapısı"na böyle alıntılanmıştır.

geri kalan bu ateşi neyin hizmetine sokacağını ancak gelecek gösterecektir..." der.

Puthoff'un yeni tahminlerinin birçoğu fizik sınırlarının çok ötesindedir. ZPE'nin Casimir etkisine neden oluş tarzına benzer bir biçimde kütleçekime de neden olabileceğine inanır. Elektronların kendi atomik yörüngelerinde ZPE tarafından tutulduklarını ve bu atomlar daha aşağı bir temel duruma büzüşebilselerdi ZPE ışıyabileceklerini düşünür. Nesnelerin ivme kazandığı her yerde süreduruma (atalet), ZPE direncinin neden olabileceğini düşünür. Eğer bu direnç azaltılabilseydi uzaygemilerinin roketteki itme hızında büyük bir ilerleme sağlanabilirdi. Puthoff, "SETI, Işık Hızı Sınırlaması ve Alcubierre Sapma Girişimi: Bütünleyici Bir Değerlendirme" de (*Physics Essays*'de Cilt 9, 1996, sl. 156–58), ZPE gereği gibi kullanılabilse uzaygemilerinin ışıktan daha hızlı yolculuk yapabileceği olasılığını savunur[9]

Tıpkı Puthoff ve Targ'ın uzak görü araştırmaları için milyonlarca dolarlık fon bulmayı başardıkları gibi Puthoff şimdi açıklamak istemediği kaynaklardan para almaktadır. Önümüzdeki on yıllarda bu eksantrik fizikçinin tüm zamanların en büyük bilim adamlarından biri mi olduğunu yoksa o ve Targ SRI'daki parlak günlerindeyken denetlediği başarısız araştırma gibi ZPE spekulasyonları ve çalışmasının da boş mu çıkacağını zaman gösterecektir.

---

[9] 1997'deki *3001* romanında Arthur C.Clarke, Puthoff'un süreduruma ilişkin varsayımını jiroskopla uzay yolculuğunu ZPE'ye dayandıracak kadar ciddiye alır. Romanın 9. Kesimine bakın.

Puthoff'un sütunuma oldukça uzun yanıtı *Skeptical İnquirer*'ın Eylül/Ekim 1998 sayısında yayımlandı. Araştırmasının değerini hararetle savunuyordu, Sientolojide artık pek de etkin olmadığını vurgulamıştı ama olağan ötesi konusundaki inançlarından söz etmiyordu. Yanıtım aşağıda:

> Her ne kadar temel öğretilerinden bazılarını hâlâ ne ölçüde benimsediği açıklanmamış olarak kalıyorsa da, Harold Puthoff'un Sientoloji Kilisesi ile bağlarını kesmiş olduğunu öğrendiğime sevindim,. Her koşulda, L. Ron Hubbard'ı bir kez ciddiye almış olmak Puthoff'un genç zekası için övgü sayılmaz.
>
> Puthoff'un mektubunun en çarpıcı yanı söylenmiş *olmayan*dır. ESP (Duyu Dışı Algı), PK (Psikokinesis) ve duyu dışı algılama hakkında şimdiki fikirlerine değgin ipuçları yok. Ne de, bir yüzyıldan çok süre önce iki teosofistin rastlantıyla açıklanamaz sonuçlarla atomların içlerini uzaktan gördüklerine ilişkin kanısını yalanlıyor.
>
> ZPE (sıfır noktası enerjisi) ile ilgili olarak, Puthoff boş uzaydan sınırsız enerji elde etme çabalarına "temel oluşturan" üç fizikçi sıralıyor. Andrei Sakharov, sadece bir zamanlar, madde tarafindan değiştirildiğinde ZPE'nin kütleçekime neden olabileceğini –hiçbir yere götürmeyen çılgınca bir tahmin–düşünmüş olduğu için anılır. Paul Davies'den neden söz edildiğini bilemiyorum. Puthoff, Davies'in bir ZPE makinesi için uğraşmanın çılgınlık olduğunu söylediğini alıntılamış olduğumu unuttu mu?

Robert Lull Forward, üçü arasında Puthoff'un araştırması için "temel" oluşturduğu söylenebilecek tek fizikçidir. Forward, en iyi, *Dragon's Egg* (Canavarın Yumurtası), *The Flight of the Dragon Fly* (Canavar Sineğin Kaçışı), *Martian Rainbow* (Marslı Gökkuşağı) ve *Timemaster* (Zaman Usta) gibi bilim kurgu romanlarıyla tanınan aykırı bir fizikçidir. Roman olmayan, kâğıt sırtlı *Future Magic*'i (Büyülü Gelecek) (Avon 1988), gerçekten de ZPE makinelerinin nasıl yapılabileceği hakkında düşünceler içeriyor. Forward, geri itici kütleçekim, zaman içinde geriye yolculuk ve başka fanteziler üretmek için aygıtlar da betimler. Avon, kitabı, ışık demetleri üzerinde yıldızlara uçan, sihirli bir fasulye fidanı ile uzayın içlerine tırmanan, sihirli madde üzerinde güneş sistemini baştan sona dolaşan ve kütleçekimi yok eden insan ruhunun sınırlarını belirleyici olarak özetliyor.

Forward kitabını, kuvantum mekaniğinin bir gün duyu dışı algının (ESP) onu "boyalı basın sayfalarından" alıp "bilimsel dergilerin sayfalarına" taşıyacak "doğal" bir açıklamasını sağlayacağı kehanetiyle bitirir. Beyinlerimizin molekül biçimlerinin ölümsüz bir ruhu oluşturduğu görüşünü savunur. O kitabını "Belki, büyülü geleceğin bir gününde, bilim ruhun varlığını yadsımaktansa fiziksel bir gerçekliğe sahip *olduğunu* ve ölümden sonra yaşamın *varlığını* kanıtlayacak" sonucuna vardırır.

ZPE'nin doğası üzerine araştırmanın sürmesi gerektiğinden söz etmiyor ama bu benim sütunumun sorunu değildi. Sorun şuydu: Psişik araştırma sicili ve duyu ötesi hakkındaki inançlarıyla Puthoff, fizikçi-

lerin büyük bir çoğunluğunun sürekli işleyen bir makine kadar olanaksız olduğunu düşündüğü özgür enerji sağlayan bir aygıtın yapım çabaları için büyük fonlarla desteklenmeye uygun kişi midir?

İzninizle sütunumda soruduğum soruyu yineleyeyim: "Puthoff: [Uri] Geller'in dikkate değer olağanüstü güçleriyle gerçek bir medyum olduğuna hâlâ inanıyor musunuz?"

Hâlâ yanıt bekliyorum.

Sceptical İnquirer'a *The Astrophysical Journal*'ın bir editörü, fizikçi Steven Shore, yazdı: Puthoff'un *Physical Review*'daki yazıları yanıtlanmamış olabilir, ama *The Astrophysical Journal*'a sundukları araştırmasının kusurlu ve önemsiz olduğu gerekçesiyle olağan olarak geri çevirilmiştir diyordu.

Phil Klass bana Paul Hill'in 1995 tarihli, UFO yürütücü sistemlerin arkasındaki teknolojiyi tartışan, *Unconventional Flying Objects* (Alışılmadık Uçan Cisimler) başlıklı kitabının Puthoff tarafından yapılmış bir eleştirisini gönderdi. Puthoff, kitabı UFO görüntülerinden elde edilebilir verilerin "en güvenilir, özlü özeti" olarak ödüllendiriyor. Eleştiri Peter Sturrock'un Bilimsel Araştırma Derneği tarafından yayımlanan *Journal of Scientific Exploration*'da (Cilt 10, No.4, 1996) çıktı. Puthoff'un üyesi olduğu dernek ufoloji ve öteki kuşkulu uç bilimler hakkında yazılar yayımlar.

Puthoff'un uzay gemilerinin yönetilmesinde sıfır noktası enerjisinden yararlanma üzerine en yeni yazısı için Sturrock'un dergisinde (Cilt 12, No.2, 1998) "Boşluk Uzay Uçuşu Uygulamaları İçin Düzenleyici Olabilir mi? Kuram ve Denemelerin Değerlendirilmesi" ne bakın. Puthoff sonunda, Arthur Clarke'ın ileri teknolojinin büyüden ayırt edilemez olduğu özdeyişini alıntılıyor. Puthoff yazısını "Neyse ki içinde yaşadığımız kuvantum

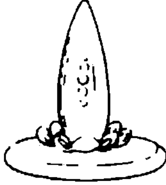
boşluğunu derinden kavrayışımızın kanatlarında böyle bir büyü bekliyor görünür" diyerek bitiriyor.

Arthur Clarke, sıfır noktası enerjisini dizginleme olanağı konusunda iyimser olmayı sürdürüyor. Clarke, *Free Inquiry* ile (Bahar 1999) bir görüşme yapmıştı. Büyük yeni bir enerji devrimi konusunda ne düşündüğü sorulduğunda, şöyle yanıtladı:

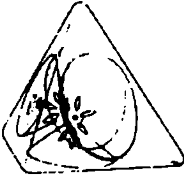
Soğuk kaynaşma (fusyon) ile mi, ılık ayrışma (fizyon) ile mi yoksa başka herhangi bir şeyle mi gelecek bilmiyorum. Bütünüyle beklenmedik bir şeyle –belki uzayın kuvantum dalgalanmalarının bir biçimde dizginlenmesiyle– zaman zaman denildiği gibi, sıfır noktası enerjisiyle de olabilir sanıyorum. Şimdi, bu yeni buluşun daha ileri götürülemeyecek deneysel bir laboratuvar tuhaflığı olduğu ortaya çıkabilir. Ama unutmayın ki nükleer güç de küçük bir laboratuvar tuhaflığı olarak başlamıştı.

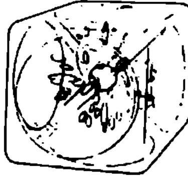
Casimir etkisi ince metal levhalar birbirine çok yakın oldukları zaman oluşuyor. Tabakalar arasından çıkan daha uzun dalga boylu sanal parçacıklar tabakaları birbirine itmeye yeterli kuvveti yaratıyor. 1999'da elektrik mühendisi Jordan Maclay, ZPE'yi dizginlemek için bir Casimir makinesi üzerinde çalışmak üzere bir NASA bursu elde etti. *New Scientist*, 22 Ocak 2000, sl. 32–34'te Henry Bortman, "Sınırsız Enerji"ye bakın.

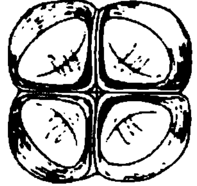
Fizikçi Victor Stegner, *Skeptical Briefs* (Haziran 1999)'daki "Özgür Enerjinin Hayaleti" başlıklı makalede Puthoff'un çalışmasına olumsuz bakar. Ve eğer boşluktan enerji elde etmek için Casimir etkisi kullanılsaydı, yüz watt bir ampulü bir saniye yakmak için, bir kenarı iki yüz kilometre olan ve birbirinden metrenin milyonda biri kadar uzak iki kare gerekirdi hesabını yapıyor. "Eğer dış uzayda bu yapıların otuz milyon tanesine ya da daha çoğuna rastlasaydık ampulümüzü bir yıl ışıklı tutabilirdik." Stegner şöyle bitiriyor: "Emeklilik paralarınızı bu teknolojiyi geliştirmeyi uman herhangi bir şirkete yatırmanızı hiç tavsiye etmem."

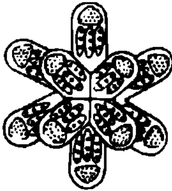

Başak

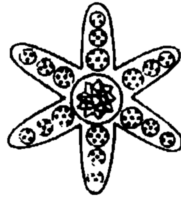

Sessiz Kampana

Tetraeder
(Dört Yüzlü)

Küp

Oktaeder
(Sekiz Yüzlü)

Teosofinin gözle görülmeyen şeyleri görebilen iki lideri tarafından "görüldüğü" ve 1910'daki kitapları *Occult Chemistry*'de yayımlandığı şekliyle atom yapısının kimi tipik örnekleri.

7.KESİM

David [illegible]m

Yönlendirilmiş Dalga

Ne zaman ki, yeni gözlerin için
Ölümsüz güçle bütün nesneler,
Uzak yakın demeden,
Gizlice için için
Ayrılmaz olur birbirinden
Bir çiçeği uyandıramazsın
Bir yıldızı rahatsız etmeden

–*Francis Thompson*, The Mistress of Vision

Durumun gerçekten en iyi çözümünü verirmiş gibi yapmak için bir kuvantum kuramı geliştiriyorum.

–*James Joyce,* Finnegans Wake

KM (kuvantum mekaniği)'nin matematiksel biçimciliğinin doğruluğu konusunda çok az kuşku vardır. Ölçmelerin sonuçları hakkında tahminler yapmakta hiçbir fizik kuramı daha fazla başarılı olmamıştı. Kimisi bir çok ondalığına kadar doğrudur. Uzmanların uyuşamadıkları yer KM'nin matematiği değil eşitliklerinin nasıl

yorumlanacağı konusudur. KM, görecelik kuramından bile daha fazla, sağduyuya kökten aykırı çılgın paradokslarla doludur ve bu nedenle şimdiki halde çözümleri üzerinde uzlaşma yoktur.

Bu paradoksların en dillere destan olanı Einstein ve iki arkadaşı Boris Podolsky ile Nathan Rosen'den ad alan EPR paradoksudur. 1935'te paradokslarının KM'nin tamamlanmamış olduğunu, daha derin bir kuramla kökten bir biçimde düzeltilmesi ya da yer değiştirmesinin kaçınılmaz olduğunu kanıtladığını ileri sürdükleri bomba gibi patlayan bir bildiri yayımladılar.

EPR paradoksunun bir çok biçimi vardır ama en kolay anlaşılabilir olanı merhum Amerikalı fizikçi David Jacob Bohm tarafından önerilmişti. (Soyadının Bohr'unkinden nasıl da sadece bir harf farklı olduğuna dikkat edin.) Bu biçim, parçacıkların spin denen gizemli bir özelliğini içerir. Spin, kabaca bir topacın dönmesine benzer, çünkü sürekli sağ ya da sol, eksi ya da artı, yukarı ya da aşağı denen değişik iki biçimden birini alan açısal momentuma sahiptir. Karşıt doğrultularda giden, özdeş A ve B parçacıklarını yaratan bir kuvantum tepkimesi düşünün. Standart KM'de her parçacığın "çakışan" sağ ve sol spinleri vardır. A parçacığı spini için ölçüldüğü zaman "dalga fonksiyonu" (bir parçacık, belli bir özelliği için ölçüldüğü zaman bulunacak kesin değerler olasılığını belirten formül) "çöker" (gözden kaybolur) denilir. Parçacık bir anda eşit olasılıkla ya sağ ya da sol spin edinir.

İşte büyüleyici olan. Açısal momentumun korunması için, A ölçüldükten ve belli bir spin edindikten sonra, B ters spini edinmelidir. A'nın Chicago'da ölçüldüğünü ve sol spine sahip olduğunu varsayın. (Ölçülünceye kadar belli bir spine sahip olmadığını unutmayın.) Bir fizikçi uzak bir gökadadaki bir gezegen üzerinde B'yi ölçüyor. Sağ spine sahip olacağı kesindir. B, A'nın ölçümünün sonucunu nasıl "biliyor"? A, B'ye eşzamanlı olarak ışık hızında ya da onu aşan bir hızda bir tür uzaduyum (telepati) işareti mi gönderiyor? Einstein bunu "uzaktaki tekinsiz eylem" deyerek

alaya aldı. O sırada yalnızca düşünsel bir deney olan önerisinin KM'nin eksik olduğunu kanıtladığına inanıyordu. Biri ölçülmeden önce her iki parçacığa da kesin spinler veren yerel "gizli değişkenler" olsa gerekti.

KM'nin Niels Bohr'un düşüncelerine dayalı standart Kopenhag yorumu, A ve B'nin aralarındaki uzaklık ne olursa olsun tek dalga fonksiyonlu bir tek kuvantum sisteminde kaldıklarıydı. A ölçüldüğü zaman bütün sistemin dalga fonksiyonu yok olur ve iki parçacık eşzamanlı olarak ters spinler edinir. Parçacıklar "bağıntılı" ya da daha yeni bir deyişle "dolaşık" hale geldiler denir.

Bu, paradoksu çözüyor mu? Hayır. A ve B'nin ışık yılları uzaklıklarda bulundukları zaman aralarında A'dan B'ye bilgi göndermeye izin veren bir tür bağlantı olmaksızın nasıl olup da dolaşık durumda kalabildikleri giz olarak kalıyor.

EPR görüngüsü kullanılarak kodlu mesajlar gönderme olasılığının bulunmadığı konusunda bütün fizikçiler aynı fikirde. Durum, biri New York'ta, öteki Paris'te olup aynı anda madeni bir parayı havaya atan iki kişininki gibidir. Bilinmeyen nedenlerle bir para tura gelirse öteki yazı gelmek zorundadır ve tersi. Yazı tura atışının sonucunu Chicago'daki biri denetleyebilseydi, o zaman sıfırlar ve birler ikili koduyla bir mesaj gönderebilirdi. Ama ölçülü bir spinin sonucunu denetlemenin bir yolu yoktur. Havaya atılan bir paranın yazıları ve turaları gibi sol ya da sağ da eşit olasılıkla oluşur. Her bir uçta, sağlar ve solların art arda geliş sırası her zaman rasgele, anlamsız bir sıralanıştır. Başka türlü olsaydı ışığınkini aşan, bu nedenle de temel görecelik yasasının kutsallığını bozan bir hızla şifreli mesajlar gönderilebilirdi.

EPR paradoksu son yıllara, merhum İrlandalı fizikçi John Stewart Bell onu kısa laboratuvar uzaklıklarında sınamanın parlak bir yolunu düşününceye kadar doğrulanmamış olarak kaldı. Paradoks o zamandan beri bir çok kez tamamıyla doğrulanmıştır.

Dolaşık iki parçacık tam olarak KM'nin öngördüğü gibi davranır.

EPR paradoksunu açıklamak için birbiriyle çatışan bir çok çaba harcandı. Burayı, pilot dalga ya da yönlendirilmiş dalga kuramı (guided wave theory'den GWT) olarak adlandırılan kuramla nasıl çözüldüğüne ilişkin açıklamalarıma ayırıyorum. Şurası apaçık ki ben KM uzmanı değil sadece bir bilim gazetecisiyim dolayısıyla GWT'nin birgün doğrulanıp doğrulanmayacağı hakkında hiçbir fikrim yok. Ama yine de, fizikçiler tarafından uzun süre görmezden gelinen bu kuram şimdi gittikçe artan destek sağlamaktadır.[10] Daha iyi tanınmayı hak ediyor.

GWT'yi ilk öneren, KM'nin mimarlarından biri olan Louis de Broglie idi. Kopenhaglılar tarafından ağır dille alaya alındıktan sonra bundan vazgeçti ama Bohm tarafından düzeltildikten sonra yeniden ele aldı. Şimdi Broglie/Bohm GWT olarak bilinir; Bell, Jeffrey Bub, Fransız fizikçi Jean Pierre Vigier ve daha birçoğunun da içinde olduğu bir uzmanlar grubunun desteklediği bir KM yorumu haline gelmiştir. Henüz gerçekleştirilmemiş güç deneylerle sınanması için ustaca yollar bulunabilse de şimdiye kadarki öngörüleri Kopenhag okulununkilerle tam olarak çakışmaktadır.

Standart KM'de her parçacık ya parçacık olarak ya da bir dalga olarak gözlemlenebilir. Dalga, su ya da ses dalgaları gibi fiziksel değil soyut bir uzaydaki olasılık dalgasıdır. Bir foton, belirleyici bir perdede kaydedilmek üzere duvardaki bir yarıktan geçtiği zaman bir parçacıktır. İki yarık açıldığı zaman foton dalga gibi davranır ve dalgayı bozmadan hangi yarıktan geçtiğini söylemek olanaksızdır.

---

[10] Örnek olarak, David Z. Albert' in *Scientific American* (Mayıs 1994)'deki "Kuvantum Mekaniğine Bohm Seçeneği"nde Bohm kuramının ateşli savunmasına bakın. Albert, Kolombiya Üniversitesinde fizikte doktoralı bir felsefe profesörüdür. Bohm kuramı hakkında daha fazla bilgiyi onun *Quantum Mechanics and Experience* (Kuvantum Mekaniği ve Deneyim) (Harvard University Press, 1992) adlı kitabında bulabilirsiniz.

Bir duvara iki açıklıktan bir çok foton gönderilirse ekran üzerindeki kayıtların her biri bir parçacık gibidir ama onlar sadece her iki yarıktan geçen bir dalga tarafından üretilebilecek bir girişim kalıbı sergilerler. Foton gizemli bir şeydir. O ne dalgadır ne de parçacık, ama ölçüm aygıtına bağımlı olarak biri ya da öteki gibi davranabilen birşeydir.

Ortağı Basil Hiley tarafından geliştirildiği haliyle, Bohm'un devrimci kuramında, parçacıklar golf topları kadar gerçektirler. Onlar her zaman konum ve momentum gibi kesin ve bulanık olmayan özelliklere ve uzay zaman içinde kesin yörüngelere sahiptirler. Parçacıklar *asla* dalga değildirler. Bohm'un "potansiyel kuvantum" dediği bir alanda her biri görülemez, saptanamaz bir dalgayla birleşmiştir. Pilot dalgalar olasılık dalgaları değil gerçek dalgalardır. Onlar parçacığın hareketini, bir akarsu dalgasının yüzen bir yaprağın hareketini yönlendirmesine benzer bir tarzda ya da daha iyi bir benzetmeyle bir geminin radar danışımıyla yönlendirildiği gibi yönlendirir. Bu kuvantum alanı, kütleçekim ve elektromanyetizm alanları gibi, uzay zamanın tamamına sızar, ama o alanlar gibi şiddeti uzaklıkla azalmaz. Yine öteki alanların tersine parçacıklar üzerinde güç uygulamaz. Aslında o azalmayan bir bilgi dalgasıdır.

Bohm'un karşıtlarının çoğuna belirlenmiş olmayan elektromanyetik dalga taşıyıcısı ve *Einstein*'ın yararsız olduğu için bir yana bıraktığı bir madde olan, on dokuzuncu yüzyılın silik eterini anımsatan şey bu ayırtedilemez pilotun *kendine özgü* doğasıdır. Olağanüstü kitabı *The Quantum World* (Kuvantum Dünya)1984'da J. C. Polkinghorne'un dediği gibi: "Pek çok kişiye göre Bohm belirsiz bir kızartma tavasından çatırdayan bir ateşe atlamıştı."

Bir yarık açıldığı zaman, pilot dalga her fotonu açıklıktan geçmeye yöneltir ve girişim bantları yoktur. Yarıkların ikisi de açık olduğu zaman her parçacık bir yarıktan geçer ama onun pilot dalgası parçacıktan tamamıyla ayrı olarak ekranda dalga girişimi kalıbı üreten yörüngeler boyunca bir fotonlar akımı yöneterek her

ikisinden de geçer. Bu bir varlığın parçacık *ya da* dalga olması olayı değil ama dalga *ve* parçacığın sürekli var olması durumudur. Güldürü ustası şair Armand T. Ringer bunu şöyle veriyor:

Bir foton yakın uçtuğunda 2. yarığa,

Şunları söyledi pilot dalgasına ,

"Her iki yarıktan da geçmeli,

Yoksa kızacak Bohm'un pervaneleri,

Ve görünümlerini terk etmeye zorlanacak."

GWT'nin EPR paradoksunu açıklayış biçimi şudur. A ölçüldüğü zaman onun gözlenemeyen potansiyel kuvantum alandaki yönlendirilmiş dalgası A'yı ya sol ya da sağ spine çevirir. Aynı anda ne kadar uzakta olursa olsun, B'yi ters yönde çevirir. Bu gözlenemeyen, evrenin her yanında yaygın olarak bulunan alan eşzamanlı olarak her iki parçacığa etkiyen yerel olmayan bir güce sahiptir. Hiçbir bilgi A ile B arasında gidip gelmez. Bunun yerine her ikisine de zıt spinler vererek aynı anda kuvantum alanından iki parçacığa ulaşır. Bu, kuşkusuz, uzaktan bir eylemdir ve Einstein'ın Bohm kuramını fazla dikkate almamasının başlıca nedeni herhalde buydu.

Pilot Dalga parçacıkların yörüngelerini yönetmeyi nasıl beceriyor? Bu GWT'nın en karanlık gizlerinden biridir. O, aynı anda üzerlerinde herhangi bir kuvvet kullanmaksızın parçacıkları çevreye itebiliyor. Eğer güç uygulansaydı fotonlar kendi enerjilerini değiştirmiş olurlardı. Ama öyle olmuyor. Fotonlar ekran üzerine herhangi bir enerji değişikliği olmaksızın ulaşırlar. Nasıl oluyorsa, her foton enerjisini değiştirmeden pilot dalgasından bilgi alıyor olmalı. Bu hayaletimsi olabilir, ama, Bohm'u destekleyenler ortodoks KM'de bir dalga fonksiyonunun çöktüğü zaman belli özellikleri nasıl yaratacağını belirleyen olasılık dalgalarından daha hayaletimsi olmadığını söylerler.

EPR paradoksunun iki parçacığı, daha yüksek bir boyutta hareket eden tek bir parçacığın uzayımızdaki izdüşümleri olabilir miydi? Bohm bir defasında bu olanak üzerine kuramlar yürüttü. İçinde bir balığın yüzdüğü bir havuz düşünün diye yazdı. Televizyon kameraları havuzu iki farklı doğrultudan filme alıyor. Biz sadece iki ekrana yansıtılmış iki film görürüz. İki balık izlediğimizi düşünür ve hareketlerinin tuhaf bağıntılılığına şaşırırız. Havuz göze görünmeyen daha yüksek bir boyuttadır. Bohr'un daha sonraki terminolojisinde o, deneyimimize açık dünyanın "yorumlama düzeni" ötesinde uzanan "karmaşık düzen"dedir. İki balık sandığımız şey aslında bir tek varlığın dünyamızdaki izdüşümleridir.

Bohm tüm yaşamında, GWT'yi inceleyen Bohr yanlılarının küçümsemelerine katlandı. Bohr buna "saçma" diyordu. J. Robert Oppenheimer "yeni yetme sapması" diyor, fizikçilere kuramı dikkate almamalarını öğütlüyordu. De Broglie'nin çalışmasını bir ara hayranlıkla izleyen Einstein bile Bohm'un GWTsinin KM paradokslarını çözmek için "aşırı ucuz" bir yol olduğuna karar verdi.

Bohr'un Bohm'a yönelik karşıtlığı çok aşırıydı. Bohm'un pilot dalgasını destekleyen Alman doğumlu fizikçi Ernest J. Sternglass kitabı *Before the Big Bang*'de (Big Bang'den Önce) (1997) Bohr ile Bohm'un kuramını tartıştıkları bir toplantıyı anlatıyor. "Bohr'u Bohm'un çalışması konusunda" diyor Sternglass, "duygusal olarak bu denli altüst görmek, benim için utandırıcıydı... Başka konularda onca ılımlı, yumuşak kalpli olan adamın bu konuda bu denli öfkeli olması beni gerçekten şaşırttı... Bohr neredeyse, ruhumu cehennem azabından korumakla gereğinden çok ilgili, köktendinci bir vaizin bağnaz yaklaşımına sahip gibi göründü bana."

Matematikçi David Wick büyük kitabı *The Infamous Boundary*'de (Utanılası Sınır) (1995) –başlık, KM'nin küçük dünyası ile görecelik kuramı, kozmoloji, ölçüm aygıtları ve sizle ben arasındaki uçuruma gönderme yapıyor– Bohm'a benzer bir

karşıtlık nedeniyle Richard Feynman'a çatıyor. Feynman, çift yarık deneyinin nasıl işlediğini kimse anlamadığı için derslerinin ünlü "kırmızı kitaplar"ından sık sık alıntılanmıştır. Feynman sorar, "Soru, gerçekte nasıl çalıştığıdır? Bu şeyi aslında hangi makine üretiyor? Kimse böyle bir makine bilmiyor. Kimse bu görüngünün benim verdiğimden daha derin bir açıklamasını veremiyor; yani bir betimini."

"Çok iyi," diye yorumluyor Wick, "pilot dalgada yanlış olan nedir?" Wick, onun von Neumann, Heisenberg ve diğer kuvantum uzmanlarının Bohm'u ciddiye almayı reddetmelerini Feynman'ın "fazla ateşli konuşma sanatı"na bağlar.

Büyük Macar matematikçi John von Neumann, içinde KM'nin gizli değişkenler katmakla asla düzeltilemeyeceğini kanıtladığını düşündüğü KM hakkında ünlü bir kitap yazdı. Bununla yerel gizli değişkenleri –parçacıklara iliştirilmiş değişkenler– kastediyordu. O, KM'nin, Bohm'un potansiyel kuvantum gibi yerel olmayan değişkenlerin katılmasıyla düzeltilebileceğini fark edemedi. Bohm'un tam olarak von Neumann'ın olanaksız saydığı şeyi yapmayı başardığını günümüz fizikçilerinden ve onların öğrencilerinden pek azının kavrıyor olmaları rezalettir. Onun başardığını, Eddie Guest'in tanınmış şiirinde bazı sözcükleri değiştirerek betimleyebiliriz:

Von Neumann o yapılamaz dedi,

Bohm yanıtladı, gülerek kıkır kıkır,

Bu olamayabilirdi, ama olabilir ki biri

Deneyinceye kadar öyle demeyebilir.

"Potansiyeli Kuvantum mi? Alan esastır!"

Kuşkulansaydı eğer David Bohm gizlerdi onu.

Yakaladığında nesneyi şakımaya başladı

Olmayabilirdi ama o yaptı bunu!

Bohm'un potansiyel kuvantum, bütün evreni onun dikişsiz "bölünmez bütünlük" demekten hoşlandığı şeyde bir araya getirir. Evrendeki her parçacık her öteki parçacığa potansiyel kuvantum aracılığıyla bağlanmıştır. O, evreni içinde filmdeki her noktanın bütün resim hakkında bilgi taşıdığı bir holograma benzetirdi. Bohm'un, de Broglie'nin ham yorumundan çok daha incelikli GWT'si, içinde evrenin bütün bölümlerinin öteki bölümlerin her biriyle birleştiği "holistik –doğa birimlerinden bütünler oluşturmaya eğilimli– bir imgelemdir. "Karşılıklı bağlantılılık" Bohm'un gözde sözcüklerinden biriydi. O evreni bir canlının bütünlüğüne benzer bir biçimde gördü ki bu Spinoza'nınkinden çok farklı olmayan –bizzat Einstein'ın desteklediği– bir tür panteizmdi.

Bohm'un GWT'si, öngörülerinde standart KM ile özdeş ise de, kuvantum görüngüleri hakkındaki söylemi farklıdır. Kopenhag yorumunun Einstein'ı onca üzen rastgeleliği ("Tanrı barbut atmaz") kesin bir gerekircilikle (determinizm) yer değiştirmiştir. Kuvantum sıçramaları yoktur. Üste kaymalar da öyle. Dalga fonksiyonlarının çöküşü de. Aslında bir "ölçü problemi" bile yoktur. Salt şanstan kaynaklanıyor gibi görünen KM olasılıkları, Bohm'un kuramında işlerin gerçek ve son derece karmaşık durumlarından habersiz olmamızdan kaynaklanır. Evren, siz ya da benden bağımsız "dışarıda orada" gerçektir. von Neumann, Eugene Wigner ve diğerlerinin düşündüğü gibi dalga fonksiyonunu bozmak için ille de insan bilinci gerekmez.

Einstein, Bertrand Russell, Karl Popper ve hemen hemen bütün filozoflar ve bilim adamları gibi Bohm da bütün yasalarıyla evrenin insan aklından bağımsız olduğuna inanan yaman bir gerçekçiydi. Ay, herhangi bir yaratık örneğin bir fare tarafından gözlenip gözlenmediğine bağlı olmaksızın "dışarıda orada"dır. Bohm, bütün bilimleri hattâ matematiği bile sanata, müziğe ve modaya benzer

kültürel buluşlar olarak gören bugünün postmodernizm yanlılarının toplumsal yapısalcılıklarıyla dehşete düşerdi.

1990'da, altmış iki yaşında ölen, John Bell, Bohm'un ateşli bir savunucusu haline gelmişti. Bell, Einstein'ın zihinsel olarak Bohr'dan üstün, KM'ni hem gerçekçiliği (realizm) hem gerekirciliği (determinizm) onarıp yenileyebilecek bir altkuvantum düzeyine dayandırma (Bohm'un potensiyel alanı) gereğini açıkça gören daha derin bir düşünür olduğuna inanmıştı. Bell'in, eğlendirici kitabı *Speakable and Unspeakable in Quantum Mechanics*'de (Kuvantum Mekaniğinde Söylenebilen ve Söylenemeyen) (1987) yeniden yayımlanan "Altı Olası Kuvantum Mekaniği Dünyası" bildirisinde bunu nasıl ifade ettiği aşağıdadır:

> Bir parçacıkla çalıştığımız, ekran üzerindeki parıldamasının küçüklüğünden belli değil mi? Ve parçacığın bir dalga tarafından yönetildiği kırınım ve girişim kalıplarından belli değil mi? De Broglie bir parçacık hareketinin, bir ekrandaki iki deliğin yalnızca birinden geçen bir parçacığın deviniminin her iki delikten yayılan dalgalardan nasıl etkilenebileceğini ayrıntılı olarak göstermiştir. Öyle etkileniyordu ki parçacık dalgaların birbirini yok ettiği yere gitmiyor onların işbirliği yaptığı yere çekiliyordu. Bu fikir bana, dalga parçacık ikilemini böylesine net ve olağan bir tarzda çözmek için öylesine basit ve doğal görünüyor ki bu denli genel olarak görmezden gelinmiş olması benim için büyük bir gizdir.

Bohm'un acıklı yaşamı, ilk Sovyet duygudaşlığı, depresyonları ve Hintli filozof ve mistik Jiddu Krishnamurti ile yadırganan arkadaşlığı, *Skeptical Inquirer* Haziran/Ağustos 2000'deki köşe yazımda ayrıntılı olarak verildi. Bu köşe yazısı bu derlemenin kapsamına giremeyecek kadar geç yayımlandı.

IV Bölüm

Tıbbi Konular

8. KESİM

Refleksoloji: Diş Ağrısını Durdurmak İçin Bir Ayak Parmağını Sık

Her türden alternatif tıbba yönelik genel ilgi hiçbir azalma belirtisi göstermiyor. Akupunktur, homeopati, aromaterapi, bitkisel ilaçlar, şelasyon, iridoloji, tedavi için dokunma, mıknatıs tedavisi, psişik şifacılık ve benzerleri her geçen gün yeni dönmeler kazanıyor. Kuşkusuz, saf hastalar, sadece böyle çarelere bel bağladıkları ve genel geçer yardımı aramaktan kaçındıkları zaman trajediler doğuyor. Sözde tıbba güvenmeyi izleyen ölümlerin sıklığı hakkında kimi istatiksel kanıtlar edinmemiz iyi olabilirdi

Bu kesimin konusu, şimdilerde yeniden canlanan eski tedavi seçeneklerinin en mantıksızlarından biri olan refleksolojidir. Refleksoloji nedir? İnsanlarca bilinen her hastalığın ağrılarını ve öteki belirtilerini ayaktaki "refleks noktaları"nı ovuşturarak rahatlatma sanatıdır. Bu konuda yazmaya eski kitap satan bir dükkanda refleksoloji hakkında büyük boy bir yorum kitabı bulduğum zaman karar verdim. Bu kitabın saygın bir Amerikalı yayımcı bulmuş olmasına inanmak zordu.

Inge Dougans'ın *The Complete Illustrated Guide to Reflexology* (Tam Açıklamalı Refleksoloji Kılavuzu) İngiltere'de Element Books ve Birleşik Devletlerde Barnes&Noble tarafından aynı zamanda, 1996'da yayımlanmıştı. Her sayfası tam renkli resimlerle süslüdür. Kitabın arkasında bir teknik terimler sözlükçüğü, refleksoloji ve onunla ilgili konular hakkında daha eski kitaplar

kaynakçası ve dünyadaki refleksoloji merkezleri ile okullarını sıralayan iki sayfalık bir liste vardır. Birleşik Devletler için Kaliforniya, Mission Hill'de Foot Relief Awarness Association' dan, Quakertown'da Pennsylvania Refleksoloji Derneği'ne kadar on kurum sıralanıyor.

Kitap kapağı ve iç sayfasına göre Inge Dougans ilk refleksoloji eğitimini de aldığı Danimarka'da doğdu. 1983'te merkezi, mesleğini uyguladığı Güney Afrika, Johannesburg'da olan Uluslararası Refleksoloji ve Meridyen Tedavisi Okulunu kurdu. Brezilya, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, İsveç, İngiltere ve New Jersey'de şubeleri var. Bu merkezlerden refleksoloji literatürü, posterler ve tedaviye adım adım yol gösteren bir video bandı edinebilirsiniz. Dougans, Vacu–Flex Botlar adını verdiği ürünleri de satıyor. Bunlar, ayak çevresinde boşluk yaratan ve ayakla bileği üzerinde tekdüze bir emme oluşturan bir pompaya bağlı keçe botlardır. Emmenin niçin hava basıncı kadar ya da daha iyi iş görebildiği açıklanmamış.

Refleksolojinin kökeni bulanıktır ama Dougans bir çok tahmin sunuyor. Biri beş bin yıl geriye antik Çin'e gittiği; bir başkası İnkalar arasında ortaya çıkıp Amerikalı Yerlilere yayıldığı şeklindedir. Dougans bir adamın başka bir adamın ayağına masaj yaptığını gösteren antik Mısır'dan bir resmin tıpkıbasımını sunar. O bunun, refleksolojinin antik Mısır'da geliştiğini kanıtladığını düşünür. Bütün bu kuramların kanıtı yoktur. Bilinen, refleksolojinin, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında Avrupa, Rusya ve Amerika'da yaygınlaşmaya başlayan kuşak tedavisi denen çok daha genel bir tedavinin uzantısı olduğudur.

Connecticut, Hartford'ta St. Francis Hastanesi kulak, burun, boğaz uzmanı Dr. William Fitzgerald ile arkadaşı Dr. Edwin Bowers'ın *Zone Therapy* (Kuşak Tedavisi) (1917) bu konuda klasik Amerikan bilimsel yapıtıdır. Yazarlar bedeni, başın tepesinden parmaklara ve ayak parmaklarına telefon telleri gibi

giden, her bir yanda beş tane olmak üzere on dikey kuşağa böldüler. İki yıl sonra başka bir Amerikalı, Dr. Joseph Shelby Riley iki yatay kuşak ekledi. Riley, *Zone Therapy Simplified* (Basitleştirilmiş Kuşak Tedavisi) (1919) ile başlayan dört kitap yazdı. Kuşkusuz bu kuşak çizgileri, akupunktur haritalarındaki enerji çizgileri kadar hayali çizgilerdir.

Akupunkturda iğneler bedendeki özel noktalara sokulur. Başka bir antik Çin tedavisi olan akupreşır'da –bu akupunkturun daha yumuşak bir biçimidir–refleks noktalarına yalnızca baskı uygulanır. Çeşitli akupreşır okulları arasında bu noktaların kesin yerleri konusunda uzlaşma oldukça azdır. 1970'lerin ortasında ve sonlarında bir süre esas olarak herhangi bir kimse onu kendi kendine uygulayabildiği için, akupreşır'a ilgi akını vardı.

1976'da, Lippincott, Yukiko Irwin'in *Shiatzu*, –akupreşır'ın Japoncası– kitabını yayımladı. Kitap *New York Times Book Review* (29 Şubat 1976)'da tam sayfa ilanla tanıtıldı. *Cosmopolitan* (Ağustos 1975) açıklamalı akupreşır kursu için tam sayfa ilan yayımladı. İlan "Bir bakıma akupunktur gibi işliyor "diyor, "sadece çok basit, güvenli ve kolay. Ömürboyu rahatlık sağlayabileni birkaç dakikada öğrenirsiniz." Akupreşır'ın "rahatlamada ciddi yardım" sunduğu –hemoroid, prostat sorunu, diabet, yüksek tansiyon ve kabızlık da aralarında olmak üzere– elli rahatsızlık belirtir. Eğer deniz tutuyorsa, bundan kurtulmak için bütün gereksiniminiz bileğiniz üzerinde Çince *nei guan* ya da P6 denen noktaya baskı yapmaktır.

1980 başlarında New York'lu akupreşır uygulayıcısı D. S. J. Choy, P6'ya baskı uygulamak için bir kayış kullanmayı düşündü. Sadece kısa bir zaman sonra Britanyalı bir şirket "deniz bantları" dediği şeyleri satmaya başladı. Her banttaki plastik bir düğme bilek üzerine baskı uyguluyordu. Birleşik Devletlerde, benzer "deniz tutması bilezikleri" alışveriş merkezlerine Florida, Palm Beach'deki bir şirket tarafından dağıtıldı. Bu aletlerin denemeleri

sonuçsuz kaldı. Gemi yolcularının yaklaşık yarısı rahatsızlıklarının azalmış gibi olduğunu söylediler. Öteki yarısı etkisi olmadığını bildirdi.

Kuşak tedavisi, her ne kadar basınç noktaları Çin ve Japon akupreşırındakilerle az benzerlik gösteriyorduysa da akupreşır'ın Amerikan yorumuydu. Kuşak tedavisi, parmaklar ve başparmakla baskı ya da iğneler kullanmak yerine baskı yapmak için sıkı lastik bantlar ve yaylı çamaşır mandalları kullandı. Bunlar ağrı ya da rahatsızlık belirtisinin bulunduğu yere bir kuşakla bağlı olan el ve ayak parmaklarına takılıyordu. Kuşak tedavisi ayaklara özel önem vermiyordu.

Çağdaş refleksoloji kuşak tedavisinin ayaklar üzerinde odaklanan yanıdır. 1974'de ölen bir Amerikalı'ya, Eunice Ingham'a, ayağın ve parmaklarının basınç uygulamak için özellikle duyarlı noktalara sahip olduğunu ilk kez ortaya çıkardığı için Dougans tarafından "Çağdaş Refleksolojinin Annesi" denilmiştir. Onun araştırması *Stories the Feet Can Tell Thru Reflexology* (Refleksoloji Sayesinde Anlatılabilen Ayak Öyküleri) (yeniden gözden geçirilişi 1938) ve onun devamı olan *Stories the Feet Have Told Thru Reflexology* (Refleksoloji Sayesinde Anlatılmış Olan Ayak Öyküleri) (yeniden gözden geçirilişi 1951) adlı tanınmış iki kitapta özel olarak yayımlanmıştı.

Dougans, ayak bölümlerinin bedenin kalanıyla karşılıklı bağıntıları, "gözün iris tabakasındaki noktalarla kulak ve ellerin karşılıklı bağıntılarına benzer," diye yazıyor. Ne var ki, "ayaklara karşılık gelen alanların tam yerini saptamak daha kolaydır çünkü daha büyük bir alan kaplarlar ve daha belirgindirler ki bu da üzerlerinde çalışmayı kolaylaştırır."

Bugünkü refleksolojide kuşak tedavisinin kuşaklarının yerini, üzerinden Çince *ch'i* denen gizemli bir enerji biçiminin aktığı on iki "meridyen" almıştır. Dougans, akupunktur uzmanlarını

izleyerek "yin ve yang enerjisi" demeyi yeğler. Bunu, sağlık üzerinde güçlü bir etkisi olduğundan söz ettiği güneş lekelerinden gelen enerjiyle ilişkilendiriyor. Güneş lekeleri etkinliğinin doruklarının Avrupa'nın Kara Ölüm'ü ve yaygın grip salgınları gibi hastalıklarla karşılıklı ilişkili olduğunu söyler.

Dougans, yerküre manyetik alanının zihinsel hastalıklar üzerine etkisini de tartışır. Ay, gelgitleri etkilediği ve insan bedeninin yüzde 75'i su olduğuna göre, diye akıl yürütüyor Dougans, dolunayın "kundakçılık, çalma hastalığı, ölümüne hız, cinayet işletici alkolizm" ve benzeri psikotik davranış biçimlerini neden etkilediğini anlamak kolaydır. *Skeptical Inquirer* okuyucularının bildikleri gibi, sayısız özenli inceleme, bir çok sütninenin tersini düşünmesine karşın dolunayın böyle etkileri olmadığını göstermiştir.

Dougans'ın büyük kitabındaki renkli haritalar ayakların yanları, tabanları ve ayak parmakları üzerindeki basınç noktalarının miktarını saptar. Örneğin, ayak başparmağı, hipotalamus, beyin, mastid, omurga ve hipofize giden meridyenler üzerinde bulunan noktalara sahiptir. İkinci ve üçüncü parmaklar gözlerle ilişkilidir. Üçüncü ve küçük parmaklar kulağa ulaşır. Bununla birlikte, beş ayak parmağının hepsinin uçları sinüse ve dişlere giden meridyenler üzerindedirler: "kesicidişler ayak başparmağı üzerinde, kesicidişler ve köpekdişleri ikinci parmaklar üzerinde; azı dişleri üçüncü parmak üzerinde; öğütücü dişler dördüncü parmak üzerinde; akıl dişleri beşinci parmak üzerinde." Omuzlar, yürek ve akciğerler taban lobu boyunca basınç noktalarına sahiptir. Topuk üzerinde bir nokta siyatik sinirine bağlıdır. Ve böyle sürüp gider.

Düzinelerce sayfa ağrıyı ve öteki belirtileri hafifletmek için başparmak ve parmakların refleks noktalarına tam olarak nasıl baskı yapacağını gösteren çarpıcı resimler sergiler. Dougans bize refleksolojinin AIDS ve kanser gibi uç hastalıkların nedenlerini iyileştirmeyeceğini ama böyle hastalıklara eşlik eden acıyı hafifleteceğini söyler. Dahası, eğer düzenli olarak uygulanırsa,

refleksoloji böyle hastalıkların çılgın saldırılarını önleyecektir. Kitapta açıklandığı gibi kendi ayaklarınız üzerinde siz uygulayabilirsiniz ama Dougans en iyi sonuçları almak için bir refleksoloji uzmanına gitmenizde ısrar eder. İşlem haftalar hatta aylar bile alabilir ve kimi hastalar başkalarından daha iyi yanıt verirler. Barnes & Noble görevlileri bütün bu saçmalıkları benimsiyor mu? Elbette hayır! Onların inandığı tek şey kazançoloji..

Bende, küçük *Zone Therapy, or Reieving Pain and Sickness by Nerve Pressure* (Kuşak tedavisi ya da Ağrı ve Rahatsızlıkların Sinirlere Basınç Yaparak İyileştirilmesi) (1928) adlı az bulunan bir kitap var. Yazarı, Benedict Lust, Amerikan doğal tedavisinin (naturopati) babası sayılan üretken bir yazar. Bir çok kitabından biri, bol resimli *Universal Naturopathic Encylopedia* (Genel Doğal Tedavi Ansiklopedisi) Kitap tam 1.416 sayfa. Lust, New York City 236 East 35.Street'te Amerikan Noropati ve Şiropraksi Okulu'nu yönetiyor. Okul, doktora görünmeden sağlıklı olmanın yollarına adanmış bir süreli yayın olan *Nature's Path*'ı yayımlıyor. Son yıllarda Bernarr Macfadden, *Physical Culture* dergisi, beş ciltlik *Encyclopedia of Physical Culture* (Fiziksel Kültür Ansiklopedisi) de dahil olmak üzere bir çok kitabıyla naturopatinin ulusal baş kışkırtıcısı olmaya başladı.

Lust, el ve ayak parmaklarına baskı uygulamakta esnek bandlar ve yaylı mandallar kullanan Dr. Fitzgerald'ı izler. Saç dökülmesini önlemek için, "her iki elin tırnaklarını biri ötekinin üzerine doğru çevik yanal hareketlerle, gün boyu aralıklı olarak, her defasında üç dört dakika ovma"yı öneriyor. "Bu, bütün kuşakların beslenmesini uyarır ve bedenin tamamında daha iyi bir kan dolaşımına neden olur ki bu da doğal olarak baş derisinin kendi kan dolaşımına yansır."

Şaşırtıcıdır ki refloksoloji ılımlı bir yeniden canlanma yaşamaktadır. Kuzey Carolina'da, yaşadığım küçük kent Hendersonville'de,

yerel gazetemiz geçenlerde bir kadın refleksoloji uzmanı ile yararlı bir görüşme yaptı. 29 Mart 1998 sayılı *Parade*'ın Pazar ilavesi, *Reflexology: The Timeless Art of Self Healing* (Refleksoloji: Kendi Kendini İyileştirme Sonsuz Sanatı) adlı bir video için yarım sayfa ilan yayımladı. 22.96$'ınıza karşılık cömert bir cüzdan boyu refleksoloji haritası da elde ediyorsunuz.

Parade'ın ilanı "Sinüslerinizin ağrısını hafifletmek için parmaklarınızı mı çimdikliyorsunuz?" diye soruyor. "Siyatiğinizi rahatlatmak için topuğunuzu mu ovuyorsunuz? Sinirsel bir mide krampını sakinleştirmek için ayağınızın tabanını mı ovuyorsunuz? Refleksoloji uygulayanlara göre ayaklarınızın tabanları bütün bedeninizin haritalarıdır. Her organa, beze ve bedensel işleve karşılık 'refleksler' denen binlerce incecik sinir içerirler. Bu özel noktalara basarak ya da onları ovarak... bedeninizin enerjisini canlandırabilir ve dengeleyebilir, doğal iyileşmeye ve dahasına yardımcı olabilirsiniz. Şimdi ünlü Refleksolog Ann Gillanders bu izlemesi kolay video ile size tam olarak nasıl yararlı olabileceğini anlatıyor!"

Daha yakınlarda *Parade*'daki bir ilan (3 Ocak 1999) refleksoloji, akupreşır ve mıknatıs tedavisini birleştirmeyi beceriyor. 12.90 $'a bir çift "Therasoles" (Taban ve Tedavi sözcüklerinden kısaltma Ç.n.) satın alabilirsiniz. Bunlar "manyetik akupreşır tabanlığı" olarak betimlenmiştir. Her bir Therasole "ayaklarınızda bedeninizin bütün bölümleriyle ilişkili olan sinir uçlarını uyarmak üzere" tasarlanmış beş yüzden çok "akupreşır çıkıntısı"na sahiptir. İkramiye olarak her bir Therasole "stratejik olarak yerleştirilmiş" beş manyetik disk içerir. *Parade* hiç utanmıyor mu?

Refleksoloji genelde ayaklar üzerine baskı ile çalışmaya özgü ise de yenilerde ele baskı uygulamak ya da masaj yapmakla da iyileşme elde edildiği öne sürülüyor. 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başlarında Mildred Carter'ın *Hand Reflexology: Key to Perfect Health* (El Refleksolojisi: Mükemmel Sağlığa Çözüm) adlı

bir kitabı için *National Enquirer*'da ve öteki boyalı basında tam sayfalık hattâ iki sayfalık (Örneğin, 20 Aralık 1977) ilanlar çıktı. İlanlar büyük harflerle şöyle başlıyordu: "Şimdi! Bırakın el refleksolojisinin sizi bütün bedeninizdeki ağrılardan nasıl anında rahata kavuşturabileceğini göstereyim... Özel hastalıkları sağaltır! Harcama gerektirmeyen basit yöntem... özel araç gereç yok (ellerinizden başka)... Mükemmel güvenle herkes tarafından kullanılabilir!"

"Evet, Aziz dost," diye başlıyor reklam, "Size bedenin herhangi bir yerindeki ağrıyı anında durdurabilen bir yöntemden söz etmek istiyorum... Ne tür bir rahatsızlıktan şikayetçi olduğunuz önemli değil, sadece ellerinizdeki belli iyileştirme merkezlerini bastırmak ya da ovuşturmakla ağrıyı kesinlikle iyileştirebilir ve çoğu durumda nedeni ortadan kaldırabilirsiniz!" Bir tablo elin bastırılan noktalarını gösteriyor. Carter'ın kitabından alınan mucizemsi iyileşme başarı belgeleri Mary Baker Eddy'nin *Science and Health*'ınkilerden (Bilim ve Sağlık) daha da heyecan yaratıcı.

Altı yaşından beri sağır kırk beş yaşındaki bir hanım, yirmi dakika el ovuşturmasından sonra normal olarak duymaya başladı. Bir dölyatağı lifli dokusu (uterine fibroid– fibroleiomyoma) ansızın yok oldu. Bronşiyal astm ve bir ağrılı mide ülseri beş dakikada iyileşti. Carter, seksen altı yaşındaki bunak annesini elini ovarak normale döndürdüğünü söylüyor. Bir safrakesesi ağrısı anında yok oldu. İçkiye bağlı baş ağrısının, hemoroid ağrısının, diş ağrılarının, zayıflamış görmenin, prostat sıkıntısının ve maltipıl sklerozisin anında iyileştiğini iddia ediyor. Bir kataraktın gelişmesi duraksamış. Böyle tedavilerin listesi uzadıkça uzuyor. İlandaki bir fotoğrafta saçlarının dökülmesi, tırnaklarının birbirine tam olarak Lust tarafından anlatıldığı biçimde sürtülmesiyle duran bir adam görülüyor.

26 Ekim 1980'de saygın *New York Times Book Review*' da akupreşırın yeni bir biçimi "miyoterapi" için yarım sayfalık bir

reklam çıktı. Bu alışılmadık tedavi Massachusetts, Stockbridge'da Miyoterapi Enstitüsü'nün başkanı, Bonnie Prudden tarafından bulunmuş ve adlandırılmıştı. O, yönettiği bir televizyon egzersiz programında "dünyaca ünlü fiziksel sağlık uzmanı" olarak anılıyordu. Reklam onun miyoterapiyi 1976'da Dr. Desmond Tivy ile, her ne idiyse, "enjeksiyon tedavisini tetikleyen nokta" alanında çalışırken bulduğunu söylüyor –ne demekse.

Bonnie'nin ilanında, bedenin "tetikleme noktaları" dediği yere basılarak ortadan kaldırılan uzun bir süreğen ağrılar listesi var. Akupunktur, akupreşır, kuşak tedavisi ve refleksolojinin tersine miyoterapi her kişinin farklı tetikleme noktaları "haritası"na sahip olduğu iddiasındadır. Kitabı, *Pain Erasure: The Bonnie Prudden Way* (Ağrı Kesme: Bonnie Prudden Tarzı) (New York: M.Evans & Co.) kendi tetikleme noktalarınızı bedeninizin çeşitli yerlerine keskin bir acı duyuncaya kadar baskı uygulamakla nasıl bulacağınızı açıklıyor. Anlaşılan miyoterapi hiçbir zaman tutulmayacak.

Argosy (Haziran 1974)'den kestiğim bir karikatür bir hastaya masasının arkasından konuşan bir doktor gösteriyor. "Alışılmış tıp sizin durumunuz için bir tedavi bilmiyor" diyor. "Ama siz şanslısınız, ben bir şarlatanım."

Ek

En çok, ünlü *The Man Nobody Knows* (Kimsenin Tanımadığı Adam) adlı İsa'nın yaşamı kitabıyla tanınmış Amerikalı gazeteci Bruce Barton, editörü olduğu *Everybody's Magazine*'de kuşak tedavisi konusunda şunları söylemiş. Lust'ın kitabından alıntılıyorum:

> Dr. Fitzgerald'ın kuşak tedavisi olarak bilinen dikkate değer iyileştirme sistemi üzerine bu makaleyi

yayımlamam için Dr. Bowers bana neredeyse bir yıldır ısrar ediyordu. Açıkçası, kuşak tedavisinin öne sürdüklerine inanmıyor, dergi okuyucularını inandırabileceğimizi de sanmıyordum. Sonunda, birkaç ay önce, kimseye bildirmeden Hartford'a gittim ve Dr. Fitzgerald'ın bürolarında bir gün geçirdim. Guatrı tedavi olmuş hastalar gördüm; kuşak tedavisi ile kulak ve boğaz sıkıntılarının hemen iyileştirildiğini gördüm; herhangi bir anestezi kullanılmadan gerçekleştirilen burun ameliyatları gördüm; ve –bir dişçinin kliniğinde– kuşak tedavisinin ağrı kesici etkisi dışında herhangi bir anestetik kullanılmaksızın diş çekildiğini gördüm. Sonra, ülkenin çeşitli bölümlerinde doktorluk yapan ve kuşak tedavisinden haberdar ve onu her türden durumda hatta çocukların ağrılarını yatıştırmakta bile kullanan elliden çok hekime yazdım. Onların mektupları büromdaki dosyalardadır.

Bu ilk makaleyi içinde Dr. Bowers'ın çeşitli sıradan rahatsızlıklara kuşak tedavisinin uygulanışını açıklayacağı birtakım başkaları izleyecek. Bu makalelerin şu iki kaynaktan eleştiri almasını bekliyorum: ilki doktorların küçük bir yüzdesinden; ikincisi kuşak tedavisini kullanmaya girişip başarılı olmayan kişilerden. Bu eleştirileri önceden hesaba aldık ve gözardı etmeye hazırız. Makaleler dişçi koltuklarındaki kişilerin katlandıklarının yüzde onunu azaltmaya bile yarasa, olağan günlük ağrıları iyileştirmeye az da olsa katkıda bulunsalar bu onları haklı görmeye yetecek.

Kuşak tedavisinin tam açıklamasını bilmiyoruz; ama çok sayıda kişinin ondan yardım gördüğünü ve hiç kimsenin zarar görmüş olamayacağını biliyoruz.

Burada, refleksoloji üzerine, 1980'den bu yana Birleşik Devletlerde yayımlanmış öteki kimi kitaplar var:

Bayly, Doreen. *Reflexology Today: The Stimulation of the Body's Health Through Foot Massage* (Bugünkü Refleksoloji: Beden Sağlığının Ayak Masajı Aracılığıyla Uyarımı), 1984.

Byers, Dwight. *Better Health wilth Foot Reflexology* (Ayak Refleksolojisiyle Daha İyi Sağlık), 1983.

Carter, Mildred. *Helping Yourself with Foot Reflexology* (Ayak Refleksolojisiyle Kendinize Yardımcı Olun), 1986; *Hand Reflexology: Key to Perfect Health* (El Refleksolojisi: Mükemmel Sağlığa Çözüm), 1986; *Body Reflexology; Healing at Your Fingertips* (Beden Refleksoloji: İyileştirici Parmak Uçlarınızda), 1983, yeniden gözden geçirme, 1994.

Gillanders, Ann. *The Joy of Reflexology* (Refleksoloji Sevinci), 1995

Hall, Nicola. *Reflexology: Foot and Hand Massage for Relaxation and Treating* (Refleksoloji: Gevşeme ve Tedavi için El ve Ayak Masajı), 1991; *Reflexology: A Patient's Guide* (Refleksoloji: Bir Hasta Kılavuzu), 1988.

Issel, Christine. *Reflexology: Art, Science and History* (Refleksoloji: Sanat, Bilim ve Tarih), 1990.

Kunz, Kevin ve Barbara. *The Comple Guide to Foot Reflexolojgy* (Ayak Refleksolojisi için Tam Kılavuz) 1982, yeniden gözden geçirme 1990; *Hand and Foot Reflexology* (El ve Ayak Refleksolojisi), 1992.

Norman, Laura ve Cowan, Thomas. *Feet First: A Guide to Foot Reflexology* (Önce Ayaklar: Ayak Refleksolojsi Kılavuzu), 1988.

Rick, Stephanie. *Reflexology Workout: Hand and Foot Massage for Super Health and Rejuvenation* (Refleksoloji Egzersizi: Üstün

Sıhhat ve Gençleşme için El ve Ayak Masajı), 1980

Prevention dergisi sağlık kitapları dizisinin baş editörü, Bill Gottlieb tarafından hazırlanmış *New Choices in Natural Healing* (Doğal Tedavide Yeni Seçenekler)'den özel olarak söz edilmeli. İlk kez 1995'te Rodale tarafından yayımlandı ve Bantam tarafından 1997'de yeniden basıldı. Bu acınası kitap, her iki el ve ayaktaki refleks noktalarının haritaları ve refleksolojinin yardım edebildiği söylenen altmış sekiz hastalığın bir listesiyle refleksolojiye övgüler yağdırıyor.

9. KESİM

İdrar

Bir önceki kesim ayaktaki çeşitli noktalara baskı yaparak ağrıyı ve öteki hastalık belirtilerini yok etme tekniği, refleksoloji hakkındaydı. Şimdiki de genellikle alternatif tıpla büyülenmiş saf kişileri aldatan aynı oranda çılgın bir tedaviyle ilgili.

Antik çağlardan beri, halkların boş inançları üç bedensel salgının hayali iyileştirici özelliklerini içerir: salya, dışkı ve idrar. Salya, büyük farkla en yaygın olanıdır. İsa'nın salyasını kör bir adamın gözlerine ilk uygulayışında yeniden görmesini nasıl sağladığının anlatıldığını Kutsal Kitaptan anımsarsınız (John 9, Mark 8). John'un anlatışında, İsa salyayı kille karıştırır sonra onu adamın gözlerine koyar. Mark'ın öyküsündeyse salyayı gözlere doğrudan sürer.

Mark 7, İsa'nın konuşma ve duyma engelli bir adamın kulaklarına önce parmaklarını sokup sonra diline salyasını sürerek nasıl iyileştirdiğini anlatır. Benzer salya ile iyileştirme öyküleri Hinduizm ve Budizm mitlerinde ve Hıristiyan azizleri ile mucizeleri hakkındaki ortaçağ söylencelerinde çok boldur.

James Hasting tarafından yayına hazırlanmış *Encyclopaedia of Religion and Ethics* (Din ve Törebilim Ansiklopedisi) 11.Cilt salya hakkındaki dünya çapında yaygın boş inançlar üzerine beş sayfa ayırmış. Romalı bilgin Ağabey Pliny, *Historia Naturalis*, İ.S. 77, (Doğal Tarih)'inin otuz yedinci cildinde kendi zamanında çokça inanılan, salyanın bir çok iyileştirici gücünü anlatır. Burada birkaç

örnek veriyorum: Kuduz bir köpek tarafından ısırıldıysanız köpeğin salyasını için su korkusunun önüne geçecektir; at salyası kulak hastalıklarını, at binmekten oluşan yaraları ve rahim hastalıklarını iyileştirir; kulak arkasına tükürük sürmek huzur verir. Çeşitli kültürlere atfedilmiş çok sayıda başka salya boş inançları bulunur Hintli kutsal erkeklerin salyalarının sağaltıcı özellikleri de belirtilmiştir. Tükürüğe bağlanan ortaçağ mucizelerinin güzel bir anlatımı için, E. Cobham Brewer'in *A Dictionary of Miracles* (Mucizeler Sözlüğü)'ne bakın.

Deepak Chopra'nın bir çok kitabında olduğu gibi, Transendental Meditasyon'un tinsel yol göstericisi, Maharashi Mahesh Yogi tarafından da güçlü bir biçimde kışkırtılan Hindistan' ın antik halk doktorluğu ayurveda'ya (Hintçe, yaşam bilgisi Ç.n.) ilişkin sağaltımda salya hâlâ güçlü bir iyileştirici etmen sayılmaktadır. *Consumer's Guide to Alternative Medicine* (Alternatif Tıp Tüketici Kılavuzu) (Prometheus Books, 1992) adlı kitabında Kurt Butler'e göre, Chopra, dişlerinizi fırçalayıp dilinizi kazıyarak bir bardak suya tükürür sonra bu karışımla bir çok kez gözlerinizi yıkarsanız kataraktı önleyebilir hatta geri çevirebilirsiniz iddiasında bulunur. Katarakt göz merceklerinin dönüşü olmayan bulutlanmasıdır. Bu bulanıklığı yumurtayı pişirdikten sonra eski haline getirebileceğinizden daha fazla geriletemezsiniz.

Salya, dışkı ve idrarın sözde iyileştirici özelliklerini Lynn Thorndike'ın anıtsal *History of Magic and Experimental Science*'ındaki (Büyücülük ve Deneysel Bilim Tarihi) iğrenç bir ilan ayrıntılandırıyor. Ben burada, sadece içilmiş, enjekte edilmiş ya da deri üzerine dıştan sürülmüş idrarla ilgileneceğim. Aşağıdakiler Thorndike'dan birkaç önemli nottur.

Ağabey Pliny, *Natural History*'de bakir bir erkek çocuktan alınan idrarın iyileştirme gücünü övüyor. On üçüncü yüzyıldan İspanyol bir astrolog, simyacı ve doktor, Villanova'lı Arnold,

köpek idrarı uygulanırsa siğillerin yok olacağını iddia ediyordu. O, insanın gözlerini her sabah kendi idrarıyla yıkamasıyla görme gücünün çok düzelebileceğini de söyledi. Thorndike beyaz fil idrarının iyileştirme gücünü tartışan antik bir Arapça kitapçıktan alıntılar da yapmış.

İdrar on yedinci yüzyıl süresince yaygın bir halk ilacıydı. Basel'li Emmanuel König *The Animal Kingdom* (Hayvan Krallığı) (1683) kitabında mide ekşimesini, depresyonu, gut hastalığını, diş ağrılarını, koliği, sarılığı ve yüksek ateşi iyileştirmek için idrar içilmesini önerdi. Bir Alman doktor, Daniel Bockher, 1622'de *Medicus Microcosmos* (Mikro Evren Tıbbı) adlı tanınmış bir çalışma yayımladı. O, idrarın, dışkının, bitlerin, spermlerin, tenyaların ve kulak kirinin iyileştirici özelliklerini över.

Parisli dişçi, Pierre Fauchard, çağdaş dişçiliğin kurucusu sayılmıştır. 1728'de, 1940'larda İngilizceye çevirilen klasik bir metin *Le Chirurgien Dentiste* (Operatör Diş Doktoru) yayımladı. Bu çalışmada o diş ağrısı için bir çok gülünç çareyi alaya alıyor, sonra kendisinin yeni bir çaresiyle sürdürüyor. Ben, James J. Walsh'un eğlendirici *Cures: The Story of the Cures that Fail* (Sağaltımlar: Başarısız Sağaltımların Öyküsü) (1923)'den aldım:

> Dişlerinin neredeyse hepsi çürümüş ve bunun sonucu olarak dayanılmaz ağrı ve sızılar çeken birtakım hastaları aşağıdaki çareyle epeyce iyileştirdim. Bu her sabah ve akşam çıkardıkları anda kendi idrarlarının bir kaşık dolusu ile ağızlarını çalkalamayı içeriyor... belirgin bir iyileşme getirmesi dışında pek uzlaşılabilir olmadığı doğrudur.

Fouchard, bu çareyi kullanan hastalarından kimisinin idrarın başka sağlık problemlerinde de iyileşme sağladığını anlattığını söylemeye kadar gidiyor. Gerçekten, "deneme sağlıklı kişilerin idrarlarının gut ağrılarını iyileştirmekte ve bedenin her yanındaki

çeşitli türden tıkanmalardan kurtulmakta çok iyi olduğunu gösteriyor."

Robert Boyle (1627–91) günümüz fizikçilerince, bir gazın hacminin basıncıyla ters orantılı olarak değiştiğini bildiren, "Boyle Yasası" dolayısı ile çok iyi bilinen Britanyalı büyük bir bilim adamıydı. Thorndike aşağıdaki parçayı Boyle'un *Works*'ünden alıntılıyor:

> Hem içten verilen hem de dıştan kullanılan insan idrarının tıbbi değerlerini sıralamak ve üzerinde durmak bir makale bölümündense bütün bir kitap gerektirir... Ben ancak şunu ekleyebilirim, hemen hemen iyileşmesi umutsuz yaşlı bir hanımefendi tanıyordum... çeşitli yıllanmış huysuzlukları düzeltmek için sonunda çok daha pahalı doktor yerine sabahları kendi çıkardığı suyu içmesi salık verilmişti; kullandığı aracılığıyla şaşılası biçimde kendine geldi, ve bildiğim kadarıyla hâlâ iyidir. Aynı çare, bildiğiniz çok nitelikli ve güzel bir kişi tarafından da hor görülmedi; o hanım, çok daha sonra sağlığı uğruna taa, *Spaw*'a kadar gitti.

İdrar tedavisi bugün en geniş biçimde Hindu halk doktorluğunda kullanılmaktadır. Sağlık Sahteciliğine Karşı Ulusal Divan'ın (NCAHF) (National Council Against Health Fraud) haber bülteninde (Mart/Nisan 1995) yazan William Jarvis, Hindistan'ın eski başbakanı (1977–79) Morarji Desai'nin, Şubat 1995'teki doksan dokuzuncu doğum gününde uzun ömürlülüğünü sürekli olarak kendi idrarını içmesine bağladığını bildirdi. 1978'de, Dan Rather, CBS'in *60 Minutes* (6o Dakika)'sında, idrar içmenin büyük değerinden söz eden Desai ile uzun bir görüşme yaptı. *Newsweek* (21 Ağustos 1995) Mohandas Gandhi'nin bir idrar içici olduğunu duyurdu ama bu daha sonra Hindistan Gandhi Enstitüsü tarafından yalanlandı.

NCAHF Newsletter'ın Temmuz/Ağustos 1991 sayısında Jervis, ayurveda tıbbı tarafından teşvik edilen idrar tabanlı çok sayıda çare alıntıladı. Alkolizm, yiyecek tiksintisi (anoreksiya), deniz tutması, sindirim bozukluğu, ödem ve öteki rahatsızlıklar "idrarda yıkanarak hazırlanmış keçi pisliği"ne yanıt verir. Kabızlık için süt ve idrar karışımı için. Sara ve öteki nöbetli hastalıklar eşek idrarına boyun eğer. Ayurveda tıbbında idrara "yaşam suyu" denmiştir. Bombay'da Yaşam Suyu vakfının direktörü G. K. Thakker idrar içmenin soğuk algınlığından kansere her hastalığı iyileştirebileceğine inanıyor.

Helen Kruger, mükemmel kitabı *Other Healers, Other Cures: A Guide to Alternative Medicine* (Öteki İyileştirciler, Öteki Çareler: Alternatif Tıbba Kılavuz) (1974)'te idrar tedavisi hakkında şunları söylüyor:

> Çinliler iyileştirici olarak genç bir erkek çocuğun idrarını içerdi. Güneyin kimi yerlerinde bebeğin yüzü cildinin korunması için idrarla yıkanmaktadır. Başka yerlerde boğaz ağrısında gargara olarak ve ergenlik sivilceleri, kesikler ve yaralar için kullanılmıştır. (Alay etmeyin. Doktorlar kimi zaman deri sorunları için idrarın başlıca bileşeni olan *üre* içeren bir merhem yazarlar.) Şimdi altmışlarında olan Brooklyn'lı bir hanım çocukluğunda difteriye yakalandığı zaman kendi idrarıyla gargara yaptığını anımsıyor. Fransızların şiş bir boğazı iyileştirmek için idrara batırlımış bir çorabı boynun çevresine dolama alışkanlıkları vardır. Ve Sierra Madre'de Meksikalı köylüler kırılmış kemikler için bir tas kavrulup öğütülmüş buğday içine bir çocuğun işemesiyle elde edilen bir lapa hazırlarlar. Karışım hamur haline getirilir ve deri üzerine uygulanır. Halk, kataraktı "tedavi" etmek için gözlere idrar koyar ki bu, göz

> doktoruma ürpertiler geçirten bir adet. Doktorum bunun katarktın daha yoğunlaşmasına neden olabileceğini söylüyor. Ve daha geçenlerde Floridã'da bir doktor tarafından verilen yeni bir zayıflama tedavisi duydum. Hamile kadının idrarı şişman hastaya "yağ hücrelerini bozmak" için enjekte edilmiştir. (Ne var ki, aynı zamanda hasta ölüm orucuna yakın bir diyete sokulmuştur.) Son olarak, Teksas'ta bir şifacı olgun yaşta bazı Hollywood güzellerinin genç görünümlerini "kendi çıkardıklarını içerek" koruduklarını söyledi (ona da bunu kesin olarak *bilen* "güvenilir bir kaynak" söylemişti).

Son zamanlardaki idrar tedavisinden söz eden kitaplar sağnağı arasında en etkileyici olanlarından biri Martha M. Christy'nın büyük boy karton kapaklı, , *Your Own Perfect Medicine: The Incredible Proven Natural Miracle Cure That Medical Science Has Never Revealed!* 'dir. (Kendi Mükemmel Doktorluğunuz: Tıp Biliminin Asla Ortaya Koyamadığı İnanılmaz Kanıtlanmış Doğal Mucize Tedavi) Bu kitap 1994'de Wishland, İnc. Tarafından yayımlanmıştı. Bendeki 1998'deki beşinci baskıdandır! Wishland, P. O. Box 13927, Scottsdale, AZ 85267 (ücretsiz 1–800–554–CURE)'den 19.95 $ artı 5$ ulaştırma karşılığında elde edebilirsiniz. Şirket Christy'nin *Healing Yourself with Homeopathy* (Kendinizi Homeopati ile İyileştirin) ve *Scientific Validation of Urine Therapy* (İdrar Tedavisinin Bilimsel Geçerliliği) ile onun *The Scientific Validation of Urine Therapy* adlı ses bandını da satıyor.

Your Own Perfect Medicine'ın arka kapağındaki reklam yazıları arasında *Alternative Health Newsletter*'dan Dr. David G. Williams'ın aşağıdaki yorumu var, "Bu yıl sadece bir sağlık kitabı alacaksanız edinmeniz gereken kitap budur. Bu kitap herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir yerde bilinen herhangi bir şikâyete

kolayca uygulanabilecek bir tedavi anlatıyor." "Bu etmen kesinlikle yaşam kurtarmak için kurulmuş," biçimindeki başka bir yorumun, Madison, Wisconsin Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde sinir sistemi cerrahisi uzmanı olarak tanıtılan Dr. Manucher J. Javid'e ait olduğu görülüyor.

Şimdi emekli olmuş Dr. Javid'e, Christy'nin kitabı hakkında ne düşündüğünü sormak için yazdım. Beklediğim gibi kendisinden bağlam dışı alıntı yapmış olmasından dehşete kapılmıştı. Bir mektupla belirttiği araştırması kafa içi basıncının azaltılmasında üre kullanımı hakkındaydı. Üre, diye açıklıyordu, idrardan elde edilmedi. Suda çözünmüş kalsiyum siyanamit, üre ve kalsiyum hidroksit vermek üzere yüksek basınç altında ısıtıldı. Dr. Javid haberi ya da izni olmadan adını kullandıkları için yasal yollara başvurmak üzere bir avukatla görüştüğünü de ekledi. "Gayet açık biçimde ifade edebilirim ki," diye yazıyor, "tıpta üre kullanımı insan idrarı içmek ya da enjekte etmek gibi bir iddiayı desteklemeye kadar götürülmemeli."

Christy kitabının ilk kesiminde on sekiz ile otuz yaşları arasında kendisine, pelvis yangısı, ülserli kalın bağırsak yangısı, ince bağırsak yangısı, süreğen yorgunluk sendromu, Hashimoto hastalığı ve mononukleozis tanısı konmuş olduğunu söylüyor. Bu hastalıklara ek olarak, "Ağır süreğen böbrek enfeksiyonu, iki düşük, süreğen sistit, ağır seyirli mantar ve adrenal eksikliği yanı sıra, dış maya enfeksiyonları ve ağır süreğen kulak ve sinüs enfeksiyonları vardı... Ve aşırı besin alerjilerimden dolayı hemen hiç yemek yiyemiyorduysam da aslında kilo almayı sürdürüyordum... Ayaklı bir hastalık ansiklopedisi olmaya başlamıştım."

Henny Youngman'in, doktoru yokladıktan sonra ona "Nasıl duruyorum?" diye soran adam şakasını anımsatmıştı bana, doktor "Beni şaşırtan da bu." der.

Christy kendisini çeşitli yöntemlerle iyileştirmeye çalıştı, bunlar arasında Adelle Davis tarafından geliştirilmiş bir beslenme rejimi, büyük vitamin tedavisi, akupunktur, şiropraksi ve bulabildiği "her bitkisel ilaç ve ilaçsız doğal sağlık tedavisi" vardı. Sağlığının düzelmeye başladığını ama güç bir doğumdan sonra bütün eski rahatsızlıklarının geri geldiğini söylüyor. Doktorlar belirtilerin psikosomatik olduğunu söylediler. O, kentteki her doktorun başka bir şeyde diretmesi yüzünden onlardan uzaklaştığını söylüyor. Endometriyozise –rahme ait dokunun rahimden ayrılıp herhangi bir yere yerleşmesi sonucu oluşan kanamalı tümörler–yakalandı. Beş ameliyattan sonra bir altıncısını kabul etmedi. Bunun yerine Meksiko'daki bir alternatif kanser kliniğini denedi. Tedavi orada da başarılı olmadı. "Otlarım ve homeopatik çarelerim geçici iyileştirme sağlıyorduysa da hemen hemen yararsız gibi görünüyordu." Bir yıl yatakta kaldı. Sağlık sigortası vardıysa da o ve kocası alternatif tedavilere kendi paralarından 100.000$'dan fazlasını harcadılar. Başka bir tümörün yok edilmesinden sonra menapoz belirtileri ve ince bağırsak enfeksiyonları ile karmaşık endometrial belirtiler geri döndü.

Umutsuzca hasta ve ağır biçimde depresyonda olan ve hattâ intiharı düşünen Christy, kişinin idrarını içmesini öneren bir kitaba rastladı. Denemeye karar verdi. Sonuç, belirtilerden "neredeyse ansızın kurtulma" idi. Dökülmekte olan saçları "gür ve parlak" yeniden gelmeye başladı. Kilo aldı ve canlılığı geri geldi. Şimdi yüzüyor, kırlarda uzun gezintilere çıkıyor ve at biniyorum diyor. "Beni ve ailemi şaşırtan biçimde çalışmaya geri dönmüştüm ve otuz yıl neredeyse aralıksız hastalıktan sonra yeniden mükemmel ve dolu bir yaşama sahiptim –ve hepsinin nedeni inanılmaz derecede basit ve etkili bir doğal ilaçtı."

Christy'nin kitabının kalanı kişinin idrarını içmesinin kanseri, multipl sklerozisi, sıtmayı, eklem yangısını (artritis), AIDS'i, belsoğukluğunu, sarılığı, mantarı, tüberkülozu, migreni, hepatiti,

boğmacayı; saman nezlesini, depresyonu, prostat sorununu ve şeker hastalığını nasıl iyileştirdiğini –siz buna tedavi ediyor deyin– geniş ayrıntılarla gösteriyor. Bu tıbbi harikaların hepsini yapan idrardaki ana bileşen üredir.

Christy doğru olarak, halen satış yerlerindeki üre tabanlı bir çok ilaca dikkat çekiyor ama bu ilaçların, üreyi kendi idrarınızı içerek elde ederseniz sakınabileceğiniz, hoş olmayan yan etkilere neden olduğu konusunda ayak diriyor. Home Cure'dan 11.95 $ ve ulaştırma için artı 5 $'a elde edebileceğiniz John W. Armstrong'un 1971 tarihli kitabı *The Water of Life* (Yaşam Suyu)'nu hararetle öneriyor. Kitabın, idrar içerek iyileştirilen kanser de dahil olmak üzere yüzlerce hastalık saydığını söylüyor.

Christy, idrar tedavisi günde sadece bir ya da iki damla alarak başlar açıklamasını yapıyor. Bu iki damlanın bile çok etkileyici olduğunu yazıyor. "Dilerseniz, idrarın, homeopatik hazır idrar ilacı denilen, olağanüstü sonuçlar veren ve ne tat ne de renk içeren, son derece seyreltik bir biçimini yapabilirsiniz." O elbette renksiz ve tatsızdır! Bütün idrar su içinde kayıplara karışmıştır!

Christy ameliyat ve genel geçer ilaçların işe yaramadığı konusunda okurlarına güvence verir. Bitkisel ilaçlar, homeopatik tozlar ve akupunktur iş görür ama bu tedavilerin hiçbiri idrarın güçlü sağaltıcı özelliklerinin eline su dökemez diyor. "Umabileceğimiz en güçlü, en bireyselleştirilmiş doğal ilaç"tır. Arı ürenin harika bir ilaç olduğu kanıtlanmışsa da, "vurgulamak istiyorum ki, iyileştirici bir etmen olarak doğal idrar yerine ya da onun yerini alacak biçimde kullanılmamalıdır ve kullanılamaz," Niçin? Çünkü "idrar, tek başına ürede bulunmayan... tıp bakımından bilinen ya da bilinmeyen yüzlerce önemli öğe içermektedir."

Christy, günde birkaç damla idrar yutmayı bir süre sürdürdükten sonra,damlaların sayısını her gün birkaç ons içmeye

başlayana kadar yavaş yavaş artırmayı öneriyor. İdrarın içerek alınmasının değerine ek olarak, cilde dıştan uygulanmasına ve ayak banyolarında, tüm beden banyolarında, kulağa, burna ve göze damlatmada ve lavmanlarda kullanılmasına da övgüler yağdırıyor. Çok şiddetli hastalıklarda idrarın enjekte edilmesine başvurulabileceğini yazıyor. "Çok ağır hastalara dikkate değer oranda başarıyla enjeksiyonların yüzlerce, binlercesini uyguladığı," Meksiko'da iki idrar tedavisi kliniği işleten Dr. William Hitt'i salık veriyor.

Christy, homeopatik idrarın son derece güçlü olduğunu söyler. Steril bir şişedeki bir ons (yaklaşık 30 gr.) destile suyun altıda birine bir damla idrar ekleyin. Şişeyi kapatıp elli kez şiddetle çalkalayın. Bu karışımın bir damlası sonra başka bir altı ons destile suya eklenecektir. Yine elli kez çalkalayın. Son seyreltme bu karışımdan bir damlanın 80, 90 derecedeki votkanın altı onsu içine karıştırlmasıdır. Votka, diyor, "koruyucu olarak etkir." Hastalığın belirtileri yok oluncaya kadar saatte bir üç damla dil üzerine yerleştirilir. Christy, idrar içmeyi standart homeopatik ilaçlarla birleştirme konusunda da coşkuludur.

İdrar tedavisini savunan kitapların hiçbirinin öteki alternatif tıp biçimlerini de savunan kişiler tarafından yazılmış olmadığını biliyorum. *The Miracle of Urine Therapy* (İdrar Tedavisi Mucizesi) (1987) adlı ahmakça bir kitabın Margie Adleman ile ortak yazarı Beatrice Barnett, bir şiropraksi uzmanı ve doğal güçlere dayalı tedavi yanlısıdır (naturopat). *Alternative Healthcare: A Comprehensive Guide*'da (Alternatif Sağlık: Kapsamlı bir Kılavuz) (Prometheus, 1994) Jack Raso'ya göre, Barnett ve Adleman idrar içmenin aşağıdaki yan etkilerini sıralıyor: mide bulantısı, öğürme, migren, çıbanlar, sivilceler, isilikler, kalp çarpıntıları, ishal, huzursuzluk ve ateş. Ama hemen ekliyorlar ki, bunlar kişinin kaygılanmaması gereken "normal" belirtilerdir!

Geçerli tıbba karşı olanların çok hayran olduğu son guru

Andrew Weil'in idrar içmeyi destekleyebileceğini düşünürdüm. Öyle olmadığını sevinerek öğrendim. Son kitabı *Ask Dr. Weil* 'de (Dr. Weil'e Sor) (1998) diyor ki, cilde uygulandığı zaman idrarın bir değeri olabilirse de içmenin herhangi bir değeri yoktur. Christy'nin *Your Own Perfect Medicine* kitabını güvenilmez bir çalışma örneği olarak alıntılıyor.

İdrar içmenin zararsız olup olmadığını bilmiyorum ve bu konuda bilgisine güvenilir herhangi bir doktorun görüşlerini duymaktan memnun olurum. Bununla birlikte, homeopatik idrar içmenin zehirleyici etkileri olmadığından emin olabilirsiniz. Nedeni basittir: İçtiğiniz arı sudan başka bir şey değil.

Christy'nin kitabı ve benzerlerinin acımasızca aldatmak için yazılıp para kazanmak için yayımlanmış olup olmadıklarını ya da yazarlarının iddialarına inanıp inanmadıklarını da bilmiyorum. Her durumda, ciddi biçimde hasta olan ve idrar içmenin hastalıklarını iyileştireceğine, yaşamlarını koruyabilecek olan tıbbi yardımı aramayacak kadar inanmış olan okurların olabileceği düşüncesi beni ürpertiyor.

Hugh Trotti, Jr., bana David Rankin'in *Celts and the Classical World* (Keltler ve Klasik Dünya) (1998)'sından aşağıdaki pasajı gönderdi:

> Yunan ve Roma adetlerine çok yabancı olan küçük ama şaşırtıcı antropolojik bir gerçek, her ne kadar ozan Catullus tarafından da biliniyormuş gibi görünse de olasılıkla Posidonius tarafından kaydedilmişti: Keltler dişlerini temizlemek için bayat idrar kullanıyorlardı.

1996'da yayılan bir Reuters haberi dünyanın ilk idrar tedavisi konferansının Hindistan'da Panaji'de yapıldığını bildirdi. Altı yüz meraklı, yudumlandığı, gargara edildiği ve traş sonrası losyonu olarak kullanıldığında insan idrarının tıbbi üstünlüklerini övmek için toplandı. Kanser ve böbrek yetmezliği de dahil olmak üzere uzun bir rahatsızlıklar listesi idrar içmekle iyileşenler olarak verilmişti.

Haftalık bir dergide "Halk Eczanesi" adlı bir sütuna yazan Joe ve Teresa Graedon'a sorulan sorulardan biri onların Christy'nın *Your Own Perfect Medicine* adlı kitabı hakkında ne düşündükleriydi. Graedon'ların 11 Kasım 1998'de verdikleri yanıt aşağıda:

> İdrar içmek pek çok Amerikalıya anlaşılmaz görünebilir ama geleneksel Hindistan ve Çin tıbbında kabul edilmiş bir uygulamadır. 18 ve 19. Yüzyılda kimi Avrupalılar onun yararını savundu. Sağlıklı idrar sterildir ve savaş alanlarında yara sağaltımında kullanılmıştır.

İdrar içmeyi önerenler onun çeşitli hastalıklar için yararlarıyla bağışıklık sistemini desteklediğini iddia ettiler. Biz idrar tedavisinin işleyip işlemediğini kesin olarak söyleyemeyiz.

Sonunda yumuşakça reddediyor olmasına karşın bu yanıtı takdire değer ve Graedon'ların kuşkulu alternatif reçetelere her zamanki olumlu sözcüklerinin tipik bir örneği olarak görüyorum.

John Armstrong'un idrar tedavisinin aşırı övülmesinde Christy'nin kitabı ile yarışan *Water of Life*'ı bir çok basıma ulaştı hâlâ da basılıyor. Sayfalarının –beni, görüşümü yazmaya kışkırtan sayfalar– kopyaları bana 1987'de Londra'lı bir doktor, Dr. Nick Beard tarafından gönderilmişti.

Armstrong'un kitabının bütün bir kesimi kangrenin mucizevi sağaltımına ayırılmıştır. Başka bir kesim kanseri nasıl sağalttığını

anlatır. Tıbbi eğitimi olmayan bir doğal sağaltımcı olmasına karşın Armstrong tanıtımında kendisi de dahil olmak üzere binlerce hastanın bilinen her şikâyetinin idrar içerek iyileştiğini iddia ediyor.

"Doğrudur" diye yazıyor, "bir zamanlar cüzzamı bile iyileştirme şansı edininceye kadar kitabımı yazmamaya kararlıydım; ama bu hastalığa rastlamam olanaksız olduğundan... daha çok ertelemeden deneyimlerimi tüm ayrıntılarıyla kamuya ulaştırmaya karar verdim."

Kişinin idrarını içmesinin zararlı olup olmadığı hakkındaki sorumu Dr. Arthur Legate yanıtladı. Enfeksiyon içermeyen idrar olasılıkla zararsızdır ama ilaçlar ve çeşitli zehirler idrarla atılırlar. Böyle enfekte bir idrarı içmek bir enfeksiyonu yayabilir, kişi bir cankurtaran sandalında susuzluktan ölmek üzere bile olsa yarardan çok zarar verebilir.

V. Bölüm

Ruhbilim

10. KESİM

Eşi bulunmaz bir görüntüydü benimkisi. Bir düş görmüştüm, ne düşü olduğunu söylemek insan aklının ötesindeydi: ama bu düşü açıklamaya kalkarsa adam aptalın tekidir.

–Nick Bottom, bir dokumacı, Shakespeare'in

Yaz Ortasında Bir Gecelik Rüya,'sında *Perde 4, Sahne 1*

Bir bilim adamı olarak Sigmund Freud'un ünü onyıllardır gücünü yitiriyor. O derece ki, *Time* 1993'te, kafası dağılıyormuş gibi betimlenmiş portresini kapağına aldı ve sordu: "Freud Öldü mü?" Paul Gray'in makalesindeki yanıtı "Evet" idi. Psikiyatrlar, filozoflar ve eleştirmenler artık, (yazar Vladimir Nabokov'un deyişiyle) "Viyanalı şarlatan"ı yazınsal yetenekleri büyük, ama aslında tahminlerinin nasıl doğrulanacağı konusunda en ufak bir fikri olmayan bir sözde bilimadamı sayıyorlar.

Bu paradigma hiçbir yerde Freud'un düş kuramıyla ilgili olarak olduğundan daha açıkça değişmedi. Freud'un kendisi bunu en iyi başarısı sayıyordu. *The Interpretation of Dreams*'in (Düşlerin Yorumu) üçüncü baskısının önsözünde şöyle yazdı: "O, bugünkü yargıma göre bile, yapma şansına sahib olduğum buluşların en değerlisini içeriyor. Kişinin talihine böyle bir sezgi düşer ama ömür boyunca bir kez."

Freud, derslerinin birinde, düşler kuramını "bilinçsizlik bilgisine giden kral yolu; psikanalizin gizli temeli" diye andı.

Düşler hakkındaki kitabının yayımlanmasından kısa süre sonra, Berlin'de becereksiz bir kulak, burun, boğaz doktoru ve sayıların anlam ve etkisini incelemekle uğraşan yakın dostu Wilhelm Fliess'e, bir gün anıtsal düş buluşunu yaptığı yere, kendi evine. anısını kutsamak için mermer bir levha yerleştirilebileceğini yazdı. (Bak. *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess, 1887–1904*, Harvard Üniversity Press 1985) (Sigmund Freud'un Wilhelm Flies'e Bütün Mektupları 1887–1904.)

Düşleri çözmek için çok daha önceleri de çalışmalar yapılmıştı. Tıpkı günümüz parapsikologları gibi eski insanlar da düşleri sıklıkla gelecek olayların önceden duyumsanması ya da uzak olayların gaipten gelen görünümleri olarak yorumlamışlardı. Deneme yazarı, hümanist ve kuşkucu Michel Montaigne bir denemesinde şöyle yazdı: "Ben düşlerin, eğilimlerimizin gerçek yorumcuları olduğu düşüncesinin gerçek olabileceğine inanıyorum; ama onları kavramak ve sınıflandırmak için bir sanata gerek vardır."

1900'den önce psikologlar arasında yaygın kanı düşlerin Harikalar Ülkesi'ndeki Alice'in düşleri kadar saçma sapan, rasgele görüntüler olduğuydu. Freud'un ifadesiyle bunlar "piyano tuşları üzerinde başıboş dolaşan becereksiz parmaklar"ın çıkardığı seslere benzeyen düşüncelerdi.

Bununla birlikte, Freud bir düşün *görünür* (manifest) dediği içeriğinin –soyut, ilişkisiz gibi görünen görüntüler– altında, bilinçdışı isteklerin ustalıkla kılık değiştirmiş bir anlatımının yer aldığı *gizli* bir içeriğin yattığına inanıyordu. *General Introduction to Psychoanalysis* (Psikanalize Genel Giriş)'inde Freud "Düşteki herşeyin ilgisiz ya da rastlantı konusu olduğunu tümüyle reddediyoruz" der.

Çünkü en bilinçdışı istekler bilinçli aklımızı sarsarlar, beynimiz Freud'un "sansürcü" (censor) dediği bir şey içerir. Bilinçdışı bir isteğin açık bir biçimde ortaya konması karşısında dehşet ve

tiksintiyle uyanmamızı engellemek için bu "acımasız küçük cüce" gizli isteklerimizi, uykumuzu bozmayacak zararsız simgelere dönüştürerek düşü çarpıtır. Ara sıra, sansürcü görevini yapmakta başarılı olamadığı zaman, sonuç bizi uyandıracak kadar rahatsız edici bir anksiyete düşü ya da bir karabasan olabilir.

Hiç kuşkusuz Freud, düş simgelerinin yaşadığımız yeni olayları hattâ uyurken oluşan, uygun olmayan sıcak ya da soğuk, aşırı gürültü, kuvvetli kokular, mide ağrısı, eklem yangısı ağrıları ve benzeri gibi koşulları da yansıttığını yadsıyamadı. İdrar torbamız aşırı doluysa su dökmekle ilişkili bir düş görebiliriz –sansürcü'nün bizi uykuda tutmak için yaptığı bir oyun. Açsak yemekle; susuzsak su içmekle ilgili düş görebiliriz. Böyle durumlarda görünür düşle düşün gizli içerikleri aynı olmaya başlar.

Psikanalizcinin görevi özgür çağrışım testleri ve karşılıklı konuşma yardımıyla, bir hastanın düşlerindeki gizli içeriği ortaya çıkarmaktır –onun nevrozunun çocukluktaki kaynaklarını saptamakta vazgeçilmez bir yardım.

Freud'un düş simgeciliğini en iyi tanıtımı, *General Introduction to Psychoanalysis*' deki 10. Derstir. Değerini anlamak için okumak gerekir.

Erkek cins simgeleri penisi andıran herhangi bir nesnedir: bastonlar, şemsiyeler, direkler, ağaçlar, bıçaklar, hançerler, mızraklar, kılıçlar, silahlar, anahtarlar, kalemler, çekiçler, tornavidalar. Freud muzlardan, sosisli sandviçlerden ya da purolardan söz etmiyor oysa bunların erkeklik organını simgeleyişleri çok açık. (Freud'un bir defasında bazı düşlerde bir puronun gerçek bir puro da sayılabileceğini söylediği aktarılır.) Balık ve sürüngenler, özellikle de yılanlar erkek simgeleridir. Uzun boyunları nedeniyle kuğular da. "Aşağı doğru sarkan" boyunbağları ve "dik duran" kuş tüyleri öteki erkek simgeleridir. *Düşlerin Yorumu'nda* Freud, bir hastanın kuş tüyü eğik bir şapka hakkındaki düşünü bildirir. Bu, düşü gören

erkeğin güçsüzlüğünü simgeliyordu.

Şapkalar ve paltolar erkek ya da kadını simgeliyor olabilirler. Freud, bunu "yorumlamak zor" olabilir diye yazıyor, "ama onların simgeciliği tamamıyla tartışılmazdır." Şapkalar baş onlara girdiği için ve paltolar yenlerine kollar girdiği için erkek simgelerdir. Şapkalar ve yenler dişi simgeler olarak da iş görürler.

İçlerinden su çıkan nesneler erkek fışkırmalarına işaret eder: musluklar, sulama kovaları, kaynaklar, fıskıyeler. Havada uçan herhangi bir şey sertleşme (ereksiyon) simgesidir: balonlar, uçaklar, zeplinler. Peter Pan gibi uçma biçimindeki yaygın düşler sertleşme düşleridir. Freud bize, bunun "kuşku götürmez" biçimde kanıtlanmış bir gerçek olduğunu söyler. O zaman kadınların uçma düşleri ne oluyor? Freud buna iki yanıt veriyor: Onların bir "penis kıskançlığı" –"bilinçli ya da değil"– erkek olma istekleri vardır ve kadının klitorisi de cinsel olarak uyarıldığı zaman sertleşmeye başlar.

Dişi simgeler çukurdur ya da bir şeyi çevrelerler: kuyular, mağaralar, kavanozlar, şişeler, kutular, sandıklar, dolaplar, ayakkabılar (at nalları da içinde!), terlikler, külot, cepler, mücevher kutuları, tekneler, sobalar, evler, odalar, kiliseler, kapılar, bahçe kapıları, şömineler, anahtar delikleri.

Daha gizemli dişi simgeler tahta, kâğıt, masalar, kitaplar ve çiçekleri içerir. Bir adam düşünde bir kadından çiçek aldığını görürse bu kadının kızlığını bozma arzusunu (ing. deflower = çiçeklerini koparmak) simgeler. Böyle sözcük oyunları düşlerde sık sık simgesel roller oynar. Bir kadın düşlerinde menekşeler (violet) görür. *Düşlerin Yorumu*'nda Freud bunu Fransızca ırza geçme anlamındaki *viol* ile birleştiriyor. Karanfiller (carnations) "cinsel"e (carnal) bağlanmıştır. İnci çiçekleri (Lilies of the Valley –Vadi zambakları) vadilerle çiçekleri birleştirdikleri için iki kez dişi simgelerdir.

Freud, salyangoz ve midyelerin "şaşmaz dişi simgeler" olduklarını söyler. Şeftaliler, elmalar ve kavunlar da –bir göğüsü andıran her tür meyve– öyle. Dişi cinsel organ kılları düşlerde orman ve çalılıklarla temsil edilmiştir. Bir kadın manzara düşleri gördüğü zaman, diyor Freud, sahne cinsellik simgeleriyle doludur: erkekler için kayalar ve ağaçlar, kadınlar için orman ve her iki cins için su.

Yapılar erkek ya da dişi simgeler olabilirler. Dış duvarlar çıkıntısız ise, düz göğüslü erkeği temsil eder. "Yakalanıp tutulabilecek kenarlar ve balkonlar gibi çıkıntıları olduğu zaman" diye yazar Freud, yapı göğüslerin izdüşümleriyle bir kadını işaret eder.

Hem Freud hem de Carl Jung sayı simgeciliğiyle büyülenmişlerdi, özellikle de sayıların anlam ve etkisini incelemeyi (numeroloji) akıl almaz boyutlara taşıyan Jung. Sadece bir örnek vermiş olmak için, 3 sayısı Freud'a göre "3" şekli bir penis ile iki testisi birleştirdiği için erkek cinsel organını simgeler. Düşlerde bu sık sık üç yapraklı yonca ya da Fransız süseni[11] olarak kılık değiştirir.

Masturbasyon (kendi kendini doyumsatma) isteği düşlerde her tür oyunla, özellikle piyano çalmakla temsil edilmiştir. (Freud, Adelaide Proctor'un tanınmış şiiri ve şarkısı "Bozuk Akort" da geniş bir çalışma alanı bulurdu.) Dalları soyma ya da birinin dişlerinin hızla çekilmesi düşleri masturbasyona ceza olarak hadım edilmeyi temsil eder.

Cinsel ilişki eyleminden ne haber? Freud'a göre, düşlerde dans etmeye, at binmeye, tırmanmaya ya da eziliyor olmak gibi herhangi bir tür şiddet yaşamaya kılık değiştirir. Tırmanmayı, merdiven çıkmayı ya da dağa tırmanmayı Freud "tartışmasız biçimde cinsel ilişki simgesi" sayar. Tırmanmanın dizemli yönüne ve çıkışın insanı soluksuz bırakan heyecanına dikkat çeker.

---

[11] Fleur de lis = Eski Fransız armasındaki çiçek biçimi. Fleur de lit, sözcük olarak "yatak çiçeği" tamlamasıyla eşsesli. –çev.

Freud, her ne kadar kendisini düş gören olarak çok seyrek ortaya koyarsa da kitaplarında sık sık kendi düşlerinden yüzlerce düş çözümlemesi örneği verir. Düşler kuramını bulduğu sırada aşırı bir kokain kullanıcısıydı. İlaç bir süre için düş görmeyi bastırır, ama her zaman düşlerin daha sık ve daha canlı olduğu bir geri tepme dönemi vardır. Freud, bu düşleri dikkatle kaydetti ve yorumlamak için elinden geleni yaptı.

General Introduction to Psychoanalysis (Psikanalize Genel Giriş) inin 12. Konferansında Freud'un hastanın düşünü nasıl yorumladığına tipik bir örnek vardır. Bir kadın düşünde bir şamdana çarptıktan sonra başının kanadığını görür. Şamdan bir penis simgesidir. Başı bedeninin daha aşağı bir bölümünü temsil ediyordu çünkü çocukken bir defasında annesi ona görgü kurallarına uygun davranmazsa poposu kadar dazlak kalabileceğini söylemişti. "O zaman düşün gerçek konusu bedenin daha alt ucunda, penisle temas sonucu oluşan bir kanamadır."

Aynı dersten başka bir düş: Bir kadın, bir ağacın söküldüğü toprakta bir boşluk görür. Freud bu düşün, bir zamanlar bir penise sahip olduğu, ama sonradan yitirdiği şeklindeki çocuksu inancını ifade ettiğinden "kuşkusuz"dur.

Freud, düşlerin sıklıkla "karşı istek düşleri" dediği düşler olduklarını kuramsallaştırdı. Bunlar istekten çok korkuları ifade eden hoş olmayan düşlerdir. Örneğin bir avukatın kazanmak istediği bir davayı kaybettiğini gördüğü düşler ya da bir kadının ev sahipliği yapmak istediği bir ziyafeti yapamadığını gördüğü düşler. Freud, *Düşlerin Yorumu*'nda bütün düşgörücülerin "en akıllı"sını anımsıyor. Bu kadın, kayınvalidesi ile tatil yapmaktan kaçınmayı çok istiyordu, ama yine de tam da böyle bir tatil düşü gördü.

İnsan Freud'un basitçe, düşlerin istekleri olduğu kadar korkuları da yansıtabildiğini kabul etmesini bekleyebilir ama hayır –o yaşamı boyunca sevimsiz düşleri gizli istek doyurma düşleri olarak

görmenin yollarını bulmaya çabaladı. Böyle istek karşıtı düşlerin kuramına ciddi engeller çıkardığının farkındaydı. Sevimsiz, kayınvalide ile tatil düşünü nasıl yorumladığı aşağıda. Düşü gören çözümlemesine şiddetli bir direnme durumundaydı. Freud'un yanıldığını kanıtlamaya can attığından bilinçdışı, kuramımın tersini söyleyen bir düş yarattı! Aslında, Freud, psikanaliz hakkında bir şey bilmeyen asi hastalar arasında böyle ortak düşler buldu. Kuşkusuz, çözümlemecilerini *hoşnut* etmek isteyen bilgili hastaların "yardıma hazır düşler"i de vardır.

Düşlerinde unutmayı yeğleyebilecekleri korkunç yaraları yeniden yaşayan askerlerden ne haber? Freud, bunları da istekler olarak açıklıyor. Böyle şiddet düşlerinde düşgören sürekli acı çekmekten hoşlanan mazoşist biridir! Freud'un yazdığı gibi, "Acı dolu düşlerin bile istek doyurmalar olduğu görülür."

Freud, "düşlerde simgelerin ezici çoğunluğunun cinsel olduğuna" inanırsa da yüzlerce cinsel olmayan simge ayırt etmiştir. Ana babalar, krallar, kraliçeler ve öteki yetkililerle temsil edilmişlerdir. Erkek ve kız kardeşler, küçük hayvanlar ve haşarat ile simgelenmiştir. Doğum "neredeyse değişmez biçimde" dölüt kesesi sıvısının (amniotic fluid) simgesi olan su ile temsil edilmiştir. Uzun yolculuklar ölümü belirtir.

1920 ve 1930'larda, Freud Birleşik Devletler'de gündemdeyken hayranları düşlerinde, sanat ve yazında cinsel simgeleri araştırmaktan büyük keyf alıyorlardı. Freud'un yazdıklarını hâlâ kutsal sayan yaşlı çözümlemeciler bir yana bugünün psikiyatrları Freud'un düşler kuramını onun en büyük başarısı değil en büyük başarısızlığı sayıyor. Simgecilik öyle esnektir ki zeki bir çözümlemeci, divan konuşmasından ve özgür çağrışım testlerinden elde ettiği ayrıntılara dayanarak herhangi bir düşü herhangi bir tahmine uygun biçimde yorumlayabilir. Böylesi esnekliğe iyi bir örnek Freud'un, herhangi bir düşün "tıpkı kendisine olduğu kadar kolayca" karşıtı anlamına da gelebileceği inancıydı. Erkek bir

simge bir kadın simgesi anlamına gelebilir ve tersi! Yine de Freud aşırı gururu içinde düş kuramının saçmalıklarına öylesine kördü ki kuramının "eğitimli kişiler arasında ağır karşıtlık"la karşılanmasına şaşıyordu.

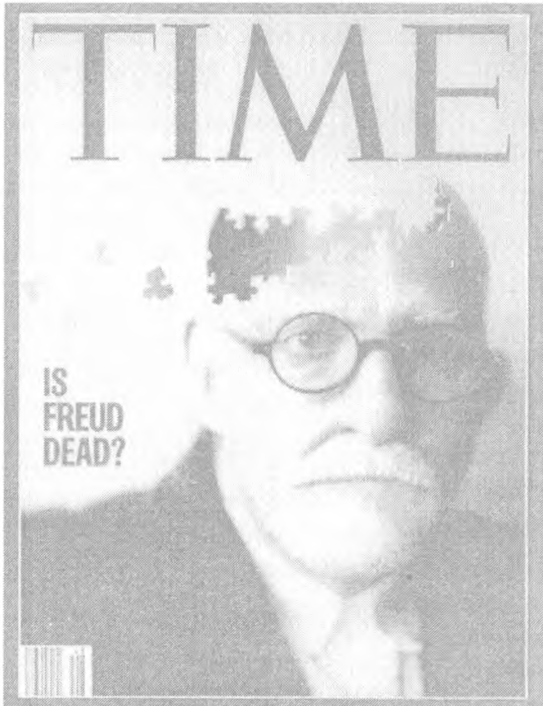
Tanınmış İngiliz biyolog, yazar ve Nobel Ödülü sahibi Sir Peter Medawar *The New York Review of Books* (23 Ocak 1975)'te bir psikiyatri kitabını değerlendirirken şu karara varıyor:

> "Gerçeğe ayrıcalıklı bir erişim"leri olduğu şeklindeki küstah ve entelektüel olarak geçersiz inançlarını korudukları sürece ruhçözümlemeciler en korkunç hataları işlemeyi sürdüreceklerdir. Doktriner ruhçözümleme kuramının yirminci yüzyılın en şaşırtıcı entelektüel özgüven numarası ve aynı zamanda bir son ürün –düşünce tarihindeki bir dinozor ya da bir zeplin gibi gelecek düşünülmeden tasarlanmış, daha temelinden çürük olan bir büyük yapı– olduğu görüşü giderek yayılmaktadır.

Amerikalı yazar Tom Wolfe, *In Our Time*'da sorunu şöyle koyuyor:

> Freudçuluk, Birleşik Devletler'de kırk yıllık egemenlikten sonra 1970'lerde akademik kurum tarfından gömülmüştür. 1979'da Freudçu ruhbilim sadece ilginç bir tarihi not olarak ele alınıyordu. Modaya uygun yeni sınır, merkezi sinir sisteminin klınik incelenmesi, korku, şehvet, açlık, sıkıntı ya da öteki sinirsel ya da zihinsel olaylardan herhangi biri için tellerin nasıl bağlandığının haritasını çıkarma girişimiydi. Psikanalizin uzun süre gölgede bıraktığı beyin fizyolojisi, streotaktik iğne yerleştirimi gibi bir donatımın gelişmesiyle kendi yerini aldı. Bugün sonda sonda, ve dilim dilim kendi saydamlarını tasarlayan,

yeni bilginler, Freud'un "libidolar" "Oidipus kompleksleri" gibi zihinsel yapılarını ve diğerlerini, Mesmer'in "hayvan manyetizması" ve "*baquet* süreçleri" çizgisinde, geçmişin gülünç şarlatanlıkları olarak görüyorlar. Freud hastalıkbiliminin merkez kavramı, "nevroz," artık "melankoli" ya da "duygusuzluk (flegmatizm)" benzeri gülünç bir tarihselciliktir. Freud'un kendisi az bulunur, nükteden anlamayan bir şarlatan sayılmaktadır.

***Time* 20 Kasım 1993 (Time/Life Sendikasyonu)**

Ek

Freud'a saldırmam ona adanmış olanlardan bir yığın öfkeli mektup getirdi. Bir okuyucu bana Freudçuluğun "canlı ve sağlıklı" olduğunu garanti ediyordu. Doğru, ama sadece Freud hayranlarının azalan bir kalıntısı arasında canlı ve sağlıklı, günümüz psikiyatrları ya da aydınlarının büyük çoğunluğu arasında değil. Bilinçdışı'nın yararlı bir kavram olduğunu kabul edip etmediğimi de merak ediyor. Bilinçdışı'nı keşfedenin Freud olduğunu ima ediyordu. William James'in *Principles of Psychology*'sindeki (Ruhbilimin İlkeleri) psikosomatik hastalıklar kesimini okuma zahmetine katlansa bunun doğru olmadığını kavarayabilirdi. Ve kavram James'den çok eski tarihlidir.

Sık sık söyleneni yinelemek için: Freud'un doğru olduğu yer özgün değildi ve özgün olduğu yerde yanılıyordu. Darwin ile karşılaştırın. Darwin doğru olduğu yerde özgündü. Lamarkçılığı savunarak özgün olmadığı yerde yanılmıştı.

Başka bir mektup sahibi, Freud'un, hastaları için dürüstçe ve fazlasıyla özen gösteren ve bir tıp doktorunun yüksek aktöre standartlarında yaşamaya çalışan biri olduğu konusunda ısrar ediyordu. Palavra. *The New Age*'de (1988) "Freud, Fliess ve Emma'nın Burnu," hakkındaki kesimime bakın. Orada, Freud'un uzun zamandır rahatsız hastalarından birinin burnuna yaptığı ameliyatı yüzüne gözüne bulaştıran arkadaşı Fliess'i, rezilce savunduğu anlatılıyor.

Hiçbir okuyucu, bir öğrenci Freud'a o zamanlar içtiği puronun herhangi bir simgesel anlamı olup olmadığını sorduğunda Freud'un varsayılan açıklamasının kaynağını belirlemedi. Aksini öğrenene dek bunu asılsız bir öykü sayacağım.

1995'te Kongre Kitaplığı, bir dilekçeyi imzalayan Gloria Steinem, Oliver Sacks, Freud'un kız torunu Sophie ve başka otuz

dokuz bilginin şiddetli protestosundan sonra Freud hakında planladığı bir sergiyi erteledi. Sergi danışma komisyonunun Freudçularla doldurulmuş olduğunu ve bu federal fonların bir halkla ilişkiler kampanyası sahnelemekte kullanıldığını öne süren protestoyu, Peter Swales yönetti.

Time, bilim yazarı Frank Sulloway'den yaptığı şu alıntıları 18 Aralık 1995 sayısında kapaktan verdi: "[Freud'un] akıl modeli ve düş kavramı çağdaş bilimle toptan uzlaşmazlık içinde. Onun o büyük yapısı ıslak kum üzerine kurulu."

Freud'un ahlakına gelince, bu konuda *Time*'ın söylediği aşağıda:

> Gürleyen, yenilikçi yazın, hem kötü bir sağaltıcı (mektuplarında seans sırasında şekerleme yaptığını ya da mektup yanıtladığını kabul ediyor) hem de ya hastalarının öykülerini görmezden gelen ya da kuramlarına uyması için bastırılmış anılar uyduran bir vurguncu olarak resmediyor. Örneğin ünlü hasta Dora, bir aile dostu tarafından taciz edildiğinden şikâyet etti. O, ona çocukluğunun bastırılan masturbasyon anıları ve sarkıntılığa uğrama isteği tanısı koydu. Başka bir hastaya, adamın varlıklı metresinden bol bağış alabilmek için, karısını bırakmasını salık verdi.
>
> Artık bunlar geçerli değil. Amerikan Psikiyatri Derneği tıbbi direktörü Melvin Sabshin, üniversite ruh sağlığı bölümünün Freud'dan daha deneyimsel alanlara, özellikle biyoloji ve farmakoloji alanlarına doğru uzaklaştığını söylüyor. Bu arada, sigortacılar ve hastalar ilaçların sunduğu, sorunlu da olsa, somut sonuçları severek benimsediler. Roth öğrencilerin bile "Freud'la o kadar ilgilenmediğini" kabul eder. "Yalnızca onun hatalı olduğunu bildiklerini düşünürler." der.

> Bu, oldukça komik izlenimler bırakıyor. Yenilerdeki bir *Seinfeld*'de karakterler "cebe indirme kıskançlığı" konusunda alaya alındı. Bütün etkisi yüzünden bir gün Freud'u şöyle düşünebiliriz: herkesin ulaşabildiği ama kimsenin bir zamanlar ne kadar önemli olduğunu anımsamadığı eski bir şaka.

Sonuçta sergi üç yıl sonra açıldı. Paul Robinson, *New York Times*'ta (22 Kasım 1998) bunu değerlendirirken, Freudçuların Freud'a bilim adamı demeyi bıraktıklarına dikkat çekti. Şimdi onu Shakespeare ve Dickens'e benzer "yaratıcı bir sanatçı" olarak tanıtıyorlar.

Freud'un *Düşlerin Yorumu,* her ne kadar başlık sayfasındaki hata ile 1900 görünüyorsa da 1899'da yayımlandı. 1909'da Theodore Flournoy'a bir mektubunda William James, Freud'un düş kuramı üzerine aşağıdaki yorumu yaptı:

> Freud ve öğrencilerinin, bizlerin öğrenebilmemiz için fikirlerini en uzak sınırlarına iteceklerini umuyorum. Onlar insan doğasını aydınlatmada başarısız olmayabilirler; ama itiraf edeyim ki o [Freud] üzerimde aklını sabit fikirlere takmış bir adam izlenimi bıraktı. Ben kendi durumumda onun düş kuramlarıyla hiçbir şey yapamam ve açıktır ki "simgecilik"çok tehlikeli bir yöntemdir.

Bir yığın yeni kitap Freud'a bir saplantı gibi saldırıyor. Onlardan birkaçı aşağıda: Robert Wilcocks, *Maelzel's Chess Player: Sigmund Freud and the Rhetoric of Deceit* (1994) (Maelzel'in Satranç Oyunu: Sigmund Freud ve Çok İyi İfade Edilmiş Aldatmaca); E. M. Thornton *The Freudian Fallacy* (1984) (Freud'cu Yanlış İnanç); Frederick Crews, *Unauthorized Freud: Doubters Confront a Legend* (1998) (Yetkisiz Freud: Kuşkucular Bir Söylenceye Karşı); Edward Dolnick, *Madness on the Couch*

(1998) (Kanepe Üzerinde Çılgınlık); Jeffrey Masson, *The Assault on Truth* (1984) (Gerçeğe Tecavüz); ve Adolf Grünbaum, *The Failure of Psichoanalysis* (1984) (Psikanalizin Başarısızlığı); ve *Validation of the Clinical Theory of Psychoanalysis* (1993) (Psikanaliz Klinik Kuramının Geçerliliği).

Freud'un *Düşlerin Yorumu*'nun Joyce Crick tarafından yapılan yeni bir çevirisi (Oxford, 1999), Freudçuluk karşıtı G. William Domhoff tarafından *American Scientist* (Cilt 88, Mart–Nisan 2000, sl.175–78)'de enine boyuna eleştirilmişti. Santa Cruz, Kaliforniya Üniversitesinde psikolog Domhoff *The Mystique of Dreams* (1985) (Düşler Mistiği) ve *Finding Meaning in Dreams* (1996) (Düşlerde Anlam Bulma)'in yazarıdır. Bilgilendirici eleştirisinde Freud'a karşı iki deneysel kanıt incelemesi öneriyor. İkisi de Seymour Fisher ve Roger Greenberg'in olan *The Credibility of Freud's Theories and Therapy* (1977) (Freud Kuramları ve Sağaltımının İnanılırlığı) ve *Freud Scientifically Appraised* (1996) (Freud Bilimsel Olarak Değerlendirildi).

11. KESİM

Freudçular Sonrası Kuramı

> Düşler yakışıksızın izlenmesinde bir tür şeytanca yaratma yeteneğine ve enerjiye sahiptir; en bilgili ve becerikli sanatçı, tam olarak doğru olan ya da eylemi tam anlamlı kılan sözcüğü bulmakta asla bu kargaşanın gece yarısı lordunun tamamıyla yanlış olan sözcüğü ve tam olarak anlamsız eylemi bulmakta katlandığı kadar çok sıkıntıya katlanmadı ya da böylesine başarıya ulaşmadı.
>
> –*G. K. Chesterton,* The Coloured Lands'*de*

Sigmund Freud ve Carl Jung'un düş kuramları neredeyse bütünüyle deneysel destekten yoksun öznel tahminlerdi. 1952'ye kadar düşlerin laboratuvar araştırmalarında çok önemli bir buluş yoktu. Bu, Chicago Üniversitesinde fizyoloji dalında uzmanlık öğrencisi Eugene Aserinsky'nin rastlantı sonucu derin uyku düşüne eşlik eden REM, (hızlı göz hareketleri anlamına, rapid eye movements'tan) hızlı göz hareketlerini bulduğu yıldı.

Aserinsky, uyumakta olan on yaşındaki oğlu Armond'un gözleri yakınına elektrotlar yerleştirdi. EEG (elektro ensefalograf) makinesinin grafik kâğıdı üzerinde geniş salınımlar çizdiğini görerek şaşırdı. Aserinsky ve üniversitenin uyku araştırma direktörü merhum Nathaniel Kleitman'ın daha ileri araştırmaları, REM dönemlerinin, NREM (hızlı göz hareketi olmayan) uykunun zayıf düşlerinin tersine canlı bir düş görmenin işaretleri olduğu

büyük buluşunu getirdi. Kleitman 1999'da 104 yaşında öldü.

REM uyku, gece boyunca, genelde her biri on dakika ile bir saat kadar süren aralıklarla dört ila altı kez oluşuyor, neredeyse apaçık görülüyordu. Çok seyrek düş gördüklerini ya da hiç görmediklerini düşünen denekler bir REM dönemi sırasında uyandırıldıkları zaman düşlerini çok net anımsadıklarını fark ettiklerinde şaşırıyorlardı. Yeni gerçekler aydınlığa çıkmıştı: Karabasanlar ve uyurgezerlik yalnız NREM uykusunda oluşuyordu. Uzun bir düşün sadece birkaç saniye sürebileceği inancının söylence olduğu kanıtlandı. Gün boyunca yenen yiyecek türlerinin REM düşlerine bir etkisi yoktu. Az sayıda güncel bilimsel dergide bile olsa yaygın biçimde reklamı yapılan bantlar için ileri sürülen iddiaların günümüzde de devam etmesine karşın uyku sırasında dinlenen kayıtların öğrenme üzerinde hiçbir etkisi yoktu.

REM uykusu üzerine yoğun araştırma dünyanın her yanındaki laboratuvarlarda sürdürülür oldu. Şaşılası biçimde, Avustralya'nın dikenli karıncayiyeni dışında şimdiye kadar denenen memelilerin (yarasalar, köstebekler ve balinalar da dahil olmak üzere) hemen hepsinin REM uyku dönemleri olduğu bulundu. Sürüngenler REM uykusundan yoksun ama kuşlar başlarınının kanatları altında olduğu bir saniyede REM aralığına sahip gibi görünüyorlar. Köpekler ve kediler açıktan açığa REM düşleri görüyorlar. Siz de uyuyan bir kedinin göz kapaklarını kaldırıp ileri geri sıçrayan göz yuvarlarını görebilirsiniz.

REM düşlemesi elbette yararlı bir işlev görür, öyle olmasa evrim onu neden yaratsın ki? Bu işlevin tam olarak ne olduğu bir giz olarak kalmaktadır. Akla yakın bir sav beslenme için avlanmanın zor olduğu gece süresince memelilerin bedenlerini ve akıllarını gün doğuncaya kadar dinlenmeye bıraktıklarıdır. Hattâ kimi memeliler soğuk kışlar boyunca uyurlar. Ne var ki, bu, düşlerin işlevleri üzerine pek bir ışık tutmuyor.

Bilgisayar devrimi ve AI (yapay zekâ anlamına, artifical intelligence'tan) araştırmacılarının beynin organik bir bilgisayardan başka bir şey olmadığı görüşü kaçınılmaz biçimde bilgisayar güdümlü düşgörme kuramlarına yol açtı. Böyle bir kuramı savunan ilk bilimsel raporlardan biri *New Scientist'*(Cilt 24, 1964, sl.577–79)'daki "Düş görme: Bilgisayarlardan Bir Örnekseme" idi. Yazarları Britanyalı iki bilim adamı: psikolog Christopher Riche Evans ve bilgisayar uzmanı Edgar Arthur Newman'dı. 1993'te Evans'ın *Landscapes of the Night: How and Why We Dream* 'i (Gecenin Manzaraları: Nasıl ve Niçin Düş Görüyoruz) yayımlandı. Onun 1973'teki kitabı *Cults of Unreason* (Mantıksız Mezhepler) Sientoloji'ye çok önemli bir saldırı içerir.

Evans – Newman kuramı, beynin, bir bilgisayar gibi, yararsız bilgiyle karmaşıklığa uğradığı şeklindedir. Tıpkı bir bilgisayar belleğinden istenmeyen eski püskünün alışılagelen biçimde temizlenmesi gibi beynimiz de dönemsel olarak temizlik gerektirir. Düşler, uyuyan beynin korunmaya değer bilgiyi uzun süreli belleğine taşıdığı ve aksi halde sinirsel patikaları tıkayabilecek olan saçmalıkları kısa süreli bellekten sildiği süreçtir. Dün giydiğiniz çorapların rengini ya da öğle yemeğinde yediklerinizi ya da başı boş bir söyleşide söylediğiniz sözcükleri neden anımsayasınız ki?

Elektriksel itkiler bu türden süprüntüyü yok etmek için beynin etrafında hızla dolaştıkça aslında salınımları rastgele olan komşu nöronları bazı kalıpları anımsamak üzere harekete geçirirler. Bilinçdışı beynimiz bu görüntüleri bir tür uyumlu senaryo içine yerleştirmek için elinden gelenin en iyisini yapar ama bunlara rastgele erişildiğinden düş öyküsü, Lewis Carroll'un iki *Alice* kitabındaki sahneler gibi beklenmedik geçişler ve tuhaf anlamsızlıklar sergiler. Her gece bir ya da iki saat zararsız biçimde deliririz!

Freud, düşlerin altbenin (bilinçdışının), çoğu cinsel ve çocukluk dönemine uzanan bastırılmış isteklerini şiddetle kılık değiştirmiş

biçimde ifade eden simgeler olduğuna inanıyordu. Freud'un inancına göre, bu istekler kılık değiştirmiş olmasalardı sarsılan süperegomuz aktörel emirleriyle bizi uyandırırdı.

Carl Jung, Freud'un aşırı vurguladığını düşündüğü bastırılmış cinsel arzuları dışladı. Ona göre düşler "ilk örnekleri" (archetypes) –evrimsel geçmişimizden miras kalan bellek izleri– yansıtırlar. Örneğin, uçma ve düşme düşleri, ağaçlar arasında daldan dala atlayan ve ara sıra yere düşen atalarımızın genetik anılarıdırlar.

Şaşılası bir şey düş görmek

Düşüvermek ansızın şiddetli bir darbeyle

Kartal çığlıklarıyla derin bir uçurumdan

Rastlantı sonucu kuştüyü bir kayaya

İngiliz ozan Martin Tupper "Düşler" adlı koşukçasının sekizinci dörtlüğünde bunları yazmış.

Varlığın izlediği şiddet düşleri, atalarımızın azgın yırtıcı hayvanlardan kaçtıkları anları yansıtır. Jung'a göre düşler, insanlığın "ortak bilinçsiz"i dediğinde gömülü bu eski anıları ortaya çıktıkları kadar gizlemezler.

Evans ve Newman ne Freud'a ne de Jung'a gereksinim duyarlar. Korku ve umutlardan, geceleyin duyulan sesler, kokular, sıcaklık, hava akımları, bedensel acılar ve benzerinden etkilenmelerine karşın aslında anlamsız olduklarını iddia ediyorlar. Beynimiz yağmur, havalandırmanın hırıltısı ya da açık kalmış televizyon gibi alışılmış sesleri süzer ama bebek ağlaması, gök gürültüsü ya da telefon çalması gibi ani, anlamlı sesler ya bizi uyandırır ya da düşe katılır. Eğer susamışsak içmeyi düşleriz; açsak düşte yemek yediğimizi görebiliriz. İdrar kesemiz doluysa düşte su döktüğümüzü görebiliriz. Yüzümüze su püskürtülüyorsa duş alma düşü görebiliriz.

Tıpkı bir problem üzerinde çalıştığı sırada bilgisayardan istenmeyen verileri yok etmenin zor olması gibi uyanık ve yeni duyumsal girdileri işlemeye çalışırken belleğimizde oluşmuş eski püsküyü temizleseydik çıldırabilirdik. Evans ve Newman düşlerin boşluk açmak için temizlediklerinin anlamlı anılara daha basit ve doğrudan bir erişim sağlamak için temizledikleri yollardan daha fazla olmadığını ileri sürerler. İstenmeyen veriler bir bilgisayardan düzenli olarak çıkarılmazsa hızı ve etkinliği azalır ve yazılım kilitlenebilir. Bunun gibi, REM düşü görmekten yoksun kalırsak yeniden düş görmeye izin verilinceye kadar davranış bozuklukları, zihinsel sıkıntı geliştiririz. Freud'un düşündüğünün tersine düşler uykuyu korumaz, düş görmek için uyuruz.

1980'lerin başında, DNA'ın sarmal yapısının keşfedilmesinde oynadığı rol nedeniyle Nobel Ödülü kazanan Francis Crick ile matematikçi Graeme Mitchison, kimi yanlarıyla Evans – Newman yorumuna benzeyen bir düş kuramı önerdiler. Savları ilk kez *Nature* (Cilt 304, 14 Temmuz 1983, sl. 111–14)'da "Derin Uykunun İşlevi"nde sunuldu. Gereksiz anılarla tıka basa dolmaya başlayan beyin yerine, neokorteks rastlantısal sinirsel bağlantılarla dolmaya başlar.[12] Beynin milyarlarca sinir hücresi kavranması olanaksız karmaşık bir ağda –evrende bilinen en karmaşık yapı– karşılıklı ilişki içindedirler. Olağan anılar depolandığı zaman süreç, istenmeyen sinirsel ilişkileri güçlendirme eğilimine girer. Crick ve Mitchison onlara "asalak anılar" adını verir. REM uykusunun amacı, bu sinaptik rastlantısal bağlantıları kırmak ve böylece sahte anıları temizlemektir. Doğal olarak böyle rasgele bir süreç anlamsız tuhaf sahneler üretir.

Bebekler, erişkinlerden iki kez daha çok REM yaşarlar ve

---

[12] Neokorteks korteksin –gri maddenin dış katmanının– evrimine memelilerde başlamış olan çok gelişmiş bölümüdür. Anıların nihai olarak saklandığı ve uslamlamanın gerçekleştiği bölge olduğu düşünülür.

rahimdeyken bile REM gösterirler –gerçek o ki bebekler eğer gerçekten düş görüyorlarsa bu Freud'un kuramını yalanlar gibi görünüyor. Crick ve Matchison'a göre, bebekler beyinlerini, aksi halde verimli anılar oluşumunu engelleyebilecek olan istenmeyen sinir hücresi bağlantılarından olabildiğince özgür tutmak için düş gürürler. Dikenli karıncayiyenin REM yoksunluğu alışılmadık büyüklükteki neokorteksi ile açıklanmıştır. Nasıl ki çok büyük olması halinde bilgisayar neural ağları, sahte nöral bağlantıları aşırı yüklenmeden yerleştiriyorsa, karıncayiyenin aşırı büyük neokorteksi de öyle yapabiliyor.

Freudçular düşleri anımsatıp çözümlemeyi yararlı bulur. Crick ve Mitchison tersini öneriyor. *Nature*'da "Biz," diye yazdılar, "unutabilmek için düş görüyoruz." Düşleri anımsama çabaları aslında zararlı olabilir. "Kişinin düşlerini anımsamaya çalışması belki de yüreklendirilmemelidir çünkü böyle bir anımsama unutulması daha iyi olan düşünce kalıplarını korumaya yardımcı olabilir. Bunlar tam da canlının küllendirmeye çalıştığı kalıplardır." (Theodore Melnechuk'un Crick'in kuramı hakkında *Psychology Today* (Kasım 1983)'deki "Düş Makinesi" makalesine bakın.)

Düş görme hakkında son yıllarda daha bir çok yorum önerilmiştir ama konu üzerine en iyi ve en etkili kitap Harvard Tıb Fakültesinde psikiyatri profesörü J. Allan Hobson' ın *The Dreaming Brain* adlı eseridir (Düşleyen Beyin) (1983). Onun sağduyulu görüşleri, günümüz düş araştırmacılarının çoğununki gibi, güçlü biçimde Freud karşıtıdır.

Hobson, düşlerin Freud terminolojisiyle saklı ya da "gizli içerik (latent content)"i olmadığı konusunda az önce tartışılan kuramlarla aynı fikirde. Sadece bir "görünür içerikleri (manifest content)" var. Bunlar, Hobson'ın, Jung'u taklit ederek anmaktan hoşlandığı "saydam"lardır. Beyin, önemsiz anıları temizleme ya da istenmeyen sinirsel bağlantıları küllendirmek yerine biz uyurken az çok rastlantısal olarak sinir hücreleri ateşlemek için elektrik

enerjisini kullanır. Böyle yaptığında görüntüleri yeni olaylar (psikanalizcilerin "günün tortusu" dedikleri) eski anılar, yatak odası koşulları, bedenin durumları ve zorlu umutlar ve korkular tarafından doğal olarak etkilenmektedir.

Çünkü düşler bilinçsiz isteklere kılık değiştirtmezler, sezgiler serbest çağrışım testleriyle ya da tuhaf Freudçu simgeleri yorumlamaya çalışarak düşlere ilişkin içgörü kazanılamaz. Düşler ne gibi görünüyorlarsa tam tamına odurlar. Bir uçak ya da treni kaçırdığınızı görüyorsanız yaşamınızda böyle mutsuz olaylar yaşadığınız içindir. Bir akraba ya da başka bir kişiyle dostça bir rastlaşmanın düşünü görüyorsanız nedeni o kişiye düşkün olmanızdır. Dostça olmayan bir karşılaşma düşü görüyorsanız bunun nedeni o kişiyi sevmiyor ya da ondan korkuyor olmanızdır. Uçma düşü görüyorsanız nedeni belki de suya dalma, atlama, paten yapma, kızak kayma ve benzeri anılarla güçlendirilen uçmanın ne kadar hoş olacağı fikrini sık sık düşünmenizdir.

Freud düşlerdeki bir puronun purodan başka bir şey olamayabileceğini vurgulamıştı. Hobson için bir puro düşü her zaman purodur. Bir zamanlar kendimi bir sigara tablası üzerinde tüten bir puronun bulunduğu tuhaf bir odada bulduğum net bir düş görmüştüm. Düş gördüğümün farkındaydım ve canlı imgelere ek olarak (duvar kağıdındaki karmaşık şekilleri görebiliyordum) düşümün kokuları içerip içermeyeceğini sınamaya karar verdim. Puroyu alıp burnuma tuttum. Sonuç beni uyandıracak kadar yoğun bir yanık tütün kokusuydu. Düş purom sadece bir puroydu.

Hobson, Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ni ziyareti sırasında Mozart'ın bir piyano konçertosu çaldığını duyduğu ve gördüğü canlı bir düşünü anımsıyor. Mozart'ın şişmanlamış olduğuna dikkat etmişti. Freud'çu bir çözümlemeci Mozart'ın bir baba imgesi olduğuna ve onun aşırı kilolu varlığının Hobson'ın annesinin kendisine kalabilmesi için babasını öldürme bilinçsiz isteğini simgelediğine karar verebilirdi. Hobson, konçertonun iyice

bildiklerinden biri olduğunu belirtiyor. O araba kullanırken çoğunlukla Mozart dinler ve Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ni sık sık ziyaret eder. Kendisi de göbeklenmeye başlamıştı. Düşün gizli anlamları yoktu. Hobson'un dediği gibi "Mozart Mozart'tır." Hobson'ın öteki kitapları *Sleep* (Uyku) (1989) ve *The Chemistry of Conscious States* (Bilinç Hallerinin Kimyası) (1994)'dır.

Yaşamımızın üçte birini uykuda harcıyorsak da bunun sağlığımız için neden gerekli olduğu hâlâ açıklığa kavuşmuş değil. Uykunun bedenimizi tazelediğini ve Shakespeare'in Macbeth'inin dediği gibi, özenin sökülmüş kollarını örerek onardığını biliyoruz. Bir zamanların, düşlerin sinir hücrelerini "dinlendir"diği fikri ıskartaya çıkmış olsa gerek çünkü sinir hücreleri artık bildiğimiz gibi uyanıkken olduğu kadar uyurken de etkindirler. Hobson, düşlerin, REM uykusu sırasında ateşleri gerçekten küllenen, beyindeki yordun nöron aktarıcılarını rahatlattığını varsayarsak dinlenme kuramının yeniden canlanabileceğini öne sürer. Başka bir Hobson tahmini, düşlerin pek çoğu fantezi bir öykü okumak ya da fantezi oyunlar ve filmler izlemek gibi eğlendirici ve keyfli olduğundan evrim belki de düş görmeyi kısmen bir eğlenme biçimi olarak geliştirmiştir biçimindedir.

Üç kuramın hepsinde düşlerin tuhaf doğası, beynin, anlamsız sahneleri akla yakın bir senaryo ile ilişkilendirme çabalarıyla ve rasgele sinir hücresi ateşlenmesiyle açıklanmıştır. (Burası, kişinin uykuda olduğunun bilincinde ve sahneleri denetlemede bir miktar özgür iradenin sözkonusu olduğu saydam ya da beden dışı düşleri tartışmanın yeri değildir. Bakın, Susan Blackmore, *Beyond the Body: Investigations Out–of–the Body Experiences* (Beden Ötesi: Beden Dışı Yaşantılar Araştırmaları), Londra: Heinemann, 1982.)

Artık Freud'un düşler kuramı kötü bir düş gibi hızla buharlaştığına göre düş kuramı bugün nerede? Her ne denli hâlâ keşfedilmeyi bekleyen bir çok şey varsa da ve bir çok rakip kuram önerilmekteyse de niçin ve nasıl düş gördüğümüz hâlâ derin bir giz

olarak duruyor. Şaşırtıcı ama bugünün kuramları Eflatun ve Aristonunkilerden çok farklı değil.

Ek

Karabasanların sadece NREM uykusunda olduğunu söylediğim zaman terimi, düş görenin büyük bir panik içinde haykıracağı kadar korkunç düş şeklindeki eski anlamında kullanıyordum. Birkaç okuyucu böyle düşlerin bugün "gece terörü" diye adlandırıldığını söylemek için bana yazdı. Karabasan kuşkusuz REM uykusunda da gerçekleşebilen canlı bir kötü düş sayılmıştır.

Antony Flew ve D. F. Hughes'in her biri, haklı olarak, evrimin zararlı değişinimleri (mutasyon) elediğini ve yaşamsal değerleri olmasa da zararsız değişinimleri rahat bıraktığını yazdı.

Fransız bilim adamı Michel Jouvet'nin *The Paradox of Sleep: The Story of Dreaming* (Uykunun Paradoksu: Düş Görmenin Öyküsü) 1999'da MIT Press tarafından yayımlandı. Jouvet'in REM uyku için kullandığı terim "Mantığa Aykırı Gelen Uyku" (Paradoksal Uyku)'dur; mantığa aykırı çünkü, niçin düş gördüğümüzü aslında kimse bilmiyor. Uyku sağlık için açıktan açığa gereklidir ama anlaşılan o ki insanlar herhangi bir ters etkiye uğramadan uzun süreli dönemler boyunca REM düşü görmekten yoksun kalabiliyorlar. Jouvet, düş görmeyi beynin kendi kendini yeniden programlaması ve yararsız anıları silmesi olarak görenlerin yanında yer alıyor.

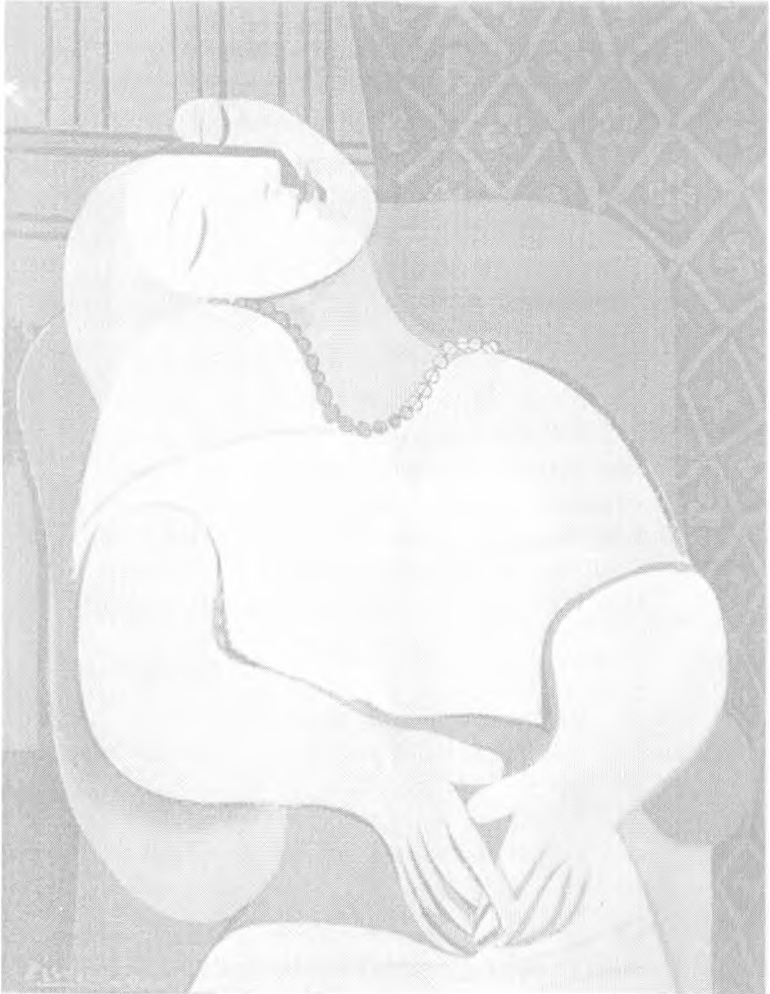
Bu kitabın *American Scientist* (Eylül / Ekim 1999)'de bir eleştirisini okurken –ben kitabı okumadım– şaşırtıcı bir şey öğrendim. Bir yunus sürekli hava solumazsa boğulur. Eğer tamamen uykuya dalarsa soluk almak için dönemsel olarak su yüzüne çıkmayacaktır. Hem uyuma hem de düş görme problemini nasıl çözüyor? Beyninin bir yanıyla uyurken öteki yanıyla gerekli

havayı elde etmesini sağlamak üzere uyanık kalıyor!

Science News (8 Kasım 1997) ve *Discover* (Mart 1998), şaşılacak bir buluşu bildirdi, dikenli karıncayiyen gibi yumurta bırakan ilkel bir memeli olan ornitorenk bir gününün sekiz saatini REM uykusunda geçiriyor! Bu, insan REM uykusu miktarının altı katından fazladır. Buluş şaşırtıcı çünkü dikenli karıncayiyen hiç düş görmüyor ama yine de onun beyin yapısı ile ornitorenkinki neredeyse aynı. Avustralya'daki Meslektaşlarıyla birlikte ornitorenk araştırması yapan Kaliforniya Üniversitesinde nörolog Jerome Siegel, bu küçük hayvana "REM uykusu şampiyonu" diyor. Bütün bunların REM uykusunun evrimi ve düşle nasıl ilişkilendiği henüz açıklıktan uzak.

J. Allan Hobson'ın güzel resimlenmiş kitabı *Sleep* (Uyku) 1989'da W H. Freeman tarafından yayımlanmıştı. Kitabın odağı uyku ve bozuklukları ama günümüzün rakip halindeki kuramlarını özetleyen bir kesim de içeriyor.

Burası son birkaç onyılda yayımlanan düş görmeyle ilgili kitapların kaynakçası olmak için uygun bir yer değil, ama yeni iki kitap sözünü etmeye değer: David Foulkes, *Children Dreaming and the Development of Consciousness* (Çocuklar Düş Görüyorlar ve Bilincin Gelişmesi) (1999) ve Owen Flanagan, *Dreaming Souls: Sleep, Dreams, and the Evolution of the Conscious Mind* (Düş Gören Ruhlar Uyku, Düşler ve Bilinçli Aklın Evrimi) (2000).

***Düş*, Pablo Picasso (Scala/Art Resource, New York)**

12. KESİM

Jean Houston

Yeni Çağ Mürşidi

Bob Woodward, 1996'daki kitabı *The Choice*'da (Seçim) Houston ile Hillary Rodham Clinton'ın ne kadar iyi arkadaşlar oldukları konusuna on sayfa ayırıncaya kadar Yeni Çağ çevreleri dışındaki halk, Jean Houston hakkında pek bir şey bilmiyordu. Şimdi herkesin bildiği gibi Hillary Clinton bir zihinsel alıştırma olarak sayın Başkan Eşi'nin Eleanor Roosevelt ve Mahatma Gandhi ile düşsel konuşmalar yaptığı bir çok seans sırasında Houston ile birlikte oluyor. İsa'yla konuşmaya gelince böyle bir diyalogu "aşırı kişisel" diye niteleyerek duraksadı.

Houston ve Mrs Clinton sonradan, Başkan Eşi'nin asla Mrs. Roosevelt ve ötekilerin ruhlarıyla temasa geçtiğini düşünmediğini açıkladılar. Bu Houston'un "akıl oyunları" dediğinden başka bir şey değildi. O kendisini tinselcilik (spirtualizm)'e hiç ilgi duymamış ve hiçbir zaman bir seansa katılmamış bir filozof ve psikolog olarak tanımlıyor.

Bu doğru. Bununla birlikte Houston ve kocası Robert E. L. Masters kanallaşma konusunda kalıcı bir ilgiye sahipler. J. Zebra Knight gibi ünlü kanalcılar gerçekten bedenden ayrılmış olanlardan ya da daha yüksek dünyalardaki bedenlerden mesajlar aldıklarını iddia ediyorlar ama Houston ve Masters kanallaşmaya tamamıyla

farklı bir görüngeden bakıyorlar. Onlar, trans halindeyken kanalcıların Carl Jung'un insan ırkının "ortak bilinçdışı" (collective unconscious) dediği ile temas halinde olduğuna inanmışlar. Akıllarımızın derinliklerinde büyük bilgelik kaynakları olan "ölümsüz ilk örnek" –evrimsel tarihimizin yarattığı bilinçsiz anılar– vardır.

Houston ve Masters mesleklerine ortak bilinçdışını yakalamanın bir yolu olarak LSD ve öteki halusinasyon yaratan ilaçlarla deneyler yaparak başladılar. İlk kitapları *Varieties of Psychedelic Experience* (Sanrılar Yaratan Deneyim Çeşitleri) (1966), merhum Timothy Leary'nin ısrarıyla böyle uyuşturucuları deneyen genç öğrenciler arasında sansasyon yarattı. LSD yasal olarak yasaklandıktan sonra, Houston ve Masters "iç benlik" (inner self) dediklerini açıklamak için ilaçsız tekniklere, özellikle de hipnotizma ve zihinsel imgeleme tekniğine döndüler.

Houston ve kocası otuz yıl boyunca, şimdi New York, Pomona'da aktör Burgess Meredith tarafından yaptırılmış bir evde yerleşik Akıl Araştırma Vakfı'nda öznelerle sözde bağlantı kurma oturumlarının binlercesini gerçekleştirdi. Özneler trans durumuna kondukları sırada uzun süre önce ölmüş kişilerin sesleriyle konuşuyormuş gibi görünürler. Örneğin bir kadın hasta, eski Mısır tanrıçalarından Sehmet adlı birinden geldiği bildirilen çarpıcı mesajlar aktardı. Masters'ın 1998'deki kitabı *The Goddess Sekhmet* (Tanrıça Sehmet) (1991'de yeniden basıldı) bu oturumlar hakkındadır.

Ne Houston ne de Masters bir kadının ağzından antik Mısırlı bir tanrıçanın konuştuğuna inanıyorlar. Onlar aynı zamanda, onun mesajlarının ve ortak bilinçdışıyla temas kurdukları zaman öteki "kanalcılar"dan gelen mesajların güzelliği ve akıllılığı ile ezilmişlerdir.

Hillary Clinton, Houston'un, Masters ile paylaştığı, trans

halindeki kişilerin ESP (telepati, gözle görülmeyen şeyleri görme yeteneği ve önceden sezme– telepathy, clairvoyance, ve precognition'dan ESP) güçlerini şiddetlendirebildikleri inancının farkında olmayabilir.

Houston ve Masters'ın bu görüşleri onların bireysel olarak ya da birlikte yazdıkları on beş kadar kitapta toplanır. En etkili ikisi *Mind Games: The Guide to Inner Space* (Akıl Oyunları: İç Uzaya Kılavuz) (1972) ve *Listening to the Body*'dir (Bedeni Dinlemek) (1978). Masters tarafından yazılan ya da birlikte yazılan ilk kitaplar Afrika ve Asya'da cinsel uygulama hakkındaki *The Cradle of Erotica* (Aşkın Beşiği) (1963) ve cinsel inançlarla ortaçağ cadılarının yakılmaları arasındaki ilişkiyi konu alan *Eros and Evil* 'i (Aşk Tanrıçası ve Şeytan) içeriyor.

Houston ve Masters'ın psişik fikirlerinin iyi bir anlatımını Jon Klimo'nun *Channeling Investigation on Receiving Information form Paranormal Sources* 'unda (Kanallaşma: Olağandışı Kaynaklardan Bilgi Alma Araştırmaları) bulabilirsiniz. Kitap 1978'de, vantrilok Shari Lewis'in kocası, Jeremy P Tarcher'ın sahibi olduğu Yeni Çağ yayıncılık şirketi tarafından yayımlandı.

Houston Klimo'ya şunları söyler:

> Bizim deyişimizle [kanallı] "varlıklar"–Seth, Saul, Paul ya da Jonathan– aslında insan ruhunun derinliklerinin "tanrılaştırdıkları"dır... Benliğin, kendileriyle ilişki kurup, söyleşebilmemiz için kabul edilebilir biçim alan sıfatlarıdır... İnsanlar bir tür serbest biçimli ilk örnek arayışı içindedirler. Ve böylece ortaya Seth'ler, Salem'ler ve ruhu dolduran, son derece kişisel rehberler yığını çıkar.

1979'da, Missouri'li genç çiftçi Ken Carey, Raphael adlı (herhalde Kutsal Kitapların başmeleği) bir varlıkla ve daha sonra Mesih'in kendisi ile kanal kurmaya başladı. Carey akıl almaz

saçmalıklarla dolu iki kitabında kanallaştığının anlaşılmaz sözlerini yayımladı: *The Starseed Transmissions: An Extraterrestrial Report* (Yıldıztohumu Aktarımlar: Dünya Dışı bir Rapor) (1982) ve *Vision* (Görüş) (1985). Carey "Bu uzaysal zekalarla söyleştikçe biyokütle çekimsel alanlarımız kaynaşmış, farkındalığımız birbirine geçmiş ve sinir sistemim bildirişim için bir kanal olarak elverişli hale gelmeye başlıyor gibi görünüyordu." diyor.

Carey'in bağlantı kurduğu özdek, Yeni Çağ'a özgü –birlik, titreşimler, bütünlük, uyum, sevgi ve benzeri– sözcüklerle anlamlı herhangi bir şey aktarmadan aynı oğulda kümeleşiyor. Ama yine de, Houston, Klimo'ya Yıldıztohumu Aktarımlar'ın "belki de karşılaştığım en iyi 'kanallaşma bilgisi' örneği" olduğuna garanti veriyor.

Houston, her ne kadar kanallaşanların ölmüş bireylerle temasa geçtiklerini sık sık yadsıyorsa da onların kendi beyinlerinin dışındaki akıllarla temas halinde olduklarını söylemeye yakın düşüyor. Klimo'ya konuyu nasıl aktardığı aşağıda:

> Evrenin zekâ ile dolu olduğunu düşünüyorum. Kimi bedenli, kimi bedensizdir ve belki de hiçbiri bedenli değildir. Eksi n–boyutta bir yapıya sahip olabilir ya da bir kara delikten geçip negatif parçacık yapısına ulaşabilir. Ama sanırım herşey yapıya ya da kalıba sahip. Ve sanırım bedenlenmeyi nasıl tanımladığınıza bağlı. Somutlaşmış olan, protein, bilgisayar ya da kimyasallarsa o zaman bir sorunumuz var. Bedenleşmeyi vurumlu olan bir frekans olarak düşünürseniz uzayda bile olmayabilirler, zaman ötesi olabilirler.

Houston *holografik evren* denilenden hoşlanır. Bir hologram gibi, holografik evren de her bölümünde bir biçimde bütünü içerir. Klimo, Houston'un şöyle dediğini bildiriyor:

> Eğer holografik kuramın herhangi bir kanıtı varsa, o

> zaman o kuram her şeyin her yerde var olduğunu (her yerde hazır ve nazır) öne sürer, her şeyin bu eşzamanlı olarak her yerde var olan matriks evrende her zaman her biçimde var olduğunu.. Ve bu da kanalları büyük ölçüde gözetirdi... Belli bireyler çitleri kaldırmaya ya da buzları kırmaya ya da yarı saydam olmaya, çok gerilip incelmeye yatkındırlar, öyle ki bu her yerde hazır ve nazır, eşzamanlı olarak her zaman her yerde bulunan bilgi insanoğulları için ulaşılabilir olsun... O zaman bilginin her zaman her yerde bulunurluğunu sağlamak için bir kişi [bir kaynak] tasarlamalısınız yoksa onu alamazsınız.

Akıl Araştırma Vakfı karargâhı, aslında Manhattan, Doğu 86. Cadde'de bir apartmandaydı. Laboratuvarı, herhalde hâlâ vardır, biyo geri besleme donatımı ve içinde öznelerin sessiz zifiri karanlıkta uzun uzun düşünceye daldıkları duyusal yoksunluk locası bulunuyordu. Donatımın başka bir parçası –meditasyonu güçlendirmek için gözkapaklarınıza gelen titrek ışıklarıyla, gözleriniz kapalı, alnınızı koyabileceğiniz– stroboskop ışıklı kutuydu. En tuhaf aygıt çoğu zaman "büyücünün beşiği" diye anılan, ASCID (Değişik Bilinç Halini Başlatma Aygıtı anlamında Altered State of Consciousness Induction Device'tan) denilendi. O ileri geri bir sarkaç gibi salınırken özneler, gözleri bağlı üzerinde otururdu.

Houston ve Masters böyle aygıtların, bir saatlik çalışmayı birkaç dakika içine sığıştırarak, kişinin beynini daha hızlı çalıştırdığına inanır. Örneğin, bir romancı tamamlamak için aylardır çalışmakta olduğu bir romanın nasıl sonuçlanacağını bir ışık patlaması halinde görebilir. Houston ile Masters o zamanlar Maimonides Tıp Merkezindeki düş laboratuvarını yöneten parapsikoloji uzmanlarıyla düş telepatisi üzerine deneyler yaptılar.

Houston, babası Jack, Bob Hope, George Burns, Henny Youngman ve başka komedyenlerle vantrilog Edgar Bergen için

profesyonel güldürü yazarlığı yaptığı zaman olmuş bir olayı anlatmaktan hoşlanır. Yine Klimo'dan alıntılıyorum:

> Bir defasında babamla ben Edgar'ın odasına gittik. O bizim kendisini izlediğimizi bilmiyordu. Edgar, Charlie'ye konuşuyordu ve biz prova yaptığını sanıyorduk ama yaptığı prova değildi. Charlie'ye sorular soruyordu: "Charlie, yaşamın doğası nedir? Charlie aşkın doğası nedir?" Ve bu tahta kukla, radyodan tanıdığım varlıktan tamamıyla başka tarzda yanıtlıyordu. Tahtadan tam bir Sokrat'tı. Ses aynıydı ama içerik bütünüyle çok farklıydı. Bergen büyülenmiş gibiydi ve "Pekâlâ, Charlie, gerçek erdemin doğası nedir?" diyor kukla da bunu uzun uzun anlatıyordu: güzellik, şıklık, görkem. Sonra utandık ve öksürdük. Bergen çevresine baktı, pancar gibi kızardı ve "Aa. merhaba, bizi yakaladınız." Babam "Ne yapıyorsun?" diye sordu. "Ha, Charlie ile konuşuyordum. O, tanıdığım en akıllı kişidir," dedi. Babam, "Ama bu senin aklın; şu ahşap yaratıktan senin sesin geliyor," dedi. Ed de "Evet, önünde sonunda öyle sanırım, ama bu soruları Charlie'ye ben sorarım yanıtı o verir, onun lafı nereye götüreceği konusunda en küçük bir fikrim yok ve –benim bildiğimden çok fazla olan– zekasına hayran oluyorum," diye yanıtladı. Bana göre bu, kuklanın, Bergen'in akıl yapısının derinliklerinin yazıcısı olarak kullanıldığı klasik bir kanallaşma olayıydı.

Houston'ın 1980'deki kitabı *Life Force: The Psycho–Historical Recovery of the Self* (Yaşam Gücü: Özün, Ruhsal Tarihsel İyileşmesi) için bir ilan, "İnsanlık tarihinde ilk kez tam olarak insan olmaya başlayabiliriz," diye başlıyordu. İlan, bu kitaptaki özel egzersizleri uygulayarak "bütün insanlık tarihini –kendi

benliklerimizin bunalımlarını çözüp iyileştirirken geçmiş ve şimdiki çağların yaralarını da iyileştirerek–kendi yaşamlarımızda yeniden yaşayabiliriz. Bunun sonucunda bu tarihsel ve kişisel çağlarda yiti ilmiş olabilecek umut ve gizilgüç yeniden bulunabilir ve de iç ve dış uzayımız arasındaki dengeyi onarmada kullanılabilir" diye sürüyordu.

Houston'ın 1982'deki kitabı *The Possible Human: A Course in Extending Your Physical, Mental and Creaitive Abilities* (Olanaklı İnsan: Fiziksel, Zihinsel ve Yaratıcı Yeteneklerinizi Geliştirme Kursu), *New Realities* denen bir dergide (Cilt 5, No.2, 1983) şu tarzda eleştirilmişti:

> Houston, insanca, bütünüyle gereğinden çok insanca olan alemden, çağdaş büyük Hindu mistik Aurobindo' nun Bilge varlık adını verdiği ya da Houston'ın Yahudi evrensel simge Mensch'e benzettiği süper insanın, duygularını gizlemeyen duyumsal –aydınca–mistik küresine yönelen bir rota tasarlıyor,

Houston durup dinlenmek bilmeden, dünyanın her yanında öğrencilerinin "olanaklı insan"ı ortaya çıkarmak için tasarlanmış şaşırtıcı bir teknik çeşitliliğinden yararlandığı çalışma grupları oluşturuyor. 1989'da Chicago, Oasis Merkez'deki bir konferansta çalışma grubu Pangea kavramı çevresinde düzenlenmişti. Pangea, 200 milyon yıl kadar önce bugünkü anakaralara bölünmeden önce var olan tek parça halindeki anakaraya verilen addır. Houston, Pangea'yı ilkel ırkları simgelemek üzere kullanır. Çalışma grubunun bir broşüründeki sözcüklerle bu ırklar "gerçekte kim ve ne olduğumuza ilişkin bir kavrayışa geri götürebilecek olan, DNA benzeri kodlamaları içerir. Jean ve arkadaşları beden/beyin/akıl sistemlerimiz boyunca bu kodlamalar hakkındaki duyum ve anılarımızı yeniden uyandırmak için egzersizler, yöntemler ve alıştırmalar tasarlıyorlar. Kendimizi evrimsel sürece katılmak ve gerçek Pangea yurttaşları olarak yerimizi istemek için

hızlandırılmış ve güçlendirilmiş katılımcılar olarak buluyoruz... Oasis'te bu yıl zamanımızı Cennette oturan ve onun yaratıcısı olanın güçlendirilmesine harcayacağız."

Broşür, çalışma grubu katılımcılarının "belki Kalahari Buşmanlarını belki de onlardan milyonlarla yıl önce denizlere dönmeyi yeğlemiş büyük beyinli memeliler, balinalar ve yunuslar gibi akıllı ilkel kültürlerden birini" inceleyeceklerini söyleyerek sürüyor.

The Possible Human'da (Olanaklı İnsan) *Houston,* Barnard Kolej'de öğrenciyken "kolej drama topluluğu başkanı, öğrenci senatosu üyesi, iki tane 'Brodway dışı eleştirmenler oyun ve yönetim ödülü' sahibi olduğunu... ve bir sonraki Olimpiyatlar için bir eğitim önerisini yeni geri çevirmiş" bulunduğunu söyler. (Lisedeyken bir eskrim ustasıydı.) Aile üyelerinin ve arkadaşlarının ölümü onu derin bir bunalıma düşürdü. Kendini Tanrıya bile "Çıbanlar nerede?" diye seslenen Eyüp gibi hissettiğini söylüyor.

Houston iyileşmesini Barnard'daki İsviçreli din profesörü Jacob Taubes'in derslerine yoruyor. Bundan sonra "Yeniden başladım ve durmadan koştum ve hiç susmadım," diye yazıyor. Paramount Pictures ile yedi yıllık bir kontratı reddettikten sonra Mısır ve Yunanistan'da kazılara katıldı ama arkeolojiyi hemen bırakarak "benliğin arkeolojisi" dediği konuya yoğunlaştı. Houston, Latinceye, Yunancaya ve Mısır hiyerogliflerini okumaya yeterlik iddia ediyor. Teilhard de Chardin, Martin Buber, Aldous Huxley, Reinhold Niebuhr, Paul Tillich, Helen Keller, Joseph Campbell ve Margaret Mead gibi tanınmış kişilerle arkadaşlıklarını yazıyor.

Yaşlıca ve hasta Margaret Mead ile yıllardır ana kız gibi yakın ilişkide oldukları konusunda kuşku yok. Mead, psişik görüngü ve yerkürenin dünya dışından UFO'larca ziyaret edilişi olgusuna yürekten inanmıştı. Akıl Araştırması Vakfının direktörü oldu. Houston, Hillary Clinton ile bir çok oturumunda kendisine eşlik eden Mead'ın kızı, Mary Bateson'ın da iyi arkadaşıdır.

Halen elli yedi yaşında olan Houston hâlâ, kendi "ilk örnek atasını"nın Yunan tanrıçası Athena olduğunu söylemekten hoşlanan çarpıcı bir kadındır. Konuşma tarzı süslü bir Yeni Çağ ağzıdır, öylesine belirsiz ve karanlıktır ki sıklıkla güç anlaşılır. Örnek olarak, aşağıda *The Possible Human*'dan tipik bir pasaj var:

> Gün ışığı ile toprağın ve havanın besinlerinin baharın tomurcukları çevresinde örgütlenmesi gibi yaratıcı durumlarda tomurcuklanan niyetler, yaratıcı niyetin (bu ister bir roman olsun, ister bir senfoni, ister bir bilimsel inceleme, isterse bir ilişki, bir iş ya da bir topluluk girişimi olsun) fiziksel anlatımının ortaya çıkmasını sağlamak için gereksinilen uygun besleyicilerin ilk dizisinin uyarısıyla holonomik gerçeklikle rezonansa girer.

Houston'ın "insanları kurtarıp, vaazlar vererek ve kekemeliği düzeltmek gibi 'mucizeler' göstererek tüm doğu Texas'ı motosikletle dolaştığım mesihsi dönemim" dediği bir dönem vardır. O, bir zamanlar New York, Beceri Sanatları Lisesi'nden "öğrencileri daha saf bir yaşam tarzına döndürmeye çalıştığı için," atılmış olduğunu söylüyor. Kolombiya Üniversitesinden bir doktora almayı birkaç kez istedi. *Newsweek*'e göre ("Ruh Araştırıcı," Kenneth Woodward, 8 Temmuz 1996) tezinde değişiklikler yapmayı reddetti ve doktorayı hiçbir zaman alamadı. Daha sonra 1973'te, Cincinnati'de Birlik Enstitüsü denilen bir okuldan bir psikoloji doktorası elde etti. Okul 1985'e kadar güven belgesine sahip değildi.

Houston, 1965'ten 1972'ye kadar New York, Tarrytown'da, bir Katolik okulu olan Marymount Kolej'de ders verdi. 1980'de bir fakültede değilse de Oklahoma Üniversitesinde ziyaretçi hoca ve 1961'de Hunter Kolej'de okutmandı.

Houston, Kaliforniya, Sausalito'da, Neotik Bilimler Enstitüsü'-

nün kurucusu ve başkanı, Apollo 14 astronotu Edgar Mitchell ile yakın bağlara sahiptir. Mitchell ve enstitüsünün üyeleri insan ruhuna ilişkin olaylar sahnesinden hemen herşeyi satın alırlar. Houston, Mitchell'e uzaydan döndükten sonra Dünyadaki yaşama uyum sağlamasında yardımcı olduğunu söylüyor. Hillary Clinton ile kanat çırptıktan sonra, Mitchell şunları aktarmıştı: "Jean Houston'ı, bizim dönemin çok değerli ve yetenekli, bilim adamları, filozof ve düşünürlerinden biri olarak desteklemek isterdim."

Bir başkan ve karısının çekirdek inançlarını, onlar Beyaz Saray'dan ayrıldıktan uzun bir süre sonrasına dek bilmek genellikle olanaksızdır. Bill Clinton Güney Baptist kilisesinden olup Hillary Clinton ise Metodist kiliseye gidiyor. Bu bize, onların Jean Houston'ın paranormal kanılarını paylaştıkları konusunda hiçbir şey anlatmıyor. Bilmek ilginç olabilirdi.

VI.Bölüm

Sosyal Bilim

13. KESİM

Yamyamlık Bir Söylence mi?

"O, birini yemiş olmalı."

–Zanzibar Yolu'nda *Bob Hope, bir Afrikalı yerlinin gürültülü geğirmesini duyduktan sonra*

Kültür insanbilimcileri bir çok konuda uyuşmazlık içindeler. Kimisi, kişinin bir kültür hakkında değer yargılarında bulunmasını yasaklayan aşırı kültürel göreceliğin solmakta olan geleneğine yapışmış. Örneğin, bir insanbilimcinin Nazi–Yahudi karşıtlığını ya da Amerikan köleciliğini, her biri bir zamanlar bir kültürde iyice yerleşmiş olduğu için, kınamasını önlüyor. Bugün Afrika'da ve başka yerlerde geniş bir alana yayılmış olan, genç kızların klitorislerinin kesilme uygulamasının kınanmasını da önlüyor. Daha aydınlıkçı insanbilimciler böylesi göreceliği savunması olanaksız buluyor.

Merhum Margaret Mead gibi kimi insanbilimciler, parapsikologların tekelindeki olağan ötesi güçlere kuvvetle inanırlar. Meslekdaşlarının büyük çoğunluğu ise bunu saçmalık olarak değerlendirir.

Ağız dalaşlarının en son ve herhalde en acısı yamyamlık üzerinedir. İnsanbilimcilerin çoğu yamyamlığın geçmişte alabildiğine yaygın olduğuna ve dünyanın ulaşılması zor kovuklarında gelişmeyi sürdürdüğüne inanmaya devam ediyor. Bu inanç, Eli

Sagan'ın *Cannibalism* (Yamyamlık) (1974) ve Garry Hogg'ın *Cannibalism and Human Sacrifice* (Yamyamlık ve İnsan Kurban Etme) (1973) gibi tanınmış kitaplar ve yüzlerce makalede savunulmuştur.

İnsanbilimcilerin artan bir azınlığı başka türlü düşünüyor. Onlar, alışkanlık halinde ölülerini yiyen ya da düşmanlarını öldürüp yiyen bir kültürün ne şimdi ne de daha önce var olmadığına inanıyor ve bunu savunuyorlar. Tartışma, Stony Brook, New York Devlet Üniversitesi'nde insanbilimci William Arens tarafından patlama halinde açıklandığı 1979'den bu yana, on yıllardır için için kaynıyor. Açıklama onun *The Man–Eating Myth: Anthropology and Anthropophagy* (Adam Yeme Söylencesi: İnsanbilim ve İnsan Yiyim) kitabında yer alıyordu. İlk kez 1979'da Oxford University Press tarafından yayımlandı, karton kapaklıydı, halen de raflarda bulunuyor.

Bir gemi kazasından ya da uçak düşmesinden sonraki açlıktan ölme durumunda ya da olağanüstü kıtlık dönemlerinde ölüm kalım sorunu olduğu sırada insanların ölmektense insan cesetlerini yemeyi seçebileceğini kimse yadsımıyor.[13] İlkel topluluklar arasında askeri bir zaferden sonra, bir zamanlar korkulan bir düşman öncünün bedeninin zaman zaman intikam alma ya da düşmanın güçlerinin onu yiyenlere geçebileceği inancıyla dinsel bir tören havasında yendiğini de kimse yadsımıyor. İleri kültürlerde bile adam öldürüp kurbanlarıyla ziyafet çeken seri cinayet hastalarının varlığını yadsıyan da yok.

Büyük soru şu: Yamyamlık hiç olağan bir alışkanlık olmuş muydu? Arens'in bağımsız kanısı bu tür yamyamlığın, bir kültürün

---

[13] W. S. Gilbert'in tanınmış güldürüsü "*Nancy Bell'in Öyküsü,*" bir deniz kazasının zorladığı bir yamyamlığın anlatılışıdır. Öyküyü gemi arkadaşlarının dokuzunu yiyerek canlı kalan tek kişi anlatır.

bir başkasına üstün olma isteği ile üretilmiş katışıksız bir halkbilimi olduğudur. Güvenilir bir insanbilimci ya da güvenilir başka bir kimsenin bir yamyamlık şölenini doğrudan doğruya gözlemlemediğini iddia ediyor. O, şuna inanır: Söylence, bir kültür tarafından düşmanlık duyulan komşu kültüre karşı yapılmış desteksiz suçlamalardan ortaya çıkar ve saf misyonerler ve dost yerliler tarafından onlara anlatılan her uzun öyküyü yutan yerli insanbilimciler tarafından yayılır.

Geçerli insanbilim kitaplarının rasgele bir incelenmesi yazarların çoğunun yamyamlığı, sadece geçmişte çok yaygın olmakla kalmayıp Afrika, Güney Amerika ve Okyanus adalarındaki ilkel kabileler arasında günümüzde de sürüp gidiyor gibi gördüklerini gösterir. Tanınmış insanbilimci Marvin Harris, *Cannibals and Kings*'de (Yamyamlar ve Krallar) (1991) Meksika Aztekleri arasında yamyamlığın çok gerekli olan proteini elde etmenin bir yolu olduğunu iddia ediyor.

Genel olarak kamuya gelince, avlarını yiyen azgın kelle avcılarının geçmişte olduğundan ve belki hâlâ bulunduğundan kim kuşkulanabilir? Yamyamlık hayal ürünü roman ve filmlere dönüşerek sürüyor, çizgi filmlerde olağanüstü büyük kazanlarda canlı canlı kaynatılan kişiler ve kaba şakalar görülüyor.

Kuzeni kendisiyle aynı fikirde olmayan yamyamı hiç duydunuz mu? Ya da kendisini özleyeceği kesin olduğundan karısının kocaman bir et kapama yapmasını kabul eden yamyamı? Ya da, yıllarca öncesinin Cuma günleri sadece balıkçı yiyen Katolik yamyamı? Ya da yamyam yemek yerken onun dişlerini dolduran dişçiyi? Ya da bir psikiyatriste insanlarla beslendiğini anlatan yamyamı? Hani psikiyatristi nasıl bulduğu sorulduğunda "Lezzetli." diye yanıtlayan. Charles Addams'ın *The New Yorker*'da 1943'te çıkan bir karikatüründe yamyam bir annenin küçük oğlunu büyücü doktora götürdüğü ve şöyle sorduğu görülüyor: "Ondan kaygılıyım Doktor. Korkarım kimseyi yemeyecek." Ormanda

yürürken kaynanasını görmeden geçen yamyamı da unutmayalım. Rastladığım çok sayıda yamyam limeriği arasında en sevdiklerimden biri aşağıdaki anonim limeriktir:

Penzance'li yürekli bir yamyam,

Bir amca ve iki halasını yiyor,

Bir inekle danasını

Bir öküzle yarısını,

Ve şimdi pantolonunu ilikleyemiyor.

Yamyam (cannibal) sözcüğü Kolomb'un karşılaştığı Batı Hint Adaları ve Güney Amerika yerli halkının adı olan *Carib*'den geliyor. Kolomb raporunda Carib'leri insan yiyenler olarak betimlemiş. Neden? Çünkü bunu onların komşuları Arawak'ların anlattıklarından dinlemişti. Margaret Mead, Yeni Gine'li Mundugumor'ların yamyam olduklarını nereden biliyordu? "Nazik Arapesh" öyle demişti.

Arens bir kültürün bir başkasını yamyamlıkla suçladığı yüzlerce benzer olayı belgeliyor. Eski Çinliler Korelilerin yamyam olduklarını düşünüyorlardı. Koreliler de Çinliler için aynını düşünüyorlardı. Aztekler, yurtlarını fetheden İspanyolları yamyamlıkla suçladılar. Hepsini fatih ispanyolların yazdığı kitaplar Aztek yamyamlığına inanmak için kuşkusuz tek kaynaktılar. Arens Tanzanya'da alan çalışması yaparken yerliler onu Avrupalıların yamyam olduklarına inandırmaya çalıştılar. Dünyada kendilerinin yamyam olduklarını öne süren hiçbir kültür olmadığını yazıyor. Suçlamaları her zaman başka bir kültür yapıyor. Fizikçi Philip Morrison'ın *Scientific American* (Eylül 1979)'da Arens'in kitaplarını överken ortaya koyduğu gibi "onun için, her zaman şöyle görünür: biz değil onlar ya da herhalde çok uzun zaman önce ve başka bir yerde:"

Yamyamlık için klasik başvuru kaynakları antik Yunan söylencelerine ve Homer'in Odysea'sının Tekgözlerine kadar geri gidiyor. Herodot, Androfagi (İnsan yiyen) adlı göcebe bir kabile arasındaki yamyamlığın ikinci elden bir öyküsünü veriyor. Ortaçağda Katolikler Yahudileri Hıristiyan bebekleri törensel biçimde yemekle suçladılar. Büyücülerin de bebekleri öldürüp yuttuğuna inanılıyordu. Bugün Birleşik Devletlerin her yerinde bebek yemek de dahil olmak üzere, şeytanca dinsel ayinler yapıldığı fikrine kafasını takmış kimi cahil köktendinciler arasında böyle bir inanç, inanılmaz biçimde sürüp gidiyor!

On altıncı yüzyılda, gezginler ve bulucuların yüzlerce kitabında yamyamlığın vahşi betimleri uçuştu. Bir Alman denizci olan Hans Standen, Brezilyalı Tupinamaba Kızılderilileri arasındaki vahşi kelle avcılarının korkunç öykülerini yazdı. Onun düşsel konuşmaları ve çekici ahşap gravürleri dünyadaki başka yazarlar tarafından neredeyse sonsuz sayıda yeniden basıldı.

Günümüzün önde gelen ansiklopedilerine katkıda bulunanların hepsi törensel yamyamlığı savundu: *Academic American Encyclopedia*'da Ronald Berndt, Mircea Eliade'nin on altı ciltlik *Encyclopedia of Religion*'ında Paula Brown ve *Collier's Encyclopedia* ve *Encyclopedia Americana* (süregelen baskılarda). Leslie Spier Yamyamlık üzerine daha eski korkunç makaleler için *Encyclopeadia Britannica*'nın (on dördüncü kez yeniden basılıyor) on birinci baskısına bakın. Şimdiki *Britannica* konu hakkında makale içermiyor. *Encyclopedia Of Religion and Ethics*'te engin bilgili bir Anglikan papazın daha da kötü bir makalesi var (on altı sayfa!).

Amerikalı Yerliler, özellikle New York'lu Iroquois kabilesi, onları acımasız, akılsız vahşiler olarak gören ilk beyaz misyonerler tarafından yamyamlar olarak damgalandılar. *Britannica*'nın on birinci baskısı bir Iroquois kabilesi adı olan *Mohawk*'ın herhalde "insan yiyenler" anlamına geldiğini söyler. Iroquois ya da herhangi başka bir Amerikalı yerli kültürün insan bedeni yeme törenine

hoşgörülü olduğunu gösteren güvenilir en küçük bir kanıt yoktur.

Avustralya ve Yeni Zelanda Yerlileri (Aborjinler) arasındaki yamyamlık hakkında bir çok insanbilimci yazmıştır. Michael Pickering *Cannibalism Among Aborigines*?'de (Avustralya'nın Asıl Yerlileri Arasında Yamyamlık mı?) (Avustralya Ulusal Üniversitesi insanbilim fakültesini bitirme tezi, 1985) olayın ayrıntılı bir incelemesinden sonra Avustralya yerlileri arasında yamyamlığın hiçbir zaman olmadığı sonucuna varır.

Yamyamlık betimlemeleri çoğu zaman inanılmaz fantezi ile karışıktır. Arens, bir insanbilimciye bu konuda bilgi verirken, komşu bir halkın insan bedeni yeme alışkanlıklarını anlattıktan sonra yamyamların istedikleri zaman kendilerini kuşa çevirebilen kadınlar olduklarını ekleyen birinden söz eder!

Yamyamlık üzerine o geniş yazın hakkında tuhaf olan şey ilk elden öykülerin bulunmamasıdır. İnsanbilimciler hiçbir zaman gerçekten bir insan yeme töreni *görmüş* değildirler Uygulamanın fotoğrafları da yoktur. "Yamyamlar her zaman bizimle," diye yazıyor Arens, "ama bereket versin ki hep doğrudan gözlem olasılığının ötesindeler."

Arens ile aynı fikirde olan insanbilimcilerle onun kitabını değersiz bulup küçümseyenler arasındaki ateşli tartışma, Lawrence Osborne'un mükemmel makalesi "İnsan İnsan Yiyor mu?" *Lingua Franca* (Nisan/Mayıs 1997)'da aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

> Bu şamatanın sonucu, farklı insanbilim okullarının – kültürel, fiziksel ve arkeolojik– insanların bir zamanlar ya da şimdi yamyam olup olmadıkları konusunda bütünüyle farklı hükümlere dönmeleriyle bu bilim dalının özünde bir kriz doğması olmuştur. Bu, insanbilimin alt dalları arasındaki hep sarsıntıda olan uzlaşmaların tümüyle yıkılmasından endişelenmek için yeterlidir.

Arens'in kitabına tepki gösteren orta yol insanbilimcileri, Derek Freeman'ın, Mead'in, şakacı birtakım Samoa'lılar tarafından kendisine anlatılan söylenceleri ciddiye alma avanaklığını ortaya koyan kitabı *Margaret Mead and Samoa*'ya (Margaret Mead ve Samoa Adaları) aynı türden öfkeyle yöneldiler. Toplantılarda Arens'e bağıra bağıra hakaretler ettiler. Yazılarında acımasızca yerden yere vurdular. Eleştirmenler kitaplarına "tehlikeli" ve "kötü niyetli" dediler. Amerikan İnsanbilim Derneği yamyamlık üzerine bir panel düzenledi. Panelin Arens'e saldırıları dernek tarafından Paula Brown ve Donald Tuzic yönetimindeki *The Ethnography of Cannibalism*'de (Yamyamlığın Etnografyası) (1983) yayımlandı.

1989'da, Britanyalı insanbilimci Sir Edmund Leach şunları söyledi: "Montaigne'in yamyamlık üzerine on altıncı yüzyılda yazdıkları Arens'in...1979'da yazdıklarından hâlâ çok daha inandırıcıdır." İnsanbilimci Vincent Crapanzano, *New York Times Book Review* (29 Temmuz 1979)'da Arens'in kitabını şiddetle eleştirerek "kötü yazılmış, can sıkıcı, kötü niyetli" dedi.

Yeni Gine'de kuru olarak bilinen az rastlanır bir virüs hastalığı hakkındaki araştırmalarından dolayı Nobel Ödülü almış bir tabip olan Dr. Carlton Gajdusek hastalığın Fore kabilesindeki yamyamlar tarafından, onlar cesetleri elledikleri zaman yayıldığını iddia etti. Yeni Ginelilerin yamyamlığı için çok ezici bir kanıt olduğuna inanarak Arens'e yanıt vermek "Benim saygınlığıma yakışmaz," dedi. Öte yandan, Arizona Devlet Üniversitesinden Lyle Steadman Yeni Gine'de iki yıl çalıştıktan sonra herhangi bir yamyamlık kanıtı bulmayı başaramadı.

Karşıtlarına karşın Arens'in kuşkuculuğu yavaş yavaş saygınlık kazanıyor. Osborne, *Lingua Franca* makalesinde 1996 *Encyclopedia of Anthropology*'nin yamyamlığa girişinde şu kanıya vardığını bildirir: "Yamyamlar genellikle, öyle sandığımız yaratıklardır." Paul Behn, *Cambridge Encyclopedia of Human Evolution*'da (Cambridge İnsan Evrimi Ansiklopedisi) (1992) şöyle

yazıyor: Törensel ya da sürekli yamyamlık çok az rastlanır ya da varolmayan bir şeydir: Uygulamanın güvenilir, ilk elden tanıkları yoktur ve neredeyse bütün bildirimler söylentilere dayalıdır." (Behn'in, *New Scientist*, 27 Nisan 1991'deki "Yamyamlık Yutulamayacak Bir Lokma mı?" makalesine de bakın.) Yamyam öykülerine kuşkuyla bakan insanbilimci Ashley Montagu, Arens'in kitabından övgüyle söz eder.

Son yıllarda taşılbilim (paleontoloji) uzmanları ve kazıbilimciler (arkeologlar) Neanderthal iskeletler arasındaki insan kemiği parçalarında ve öteki antik kültürlerin toprak altı kentlerinde yamyamlığın kanıtını bulduklarını iddia ettiler. Berkeley, Kaliforniya Üniversitesinden kazıbilimci Timothy White, kitabı *Prehistoric Cannibalism at Mancos*'ta (Mancos'ta Tarih Öncesi Yamyamlık) (1992) Colorado'nun Mancos Kanyonu' nda Pueblo İndian mezar tepeciklerindeki insan kemiği parçalarının Anasazi Yerlilerinin sık sık yamyam ayinleri yaptıklarını kanıtladığına inanmasının nedenlerini sunuyor. Arens'i dünyanın yuvarlaklığını yadsıyan yavan bir "dünya düzdür"cüye benzetmişti.

White'ın tahminlerini bütün uzmanlar benimsemezler. Onun iki binden fazla kemik parçasının durumları için adam yemekten başka bir açıklama buldular. Parçalar gömme uygulamalarını ya da yırtıcı hayvanlar tarafından yenilmiş olmayı gösteriyor olabilir. Yamyamlık kanıtı olsalar bile, basitçe kıtlığın getirdiği istisnai olayları yansıtıyor da olabilirlerdi. Kazıbilimci Behn'in, *New Scientist* (11 Nisan 1992)'de White'ın kitabının eleştirisine ve daha önce sözü edilen *Cambridge Encyclopedia of Human Evolution*'a katkısına bakın.

İnsanbilimci olmadığımdan Arens ile aynı duyguları paylaşıyorsam da bu sert anlaşmazlıkta taraf tutmakta ikircikliyim. Gerçek, belki de arada bir yerdedir. Alışılmış yamyamlık, edinilmiş eski kanılarının güçlendirilmesine daha çok ilgi duyan insanbilimcilerin inandıklarından çok daha seyrek olabilir. Ve

yamyamlık Arens'in varsaydığı kadar söylencesel de olmayabilir. Soruyu herhalde zaman bir karara bağlayacak.

Hanns Staden'in, *Gerçek Tarih ve Vahşi bir Ülkenin Betimi, Çıplak ve Korkunç Bir Halk, Yeni Dünya Denilen Amerika'da Yaşayan İnsan Bedeni Yiyiciler*'de yer alan ağaç baskılardan biri. Sağda, incir yapraklı, elleri yakarır gibi bağlı olan Staden'dir. (Arens'in kitabından)

Yamyamlık hakkındaki köşe yazım yığınla mektup aldı.

Mektupların *Skeptical Inquirer*'da yayımlanmak için çok uzun olan çoğu, Arens ile şiddetli uyuşmazlık içinde ve bazıları Arens'i

ciddiye aldığım için büyük düş kırıklıklarını ifade ediyor. Viroloji uzmanı Dr. Carleton Gajdusek'in 1960'larda Yeni Gine'nin Fore kabilesi'yle gerçekleştirdiği çalışma sürekli yamyamlığın kanıtı olarak sık sık alıntılandı. O, kuru denilen bir hastalığın yayılışını ancak yamyamlığın açıklayabileceğini iddia etmişti. Tempe, Arizona Devlet Üniversitesi'nden Charles F. Merbe ve Lyle B. Steadman'ın karşıt görüşlerinden hiçbir yazar, söz etmedi. *American Anthropologist*'deki bir bilimsel yazıda onlar Dr. Gajdusek ve yardımcılarının hiçbir zaman ilk elden bir yamyamlık şenliğine tanık olmadıklarına ve Fore kabilesinde kuru'nun sağlıklı olmayan gömme uygulaması nedeniyle de kolayca yayılabileceğine dikkat çektiler.

Arens'in kuşkuculuğuna karşı çıkan yeni kitaplar arasında Reay Tannahill'in *Flesh and Blood: A History of the Cannibal Complex* (Beden ve Kan: Yamyam Kompleksinin Tarihi) (1994); Hans Askenasy'nin *Cannibalism: From Sacrifice to Survival* (Yamyamlık: Kurban Etme'den Yaşamda Kalma Çabasına) (1974); Frank Lestrigant'ın *Cannibals* (Yamyamlar) (1997); ve Peggy Sunday'in *Divine Hunger: Cannibalism as a Cultural System* (Kutsal Av: Kültürel Bir Sistem Olarak Yamyamlık) (1986) var.

Arens kendisini eleştirenleri Francis Barker, Peter Hulme ve M. Iverson tarafından yayına hazırlanan *Cannibalism and the Colonial World*'daki (Yamyamlık ve Koloni Dünyası) (Cambridge University Press, 1998) uzun, "İnsan Yemeyi Yeniden Düşünmek" yazısında yanıtladı. Bu çalışmada özel vurgu Dr. Gajdusek'in Yeni Gine Fore kabilesi incelemesinin kuşkulu iddiaları üzerinedir. Arens, belli koşullar altında rastlantısal yamyamlık bulunuyorsa da yine de bunun herhangi bir kültürde genel bir uygulama olduğuna ya da olmuş olduğuna ilişkin hiçbir kesin kanıt bulunmadığı biçimindeki tezini değiştirmek için hiçbir neden görmüyor.

Kimi okuyucular bana yamyam şakaları gönderdi. Örneğin, bir çift yamyam bir güldürü sanatçısını yerler. Onlardan biri der ki

"Nasıl tadı komik geldi mi"

Bir gökbilimci yamyamlar kabilesine tutsak düştüğü zaman bir güneş tutulmasını görüntülemek için Afrika'daydı. Onlar onu pişirip yemek niyetindeydiler.

Gökbilimci, Mark Twain'in *A Connecticut Yankee in King Arthur's Court* (Kral Arthur'un Sarayında Connecticut'lı Bir Amerikalı) öyküsünden bir bölümü anımsadı. Yamyamların reisine kendisini güçlü tanrıların koruduğunu onu pişirmeye kalkışacak olurlarsa tanrıların güneşi yok edeceklerini söylemeyi düşündü.

"Beni tam olarak ne zaman öldürmeye niyetlisiniz?" diye sordu.

"Öğleden sonra üçte," diye yanıtladı reis, "tam güneş tutulmasından hemen sonra."

Alıntılamış olduğum limerik biraz tatsızdı. Chicago Üniversitesinden bir jeolog, Julian Goldsmith, bana üçüncü ve dördüncü dizelerin düzeltilmiş dört versiyonunu gönderdi:

Ve kayınvalidesini
(Her ne kadar oturmuşsa da midesine)

Jones soyadlı bir çifti
Ve kadının yumuşak kemiklerini

Sirkten bir tombul Leydiyi
Ve kız kardeşi Sadie'yi

Üç gezici rahibeyi
Ve oğullarının ikisini.

14. KESİM

Alan Sokal'ın Neşeli Muzipliği

Bilimin toplumsal bir süreç olduğu gözleminden yola çıkarak nihai ürünün, yani bilimsel kuramlarımızın, bu süreçte işleyen toplumsal ve tarihsel güçler nedeniyle ortaya çıktığı sonucuna varmak mantıksal bir hatadır. Bir dağcılar grubu doruğa giden en iyi yolun hangisi olduğu üzerinde tartışabilir ve bu tartışmalar yolculuğun toplumsal ve tarihi yapısıyla belirlenebilir ama sonuçta gerçekten iyi bir yolu bulabilir ya da bulamazlar ve bunu oraya vardıklarında anlarlar. (Kimse dağcılıkla ilgili bir kitaba *Constructing Everest* (Everest'i Oluşturmak) adını vermezdi.)

–*Steven Weinberg* Dreams of a Final Theory (Son Kuram Düşleri), *7.Kesim*

Öncü bir kültürel incelemeler dergisi olan *Social Text*'in yayımcıları "Bilim Savaşları" adını verdikleri konuya ayırdıkları 1996 Bahar/Yaz sayısında inanılmaz derecede ahmak olduklarını gösterdiler. "Sınırları Aşmak: Kuvantum Kütleçekimin Dönüşümcü Yorumuna Doğru," başlıklı bir makale yayımladılar. New York Üniversitesi'nde fizikçi olan Alan Sokal tarafından yazılmıştı. Makalesi on üç sayfa etkileyici dipnotları ve dokuz sayfa başvuru kaynağı içeriyordu.

Yayımcılar neden ahmaktılar? Çünkü Sokal'ın makalesi iyi düşünülmüş bir oyundu, anlamsızlığı öylesine açıktı ki onun bir muziplik olduğunu herhangi bir üniversite fizik öğrencisi hemen

fark edebilirdi. Yayımcılar başka bir fizikçiye denetletme zahmetine girmediler mi? Evet öyle. Onları sonsuza dek utanca boğacak biçimde, şakayı yayımladıkları anda, 1996 Mayıs/Haziran sayısında Sokal'ın şakayı ve niçin uydurduğunu açıklayan bir makalesini yayımladı.

Sokal parodisini, "özellikleri herhangi bir insanınkinden ve aslında bütün olarak insanlıktan bağımsız bir dış dünya," bulunduğu inancına güçlü bir saldırıyla açtı. Bilim gerçek bilgiyi, hattâ deneme niteliğinde olanı bile "sözde" bilimsel yöntemler uygulayarak belirleyemez diye sürdürdü.

Sokal bir sonraki paragrafta "Fiziksel gerçeklik... temelde toplumsal ve dilbilimsel bir yapıdır," diye sürdürdü. *Lingua Franca*'daki itirafında şunları söylüyordu: "Dikkatinizi çekerim fiziksel gerçeklik *kuramlarımız* değil gerçeğin ta kendisi. Pekala kabul ediyorum: Fizik yasalarının yalnızca toplumsal gelenekler olduğuna inananlar apartmanımın penceresinden bu gelenekleri çiğnemeye (yirmi birinci katta yaşıyorum) davetlidir."

Aşağıda Sokal'ın görkemli muzipliğinde savunduğu saçmalıklardan birkaçı var:

Rupert Sheldrake'in morfogenetik alanları kuvantum mekaniğinin "keskin kenarı"ndadır. (Sheldrake'in fizik fantezileri için 1991'de Prometheus Books tarafından yayımlanan *The New Age*'imin 15. Kesimine bakın.)

Jacques Lacan'ın Freudçu yorumları kuvantum kuramı tarafından doğrulandı.

Aynı öğelere sahip iseler iki dizi özdeştir beliti "on dokuzuncu yüzyıl liberalizmi"nin ürünüdür.

- Kuvantum kütleçekim kuramı olağanüstü siyasal anlamlar içerir.

> Jacques Derrida'nın yapısalcılık karşıtı öğretileri genel görecelik tarafından desteklenmiştir, Lacan topoloji tarafından desteklenmiştir ve feminizmin Fransız filozofu Ms. Luce Irigaray'ın fikirleri de kuvantum kütleçekimiyle sıkı ilişkilidir.

Sokal'ın bilimsel yazısının en eğlenceli bölümü bilimin "gittikçe ilerleyen siyasal uygulamaların somut aracı" olmaya başlamadan önce kendisini klasik matematiğin boyunduruğundan kurtarması gerektiği biçimindeki yargısıdır. Matematiksel sabitler sadece toplumsal yapılardır. Pi bile sabit bir sayı değil kültürel olarak belirlenmiş bir değişkendir!

Umarım hiçbir okuyucu pi nin farklı bir işaretler sisteminde ifade edildiği zaman farklı sayılara sahip olduğuna dikkat çekerek bunu savunmaya çalışmaz. Bir işaretler sisteminin pi'yi değiştirdiğini söylemek, Fransızca'da *trois* dendiği için 3'ün farklı değere sahip olduğunu söylemeye benzer.

Pi, Öklit geometrisinin formal sistemi içinde kesin olarak tanımlanmıştır ve güneşte ya da Andromeda'daki herhangi bir gezegende aynı değere sahiptir. Uzay zamanın Öklitçi olmadığı gerçeği pi'yi hiç etkilemez. Afrikalı kabile üyesi pi'nin 3'e eşit olduğunu düşünebilir ama bu kuramsal matematik değil uygulamalı matematik sorunudur. Formal bir sistem içindeki matematiğin kesinliğiyle dünyaya uygulamalarının belirsizliklerini birbirine bu şekilde karıştırmak cahil toplumbilimcilerin sık yaptığı bir hatadır.

Medya, Sokal'ın şakasıyla bir bayram yaşadı. Edward Rothstein'in *New York Times*'daki (26 Mayıs 1996) makalesi "Pi'niz Sinsi Herifin Tekinden Çarpık İsabet Aldığı Zaman," başlıklıydı. Janny Scott'un parçası "Postmodern Kütleçekim Yeniden Kuruldu, Kurnazca," *New York Times*'ın (18 Mayıs) ilk sayfasında çıktı. Roger Kimball, *Wall Street Journal*'da "Akademik Arı Kovanı İçinde Acıtıcı Bir İğne," yi yazdı. George

Will, sütununda, gözlerini Sokal'ın üçkağıdına dikti. *Social Text*, "bir daha asla, 'bilgi dergisi' diye anılmayacak" kehanetinde bulundu.

Social Text'in yayımcıları anlaşılabilir biçimde öfkeliydiler. Derginin kurucularından Stanley Aronowitz, Marksist bir toplumbilimcidir. Sokal'ı "kötü eğitimli yarı aydın" diye damgaladı. Öteki solcu ve söz konusu özel konuyu yayınlamaktan sorumlu Andrew Ross, kendisinin ve öteki yayın sorumlularının Sokal'ın çalışmasını "biraz hokkabazca" ve "abartılı" bulduklarını söyledi. O zaman neden yayımladılar? Çünkü Sokal'ı soruşturdular ve bir bilim adamı olarak iyi özellikleri olduğunu buldular.

Şakaya, en güçlü saldırı Duke Üniversitesi'nde İngilizce profesörü ve *Social Text*'i yayımlayan üniversite yayınevinin direktörü Stanley Fish'den geldi. Fish uzun süre, en son Fransız felsefi modası olarak varoluşçuluğun yerine geçen güç anlaşılır ve hızla sönen bir akım olan yapısalcılık karşıtlığı modasının etkisinde kaldı. *New York Times*'ın (21 Mayıs 1996) Op–Ed sayfasındaki "Profesör Sokal'ın Kötü Şakası" başlıklı yazısında bilim toplumbilimcilerinin gözlemlerden bağımsız bir dış dünya olmadığını düşündüklerini şiddetle yalanladı. Sadece bir aptal bunu düşünür, dedi. Toplumbilimciler, gözlemcilerin gerçek dünya hakkında onun "yeteneklerine, öğrenimlerine, eğitimlerine ve benzerine göreceli olduğu; bunun dünya ya da onun özellikleri değil onların toplumsal olarak yapılandığını bildiğimiz terimler sözlüğü olduğu" biçimindeki söylemlerinden başkasıyla uğraşmazlar.

Kolay anlaşılır dille, Fish bize "dışarıda" nesnel özellikleri olan kurulmuş bir dünya bulunduğunu ama bilim adamlarının bu özellikler hakkında *konuşma* tarzının kültürel olduğunu anlatıyor. Bundan daha yavan bir şey olabilir miydi? Bilim adamı anlatım tarzı elbette kültürün bir parçasıdır. İnsanların yaptığı ve söylediği herşey kültürün parçasıdır.

Fish, insan tarafından yapılmamış, küçük akıllarımızdan bağımsız uçsuz bucaksız bir evrenin orada olduğunu kabul ettikten sonra bilimsel gerçekle dil arasındaki ayırımı bilimi beyzbola benzeterek bulandırmaya kalkışıyor! Beyzbolün atıcı tümseğinin merkez levhadan uzaklığı gibi nesnel gerçekler içerdiğinden söz ediyor. Sonra soruyor: "Doğada (eğer doğadan anladığınız insan oyunculardan bağımsız fiziksel gerçeklikse) toplar ve vuruşlar var mı?" Yine Fish yanıtlıyor: Hayır. Toplar ve vuruşlar toplumsal yapılar mı? Evet.

Şimdi gelin bunu daha yakından inceleyelim. Toplarla vuruşların bir kültür tarafından nasıl tanımlandığı apaçıktır. Şempanzeler ve (çoğu) İngilizler beyzbol oynamazlar. Satranç ve briçin kuralları gibi, beyzbolün kuralları da doğanın bir parçası değildir. Kim aynı fikirde olmayabilir? Ne de Fish atılan beyzbol toplarının, vuruşlar ve toplar hakem tarafından bildirilmiş nesnel yollarda yolculuk ettiklerine göre, "dışarıda" olduklarını yadsıyabilir. Hatta hakem gerekli değildir. Bir bilgisayara iliştirilmiş bir kamera aynı görevi ya da daha iyisini yapabilir. Böyle kararların temelleri elbette kültüreldir, ama topun yörüngesi ve levhaya belli sınırlar içinde gidip gitmediği Jüpiter'e "çarpan" bir kuyrukluyıldızın çizdiği yol kadar doğanın bir parçasıdır.

Beyzbolün kuralları şöyle mi böyle mi gibi basmakalıp sözler arkasında yatan daha derin soru bilimin kurallarına benzer mi yoksa kökten farklı mıdır sorusudur. Elbette kökten farklıdırlar. Satranç ve briç gibi beyzbolün kuralları da insanlar tarafından yapılmıştır. Ama bilimin kuralları öyle değildir. Onlar gözlem, neden ve deneme ile bulunmuştur. Newton, kütleçekim yasalarını uydurmadı, apaçık hissetmenin dışında onları düşündü ve yazdı. Biyologlar DNA sarmallarını "kurma"dılar: onu gördüler. Mars'ın yörüngesi toplumsal bir yapı değildir. Einstein $E=mc^2$'yi oyun kuralları koyar biçimde yapmadı. Bilimin kurallarını, beyzbol kurallarına, trafik ya da giyim modası kurallarına benzer görmek

hiçbir yere götürmeyen bir benzeşim hatası yapmaktır.

Toplumbilimcilerin dış dünyayı yadsıyacak kadar ahmak olmadıklarını söylemeye gerek yok, tıpkı fizikçilerin kültürün bilimi etkilediğini yadsıyacak kadar budala olmadıklarını söylemeye gerek olmadığı gibi. Tanıdık bir örnek alalım, kültür geniş ölçüde hangi tür araştırmanın parasal olarak destekleneceğini saptayabilir. Bilimde gerçekten modalar da vardır. Fizikteki en son moda parçacıklar süperdizisi kuramıdır. Şimdi olası olmayan deneylerin süperdizi kuramının verimli olup olmayacağını kanıtlaması onlarca yıl alabilir. Ama bilimin nesnel gerçeği bulmaya giderek daha fazla yaklaştığı ancak filozoflar, saf yazınsal eleştirmenler ve yanlış yola sapmış toplumsal bilim adamları tarafından yadsınabilir. Bilimin teknolojideki akıl almaz ilerlemeleri önceden haber verme, açıklama ve gerçekleştirmedeki inanılmaz başarısı bilim adamlarının evrenin davranışları hakkında sürekli daha çok şey öğrendiklerinin kanıtıdır.

Bilimin iddiaları 1 (kesin olan) olasılığı ile 0 (kesinlikle yanlış) olasılığı arasındaki bir süreklilikte uzanıyor ama buluşlarının binlercesi bir dokuzlar dizisinin izlediği ondalık virgülüyle ifade edilen derecede doğrulanıyor. Kuramlar bu güçlü doğrulanmaya ulaştığı zaman dünyanın yuvarlak olduğu ve güneş çevresinde dolandığı ya da yaşam bir milyon yıldan daha yaşlı bir gezegende geliştiği gibi "gerçekler"e dönüşüyor.

"Gerçek"in "gerçeklikle uygunluk" anlamına gelmediği, gerçeği sınamak için yapılmış testleri başarıyla geçmekten öte bir şey olmadığı şeklindeki tuhaf kavram Alfred Tarski'nin ünlü anlambilimsel gerçek tanımıyla ölümcül bir darbe yedi: "Kar beyazdır" eğer ve sadece kar beyazsa gerçektir. Tanımlama Aristo'ya dayanıyor. Geçmiş filozofların çoğu, bütün bilim adamları ve bütün sıradan insanlar bir şeye gerçek dedikleri zaman *kastettikleri* şeyle ilgili olarak bu tanımı kabul ederler. Bu, sadece hâlâ John Dewey'in modası geçmiş bilgi kuramına inanan küçük

bir pragmatistler azınlığı tarafından yadsınmaktadır.

Bilimi, başarısı gittikçe artan bir nesnel gerçeklik araştırmasındansa mitoloji (söylen bilim) olarak görenler kabaca "postmodernler" adı altında gruplaşmışlardır. Bu, Fransız yapısalcılık karşıtlarını, kimi eski moda Marksistleri ve birkaç azgın feminist ile bilim tarihinin insanlar ve beyaz şovenizmi tarafından şiddetle çarpıtıldığını düşünen Afrika merkezlileri (Afrosentristler) kapsıyor. İnsanlar dikkatlerini neden akışkanlar dinamiğine döndürmeden önce katıların dinamiğini incelediler? İnanması zor ama köktenci bir feminist bunun nedeninin erkek cinsel organının katılaşması oysa adet hali kanamasıyla vajinal akıntıların akışkanları akla getirmesi olduğunu iddia etti!

Postmodern gerçeklik karşıtlığının tipik bir örneği, Bruce Gregory'nin *Inventing Reality: Physics as Language*'tir (Uydurulan Gerçeklik: Dil Olarak Fizik). Başlığı her şeyi anlatıyor. Bu tuhaf kitabın eleştirisi için *Skeptical Inquirer*'daki sütunuma "Bilimde Görecelik"e (1990 Yaz) bakın, *On the Wild Side*'da (Yabani Tarafta) (Prometheus, 1992) yeniden basıldı. Böylesi palavralara çok daha yankı uyandıran bir saldırı için tanınmış Harvard'lı fizikçi ve bilim tarihçisi Gerald Holton'ın yenilerde yayımlanan *Einstein, History, and Other Passions: The Rebellion Against Science at the End of Twentieth Century*'sini (Einstein, Tarih ve Öteki Şiddetli İstekler: Yirminci Yüzyılın Sonunda Bilime Karşı Başkaldırı) (Addison Wesley, 1996) öneririm.

Böylesi postmodern kötülüklerden merhum Thomas Kuhn'un ünlü kitabı *The Structure of Scientific Revolutions* (Bilimsel Devrimlerin Yapısı) sorumludur. Pragmatist Kuhn bilim tarihini sürekli değişen bir "paradigmalar" dizisi olarak görüyor. Kitabın son kesimi aşağıdaki akıl almaz ifadeleri içerir: Daha kesin ifade etmek istersek paradigma değişikliklerinin bilim adamlarını ve onlardan bilgi edinenleri gerçeğin daha da yakınlarına taşıdığı kavramını açık ya da üstü kapalı olarak terk edebiliriz.." Sanki

Kopernik, Batlamyus'tan ya da Einstein, Newton'dan ya da kuvantum kuramı maddenin daha eski kuramlarından daha fazla yakınlaşmamış gibi! Kuhn yorumunun saçmalığını görmek için çalışan bir televizyon setine bir göz atmak yeter.

Fish ve arkadaşları nesnel gerçeği reddetmekte bu denli aşırı uçta değildirler. Onların yanıldıkları yer kültürün bilimi ne kadar ağır biçimde etkilediğini aşırı vurgulamalarında ve hepsinden önemlisi sersemletici yazım biçimlerindedir. Kültürle bilim tarihi arasındaki karşılıklı ilişkileri incelemek belki bir gün değerli yeni içgörüler getirebilecek, zahmete değer bir girişimdir. Şu ana dek daha önce Karl Mannheim ve diğer bilgi toplumbilimcileri tarafından söylenmemiş olan çok az şey söylemiştir. Bu arada postmodernler açıkça konuşmayı öğrenselerdi iyi olurdu. Bilim adamları ve sıradan insanlar tarafımızdan yapılmış olmayan yapılar ve yasalarıyla dış dünyayı olduğu gibi kabul eden bir dilde konuşuyor. Bilim dili, bilim ile dil arasında çok belirgin bir ayrım yapıyor. Bilim toplumbilimcilerinin dili bu sağduyulu ayırımı bulandırıyor.

Durum Fish'in, balığın doğanın değil sadece kültürel yapıların bir parçası olduğunu bildirerek hemen herkesi hayretler içinde bırakması gibidir. Böylesine garip bir görüşü açıklığa kavuşturması için ısrar edildiğinde ise gerçek sudaki "gerçek" balıktan değil yalnızca "balık" *sözcüğünden* bahsettiğini söyleyerek ortalığı yatıştırdı. Temel anlamda bilim adamlarıyla bilim toplumbilimcileri çelişmeyebilirler. Sorun yalnızca toplumbilimcilerle postmodernlerin komik bir biçimde konuşmalarındadır. Öylesine komik ki Sokal onların dergilerinden birinde daha bile komik konuştuğu zaman üç kağıda geldiklerini anlayamadılar.

Lingua Franca, Temmuz/Ağustos 1996 sayısında, *Social Text*'in ortak editörleri Bruce Robbins ve Andrew Ross'un, Sokal'ın zekice şakasını kabul etmeyi haklı çıkarmak için ellerinden gelen her şeyi yaptıkları bir makalelerini yayımladı. Öne

sürdükleri nedenler arasında gerçek olan birinden –fizikten anlamadıklarından– söz etmeyi unutmuşlardı.

Eğlendirici sert bir yanıtta Sokal şunları yazıyor: Amacım bilimi barbar yazın eleştirmenleri sürüsüne karşı savunmak değil (biz çok iyi yaşayacağız, teşekkürler), Solu, kendisinin moda olan bir kesiminden korumaktır." Yanıtını kimi Sokal'ı öven kimisi suçlayan bilginlerden gelme yığınla mektup izledi. Bunlar tartışmaya çok az katkıda bulundular.

Ek

Sokal'ın ünlü şakası ortaya çıktığından bu yana, o kadar çok kitap ya da gazete postmodernizme saldırdı ya da onu destekledi ki sadece belirgin başvuru kaynaklarını dizmek bile çok daha fazla sayfa gerektirirdi. Çok yeni iki kitap *A House Built on Sand: Exposing Postmodernist Myths About Science* (Kum Üstüne Kurulan Ev: Bilim Hakkında Postmodernist Söylencelere Açıklama) (1998), Noretta Koertge tarafından yayımlandı ve Ian Hacking'in *The Social Construction of What?* (Neyin Toplumsal Yapısı) (1999). Kanadalı bir bilim filozofu olan Hacking, yan tutmamaya çok gayret ediyor.

Steven Weinberg'in *The New York Review of Books*'daki "Sokal'ın Şakası" yazısı (8 Ağustos 1996) postmodernizmin görkemli bir yıkılışı. *Free Inquiry*, 1998 Güz sayısında toplum biyolojisi uzmanı E. O. Wilson ve beş başka bilim adamının makaleleri ve filozof John Searle'ın sonuç yorumlarıyla on sekiz sayfalık bir postmodernizm kesimi çıktı. *New York Times*'ta (11 Kasım 1998) Janny Scott, Duke Üniversitesinin İngilizce bölümünde bölümün yıkılmasına neden olan daha acı bir ideolojik tartışmayı bildirdi. Stanley Fish de ayrılanlar arasındaydı. O şimdi, Chicago'da İllinois Üniversitesinde Özgürlükçü Sanatlar ve Bilimler Kolleji dekanı.

Alan Sokal'ın bildirisi "*Social Text* Olayının Kanıtladıkları ve Kanıtlamadıkları" *Critical Quarterly*'de yayımlandı (Cilt 40, 1998 Yaz, sl. 3–18). Geçen yıl Belçikalı fizikçi Jean Bricmont ile yazdıkları *Impostures Intellectuelles* (Zihinsel Düzenbazlıklar) kitabı Paris'te ve eşzamanlı olarak *Intellectual Impostures* adıyla da İngiltere'de yayımlandı. Bir yıl sonra St. Martin's Press, Picador başlığıyla *Fashionable Nonsense: Postmodern Intellectuals' Abuse of Science* (Modaya Uygun saçmalık: Postmodern Aydınların Bilimi Kötüye Kullanmaları,) adıyla Amerika basımını yaptı. Bu Henri Bergson'ın görecelik kuramını kavramakta saf başarısızlığı hakkındaki bir kesimi atlıyor. Kitap inanılmaz saçmalık ve belirsizliklerden ilgi çekici alıntılarla kaynar. Aşağıdaki, Freudçu ultrafeminist Luce Irigaray'ın bir pasajı:

> $E = M c^2$ eşeyli bir denklem midir? Belki de öyledir. Gelin, ışık hızını bize yaşamsal ölçüde gerekli öteki hızlardan ayrıcalıklı kıldığı derecede öyle olduğunu varsayalım. Bana denklemin doğasını eşeyli olabilir gibi gösteren şey doğrudan doğruya nükleer silahlarda kullanılması değil daha çok, en hızlı gidiyor olma ayrıcalığına sahip olmasıdır...

Irigaray'ın ardı arkası kesilmez saçmalığı Jaques Lacan'ın, erkek cinsel organının "eksi birin kareköküne eşdeğer" olduğu çılgın tartışmasıyla doruğa ulaştı.

Kitabı *The New Republic* için değerlendiren (12 Ekim 1998) filozof Thomas Nagel, hırçın Fransız çetesini şöyle özetledi:

> Sokal ve Bricmont tarafından yargılanan yazarlar anlamını bilmedikleri teknik terimler kullanıyorlar, hiç anlamadıkları kuramlara ve formüllere başvuruyorlar ve ruhbilimsel, toplumbilimsel, siyasi ve felsefi iddiaları desteklemek için onlarla hiç ilgisi olmayan modern fizik ve matematiği yardıma çağırıyorlar. Ne

> kadarının yenilmez bir budalalıktan ve ne kadarının hileli kuramsal çokbilmişlik gösterileriyle dinleyiciyi sindirme arzusundan kaynaklandığını söylemek her zaman kolay değildir. Lacan ve Baudrillard tam birer şarlatan, Irigaray bir budala, Kristeva ve Deleuze ikisinin karışımı gibi görünüyorlar. Ama bunlar zarif yargılar.

Elbette, herhangi bir kişi bu tür şeylerin suçlusu olabilir ama pervasız laf kalabalığına özellikle kucak açtığına göre, Parisli söz konusu olduğunda garip bir şeyler varmış gibi görünür.

Skeptical Inquirer 1997 Mart/Nisan sayısında beni John Dewey ve Thomas Kuhn'a haksız saldırıyla suçlayan öfkeli iki okuyucu mektubu yayımladı. Bunlardan biri olan Daniel Nexon öylesine öfkeliydi ki, "kabul edilebilir tartışma" saydığı şeyin "sınırını aşma"nı protesto etmek üzere dergiye aboneliğini iptal etmişti. Ben de sütunumun kuşkusuz tartışmalı olduğu kibar teknik kavgaları amaçlamadığı yanıtını verdim. Benim gerçek ve gerçeklik hakkındaki görüşlerime ilgi duyan herhangi bir kişinin onları Dewey ile Bertrand Russell arasında gerçeğin nasıl ifade edileceği üzerine ünlü çatışmanın bir tartışmasını da kattığım *The Whys of a Philosophical Scrivener*'da (Filozofça Yazanın Nedenleri) dikkatle ifade edilmiş olarak bulacağını söyledim.

Birkaç başvuru kaynağı daha:

The Flight from Science and Reason (Bilim ve Nedenden Kaçış). Paul Gross, Norman Levitt ve Martin W Lewis. New York Bilimler Akademisi, 1996.

"Bilim ve İnançlar Çatıştığı Zaman." Janet Raloff, *Science News*'da, Cilt 149, 8 Haziran 1996, sl.360–61.

"Postmodernizm Işığa Çıktı: Bilim Kurgu." Peter Berkowitz *The New Republic*'te, 1 Temmuz 1996, sl. 15–16

"Kültürel bir Yapı olarak Bilim." Kurt Gottfried ve Kenneth G. Wilson, *Nature*'da, Cilt 10, 1997, sl. 545–47.

"Sokal Şakası: Ona Gülüyoruz muyuz?" Mara Beller, *Physics Today*'de Eylül 1998, sl. 29–34.

15. KESİM

Beyin Dünya mı?

World Brain (Beyin Dünya), H. G. Wells'in 1938'de yayımlanıp uzun zaman önce unutulmuş kitaplarından biri. Bilgisayar devriminden önce yazılmış olduğu halde İnternet ve World Wide Web'i bir çok biçimde öncülüyordu. Ama önce bir kahin olarak Wells'in altyapısı üzerine birkaç sözcük.

Wells'in hem bilim kurguda hem de kurgusal olmayan konularda öngörüleri büyüleyici bir isabet ve isabetsizlikler karışımıdır. Wells, Mars'taki kanallar inancını ve *The War of the Worlds* (Dünyalar Savaşı) romanıyla bir çok kısa öyküsünde betimlediği zeki Marslıları ciddiye alıyordu. *Anticipations*'da (Beklentiler) (1901) uçakların "taşımacılık ve iletimin ciddi biçimde düzeltilmesinde kullanılacağını," olası görmüyordu. Aynı kitabın çağdaş savaşa ilişkin kesiminde şunları yazdı: "Tüm kışkırtmalara karşın düşgücümün bir denizaltını mürettebatını boğmak ve suda batmaktan başka birşey yaparken görmeyi reddettiğini itiraf etmeliyim. *The Way the World Is Going*'de (Dünyanın Tuttuğu Yol) (1928) Wells "radyo yayınlarının tamamıyla ortadan kalktığını" öncülüyordu.

İlk kez Nisan 1932'de *The Ladies' Home Journal*'de yayımlanan "Brownlow' Gazetesinin Garip Öyküsü,"nde Wells bir

1972 gazetesinin içindekileri betimledi. Gazetelerde renk kullanılacağını, bilim haberlerine gittikçe daha çok yer ayrılacağını, dış giyimin azalacağını ve her ne kadar Wells'in beklediğinden çok daha sonraya kadar gerçekleşmediyse de Komünizmin yıkılacağını içine alan isabetli tahminler yaptı.

Brownlow'un gazetesindeki isabetsizlikler doğru çıkanları çok aştı. Wells 1972'de bir dünya devletinin kurulmasıyla ulusların modasının geçmiş olacağını düşünmüştü. Yerkürenin içsel sıcaklığı fosil yakıtlarının yerini alacaktı. İngilizce konuşma basitleşecek, Borsa kayıplara karışacak, gorillerin nesli tükenecek, gazeteler aluminyumdan yapılma kâğıtlara basılacak ve on üç aylık bir takvim dünya çapında uygulanacaktı.

Amazing Stories'inde Wells'in bilim kurgusunu yeniden basmaya başlayan Hugo Gernsback her ne kadar yirmili yıllarda gerçekten televizyon filmleri yayınlanıyorduysa da Wells televizyonu tahmin etmekte başarılı olamadı! Posta kartı büyüklüğünde resim alabilmek için bir TV setinin kurulması gerekiyordu ama teknoloji iyi ilerliyordu.

Wells'in geleceği önceden görme çabalarının en sonuncusu düşsel dünya tarihi, *The Shape of Things to Come* (Gelecek Olayların Biçimi) (1932) idi. Iskaladıkları dağlar gibi oldu. Brownlow'un gazetesi gibi kitap da televizyonu, uzay uçuşlarını, atom enerjisini ve bilgisayarları öngörmede başarılı olamadı.

Wells'in yanlış beklentileri tek ama çok şaşırtıcı isabetiyle gölgelenmişti. *The World Set Free* (Dünya Özgürleşiyor) (1914) adlı romanı atomu parçalayan ve atom enerjisini serbest bırakan bir fizikçinin günlüğünden bir pasajla başlıyor. Günlük Enrico Fermi tarafından tutulmuş olabilirdi. Wells'in fizikçisi başarısını izleyeceğinden kuşku duymadığı korkunç sonuçlar yüzünden kıvranıyor ama bunu o yapmasaydı öteki bilim adamları hemen yapabilirlerdi sonucuna varıyor. Roman, yirminci yüzyılın

ortalarında Almanya'nın Fransa'ya saldırmasıyla başlayan bir dünya savaşı betimliyor. Uçaklardan Wells'in "atomik bombalar" dedikleri atılıyor. Roman "İnsanoğlunun dış uzayın ilk fatihi olması için gereken," aya, "bu büyük gümüşsü disk"e kısa gezintilerle başlayan uzay araştırmaları görüntüleriyle kapanıyor.

II. Dünya Savaşının bulutları toplanırken yazılan *World Brain*, konferansları ve birkaç dergi makalesini içeriyor. Wells bilginin hızlı adımlarla arttığını gördü. Aynı zamanda dünya çevresindeki insanların büyük çoğunluğu akıl almaz derecede cahil kalmıştı. Wells, insanlığın yıkımla eğitim arasında yarıştığını çok önceden belirtmişti. Dünyanın eğitim düzeyini yükseltmek için ne yapılabilirdi?

Wells, insanlığın umutsuzca kendisinin *Permanent World Encyclopaedia* (Sürekli Dünya Ansiklopedisi) dediği şeye gereksinimi olduğuna inanmıştı. Bu ansiklopedi sürekli olarak güncelleştirilecek yaklaşık kırk cilt halinde olacaktı. Wells'in yazdığı sıralarda uzmanlaşmış bilim dergileri hızla çoğalmaktaydı. Bugün onlar tüm dünyaya yayılmış durumda elli bin kadardır. Wells, bunca umutsuzca gereksenen şeyin bu yaygın bilişim furyası için merkezi bir takas evi olduğunu öne sürdü. Büyük ansiklopedi bilginin kaydedilmesine ve hızla tüm dünyaya yayılmasına aracılık eden bir "dünya beyni" olarak hizmet görecekti.

Wells insan ırkını beyinlerinde örsentiler –elde edilebilir bilgi ile kamusal kavrayış arasındaki devasa gedikler– olan akıllı insanlara benzetir. Wells, atlar yerlerini otmobillere, trenlere ve uçaklara bırakıyor ama insanlık hâlâ at arabası aşamasında diye yazıyor. Yolculuk ve iletişimde hızlı artışı –onun "uzaklığın ortadan kaldırılışı" dediği– vurguluyor. Ama bunca çarpıcı teknik ilerlemeye karşın dünya, haritada gösterilmemiş denizlerde mıymıntı bir biçimde dünya toplumuna doğru yelken açan bir gemi gibidir. Wells'e göre dev ansiklopedisi ulusları birleştirmek ve

savaşsız bir dünyaya gidişi hızlandırmak için güçlü bir kuvvet oluşturabilirdi.

İngilizce dünyanın en çok konuşulan dili olmaya başladığı için, Wells ansiklopedisinin İngilizce olmasını umdu. Bilginin mikrofilmlerde saklanacağı dünyanın tüm kütüphanelerini kullanacaktı:

> Dünyadaki önemli her kitap ve belgenin bir fotoğrafının içinde saklanabildiği ve öğrenicisinin dikkatle inceleyebilmesi için ulaşılabilir kılındığı mikroskobik kayıt kitaplıklarına sahip olmamız yakın bir gelecekte olanaklı gibi görünüyor... Ucuz standart projektörler sorun çıkarmaz. Bunun Dünya Ansiklopedisinin maddi biçimiyle ilgisi açıktır... Herhangi bir öğrencinin, dünyanın herhangi bir bölümünde, *herhangi bir* kitabın, *herhangi bir* belgenin tam bir kopyasını kendisine uygun biçimde incelemek üzere kendi çalışma odasında kendi projektörüyle oturabileceği zaman çok yakın.

Wells'i bilgisayarları önceden bildiremediği için bağışlayabiliriz. Yukarıdaki parçada "projektör"ü "bilgisayar"a değiştirin Wells'in görüşü şaşırtıcı biçimde doğrulanmış olur. Bugün bir kolej öğrencisi, hattâ bir lise öğrencisinin bile bir bilgisayarı olması beklenir. Tuşlara birkaç dokunuş dünyanın her yanındaki kitaplıklardaki milyonlarca kitap ve dergiden sayfaları bir anda monitörde ışıldatabilir. Müzelerdeki sanat yapıtlarının kopyaları tam renkli olarak ekrana gelebilir. Uygun araç gereçle müzik ve ses kayıtları dinlenebilir.

Bir zamanlar dünyanın her yanındaki bilim adamlarının dikkatini çekmesi yıllar alan araştırma bildirileri şimdi önce dünya üzerindeki bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmasını sağlayan İnternet'te "e–baskı" olarak görülmeye başlıyor. Geçmişte aynısı

yıllar önce yapılmış ama onları yeniden bulanlara yabancı olan araştırmalara büyük çabalar harcandı. Bugün böyle savurgan yinelemeler olacağa benzemiyor çünkü bilim adamları arama makinelerine dönebilir ve önceden yayımlanmış raporları çabucak karıştırabilir.

Wells, "bu ansiklopedik düzenleme," diye yazıyor "bir alanda yoğunlaşmış olmayı gerektirmez; bir ağ biçimine sahip olabilir. Zihinsel olarak merkezleşmiş olabilir ama fiziksel olarak öyle olmayabilir... Gerekli Ansiklopedi, varlığının merkezi konferans salonları ve dosyaları olurdu. Bu gerçek bir Beyin Dünyanın başlangıç materyalini oluşturabilirdi."

Bu sürekli olarak güncelleştirilen bilişim kaynağından yapılabileceklerle ilgili olarak Wells şunları yazıyor:

> Bireysel ve gelişigüzel kullanımlar için bir elkitapları dizisi ve daha kısa başvuru ansiklopedileri ve ansiklopedik sözlükler kullanılabilir. Bu size sunmak istediğimin kabaca ana fikridir. İki yönlü bir örgütlenme, bir yanda kalıcı bir özet ve konferans öte yanda basım ve dağıtım sistemi. Bu üniversiteler ve araştırma enstitüleri için bir takas evi olabilir; o, bu temel yerleşik sinir hücreleri kümeleri (ganglion) için beyin kabuğunun (serebral korteks) oynadığı rolü oynayabilir. Bu örgütlenme bir yandan dünyadaki bütün özgün düşünce ve araştırmalarla doğrudan ilişkide olmalı; öte yandan bigilendirici dokunaçlarını topluluktaki –yeni dünya topluluğu– her akıllı bireye ulaştırabilmeli.

Wells o zamanlar bilemiyorduysa da İnternet ve World Wide Web hakkında yazıyordu. Yarım yüzyıl daha yaşasaydı bu devrim karşısında ne kadar şaşırır keyif alırdı!

Bugün bilgisayar devrimi dünyayı şimdiden, kestirmesi, sanayi

devrimi sonuçlarının önceden bilinmesi kadar zor biçimlerde değiştiriyor. Hemen hemen düşünülebilir her konuda şimdi bir ya da birden çok websitesi var. Neredeyse, her yaşta, ırkta, cinsiyette ya da zeka düzeyindeki herkes bir World Wide Web sayfası başlatabiliyor. Luckman'ın 1998 basımlı olağanüstü büyük *World Wide Web Yellow Pages* (Dünyaya Açık Ağ Sarı Sayfaları) her saat genişleyen toplam sayının sadece bir kısmını, on bin web sitesini sıralıyor. Herhangi ünlü bir kişi hakkında daha çoğunu mu öğrenmek istiyorsunuz? Bu kişiye adanmış Web sayfalarında bulma şansınız yüksektir. Güncel bilim dergileri, haftalık haber dergileri, önde gelen gazeteler ve CNN ve C–Span gibi haber televizyonu gösterileri artık kendi websitelerine sahip. Sadece bir düzine site purolara ayırılmış! Her büyük din ve tuhaf küçük mezhep devrede (online). Binlerce yazınsal klasik büyük bir merkezi bilgisayar sisteminden edinilebilir. Bütün ansiklopedilere ve *National Geographic* gibi belli dergilerin tüm sayılarına ulaşılabilir. Her geçen gün daha çok kitaplık, Kongre Kitaplığı da içinde, kart kataloglarını devreye sokuyor.

Diyelim ki benim özel merakım büyü ile ruh çağırmak. Hiç sorun değil, böyle, büyü tarihi, kart oyunları, büyü örgütleri ve büyü dergileri gibi konulara ayırılmış neredeyse iki yüz web sitesi var. Elli kadarı parasal olarak büyü donatımı satıcıları tarafından desteklenmiş. Yüzden fazlası bireysel büyücüler tarafından yürütülüyor!

Her türden alışveriş yerleri mallarını, özellikle yeni ve az bulunur kitapları evinizden dışarı çıkmadan almanızı sağlamak üzere devrede olmaya gidiyorlar. Yiyecek içecek, araba, uçak bileti satın alabilir hatta Web'deki açık sergilerde kitap bile karıştırabilirsiniz. İşyerleri çalışanların evde iş gördükleri "sanal bürolara" bölünmeye başlıyor. Bakır tellerin yerini bir fiber lifte eşzamanlı olarak binlerce mesajın akmasına olanak veren optik teller (fiber optics) alacak. Siber uzay sadece çocukluk döneminde!

Wells bugün yaşıyor olsaydı Ağın iyi ve kötü özelliklerini yazıyor olurdu. Ağın, bilim adamlarıyla akademisyenler arasındaki iletişimi ne kadar hızlandırdığı konusunda herhalde coşkulu olurdu. Farklı kültürleri içinde yaşayanların birbirlerini toplu olarak öldürmeye eğilimli olmadıkları bir tür dünya halkı halinde yakınlaştırma biçiminden hoşnut olurdu.

Öte yandan, Wells'in siber uzayın daha karanlık köşelerine üzülüyor olabileceğini de düşünüyorum. Herhangi bir kişiye anında ulaşabilen akıl almaz miktarda geçerli bilişiyi, aynı oranda akıl almaz tapon, çürümüş ve anlamsız bilim dumanından ayırt etmek kolay değildir. Ağ, şu anda yönetim denetiminin hemen hemen hiç olmadığı bir anarşi ortamıdır. Böyle denetimleri gereksiyor muyuz? Gereksiyorsak nereye kadar? Şu anda, herhangi biri Web'de herhangi bir şey söyleyebiliyor. Siber uzay budalalar, dolandırma sanatçıları ve siber kirliliği sağlayanlarla dolup taşıyor. Reklamcılık, özellikle de monitörün köşelerinde çıkıveren reklamlar bilgisayar ekranlarını giderek daha çok kirletiyor. Birinin dediği gibi bu, posta kutunuzu açıp bir mektup iki fatura ve altı bin parça süprüntü gönderi bulmanız gibidir. :–(

Stendap komedyeni Jackie Mason yenilerde tek kişilik bir Broadway gösterisinde yabancılarla görüşmekle övünen ağkafalılar hakkında şu yorumlarda bulundu:

> Dünya üzerindeki bütün insanlarla konuşmak mı istiyorsunuz? İnsanlar bitişikteki adamla konuşmuyor... Adamın biri yanlış numara çevirip size telefon ediyor. Bir söyleşi başlatır mısınız?... Geçen hafta adamın biri bana "Sibirya'lı bir arkadaşla, Sibirya'lı bir dağcıyla konuştum." dedi... Sibirya'lı bir dağcı, evinize gelip "Merhaba, ben Sibirya'lı bir dağcıyım!" deseydi "İçeri gel, seninle konuşmak için ölüyorum! Tüm yaşamımda Sibirya'lı bir dağcıyla konuşmak istedim !" der miydiniz? :–)

Herhangi bir devre, sözdebilime, olağan ötesine ve bilinmeze adanmış bin websitesiyle bağlantı kurmak için bir arama motoruna dönüşebilir. Yahoo, yaşam dizemi, simya, hayaletler, yıldızsal izdüşüm, kamçı çemberleri, değnekle su arama, insana özgü kendiliğinden tutuşma, içi boş dünya, büyücülük, voodoo, el falı, deniz yaratıkları ve daha yüzlerce rezilce konu üzerine aşırı sayıda site listesi verir. UFO'lara ve parapsikolojiye ayırılmış hadsiz hesapsız site gibi. Sadece astroloji için 150 site var!

Alternatif tıbbın her türüne ayırılmış yüzlerce site: irisbilim (iridoloji) (iris üzerindeki noktalardan hastalıkların tanınması), kristal iyileştirmesi, sağaltım dokunuşu, doğalsağaltım (naturopati), kokuyla sağaltım, idrar sağaltımı, homeopati, ve daha neler neler. Bilim adamları global araştırmaları yakalamak için Web'in akıllıca nasıl kullanılacağını öğrenmiş olabilirler ama sıradan bir tarayıcı, yönetimin nasıl engelleyeceğini hâlâ bilmediği vazgeçilmez pornografi bir yana işe yaramaz şeyleri ayıklamakta güçlük çeker.

Kuşkucular tarafından yönetilen çok az sayıda site, sahte bilime ve büyüye adanmış binlerce site arasında kaybolup gidiyor. Başlıca birkaçı aşağıda:

CSICOP/*Skeptical Inquirer*:
www.csicop.org
Avustralyalı Kuşkucular:
www.skeptiks.com.au

James Randi Vakfı:
www.randi.org
Yaratılışa Karşı Evrim Üzerine Bilim Eğitimi için Ulusal Merkez:
www.natcenscied.org
Skeptic dergi:
www.skeptic.com

Sàğlık· sahtekârlığı üzerinde Şarlatanlık gözcüsü, Stephen Barren'in sayfaları

www.qoackwatch.com

Robert Carroll'ın Kuşkucunun Sözlüğü

www.skepdik.com

Kuşkucuları ilgilendiren haberler

www.skepticnews.com

Prometheus Books

www.prometheusbooks.com

Net kadar olmasa da, alkolizm ve dürtüsel kumarla kaıyaslanabilir yeni bir alışkanlıktan acı çeken bilgisayar sahiplerinin sayısı giderek artmaktadır. Milyonlarca net manyağı boş zamanlarının tamamını Net'te sörf yaparak, söyleşi (chat) odalarına (şu anda sayıları yaklaşık yirmi bini bulur!) katılarak, haber gruplarını deneyerek, bilgisayar oyunları oynayarak ve karakterlerini hatta yaşlarını bile bilmedikleri kişilerle konuşarak harcıyor.Yetişkin erkek ve kadınlar kendilerini ergenlik çağındakilerle erotik söyleşiler içinde buluyorlar. Gençler, çocuk tacizcileriyle buluşmaya ikna edilebiliyor. Hiçbir şeyden kuşkulanmadan internette gezinenler aldatmacaların ve uygulamalı şakaların kurbanı olduklarını farketmeyebiliyorlar.

Wells'in insanlığın yeni "karmaşa çağı" adını vermekten hoşlandığı şey kuşkusuz Web'in fazla miktardaki karmaşasında yansımaktadır. Eğer olursa, İnternetin yerleşmesi, Wells'in daha aklı başında bir dünyanın gelişini hızlandıracağını umduğu sağlıklı, saygınlık uyandıran bir Beyin Dünyanın bir iyilik gücüne dönüşmesi kuşkusuz on yıllar alacaktır.

Ek

Wells'in *World Brain* (Beyin Dünya) 1994'te İngiltere'de *H. G. Wells On The Future of World Education* (Dünyanın Gelecekteki Eğitiminde H. G. Wells) yeni adıyla yeniden basıldı. İngiltere H.G.Wells Derneği'nin mali sekreteri Peter Lonsdale bana derneğin *H.G.Wells Newsletter*'inde çıkan bu kitaba ilişkin eleştirisinden bir kopya gönderdi.

Grafiker / yazar Ron Miller Murray Leinster'in (kurgu bilim yazarı William Fitzgerald Jenkins'in takma adı) *Astounding Science Fiction*'da (Mart 1946) çıkan bir kısa öyküsü "Mantık Adlı Joe" hakkında söyleşmek için yazdı. Öykü, Leinster'in "mantık" dediği ama bugün dizüstü bilgisayarlar denilebilecek olanla birleşen dünya çapında bir şebekenin, İnternetin şaşırtıcı biçimde doğru bir tahminini içeriyor.

World Wide Web her saat daha büyük ve daha karmaşık oluyor. Vaktiyle (1999 güzü) Web üzerinde 800 milyon sayfa bulunduğunu yazmıştım. Yeni bir inceleme makinelerin Web'in sadece yüzde 16'sı kadarını sıralama yeteneğinde olduğunu gösteriyor. Yeni bir website ortaya çıkarsa en yaygın araştırma makinelerinin onu listeye alması ortalama altı ay alır. Bilim haberi veren websiteleri Web'in sadece yüzde 6'sını oluşturduğu için özellikle bilime ayırılmış bir arama motoru bu bilginin izini sürebilirdi ama şimdilik böyle bir motor yok.

1999'da Dover, Wells'in *Anticipations*'ınını (Beklentiler) kağıt kapaklı olarak yeniden bastı. Yazdığım tanıtımda ben Wells'in isabetli ve isabetsiz tahminlerini tartıştım.

16. KESİM

Carlos Castaneda ve Yeniçağ İnsanbilimi

Amerikalı insanbilimciler arasında çok azı, ESP (Extra Sensory Perception–Duyu Dışı Algı), PK (psychokinesis – psikokinezi – telekinezi – zihin yoluyla harekete yol açma), önbiliş ve öteki ruhsal harikalar, özellikle şamanların ya da ilkel kültürler büyücülerinin olağan ötesi güçlerinin gerçekliği konusunda sağlam bir inanca sahiptir. Mart 1999'da Amerikan İnsanbilim Derneğinin kendilerine Bilinç İnsanbilimi Derneği (Society for the Anthropology of Consciousness'dan SAC) diyen bir bölümü Kaliforniya'da Berkeley Üniversitesinde beş günlük bir konferansa destek verdi. Bu, on dokuzuncu bahar konferansıydı.

Ne katıldım ne de kültür karşıtı konuşmacıların yaptığı elli konuşmanın bantları için 140$ gönderdim, ama arkadaşım Jim Breese bana toplantının yirmi yedi sayfalık programının bir kopyasını gönderdi. Mektubunda "Birkaç sayı önce," diyordu, "Temple Üniversitesinin bügünkü gündemine acımıştın. Al işte, onun kötü olduğunu düşünüyorsan bir de ilişikteki programa bir göz at."

Gördüklerimden gerçekten korktum. Beni en çok ürküten merhum sahte insanbilimci Carlos Castaneda'yı bunca hararetle öven konuşmacıların sayısı oldu.

Carlos hakkında tam olarak fazla bir şey bilinmez çünkü yaşamıyla ilgili şeyleri uyduruyordu. Fotoğrafını çekmeye çalışanlardan öylesine başarıyla kaçmıştı ki Birleşik Devletlerde yayımlanmış, yüzünü açıkça gösteren tek fotoğrafı 1969'da

kolejden mezuniyeti sırasında çekilendi. Peru, (kendisinin sık sık iddia ettiği gibi Brezilyada değil), Cajamarca'da, Carlos Cesar Arana Castaneda olarak 1925'te doğduğu artık biliniyor. Lima'da liseyi bitirdikten birkaç yıl sonra evlendi, ama 1951'de karısını ve çocuğunu bırakıp Kaliforniya'ya gitti. Birkaç yıl San Francisco'da yaşadı, sonra Los Angeles Kent Kolejinde gazetecilik ve yaratıcı yazma dersleri aldığı Los Angeles'e geçti. 1960'da Margaret Runyon ile evlendi. Sadece altı ay birlikte yaşadılar ama on üç yıl sonrasına kadar boşanmadılar

Fate'de (Şubat 1975) Margaret'in "Kocam Carlos Castaneda" makalesine bir fotoğraf eşlik ediyordu. Karısı onu, bir elli elli beş boylarında, kara gözler, kıvırcık siyah saçlar ve "orantısız biçimde kısa" uyluklarla bacaklar diye betimliyor. Yüzü yuvarlak ve melek gibi, cildi fındık rengiydi.

Carlos ansızın ortadan kaybolup, Margaret'e nerede olduğunu söylemeden beklenmedik biçimde geri dönme alışkanlığındaydı. Telefon konuşmaları her zaman telefon kulübelerinden yapılırdı. Bir taksi kullandığı dönemler olurdu diye yazıyor, bir hanım giyimi mağazasının hesaplarını tuttu ve ona "harika şaraplar" getirdiği bir içki mağazasında tezgahtarlık yaptı. Bu işler gerçek olabilir de olmayabilir de çünkü Carlos'un ne zaman doğruyu söylediğini bilmek hiçbir zaman olanaklı olmadı. Karısına gönderdiği mektuplar imzasızdı.

1968'de, üniversite basımevi ilk kitabı *The Teachings of Don Juan: A Yaqui Way of Knowledge*'i (Don Juan'ın Öğretileri: Bilginin Yaqui Tarzı) yayımladığı zaman, Carlos, Los Angeles, Kaliforniya Üniversitesi'nde (UCLA) insanbilim öğrencisiydi. Kitap Yeni Çağ pazarında bomba gibi patladı. Satışlar tavana vurdu ve Castaneda bir anda zengin ve ünlü oldu.

Kitap Castaneda'nın 1960'da Meksiko'ya bir gezisinde Arizona'daki kasvetli bir otobüs deposunda Don Juan'a nasıl

rastladığını anlatıyor. Don Juan'ın büyük sihirleri olan yaşlı bir Yaqui büyücüsü olduğu ve Transandantal Meditasyonun Maharashi'sinden bile daha sık olarak güldüğü anlaşılıyordu. Castaneda Don Juan'a çıraklık yapmaya başladı. İlerlemesi sık sık peyote kaktüsü, Jimson otu ve çeşitli halusinasyon yaratıcı mantarlar gibi uyuşturucu etkili maddeler almayı kapsıyordu. Kitabın ana konusu olağan dünyamızın ötesinde, kişinin hayvanlarla konuşabildiği hatta hayvanlaşabildiği ve her türden harika mucizeler yaşadığı olağanüstü bir alem bulunduğudur. Bu öteki dünya, Yaqui şamanları için öylesine tanıdıktır ki neredeyse bu dünya kadar gerçektir.

Castaneda'nın ilk kitabını hepsi en çok satan ve yirmi kadar dile çevirilen öteki dokuzu izledi. Yayımlanış sırasına göre onlar şunlar: *A Separate Reality: Further Conversations with Don Juan* (Ayrı bir Gerçeklik: Don Juan'la Daha İleri Konuşmalar; *Journey to Ixtland: The Lessons of Don Juan* (Ixtlant'e Yolculuk: Don Juan'ın Dersleri); *Tales of Power* (Güç Öyküleri); *The Second Ring of Power* (Gücün İkinci Halkası); *The Eagle's Gift;* (Kartal Armağanı); *The Fire From Within* ; (İçten Gelen Ateş); *The Power of Silence* (Sessizliğin Gücü*); Further Lessons of Don Juan* (Don Juan'ın Daha İleri Dersleri); ve *The Art of Dreaming* (Düş Görme Sanatı).

1972'de, UCLA bir kendini aldatma krizi içinde, Carlos'a insanbilim doktorası verdi. Doktora tezi *Jorney to Ixtlan*'a dayalıydı. Kamu, Yeni Dünya fantezileri ve aklı alt üst eden uyuşturuculardan rahatsız olduysa da Castaneda'nın kitapları çabucak yutuluyor harcıalem insanbilimciler hiçe sayılıyordu. Dikkatli araştırmalar onun kitaplarını çelişkiler, kesin hatalar ve başka yazarlardan aşırılmış materyal yığınlarıyla kalbura çevrilmiş buldu. Don Juan sadece Carlos'un hayalinde vardı. İlk kez toplumbilimci Marcello Truzzi'nin dediği gibi, Castaneda'nın kitapları Piltdown Man'den bu yana en büyük bilim şakalarıdır.

Öfkeli insanbilimciler üniversitenin Castaneda'nın doktorasını geri almasını istediler. Bu reddedildi. Profesör Walter Goldschmidt – Castaneda'nın ilk kitabına tam bir önsöz yazmıştı– 1978'de, üniversitenin insanbilim fakültesi dekanıyken, şunları söyledi: "Suçlamaları destekleyebilecek bilgiye sahip değiliz... *Mea culpa* (suç benim) demiyeceğim."

1999'da utanmaz bir açgözlülüğün harekete geçirdiği Kaliforniya Ünivesitesi Basımevi Carlos'un ilk kitabının otuzuncu yıldönümü baskısını yaptı. Bir sözde insanbilim yapıtı olarak değil ama ruhsuz, sıradan gerçeklik dünyasından büyüleyici Oz ülkesine kaçmayı çok isteyen okuyuculara konu ile ilgili bir klasik olarak sundular.

Castaneda'nın on fantezisinde betimlediği binlerce olağan ötesi olayı anlatmak için yerim yok. Sadece en komik olanından söz edeceğim. İlk kitabında Carlos, Don Juan'ın yüksek dozda uyuşturucu ile kendisini nasıl bir kargaya dönüştürdüğünü anlatır. Dikkat edin, bu halusinasyon değildi. Carlos gerçek, canlı bir karga haline gelmişti. Don Juan onu havaya fırlattığı zaman uçup gitti. Büyücü, Carlos'a üç karganın onun ölümünün işareti olduğunu ve öldükten sonra bir karga olarak yeniden dünyaya gelebileceğini söylemişti.

Kimi insanbilimcilerin Castaneda'yı hâlâ Yaqui Yerlilerinin şaşılası mucizeleri konusunda ciddi ve yetenekli bir araştırmacı saymaları inanılır gibi değildir. Karşı kültür insanbilimcilerinin Mart toplantısında dağıtılan bilimsel bildirilerinden bazı alıntılara bir göz atalım.

Utah, Salt Late Sity'den Amy Smith "Castaneda Tarzı Bilgi: İnsanbilimsel Bir Kalıtın Anıştırmaları," hakkında konuştu. Castaneda ile ilgili görüşleri şöyledir: "bilincin olağandışı durumlarını açıklama, çoklu gerçeklikler ve diğer alışılmadık görüngülerin varlığını gösterme, hem içsel bağlantıları hem de etik

yorumları kullanma ve bu deneyimleri öyküsel bir budunbetim yoluyla belgeleyip bildirme doğrultusunda kişisel çabaları bu alan için temel oluşturan sarsıcı başarılardı."

Virginia Üniversitesinden Edith Turner, "Castaneda'nın Öğretileri," hakkındaki bildirisinde onun araştırmalarını büyük bir kurtuluş olarak görüyor. "O, bizi –Dante gibi– karanlık bir geçitten öteki yana, bir aydınlanma konumuna geçiriyor." Bizi "anamalcılık, komüncülük, tüketimcilik, Kilise usçuluğu ve tekelcilikten; indirgemecilik, aşırı tutucu Marksist bilimcilik ve onun halkı kınayan seçkinci tipinden son olarak da yokçuluktan, ve asla bağışlanamayan toplum günahlarının sonsuz öc alma savaşlarından," kurtardı. Sadece bu da değil, "başkalarının duygularını anlayarak, empatiyle, örneğin Nijeryalı kutsal Bori kişiliği hakkında, Hindu gurusu hakkında, Brezilyalı *mae de santo*, Rumi, Tibetli kâhin, Mesih, Bal Shem Tov, Dalai Lama, Blach Elk ve sonunda Don Juan hakkında konuşabilir olduk." Bak sen!

Yine Virginia Üniversitesinden Roy Wagner bildirisine "Bilinç, Bilincin Bilincinde Olduğumuz Bölümüdür Meksiko Şamanları ve Antik Ermişler Enerji–Bedene Nasıl Kısa Devre Yaptırıyor," adını vermiş. "Dünyadaki olayları kavramsallaştırma yeteneğimiz için 'içsel' (öznel, düşsel ve dolayısıyla 'anlamaya yarayan') destekten yoksun olduğumuzdan Don Juan tüm 'öznellik' fantezisini tersine çevirmiştir: onlar bizi düşünmedikçe biz onun derslerini 'düşünmeyiz'"i eklediğinde ne demek istediğini kavrayamadım.

Arizona Devlet Üniversitesinden Michael J. Winkelman "Castaneda Üzerine Bilgibilimsel Görüngeler," hakkında konuştu.

> Castaneda'nın "Ayrı Gerçeklik," "dünyayı durdurma" ve "tonal ve nagual" gibi kavramları bilgibilimsel bir görüngeden çözümlenmiştir. Onun büyücülerin

> uygulamalarına yaklaşımı, açıktan açığa bilgibilimsel, bilinen gerçekliği kuran ve ona katkıda bulunan insanca kavramsal süreçlerden geçen yöntemlerle merkezi olarak ilişkiliydi. Castaneda eğitiminin asıl konuları, olağan bilgibilimsel yapıların nasıl aşılacağını ve "doğal bilgibilimsel tarza" nasıl girileceğini öğrenmeyi gerektiriyordu. Doğanın bu doğuştan olan yapıları ve insan beyni ya da aklı, öteki uzun uzun düşünmeye dayalı disiplinlerde bulunan benzer bilgibilimsel sistemleri ve uygulamalarıyla karşılaştırılarak ortaya çıkarılmıştır. Büyücülerin bilgibilimsel gelişmesinin doğası genetik bilgibilim görüngelerinden değerlendirilmiştir.

Konferansta verilen öteki bildiri özetleri de aynı karanlık, aklı uyuşturucu dilde yazılmış. İşte birkaç örnek:

"İnsanbilimsel dilbilimden içgörüler, doğal iletişimde doğuştan gelen uzaduyum (telepati) bilgisini ve bütünlüğün insan dillerini keşfetmeyi de içine alır..." (Dan Moonhawk Alford, Kaliforniya Devlet Üniversitesi.)

"MPD (çoklu kişilik bozukluğu anlamına multiple personality disorder'dan) rahatsızlığı olan çocuklarda, Özgün Kişilik kendini korumak için Fizikuzaydan, akıl ve zekâ enerjisinin sevecen birleşimi ile kucaklandığı Düşünuzaya geçer," (Ralph Allison, Los Osos, Kaliforniya)

"İnsan bilincinin kültürel dışavurumları, farkında olmanın doğasında var olan felsefi bir gerilimden doğan eylem ilkesinin hem aslında var olan (immanent) hem de deney üstü (transcendent) yönlerinin sonucudur." (Richard L. Amoroso, Akıl Eylemleri Enstitüsü.)

"Söz konusu duyudışı yaşantılara değinilen göndermeler bir enerji–dalga dünya görüşü bağlamında tartışıldığında bu yaşantıların kültürel olarak farklı biçimlenişleri göz önüne alınmalıdır." (Renate Dohman, Goldsmith Kolej, Londra'dan.)

Konferansın "Çözülme Deneyiminin Çeşitliliği," üzerine açılış söylevi, tanınmış bir parapsikoloji uzmanı, Stanley Krippner tarafından verildi. Konferans programının onun konuşmasını nasıl betimlediği aşağıda:

> Stanley Krippner, Ruth–Inge Heinze ve Rhea White' ın çalışmasına dayalı zıt kültürel, postmodern, kişilerarası bir çözülme modeli betimleyecek. Çözülme akışla, öz benle özdeşleşme, bütün benle özdeşleşmeyle, denetim, denetimi yitirmeyle çelişiktir. Bu çözülme ve bütünleşme örneklerinin her biri toplumsal olarak yapıcı ya da yıkıcı olması temelinde değerlendirilir. Örnekler (başka şeylerin yanısıra) çözülme kimlik bozukluğu, "kanallaşma", şamanca yolculuk ve oyun içerecek. Birinci kişi anlatımları aktarılacaktır, örneğin Robert Louis Stevenson, Edgar Bergen, Shirley MacLaine, Chris Sizemore ("Havva'nın Üç Yüzü"), Maria Sabina ve (Ramtha'ya "kanal" olan) J. Z. Knight.

Yeni Çağ insanbilimcileri tarafından Castaneda'nın sınırsız övülüşü bir çok kitapta bulunabilir. En çılgın kaynak, Joseph K. Long tarafından yayımlanmış bidiriler derlemi, *Extrasensory Ecology: Parapsychology and Anthropology*'dir (Duyu Dışı Çevrebilim: Parapsikoloji ve İnsanbilim) (1977). (Richard de Mille'in *Skeptical Inquirer* Bahar/Yaz 1978, sl. 108–12'deki acı eleştirisine bakın.) Kitabın Long'a ait olan ilk bildirisi Castaneda hakkında. O, Castaneda'nın ilk kitabını "insanbilim alanında en önemli kitaplardan biri," diye anıyor.

Kitabın ikinci bildirisi Castaneda'ya Agehananda Bharati'nin yaptığı şiddetli bir saldırıdır, ama bu can sıkıcı insanbilime katkıda bulunanların çoğu Castaneda'nın büyük hayranlarıdır. Örneğin, Margaret Mead, "Carlos Castaneda, Amerikan kızılderililerinin dini deneyimlerini, satır arasında gizli metinleri tekrar tekrar okumakla aynı deneyimi asla edinemeyecek olan, meslek dışı kişiler için ulaşılabilir kılan bir yöntem geliştirmiştir" diye yazıyor.

William S. Lyons'ın bildirisi, psişiklerin şeyleri olağandışı gerçeklik içinde "görme" örneğin insan auralarını görme yeteneğini savunuyor. "Örneğin, eğer Ulusal Bilim Vakfı'nın direktörü Don Juan'ın "gör"düğünü idda ettiklerini "gör"ebilseydi, psişik araştırma seve seve desteklenen beden dili araştırmasından çok daha fazla desteklenirdi." Long, bu bildiride yorum yaparken, kozalaksı bezin (corpus pineale) ya da "üçüncü göz"ün Castaneda tarafından betimlenen bir tür "görme"de "odak noktası" olduğunu öne sürüyor. Long, insan ruhuna ait olayların (psi) evrimi üzerine bir bildiride, Castaneda'nın belli hayvanlar ve kuşların psişik yeteneklerine ilişkin anlatımını savunuyor. 261. Sayfada Long, Shirley MacLaine'e "engin bilgili amatör bir insanbilimci" diyor.

Long'un gülünç kitabı mutlaka okunmalı. On yıl boyunca dünyayı Ted Serios'un düşüncelerini Polaroid filme yansıtabildiğine inandırmaya çabalayan Jule Eisenbud, "İnsanbilim ve Parapsikolojide Görüngeler" üzerine yazıyor. Long, Eisenbud'ın Serios üzerine kitabının "Bildik bir psikokinezi etkisi için şimdiye dek sunulmuş olan olgular içinde en iyi belgelenmişlerden biri," olduğunu düşünür. "Tam Kuvantum Mekaniksel İnsanbilim"i yazan Fizikçi Evan Harris Walker, kuvantum etkilerinin Uri Geller'in kaşıkları bükme yeteneğini açıkladığına güvence veriyor.

Psişik kazıbilimin önde gelen iki yapıtaşı, J. N. Emerson ve Jeffrey Goodman'ın ikisi de Long'ın kitabına katkıda bulunuyorlar. Goodman, Oregon'da bir psişiğin nasıl bir esrime durumuna girdiğini ve Arizona, Flagstaff'ta bir noktayı uzaktan gördüğünü

anlatıyor. Gördüğü şeyin doğru çıkması Goodman'ın çok derinlere gömülü olan eski nesneleri keşfetmesini sağladı.

Goodman Cennet Bahçesinin Afrika'da değil Kaliforniya'da olduğuna inanır. O, Amerika Yerlilerinin buraya Asya'dan Bering kara köprüsünü geçerek geldiklerini yadsıyor. Onlar Kaliforniya'dan Asya'ya doğru gittiler! Afrika'ya ve dünyanın öteki bölgelerine Kaliforniya'dan göçtüler. Bu Kaliforniya yerlileri her nereden geldilerse? Goodman'ın ilk kitabı, *Psychic Archeology: Time Machine to the Past* (Ruhsal Kazıbilim: Geçmişe Zaman Makinesi)'nde (1977) bir harita onların yitik kıtalar Atlantis ve Lemuria'dan nasıl geldiklerini gösterir!

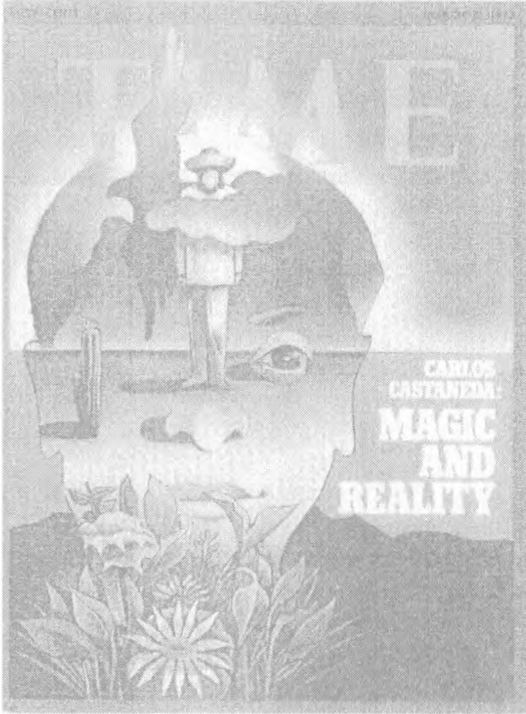
Goodman'ın ikinci kitabı, *The Genesis Mystery: A Startling New Theory of Outside Intervention in the Development of Man* (Yaratılış Gizi: İnsanın Gelişmesinde Yeni Şaşırtıcı Dıştan Karışma Kuramı) (1983), önceki kitabı üstünkörü elden geçiriyor ama şaşırtıcı yeni materyal ekliyor. Darwin'in bütün fikirlerini Alfred Wallace'tan çaldığını iddia ediyor. Her ne kadar bedenlerimiz daha alçak hayvanların bedenlerinden evrildilerse de Tanrı insan ruhlarını hayvan bedenlerine ektiği zaman keskin bir değişim oldu. Goodman, Roma Katolik düşüncesini savunduğunun farkında değilmiş gibi görünüyor [14]

Carlos Castaneda 1998'de Kaliforniya, Westwood'ta öldü. Kathryn Lindskoog eğlenceli kitabı *Fakes, Frauds, and Other Malarky* (Öykünmeler, Yalancılıklar ve İçtensizlikler) (1993)'de "Onun tek gerçek büyüsü," diyor "Kaliforniya Üniversitesini bir

---

Kenneth Feder'in "Amerikan İkiyüzlülüğü: Goodman'ın 'Amerikan Yaradılışı' –'Mezhep' Kazıbiliminde yeni bir kesim, makalesi, *Skeptical Inquirer*, Yaz 1983, sl.36–48; J. R. Cole'un, Goodman'ın *Psychic Archaeology*' sine (Ruhsal Kazıbilim) eleştirisi, *Skeptical Inquirer* Bahar/Yaz 1978 sl. 105–8; ve Cole'un *The Genesis Mystery*'ye eleştirisi *American Antiquity*'de cilt 50, 1985, sl.692–93'e bakın.

ahmağa çevirmesiydi." Bir daha bir karga gördüğünüzde "Merhaba Carlos!" diye seslenin. Yeterince yüksek dozda peyote aldıysanız kuşun yanıtladığını duyabilirsiniz

Time, 5 Mart 1973 (Time/Life sendikasyonu)

Başvuru Kaynakları

"Don Juan ve Büyücünün Çırağı." *Time*'da imzasız kapak öyküsü, 5 Mart 1973, sl. 36–45

"Don Juan'ın Son Gülüşü Üzerine." Joyce Carol Oates'in Castaneda'nın *Tales of Power*'ını (Güç Öyküleri) eleştirisi *Psychology Today*'de Eylül 1974, sl.10, 12, 130.

Castaneda's Journey: The Power and the Allegory (Castaneda'ın Yolculuğu: Güç ve Alegori). Richard de Mille. Capra Press, 1976.

Seeing Castaneda: Reactions to the "Don Juan" Writing of Carlos Castaneda (Castaneda'ya Göre: Carlos Castaneda'nın "Don Juan" Yazılarına Tepkiler). Daniel Noel (Ed.). Putnam's, 1976.

"Don Juan Kampüste mi Yaşıyor?" Paul Preus, *Human Behavior*, Kasım 1978, sl.53–57.

The Don Juan Papers: Further Castaneda Controversies (Don Juan Bildirileri: Daha İleri Castaneda Tartışmaları). Richard de Mille (ed.). Ross Ericson, 1980.

"Büyücü'nün Yaşgünü: Carlos Castaneda'nın Uyduruğu." Gregory McNamee, *The Bloomsbury Review*'de, Eylül/Ekim 1988, s.31.

Carlos Castaneda, *Academic Opportunism, and the Psychedelic Sixties* (Akademik Fırsatçılık ve Sanrılar Oluşturan Altmışlar). Jay Courtney Fikes. Millennia Press, 1993.

"Carlos N'eyledi?" Robert McGrath, *The Skeptic*'te Mart/Nisan 1993, sl.11–12.

"Bir Büyücü Portresi." Keith Thomson, *New Age Journal*'da Mart/ Nisan 1994, sl 152–53.

"Carlos Castaneda ve Don Juan.) Jay C. Fikes *Encyclopedia of the Paranormal*'da Gordon Stein (Ed.). Prometheus, 1996.

Şaman mı yoksa Sahtekâr mı?" Hal Cohen, *Lingua Franca*'da Eylül 1998, sl.22–24.

Bu sütun yayımlandığından bu yana, Amerikan İnsanbilim Derneğinin bir kesimi, SAC (Bilinç İnsanbilimi Derneği anlamında, Society for the Anthropology of Consciousness'ten) tarafından yılda üç kez yayımlanan bir dergiye, *Anthropology of Consciousness*'e abone oldum. Bu derginin ön iç kapağına göre, derneğin öncelikle ilgilendiği alanlar bilincin değişik durumları, din, saplantı, esrime, çözülme durumları, şamanlar, medyumlar, mistikler, ruhsal görüngüler ve psişik kazıbilim.

Edindiğim ilk sayı (Cilt 10, Haziran/Eylül 1999) esas olarak, geleneksel şamanlar ve yeni şaman denilenlere ayrılmış. Yazarlar derginin her yanında bilinç görüngülerine deneysel, deneyimsel ve kuramsal olarak adlandırdıkları yaklaşımlar arasında ayrım yapıyorlar. Yazıları yığınla dipnot ve uzun yaşamöyküleri içeriyor ve hepsi eğlendirici bulduğum şaşırtıcı bir jargonla yazılmış. Örnek olarak, Almanya'nun Ulm Üniversitesinden Ina Rösing'in "İnsanbilimsel Araştırmada Yalanlar ve Bellek Yitimi," hakkındaki yazısını, kendi araştırma alanı And Dağları'nda yaşayan tıp adamları ve Doğu Tibetli şamanlar'a dayalı bir yazıyı, nasıl bitirdiği aşağıda:

> Herhangi bir kültürlerarası yorumbilimin çoğul sorunlarına gelince elinizdeki tartışma belki de bakış açısında yalnızca küçük bir bükülme sağlar. Bakışı sözde yüce olandan alçaltılmış bakışın alçakgönüllü tutumuna döndürür; araştırmanın "reddettikleri" ve "yan ürünleri"ne "yalanlar"a, imgeleme ve bellek yitiminin sızıntı göletine.

VII. Bölüm

UFO'lar

17. KESİM

ıaıborne Pell, Dış Uzaylı Senatör

Pell kendi cennetinde bol sıfırlı zamanlara, sonsuza boğulmuş,

–James Joyce, Finnegans Wake

Birleşik Devletler Rhode Island'dan kıdemli senatör ve Senato'nun güçlü Dış İlişkiler Komitesi başkanı Claiborne De Borda Pell, 1985'te 1996'da seçime katılmayacağını açıkladı. Meslektaşlarının, zengin babası nedeniyle "Soylu Pell" diye hitap ettikleri Pell otuz beş yıl boyunca hükümet üyelerini psişik araştırma fonlarını arttırmaları için ikna etmede, Kongrenin, sesi en çok çıkan üyesi oldu.

Ruhsal görüngülere ve öteki Yeni Çağ saçmalıklarına yönelik ilgi daima Betway'deki sirkin bir parçası olmuştur. Pentagon, Merkezi Haber Alma Ajansı (CIA), Federal Araştırma Bürosu (FBI) psişik olaylara ilişkin fonların güçlü destekleyicisi olan kişilere sahipler. Hem ordu hem donanma vergi ödeyenlere milyonlarca dolara malolan böyle araştırmaları parasal olarak desteklemektedir. Çoğunlukla iş en üst düzeyde gizlidir, araştırmanın doğasını gizleyen kod adları altında sıralanırlar. Gizlilik kısmen kuşkucular ve özellikle büroların sevtanla işbirliği

içinde olduklarına inanan aşırı dinci Hıristiyanlar tarafından alaya alınma korkusuna dayalıdır.

Sovyetlerin olağan ötesi araştırmalarında Birleşik Devletlerin onlarca yıl ilerisinde olduğundan korkan Ordu Araştırma Enstitüsü, 1984'te Ulusal Bilimler Akedemisinin yürüteceği bir araştırma için destek verdi. Ruhbilimci Ray Hyman parapsikolojinin durumu üzerine rapor vermek için bir altkomitenin sorumluluğunu almıştı. İnceleme psişik görüngülerin varlığını kanıtlamak için yeterli kanıt bulunmadığı kararına vardı. Akademi, CIA görevlilerince yürütülmüş bazı psişik araştırmaları inanılması zor buldu. CIA Sovyet arabalarının fotoğraflarına bakmak ve onların içinde neler olduğunu anlatmaları için medyumları eğitmeye çalışmıştı. Görevliler fotoğraflara iğneler saplayarak delme tekniğini ciddiye aldılar!

Ulusal Akademi Basımevi 1987'de *Enhancing Human Performance* (İnsan Başarısı Abartılıyor) başlıklı bir rapor yayımladı. Rapor, parapsikologlar ve Pell tarafından hükümet fonlarının yanlış kullanılışı olarak eleştirildi.

U. S. News & World Raport'da (5 Aralık 1988) "Washington'da Alacakaranlık Kuşağı," adlı bir makalede "Kongre üyelerinin dörtte birinin psişik olaylarla, iyileştirici olması koşuluyla, kehanet, uzaktan görüş ya da psişik güçlerin fiziksel dışavurumları ile etkin biçimde ilgilendikleri"ni iddia etti. Eski Saray sözcüsü, Teksaslı Demokrat Jim Wright, gelecekteki olayları görmek için güçlü psişik yeteneklere sahip olduğuna inandığını söyledi. Beyaz Saray'ın eski başkanları Ronald ve Nancy Reagan'ın astrolojiye nasıl inandıklarını hepimiz anımsıyoruz. Başkanın önemli toplantılarının tarihi San Francisco'lu astrologları Joan Quigley tarafından planlanıyordu. Bununla birlikte, kanımca, Washington'da hiç kimse, psişiklerin uygulamalarına yönelik aşırı avanaklıkla bilim cehaletini birleştirmede Senatör Pell'in eline su dökemez.

1918'de New York City'de doğan ve Princeton Üniversitesi mezunu olan Pell, Senato'nun en liberal Demokratlarından biri olma rekoruna sahiptir. Her ne kadar Episkopolyan ise de güçlü bir kürtaj hakkı savunucusudur. Rhode Island'ın geniş Roma Katoliği seçmeni dikkate alınırsa yürekli bir davranış. İşçi yanlısı sicili ile tutarlıdır. Hemen hemen kırk onur madalyası kazanmıştır. Öteki onurlandırmalar İtalya Büyük Haç Liyakat Madalyası'nı ve Fransa Legion d'honeur'ünü içerir. Sanatlar için Ulusal Vakıf'ın kurucularından biriydi.

Pell'in çevre kirlenmesini engelleme çabaları 1988'de onu İnsan Kaynakları Ulusal Komitesi adlı bir Yeni Çağ örgütünün yönetimce desteklenmesi için bir yasa tasarısı sunmaya yöneltti. Senatör Albert Gore ve Nancy Kassebaum ortak koruyuculardı. Komite, parapsikologları betimlemenin örtülü bir ifadesiyle "olağanüstü uygulama sonuçlarında eğitimli ve deneyimli" iki üyeyi içine alacaktı. Öteki senatörler tarafından "kaşık bükme yasa tasarısı" olarak alaya alınan tasarı çabucak öldü. Meclis üyelerinden biri bunu "Bu konuda gülüşme etkeni ölçü dışı," diye tanımlıyor.

Pell, olağan ötesi alanda hemen herşeyi satın alır. Bürosunun rafları Shirley MacLaine'in bir çok yaşamöyküsü de içinde olmak üzere, olağan ötesi üzerine kitaplarla tıka basa doludur.

Pell, Ölüme Yakın İncelemeler Uluslararası Birliği'nin –ölüme yakın kişilerin öte tarafı hırsızlama gözetlemesi demek olan incelemeler– danışma kurulundadır. Psişik olayları araştırmaya adanmış bir örgütlenme olan Akla İlişkin Bilimler Enstitüsü'nün de yönetim kurulundadır.

Pell 1987'de, kendisini medyum ilan eden Uri Geller'i Washington eyalet meclisi binası Capitol Hill'e, her türden elektronik aygıttan arındırılmış bir odada ileri sürdüğü gücünü sergilemeye davet etti. Pell bürosunun duvarlarına, Geller

tarafından bükülmüş bir kaşığı, Geller'in bir fotoğrafını, Pell tarafından yapılmış bir "güler yüz" çiziminin hemen yanına Geller tarafından ESP kullanıldığı varsayılarak yapılmış bir tıpkı kopyasını asmıştır.

Pell, Geller'in ara sıra el çabukluğu kullanabileceğini kabul ediyor. Pell bir haberciye "Geller gençliğinde sihirbazdı," demiş. "Sezgisel yordamları başarısız olduğu zaman onları el çabukluğu ile geriye döndürüyor olabilir." Bu, bir medyum ya da psişik kişi hile yaparken yakalandığı zaman psişik olay araştırıcıları tarafından yapılan beylik bir yorumdur.

1980'lerin sonlarında, sihirbaz James Randi halk karşısında konuşmadaki üstünlüğü için bir ödül almak üzere Washington' daydı. Ödül, sihirbaz arkadaşı Harry Blackstone Jr. tarafından verilmişti. Dinleyiciler arasında ezik büzük duran Pell de vardı. Randi'nin bir kaşığı kırılıncaya kadar büktüğünü gözlediği zaman görülebilir biçimde sarsıldı. Pell'in arkadaşlarından biri bir mendil içinde dikkatle sakladığı iki kaşık parçasını Pell için aldı. Törenden sonra Pell sahne arkasında Randi'yi ziyaret etti. Pell, Randi kaşık bükmeyi bir sihirbazlık numarası olarak tanıttığı için öfkeliydi. Pell bu büyük ustalığı Geller'in başardığını görmüştü ve ben Pell'in, bunun sadece psişik yollardan yapılabildiğine kesinlikle ikna edildiğine inanıyorum.

Pell, Randi'ye meydan okuyarak, Geller'in yaptığı tarzda bir çizimin tıpkı kopyasını görmeden yapması çağrısında bulundu. Pell bir not defteri ve bir kalem çıkardı. Defter üzerine birşeyler çizerken kalem okuma konusunda herşeyi bildiğini ve defteri kalemin hareketlerini Randi'nin göremeyeceği biçimde tutacağını açıkladı. Çizimin defterin ikinci bir sayfasında izler bırakabileceğinin farkında olduğunu da söyledi. İlk sayfayı kopardı, ikiye katladı ve Randi deftere elini sürmeden cebine koydu.

Randi bir parça kâğıt buldu ve ona çizdi. Kâğıdı katladı, Pell'in

ayağının altına yerleştirdi. "Eğer çizdiğinizi kopyaladıysam," dedi, "hilekârlıkla yaptığımı kabul edecek misiniz?"

Pell yerden almak için eğildi ve Randi'nin kâğıdını açtı. Randi'nin, onun çizdiği eşkenar üçgenin aynını çizdiğini gördüğü zaman bembeyaz kesildi ve görülebilir biçimde titredi.

Randi bana bunu nasıl yaptığını açıklama izni verdi. Pell defterden yaprağı kopardığı sırada Randi'ye çizdiğine yukarıdan aşağıya bir göz atma fırsatı vermişti! Üçgeni Blackstone da görmüş ve gülmemek için elinden geleni yapmıştı. Pell'in bir psişiği sınama yeteneği bu kadardı işte! Randi'nin bir sihirbaz numarası yaptığına inandı mı? Hayır, ömrü boyunca hayır. Onun daha sonraki soğukkanlı yorumu "Randi'nin bir psişik olduğunu ama bunu farketmediğini sanıyorum, oldu. Birkaç safdil parapsikolog da Randi hakkında benzer kanılara vardılar, herhalde kendilerinin ahmak yerine konulmak için fazla zeki olduklarına inanıyorlardı.

Pell, yedi yıl boyunca, bir kayda göre yılda 50.000$'a, ulusun başta gelen olağan ötesi destekçilerinden birini, Cecil B. Scott Jones'u kadrosunda tuttu. Beyaz saçlı yakışıklı bir adam olan Jones kırk yıl boyunca bir Denizci pilot ve bir haber alma görevlisiydi. Hâlâ en gizli güvenlik takaslarını elinde bulunduruyor. Birkaç yıl iki Wyoming enstitüsünde siyasal bilimler okuttu: Casper kolej ve Laramie, Wyoming Üniversitesi.

Jones, bir haberciye Hindistan'da Deniz ataşesiyken hükümeti zor durumda bırakma korkusundan betimleyemediği olağan ötesi bir deneyim edindiğini anlattı. Bu olay "beni haber alma görevimi olağan durumda beklenenden çok daha büyük hızla yapmaya güç yetirebilir kılıyor," diye de ekledi. (C. Eugene Emery, Jr.'ın 17 Temmuz 1988 tarihli *Providence Sunday Journal*'daki "Ana Engel, Gülünç olma Korkusu: Pell, İş Ruhsal Görüngülere Geldiği Zaman Hükümeti Devekuşuna Benzetir," makalesine bakın.)

Jones Donanmadan ayrılıp 1975'te Amerikan Üniversitesi'nde

uluslararası incelemelerde bir doktora elde ettikten sonra olağan ötesine ilişkin belirgin sabit fikri çabucak gelişti. Kimi şirketleri bir telepatik iletişim tekniği pazarlamaya inandırmaya çalıştı başarısız oldu. Emery'ye anlattığı biçimiyle "Girişim başarısız oldu çünkü şirketler ve hükümetteki olası müşteriler gülünç olma korkusu içindeydiler."

Jones, Kore Savaşında savaşçı pilotken gökte gümüş bir disk gördüğünden bu yana UFO'lara inanan biri olmuştu. Tek kitabı olan *Phoenix in the Labyrinth* (Zümrüdüanka Labirent'te) 1995'te onun İnsan Gizilgücü Vakfı tarafından yayımlandı. Bu kitap 1988'den 1994'e kadar UFO toplantılarında yaptığı altı konuşmayı içeriyor.

Jones Yeryüzünün onyıllardır dünya dışı varlıklarca (extraterrestrial' dan ET) ziyaret edildiğinden emin olduğunu söyledi. O, onlara yabancılar denilmesinden hoşlanmıyor, Ziyaret eden Ötekiler terimini yeğliyor. Kim oldukları ya da evrenimizin uzak bölgelerinden mi, daha yüksek boyutlardaki paralel dünyalardan mı yoksa gelecekten mi geldikleri konusunda bir fikri yok. O, hükümetin yürütme kolunun yanısıra Rus üst düzey görevlilerinin de Ziyaret eden Ötekiler hakkında halktan ve meclisten gizlenen bilgi sahibi olduklarına inandığını söyledi. "Neler olduğunu bilseydim de," diye ekledi, "size söyleyebilir miydim bilmiyorum." Yıllarca, gizlilik kampanyasını, bilgi alınamayışı, ve üstü kapalılığı durdurması için yürütme koluna ısrar etmişti. Jones bir konuşmasında "eğer başkan bildiklerinin hepsini açığa vursa Kongre onu mahkeme huzuruna çıkmaya davet ederdi" dedi.

1988'de "Hükümet... kendisini çıkmaz sokak tablosuna yerleştirmiş olabilir," dedi "ve kırk küsur yıldan sonra tablo hâlâ yaş... ET ile doğrudan temas henüz gerçekleşmemişse bile bu türden buluşmaların çok uzak olmadığını varsaymak ve bunlar için duyarlı hazırlıklar yapmak hem ulusa hem de dünyaya büyük yararlar getirecektir."

Jones'un 1992'de Denver'daki UFO araştırmaları sempozyumunda verdiği, 30 Haziran 1908'de Sibirya, Tunguska'daki büyük patlamayla ilgili konferans içlerinde en çılgınca olanıydı. Astronomlar Dünyanın bir kuyrukluyıldız ya da çok büyük bir meteorit ile çarpıştığına inanıyorlardı. Jones ise hayır. O silindir biçimli bir UFO'nun çarptığına inandığını söyledi.

Kitabında, yalnız uzak yerleri değil geçmiş olayları da uzaktan görmek için mükemmel tekniklere sahip olduğunu iddia eden ticari bir firma, Psi Tech, tarafından çalıştırılan beş psişiğin çabalarına bir çok sayfa ayırılmıştır! Jones, bu medyumların Tunguska araştırması sonuçlarını Tunguska'ya çarpan nesnenin nasıl göründüğünü gösteren kaba eskizleriyle birlikte yayımladı. Resimler ciddi uzlaşmazlıklar doğurdu. Medyumların kimisi mürettebatsız bir nesne gördü ve "öz bilinç" diye adlandırdı. Ötekiler insansılarla doluymuş gibi betimlediler. Ancak bunun çok uzaklardaki bir bilinçli varlıklar dünyasından, belki de başka bir boyuttan gelip bizim uzay zamanımıza bir solucan deliğinden geçerek girdiği konusunda beşi de uzlaşıyordu. Yumurta biçimli bir nesne gören bir medyum, gelecekten geldiğini söyledi.

1984'te Jones, Pell'i parapsikoloji uzmanlarınca düzenlenen bir seminere davet etti. Kendisini kolej yıllarından beri ruhsal olaylara inanan biri olarak ilan eden Pell, seminerin kendisini hükümeti, ruhsal görüngüleri daha ciddiye almaya ikna edecek birine sahip olmanın Senato için zorunlu olduğuna inandırdığını söyledi. 1985'te, Pell, Jones'u yardımcılığına getirdi.

Bir defasında Jones bir psişikle birlikte Texas'ta bir akvaryumu ziyaret edip telepati yoluyla bir yunusla iletişim kurmaya çalıştı. Sonuçlar ikna edici değildi. O zamandan sonra Jones, yunusların denize çarpmış uçan dairelerin kalıntılarını saptamakta kullanılabileceğini öne sürdü. Başka bir olayda Jones, psişik medyumların ölü Sovyet kodamanlarıyla temas kurma ve onları yaşayan Sovyet liderlerine barış düşünceleri ışınlamaya ikna etme

çabalarına parasal destek verdi. 1986'da Jones, Pentagon görevlilerini evine, biri William Randolph Hearst'e ait olduğu varsayılan, banta alınmış ruh sesleri dinlemeye davet etti.

Jones'un, yönetimi olağan ötesi araştırmaya parasal destek vermeye inandırmak için bitmez tükenmez çabaları Ekim 1990'da en akıl almaz düzeye ulaştı. Jones, savunma bakanı Richard Cheney'e bir grup parapsikologun gerçekten şaşırtıcı bir buluş yaptıklarını yazdı. Başkan George Bush, Dışişleri Bakanı James Baker III ve Cheney'in Körfez Savaşına ilişkin konuşmalarını dinlerlerken, bantları geri sardıkları zaman sihirli bir sözcük ortaya çıkmıştı. O sözcük "simone"du.

Jones "Bu, bilinmesi ulusal çıkarlara zarar verecek şifre bir sözcük de olabileceği için söz ediyorum" diye yazdı. Spekülasyon, konuşmacıların bilinçaltı akıllarının, istemeden, gizli şifre sözcüğü geri sarılan konuşmalarına soktukları biçimindeydi! Jones'un patronu Pell, "Scott'ın [Jones'un] yaşamdaki sorumlu rolü," ne saygı duyduğu için "o seslerin, mantıksız iseler de, kimi değerleri bulunabileceği"ni kabul etti. (John Diamond'un 20 Ekim 1990 Associated Press beyanına; C. Eugene Emery, Jr.'ın *Skeptical Inquirer*'ın 1991 Yaz sayısında "Pell'in Yardımcısı Geri Sarılmış Konuşmalarda Şifre Duyuyor" makalesine; ve *Harper's Magazine* Ocak 1991 s.25'teki bir habere bakın.)

Jones'un uyarısının o sırada Dallas'ta yaşayan Avustralyalı bir elektronik meraklısı, David Oates'den kaynaklandığı ortaya çıktı. Oates, Avustralya'da ters konuşma terapisi, (ne demekse) üzerine 1987'de çıkan bir kitabın ortak yazarıydı. Oates, Emery'ye üç siyasal liderin Körfez Savaşı konuşmalarını geriye doğru çaldığı zaman "simone" sözcüğünü beş kez duyduğunu anlattı. Jones, "simone"un yinelenmesinin, üst düzeyde gizli bir şifre sözcüğü istemeden açığa vurma olasılığı hakkında Cheney'e uyarı göndermek için yeterince anlamlı olduğunu düşündü.

Emery şunları yazdı:

> Oates'tan bir "simone" mesajı örneği vermesini istediğim zaman 8 Ağustos 1990 Bush konferansı haberini alıntıladı, orada dikkatini çeken tersine tümce "Simone kumsalda" idi. Bantı benim için çaldı. Tersine mesajların çoğunda olduğu gibi tümce çok açık değildi ama ne duyacağınız söylendiği zaman duyabilirdiniz.
>
> Bush "Simone kumsalda" dediği zaman dinleyenler aslında ne duyuyorlardı? Oates, başkanın sözcüklerinin şunlar olduğunu söyledi "Irak kocaman bir savaş makinesi yığınağına sahip." "Simone" (ses, simoni) dedi, *enormous* (kocaman) (ses, inomis) sözcüğündeki seslerden geliyordu.

Sütun yazarı Philip Terzian, olayın ona Beatles'ın beyaz albümünü anımsattığını söyledi, onda dinleyiciler "Paul'ü toprağa veriyorum," ters mesajını duyarlar. "[Jones'un] Richard Cheney'e mektubunu tersinden okuyorum," diye yazdı Terziyan, "ve şöyle bir ses duyabileceğime eminim: 'Pell'i gömüyorum' "

Oates, Emery'ye yedi yıldır ters konuşmayı araştırdığını ve tersine konuşmada bilinçaltı düşüncelerin su yüzüne çıktığı buluşunun "çok değerli" olduğunu düşündüğünü söyledi. Tersine tümceler elbette son derecede simgeseldirler ve dikkatle yorumlanmalıdırlar. Örneğin, Oates'in tersine bantlarından birinde "ben Sir Lancelot'üm" tümcesi ortaya çıkmış. O, bunun tümceyi söyleyenin kendisini bilinçaltında bir şövalye ya da kurtarıcı olarak düşündüğü anlamına geldiğini söylüyor. Oates, Birleşik Devletlere büyük çalışması için akademik kabul görme umuduyla geldiğini söyledi.

Bush'un konuşmasında "simone"yi ilk kez duyduğu zaman, bunun bir dost ya da akrabayı işaret edebileceğini düşündüğünü ama Baker ve Cheney tarafından yapılan Körfez krizi

konuşmalarında yine duyunca gizli bir şifre sözcük olduğundan kuşkulanmaya başladığını söyledi. Baker'ın ters konuşmasında ortaya çıkan tümce "simone parlamayacak"dı.

Jones'dan Cheney'e bu mektup gittiği sıralarda, Pell Bayan Kongre üyesi Claudine Schneider'e karşı yeniden seçilmeye çalışıyordu. Emery, o, "Simone" sansasyonunu kendi yararına kullanamazdı çünkü olağan ötesine inananlardan biri de oydu diye yazdı. Pell seçimi kolayca kazandı. Zaferinden Uri Geller de kısmi bir pay çıkardı. O bir haberciye "Enerjimi onun kazanması için kullanacağım, demişti. (2 Şubat 1990 tarihli *Denver Post*'a ve C. Eugene Emery, Jr.'ın *Providence Journal–Bulletin* 10 Şubat 1990'daki "Simone'nin Öteki Yüzü Çok Büyüktür" yazısına bakın.)

Jones, 1991'de, kendisini İnsan Gizilgücü Vakfı başkanlığına tam gün adamak için Pell'in yardımcılığı işini bıraktı. Büroları, şimdi yaşamakta olduğu Virginia, Falls Church'dedir. Vakıf aslında Laurence Spelman Rockefeller tarafından akçalanmaktadır. Pells onun yönetim kurulunda çalışır. 1985'ten son günlere kadar Amerikan Ruhsal Araştırma Derneği'nin yöneticisi olan Jones, 1989'dan 1992'ye kadar başkan olarak hizmet etti.

Pell'in emekliye ayrıldıktan sonra ne yapmayı planladığı bilinmiyor. *Time* (18 Eylül 1995) "Senatör Antika" başlıklı makalesinde onun yeniden katılmama kararını bildiriyor. *Time*, onyıllardır Pell'in "Capitol Tepesinin en egzantrik yurttaşı," "Pell bölgesinin" bir sakini olduğunu yazdı. Pellizme özgü konuşma biçimi içinde birine rastladığında "resmi selamlar" ve gösterişli bir konuşmayı tanımlamak için "fıstık gibi" yer alır. Bol tüvit giysiler giyer, ender olarak traş olur ve endişeli olduğunda mırıldanır. Varlıklı babasına saygı ifadesi olarak onun kemerini takar ve

---

Uri Geller bunu Galatasaray'ın Büyük Kupayı kazandığı maçta Galatasaray'dan yana kullandığını da söyledi. (Ç.n.)

kemer öylesine uzundur ki beline neredeyse iki kez dolanır. Onu yürüyüş sırasında bile takar. *Time,* takma adları arasında şunları sayıyor: Ölüdoğmuş Pell, Soylu Pell, Senatör Magoo ve Dış Uzaylı Senatör.

Elemanları için yıllık partilerinden birini planlarken, Newport'ta yaşayan tütün kraliçesi Doris Duke'den ödünç iki deve almaya çalıştı. Develeri garip bir eğlence olarak çimen sahasında otlamaları için istemişti. Doris onu develerin tanımadıkları insanlara tükürdükleri gerekçesiyle caydırdı.

Meclisin psişik olayları desteklemede yorulmak bilmez başka bir üyesi Rep'tir. Kuzey Carolina'dan Charles Grandison Rose III. 1973'ten beri Kongrededir ve 1977'den beri Sarayın Haber Alma Özel Komitesi'nde görevlidir. Pell gibi, Rose da askerin psişik güçler kullanan silahları –eski patlayıcıları modası geçmiş kılabilecek silahlar– geliştirmek için çok daha fazla para harcaması gerektiğine sıkı sıkıya inandığını söyledi.

Rose, medyumlara Washington'daki siyasal liderlere hitap etme şansı vermek için Gelecekle İlgili Kongre Araştırma Kuruluşunu kurdu. O, düşmanların işini bozmak üzere gözle görülmeyenleri görmeyi ve psikokineziyi geliştirmek için hükümet fonlu bir "psişik Manhattan Projesi" savundu. Ama Charlie Rose'un mesleği başka bir öykü.

Ek

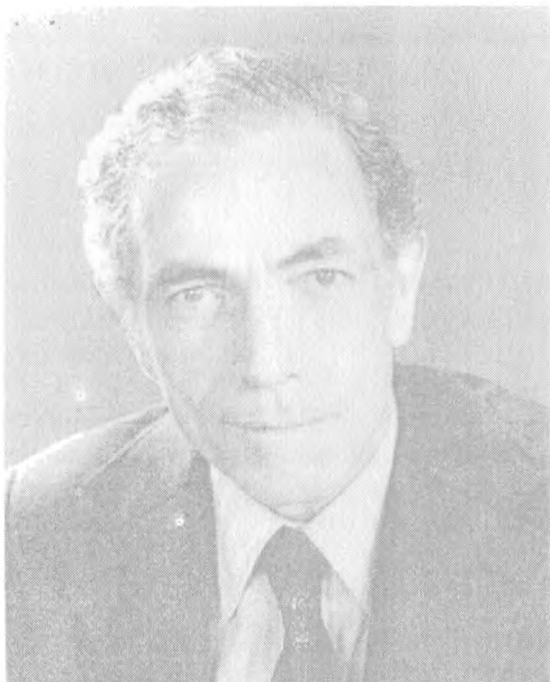
Kasım 1995 sonunda, Savunma Haber Alma Servisi, 1995 baharında niteliksizleşen ve askıya alınan Stargate (Yıldızkapı) kod adlı çok gizli programının varlığını açıkladı. Casusluk için kullanıldığı varsayılan, "uzak görü" denilen, görülmeyen şeyleri görme güçleri olduğunu öne süren altı medyumun çalışmalarını kapsayan programa yirmi yıl boyunca, 20 milyon dolar

harcanmıştı. CIA, psikolog Ray Hyman ve başkalarının uzak görünün haber alma amaçları için yararsız olduğu ve kamu fonlarının böyle araştırmalar için boşuna harcanmaması gerektiği şeklindeki raporlarına dayanarak izlemekte olduğu Stargate projesinin iptaline karar verdi.

Stargate, 1985'den beri Edwin May tarafından yönetiliyordu. Onun yıldız sanatçısı, şimdi, astrolog olan karısıyla Sezgisel Haber Alma Uygulamaları şirketini yürüten eski Ordu haber alma subayı Joe McMoneagle'dı. Müşterilerinden günlük 1.500$ istiyorlar.

Ted Koppel'in ABC–TV'deki *Nightline* (Gece Hattı) programı 28 Kasım 1995'te May, eski CIA direktörü Robert Gates, istatistikçi Jessica Utts, sadece Norm olarak tanıtılan bir psişik olaylar araştırmacısı ve Hyman ile röportaj yaptı. Gates, CIA Stargate'i sadece Ruslar da benzer araştırmalar yaptıkları için ve adı belirsiz kimi kongre üyelerinin baskısı nedeniyle yönetti dedi. Stargate araştırmasının sonuçları değersizdi ve CIA onlara dayalı kararlar vermedi dedi.

May, Utts ve Norm, uzak görüyü doğruladığı için Stargate'i cesurca savundular. Konuşmasına yalnızca birkaç saniye için izin verilen kuşkucuların temsilcisi Hyman, kendisine göre uzak görünün doğrulanmamış olarak kaldığını söylemekle yetindi.

Senatör Claiborne Pell (Birleşik Devletler Senatosu Tarih Bürosu)

18.KESİM

Courtney Brown'ın Sağgörüsü

Cosmic Voyage: A Scientific Discovery of Extraterrestrials Visiting Earth (Kozmik Yolculuk: Dünyayı Dünya Dışından Ziyaret Edenlerin Bilimsel Keşfi)

Courtney Brown. Dutton 1996. 275 sayfa 23,95 $

Bu mantıksız kitaba ilk tepkim "Bu bir şaka" oldu. Ama hayır, Courtney Brown gerçekten var. Georgia, Atlanta'da Emory Üniversitesi siyasal bilimler yardımcı profesörü olarak, sosyal bilimler üzerine bir çok kitap ve *Chaos and Catastrophe Theory* (Karmaşa ve Yıkım Kuramı) adlı bir de matematik kitabı yazmış. Kapak gömleğinde adından sonra bir "Ph.D." (doktora derecesi) geliyor.

Arka kapakta iki övücü reklam yazısı var. Biri, kendi kaçırılışını da kapsayan UFO adam kaçırmaları hakkında bir çok kitabın yazarı Whitley Streiber'in. Öteki Harvard 'lı psikiyatr John Mack'in. Mack, daha üst düzey uzay zaman boyutlarından gelip Dünyayı ziyaret eden ve üzerlerinde sözle anlatılamayan işlemler yapmak için gemilerine insanlar alan yabancılara kesinlikle inanıyor. 1994'te Scribner's tarafından yayımlanan kitabı *Abduction* (Adam Kaçırma) en çok satan olmuştu. Harvard anlaşma süresi dolmadığı için ondan yakasını kurtaramadı.

Brown (Transcendental Meditation) TM eğitiminden sonra –eşi bir TM öğreticisidir– "Yoga uçuşu" ve kendini görünmez kılmak, duvarlar içinden geçmek gibi öteki sidhi becerileri öğreten ileri

TM–Sidhi Programında ustalaştığını söylüyor. Maharishi'nin iki kitabını hararetle öneriyor. Brown daha sonra telepati öğrendiği ve üstün bir bilinç düzeyine ulaştığı, Virginia, Faber'de' Monroe Enstitüsü'ne devam etti. Okuyuculara Robert Monroe'nun üç kitabını edinmelerini öneriyor.

Brown'ın son eğitim düzeyi, görünmeyen şeyleri görme (clairvoyance) yerine kullanılan yeni bir terim olarak, bir SRV (bilimsel uzak görü anlamında, scientific remote viewing'ten), uzmanından. O, yalnız Yeryüzünün uzak noktalarını uzak görme değil evrenin uzak bölümlerini de görme ve hem uzak geçmişteki hem de uzak gelecekteki tarihi olaylara tanık olma yeteneklerine sahip olduğunu iddia ediyor. Benzer güçler geliştirmek isteyen okuyucuların Atlanta, Farsight Institute, Box. 49243'te Brown ile bağlantı kurmaları önerilir. 3.000$ karşılığında ek ücretli kursların izleyeceği bir haftalık uzak görme kursları alabilirsiniz..

Cosmik Voyage (Kozmik Yolculuk), "gözetmen" ya da "eğitmen" dediği bir adamın denetimi altındaki otuzdan çok SRV oturumunda Brown'ın ortaya çıkardığı şaşırtıcı "gerçekler"in kaydıdır. Brown adını asla anmıyor ama onu eğitenin, şimdi Kaliforniya, Beverly Hill'de kurulu Psi Tech denilen bir psişik olaylar araştırma örgütünün başkanı olan, emekli binbaşı Ed Dames olduğu biliniyor.

Brown öğrencisi olmadan önce, Dames, gelişmiş uzaygemileri içinde gökadada aylak aylak dolaşan yabancıların Gökada Federasyonu'nun ateşli inançlısı olarak tanınmıştı. O, New Mexico'da Marslıların yaşadığına, ayda yabancı kentleri bulunduğuna ve Mars'daki "taş"tan yapılmış yüzün Mars uygarlığınca oyulduğuna inanır. Bir süre, CIA tarafından uzak görüden askeri yarar sağlama olasılığını araştırmak için desteklenen, on yıllık talihsiz Stargate araştırma projesiyle birlikte anıldı. Vergi ödeyenlerin paralarını boşa harcayan proje 20 milyon $ çarçur ettikten sonra CIA tarafından iptal edildi.

Brown'ın Dames tarafından gözlem altında tutulan, uzak görü seansları, daha çok Dames'nın inançları ile genişledi. Uzak görü eleştirmenleri, kirletilmiş olabilecek sonuçlar için en kolay yolun "ön yükleme" denilenin aracılığı olduğuna işaret ediyorlar. Bu, izleyen, özne, ya da kimi zaman ikisinin birden ilerideki "hedef"in ne olduğunu önceden bilmeleri anlamına geliyor. Brown'ın oturumlarında, Dames hedefi her zaman biliyordu. Özne üzerinde yorumlar ve yönlendirici sorularla bilinçli ya da bilinçsiz etki olasılığı apaçıktır. Brown'ın oturumlarında ön yükleme bulunduğu için onun oturumlarını uzak görüye inanan parapsikologlar bile değersiz sayıyorlar.

Brown'a göre, milyonlarca yıl önce Mars'ta saçsız bir insansılar ırkı yaşıyordu. İri gözlü, açık tenli ve telepati yetenekli idiler. Başıboş bir kuyrukluyıldız, belki de bir yavru gezegen (asteroid), hem atmosferini dağıtıp hem de yaşam için uygunsuz bir kızıl gezegene döndürerek, gezegeni, sıyırıp geçti. Marslılar, çoğunlukla bugün de hâlâ yaşamakta oldukları yer altı mağaralarında yaşamaya zorlandılar.

Bir süpervarlıklar Gökada Federasyonu, Mars'a (renklerinden dolayı) Griler denilen özverili insansılardan bir kurtarma ekibi gönderdi. Griler çevrelerini şimdi bizim kendimizinkine yaptığımız gibi yozlaştırdıktan sonra gezegenlerini terk etmek zorunda kalmışlardı. Kültürlerinin yıkılması "kendine saygısı olmayan" belki de Kutsal Kitabın Şeytan'ından başka bir şey olmayan, kötü bir diktatör tarafından kolaylaştırılmıştı.

Griler topraklarını yitirmeden önce esas olarak balıkla yaşıyorlardı. "Üreme organları insan standartlarına göre oldukça küçük idiyse de" cinsel güdüleri bizimkinden çok daha güçlüydü. Griler kısa boylu, büyük siyah gözlüydüler ve başları peygamberdevesininkine benziyordu. Telepati ile iletişim kuruyorlardı ve iki yüzyıllık bir yaşam süresine sahiptiler.

Bu iyiliksever süper varlıklar gökada uzaklıklarını ışıktan daha hızlı geçen ve zamanda ileri ve geri gidebilen uzaygemilerine sahiptiler. Maddeyi değiştirebilmeleri, tıpkı Spielberg'in *Close Encounters* (Yakın Karşılaşma) filminde yapıldığı gibi, gemilerine dağların içinden uçma olanağı veriyordu. Griler yavaş yavaş daha üst varlıklara evrilmekte olup sonuçta "Tanrı ile birleşecek"tir.

Son onyıllarda birkaç yüz Marslı, Griler tarafından New Mexico, Santa Fe'nin kuzeyinde bir noktaya gönderilmiştir ve orada Santa Fe Baldy denilen dağın altındaki mağaralarda yaşamaktadırlar. Teknolojileri bizimkinin 150 yıl ilerisinde. Pek dazlak değiller. Genetik mühendislikleri sayesinde bizler gibi görünmeye başlıyorlar. Dünyaya daha çok Marslı getirmekte Grilere hızla yardımcı olacak kendi uzaygemilerine sahipler. Aslında, Santa Fe Baldy'deki üs Marslı sığınmacılar için göç etme işlem merkezi olmaya başlayacak.

Başka bir Marslılar grubu Griler tarafından Güney Amerika'da, ora Yerlileri kılığında yaşadıkları, belirlenemeyen bir köye getirildi. Griler, Marslıların genlerini öyle değiştirdiler ki onlar Yeryüzünün daha güçlü olan kütleçekimine direnebiliyor atmosferimizi soluyabiliyorlar. Hem Marslılar hem de Griler çevremizi nasıl da hızla harap etmekte olduğumuza ilgi duyuyorlar. Bize yardımcı olmaya gönüllüler ama, onlarla ilişki kurma arzumuzu bildirmek için ilk hamleyi biz yapıncaya kadar bizlerle temas kurmaya gönüllü değiller.

Nasıl olduysa Brown 1969'da ölen ünlü Chicago'lu psikiyatrist Dr.William Sadler'in editörlüğü ve denetimiyle göksel varlıklar tarafından yazıldığı bildirilen büyük *The Urantia Book* cildini keşfetti. Bu kitabın aramızda yaşayan, bize yardımcı olmak için ellerinden geleni yapan, Ortayoldakiler diye adlandırılan (çünkü bizlerle meleklerin arasında tam yarı yoldadırlar) gözle görülmez yaratıklar bulunduğu iddiasını benimser. Brown, "Ortayoldakilerin gerçekten var olduklarının bulunması, diye yazıyor, "askeriyenin

SRV ekibinin bilincinde birkaç yıl boyunca yankılanan bir şoktu."

Brown, *The Urantia Book*'un kendi kozmolojisi ve milyarlarca daha yüksek varlık ve İsa da dahil olmak üzere tanrıların incelikle işlenmiş hiyerarşisi içinde çoğunlukla doğru olduğuna inanıyor. *The Urantia Book*'a başlıca karşıtlığı onun ruhgöçünü kabul etmeyişidir. Brown bizleri karma varlıklar sayar. Fiziksel bedenimiz yaşlanır ve ölür ama psişik bir varlık ya da "ruh" – Brown ona "alt uzay"ımız demekte ayak direr– ölümsüzdür. *The Urantia Book*'un öğrettiğine göre, insan bedeni öldükten sonra ruh öteki dünyalardaki çok daha ileri bedenlere yerleşmek üzere yukarıya doğru yükselir. Böylece Brown ile *The Urantia Book,* ölümden sonraki sonsuz ruhgöçünde uzlaşırlar ama doğumdan önce beden bulduğumuz konusunda uzlaşamazlar. (Urantia hareketi için bundan daha fazlasını bilmek istiyorsanız, Prometheus Book tarafından yayımlanan *Urantia :The Great Cult Mystery* (Urantia: Büyük Gizli Mezhep) kitabıma bakın.) Urantia yanlıları, Brown'nın kitabının kendi kutsal kitapları için iyi ya da Brown'ın öteki çılgın inançlarından dolayı kötü reklam olup olmayacağı konusunda ikiye bölündü.

Dames'li uzak görü oturumlarında Brown hem Marslıları hem de Grileri bir çok kez ziyaret eder, onların en derin gizlerini ve güdülerini öğrenmek için akıllarına girer. Saçları ışıktan yapılmış gibi görünen yarı saydam bir Mesih ile görüşür. Mesih dostça davranır ve gelişmiş bir güldürü duygusuna sahiptir. Brown, Buda ve Maharishi'nin akıl hocası Guru Dev'i de ziyaret eder. Uzaktan Oval Ofis'te Başkan Clinton'ı görür. Dames, Brown'a "sizi onun kafasının içine götürebilirdim ama bu kişisel gizliliğe saldırı olabilirdi," der. Bunu, Brown'ın kitabındaki en komik satır sayıyorum.

Brown, Marsın, bir kuyrukluyıldız ya da yavru gezegen tarafından harap edilmesinden sonraki perişanlığını görmek için milyonlarca yıl eskiye dönüyor. Çevremizi umutsuzca berbat

ettikten sonraki Dünyada insanların ağlanası durumuna tanık olmak için üç yüzyıl ileriye gidiyor. Gökada Federasyonu üyeleriyle ilişkiye giriyor. Pleiades yıldız kümesindeki bir dünyayı ziyaret ediyor ve orada genetik stoklarının korunması için Griler tarafından oraya getirilmiş şaşkın Amerikalılar görüyor. Gezegen, biri büyük ve sarı, öteki daha küçük bir beyaz cüce olan iki güneşe sahip. Brown, kimi UFO'ların, geleceğimizden kimi insanlar tarafından kullanılıyor olabileceğine inanıyor. Bir haberciye, "Tuhaf gelecek" diye anlatmıştı, "ama uçan bir gemi görebilir ve gelecek insanı olarak içinde onu kullanıyor olabilirdiniz."

Brown, Âdem ve Havva ile ilişki kuruyor. *The Urantia Book*'ta anlatıldığı gibi bu çiftin geçmişinin temelde doğru olduğunu buluyor. Dünyadaki ilk insanlar onlar değillerdi ama ırkımızın "genetik kalkınması"nı gözetmek için üstün ölümlüler tarafından dünyaya genetik mühendisleri gönderildi. Kalkındırma, gezegenin insanlara evrilebilecek yeni bir türle tohumlanmasıydı. Brown, Dünya yaşamının üstün varlıklar tarafından denetlenen gen düzeltmelerinin milyonlarca yıl sürdüğünü açıklıyor. Bu, biyologların "noktalı denge" dedikleri şeyi açıklar. Brown *The Urantia Book*'u izleyerek bunu, yeni türlerin bir değişinimler dizisiyle yavaş yavaş evrilmesi olarak değil de, bir kuşakta "ansızın" ortaya çıkması olarak alıyor.

Brown, İç Savaş'ın Gettysburg Çarpışması'ını uzaktan görüyor. "Çarpışmayı SRV'den yararlanarak yeniden gözden geçirmeleri," diye öğüt veriyor, "tarihçiler için yararlı olurdu." Tarihçiler geçmişi uzaktan görme sanatında ustalaştıktan sonra bütün tarih kitaplarımızın nasıl olup da yeniden yazılabileceğini bir düşünün! Brown'ın görünmeyeni görme bakışları, özellikle Dames bir hedefin doğasını açıkladıktan sonra, onu sürekli şaşırttığı gibi, değişmeyen "Hay Allah!" ve "Büyük başarı!" haykırışlarıyla noktalanıyordu.

İlerideki karanlık günleri atlatma umutlarımız Marslılar ve

Griler'le tanışma ve işbirliği yapmaya ne kadar çabuk karar vereceğimize bağlıdır. Brown, hükümetimizin bu yabancılar ve onların genlerimizin nasıl düzeltilebileceğini bulmak için üzerinde deney yapmak üzere arasıra insan kaçırdıkları konusunda her şeyi bildiğinden en küçük bir kuşku duymuyor. O, Grilerin, *Star Trek: The Next Generation* (Uzay Yolu: Genç Kuşak) için senaryolar hazırlayan yazarların uyuyan akıllarına girdiğine inanmıştı. Bu yazarlar zekice fikirlerinin, Dünyalıları kültürümüzün yapısını değiştirmeye meraklı dış dünyalıların gerçekliğine alıştırmak için, Griler tarafından tasarlandığının farkında değiller.

Zaman daralıyor. Brown, hükümetimizin ahmakça gizlilik siyasetinden vazgeçmesi ve Griler ve Marslılarla açıkça iletişim kurmaya girişmesi için ısrar etmekte.

UFO'lar hakkında bundan daha çatlak olduğunu düşünebildiğim tek kitap George Adamski'nin *Inside the Space Ships*'iydi (Uzaygemileri İçinde) (1955). Bir UFO içinde kaçırılmış biri olarak Adamski ayın arka yüzünde hareket eden kentler gördü. Brown, onun yazdıklarına gerçekten inanıyor olsa da, hiç kuşkusuz Adamski bir şarlatandı. Her iki kitap da on yaşlarında biri tarafından yazılmış bilim kurgu denemeleriymiş gibi görünüyor.

Emory Üniversitesi bir fakültesinde Brown'u bulundurmaktan çok utanıyor olmalı. Harvard'daki Dr. Mack sorunu gibi onlar da Brown'u sözleşmesi nedeniyle atamıyorlar ayrıca Emory'nın rektörü öğretmenlerin akademik özgürlüğüne inanıyor.

Brown, *Kansas City Star*'daki yeni bir röportajda NASA'nın planladığı Mars roketleri bir Mars uygarlığını kanıtlayamazsa daha yüksek eğitimde kariyerinin sona ereceğini söyledi. 1994 roketi yok olmadan birkaç gün önce kızıl gezegenin resimlerini çekmek üzere yörüngedeydi. Brown, onun gözlenmeyi istemeyen Marslılar tarafından vurulduğuna inanıyordu!

Brown, haberciye "Edindiğim bütün saygınlık bunda herhangi

bir şey olup olmamasına kalıyor," dedi. "Gidişat hakkında emin olmadan bunun gibi bir şeyle halka gitseydim deli sayılabilirdim... Akademik bakımdan ölü olabilirdim. Dear Abby'de bir mektup bile yayımlatamayabilirdim."

Bu, bir aydının, kendisini avanak bir cahile dönüştüren içten bir adamın, hazin öyküsüdür. Birkaç yıl sonra, Mars roketleri ilerlemiş bir Mars uygarlığının izlerini bulamayınca ne tepki vereceğini görmek eğlenceli olacak.

Scott Lilienfeld'in "Courtney Brown Olayı ve Akademik Özgürlük" *Skeptical Inquirer*'ın Mayıs/Haziran 1997 sayısında çıktı. Emory'de psikolog olan Lilienfeld, Brown'a uzaktan görme yeteneğini bitişik odadaki nesnelerle sınaması için nasıl meydan okuduğunu anlattı. Brown bunu öfkeyle reddetti. Bir e–posta yanıtında "Sözünü ettiğiniz testler modası geçmiş şeyler," dedi ve uzak görmenin şimdiki durumunun "mektubunuzun düşündürdüğünün ışık yılları ötesine uzandığını" da ekledı

Emory'nin rektörü William Chace'in Lilienfeld'in makalesine eşlik eden bir ifadesi, Brown'ın "Emory dışı etkinlikler"iyle aynı fikirde değilsem de" diye başlıyor ama Brown'ın onları izleme hakkını da savunuyor. Brown'ın böyle bir hakkı elbette var ama Emory'nin ününe zararı sınırsız oluyor. Üniversite öğrenci gazetesi *Emory Wheel*'in bir editörü "üniversitenin iyi adını kirlettiği" için Brown'a karşı bir eylem önerdi.

Brown Kasım 1996'da artık büyük Hale–Bopp sansasyonu olarak adlandırılabilecek olan olayda çok önemli bir rol oynadı. Her şey 1995'te Alan Hale ve Thomas Bopp yolumuz üzerinde bir kuyrukluyıldız bulunduğu kanısına vardıkları zaman başladı. Ona Hale–Bopp kuyrukluyıldızı deniliyordu. Gece radyosu spikeri Art

Bell, sözde· bilim adamlarıyla yaptığı görüşmelerde kuyrukluyıldızın dünya ile çarpışma yolunda olduğu haberini verdi. Bunun yanlış olduğu kanıtlanınca Bell daha bile çılgınca bir olasılıkla ortaya çıktı. O, kuyruğunda Dünyanın dört katı büyüklüğünde, parlak "Satürn gibi bir cisim" sürükleyen Hale–Bopp kuyrukluyıldızının bir fotoğrafını İnternet'e postalayan, amatör bir astronomla, Chuck Shramek'le görüştü. Bu dev bir uzaygemisi olabilir miydi?

Bell'in bir arkadaşı olan Brown, iki kez Bell'in gösterisine çıkarak eyleme katıldı. Farsight Enstitüsünün en yaman uzak görücülerinin üçünden bu gizemli cisme bir göz atmalarını istedi. Robert Sheaffer'ın (*Skeptical Inquirer* Mart/Nisan 1997) bildirdiğine göre, psişiklerden biri "büyük, yoğun, manyetik, güçlü, uğursuz ve merkezkaç, bir cisim olarak gördü. İkinci bir görücü iklim denetimli bir uzaygemisi olduğunu düşündü. Bu, gemiyi "sert, pürüzsüz ve küre biçimli," olarak betimleyen üçüncü uzak görme uzmanı tarafından doğrulandı.

Alan Hale, Shramek'in fotoğrafını inceledi. Hayali uzaygemisinin yansımayla görüntüsü bozulmuş olan SAO 141894 yıldızı olduğu anlaşıldı. (*Skeptical Inquirer* Mart/Nisan 1997'de Hale'in "Hale–Bopp Kuyrukluyıldızı Çılgınlığı," makalesine bakın.) Her ne kadar gemi hiç var olmadıysa da, bir sonraki kesimde anlatılacağı gibi, Cennetin Kapısı mezhebinin toplu intiharında, korkunç bir rol oynadı.

11 Nisan 1997'de, Brown, kendi website'sinde Birleşik Devletler hükümetine paranoya belirtili bir mesaj postaladı. Hükümet içinde bir grubun Farsight Enstitüsüne yıldırma niyetli bir saldırı planlamakta olduğunun dikkatini çektiğini yazıyordu. "Bize hem yol gösteren hem de koruyan dıştan bir grupla ilişki halindeyiz. (Bundan böyle, bu gruptan 'Dostlar'ımız diye söz edeceğiz.) Bu grubun kim olduğunu zaten bildiğinize inanıyoruz. Sizin bilmediğiniz, Birleşik Devletler hükümeti en üst düzeyde

apaçık bir kararla bizi bırakırsa bu grubun bizi daha fazla koruyamayabileceğidir." Kim bu Dostlar? Urantia mezhebinin yabancı "görünmeyen dostları"ndan başkaları değil!

Brown 4 Nisan 1997'de şunları söylüyordu:

> Biz yeni teknoloji transferi protokollarımızı harekete geçirdik. Birleşik Devletler hükümetinin elinde bulunan bir ET yapıyı uzaktan gördük. Aslında bu nesnenin sizde olduğunu Dostlarımız söyledi. Onlar bize, sadece dikdörtgen biçiminde olduğu, yaklaşık boyutu, ET teknolojisi olduğu ve hükümetin bu nesnenin amacını ya da işletilişini bilmediği bilgisini verdi. Yeni teknoloji transfer protokollarımızı kullanarak (ki onların bize kısmen Dostlarımız tarafından verildiğini kabul ediyoruz) bu nesnenin yerini saptadık; amacını, nasıl çalıştığını v.b. anladık. Bulduklarımızın hepsini burada bildirmiyoruz çünkü böyle araçların Dostlarımız tarafından kullanılan bütün gemiler için ortak olduğu ve öteki hükümetlerin de böyle aygıtlara sahip ya da onlardan haberdar oldukları dikkatimizi çekiyor. Bulduklarımızın Birleşik Devletler hükümetine ilk yayılışını şimdilik sınırlı tutmak istiyoruz. Verilerimizi gözden geçirmek, bizim Atlanta'daki tesisimizin, hükümeti temsil eden bir görevli tarafından ziyaretini gerektirecek.
>
> Bu bulguların size yararlı olacağını umuyor ve bekliyoruz. Size isteyeceğiniz ya da gerekeseyebileceğiniz daha geniş ayrıntılar sunmaya hazırız. Ayrıca, zaten oldukça kapsamlı olan teknoloji transfer protokollarımız çok zor bir problemler dizisini çözebilmemiz için şaşılacak kadar kısa bir sürede genişletilmiş olacak. Dostlarımız sizinle bilinç aracılığıyla çalışmaya gönüllü olduklarını bilmenizi

> İstiyorlar. Size yardımcı olmak istiyorlar ama kendileriyle insanlar arasında yakın bir etkileşime olanak sağlayan bilinç teknolojisini geliştirmemize izin vererek Kendileriyle yarı yolda buluşmamızı istiyorlar. Onların rahat oldukları araçları kullanarak kabul ettiğimiz sürece sunmaya gönüllü oldukları yardımın sınırı hakkında herhangi bir bilgimiz yok.

Brown Dostlarından, sadece Birleşik Devletler hükümetindeki bir grubun Farsight Enstitüsü'nü yıkmaya yönelik yıldırıcı saldırı planladığından değil, eski Sovyetler Birliğinden çalınmış bir taktik nükleer silah kullanılarak New York City üzerine yıldırıcı bir saldırı planlandığını da haber aldıklarını söylüyor. Bu saldırı yapılmak üzere ve önlemek için hükümet hızla harekete geçmeli. Brown Atlanta'daki tesislerini ziyaret etmelerini hükümetten yine rica ediyor ve "bizi yok etmeye çalışmaktansa korumayı düşünmelisiniz," diyor.

Ben sahte bilimin uç örneklerini ciddi bir araştırma olarak ele almaktansa alaya almayı yeğlerim. Fizikçi Jeremy Bernstein *Science Observed* (Gözlenen Bilim) adlı kitabında yazıp gülünç tekniği şöyle savunuyor:

> Kuvantum mekaniği Zen Budizm değildir. Fotonlar bilinç dışavurumları sergilemezler. Görecelik kuramının etik görecelikle hiçbir ilişkisi yoktur. Yaratılışçılık türlerin kökeni bilimsel kuramının rakibi değildir. Evrim bir tahmin *değildir* ve benzeri. Halk yaygın bilimi yanlış beklentilerle okursa, uzun erimde bu kendisini gerçek bilimsel araştırmaya ilgi ve desteğin yitirilmesi biçiminde ortaya koyacaktır.
>
> Başka pek çok kişinin yanısıra bu nedenle de tıpkı benim gibi kamu için yazan bir bilim adamının karşılaştığı saçmalığa dikkat çekme olanağına sahip

> olduğuna ayrıca bunun bir sorumluluk olduğuna inanıyorum. Öte yandan, saçmalık hakkında yazmak ve yazıyı bezdirici dalaşa dönüşmekten korumak düşünmeyi gerektirir. Mizah burada devreye girer. Sanırım, aslında göründükleri kadar gülünç olan sözde bilimsel fikirleri gülünçleştirmeye çalışmak çok daha etkili ve kesinlikle biraz daha eğlencelidir. Öyle yapıldığında, kişi gülünç olmaya niyetli olmadığı zaman bile hafife alınma riski yüklenir. Ben bu riski yüklenmeye razıyım.

Courtney Brown, Emory Üniversitesi için olağanüstü büyük bir sıkıntı olmayı sürdürüyor. 1999'da Dutton, onun *Cosmic Voyage*'ının bir devamı olan, *Cosmic Explorers*'ı (Kozmik Kâşifler) yayımladı.

Brown'ın benciliği ve kendini kandırması anıtsal. Daha önceki uzak görüsü ET'ler hakkında vahşi bir bilim kurgu senaryosunu bir kez yerleştirmiş olduğundan daha sonraki uzak görüsünün daha önceki sonuçları doğrulayacağından tümüyle habersizdir. *Cosmic Explorers*, eskiden görünmeyeni görme denilen ruhsal yetenek, SRV (Bilimsel Uzaktan Görme) uygulamasına nasıl gidildiği hakkında ayrıntılı yönergeyle başlıyor. Brown bunun, yeterince zorlu çalışırsa herhangi bir kişinin edinebileceği bir yetenek olduğuna inanıyor. Oturumdan önce nasıl düşünmeye dalınacağını öğrenmenin büyük yararı vardır.

Brown'ın kitabınının kalanı gökadamız üzerinde olup bitenleri bulup çıkarmak için kendi SRV çabalarının bir özeti. Daha çok bize benzer görünen Marslılar, Griler tarafından Dünyaya gönderilmek üzere Mars'taki yeraltı mağaralarından kaçmayı sürdürüyorlar. Onlar şimdi, New Mexico'daki bir dağda, Santa Fe Baldy'nin içinde yaşıyorlar. Nasıl olur da Baldy Dağı'na gidip, girişleri keşfedemezsiniz ki? Çünkü girişler *yok*! Grilerin ileri teknolojileri onlara çok büyük uzaygemilerini görünmez yapıp

doğruca dağdan geçme olanağı sağlıyor! Öte yanda, içinde Marslıların kimi insanların yardımıyla, yeni uzaygemileri yaptığı büyük bir hangarda yeniden ortaya çıkıyorlar.

Griler inanılmaz derecede zeki, son derece telepatik, yüce gönüllü ve sevecen. Dünyayı çevresel yıkımdan korumak için hükümetimizle işbirliği yapmak istiyorlar. Bizi seviyorlar ama herhangi bir şey yapmaya zorlamak istemiyorlar. İlk hamleyi hükümetimiz yapmalı.

Dünya dışında, gökadasal alt uzayda ("alt uzay", başka bir boyuttaki bir uzay için Brown'ın terimidir), güzel, kutsal Grilerle dünya dışından azgın bir çirkinler takımı arasında olağanüstü bir savaş sürüyor. Brown onlara Sürüngenler diyor çünkü yılan gibi portakal rengi yeşil karışımı bir derileri var. Griler'le Dünyanın denetimi için savaşıyorlar. Onlar bizim düşmanlarımız. Yeni, kırma bir ırk yaratmak için insanlarla çiftleşmek niyetindeler. Dünyada Sürüngenler zaten var, en azından Brown'ın açıkça belirtmeden bıraktığı bir dağ içinde yaşıyorlar. Aynı zamanda uzayda, Ay ile Dünya arasında bir kumanda merkezleri de var. Biz onu göremiyoruz çünkü görünmez. Brown Sürüngenlerin buraya uzak geçmişten mi yoksa gelecekten mi geldiklerini kesin olarak bilmiyor. Onlar, uzaygemilerinde Dünyalıları kaçırıp üzerlerinde anlatılamaz şeyler yapan ET'lerdir.

Brown uzak görü oturumlarından birinde gerçekten Tanrının kendisini gördü. Uzak geçmişte Tanrının kendisini parçalara böldüğünü ve şimdi parçaları yeniden birleştirip onarma döneminde bulunduğunu keşfetti. Biz ve tüm öteki yaşam biçimleri işte bu parçalardır. Bedenlerimiz kolay bozulur türdendir ama hepimizin ölümsüz ruhlarımız vardır. Brown, "eğer ruhlarımız bedenlerimizden bağımsız olmasaydı onları uzaktan görmek için uzak diyarlara nasıl yolculuk yapabilir ya da geçmiş zamandan ya da uzak gelecekten sahnelere nasıl yolculuk yapabilirdi?"sorusunu inandırıcı biçimde tartışıyor.

Dış uzayda ya da daha çok altuzayda, bizim Yeryüzündeki çatışmaları durdurmaya çalışan Birleşmiş Milletler'imize benzer bir tarzda gökadayı gözeten geniş bir Gökadasal Federasyon vardır. Brown, *Cosmic Voyage*'da Buda'yı uzak görüşünü anlatır. Bu kitapta bir kez daha Buda'yı görüşünü anlatıyor. Buda şimdi, Gökada Federasyonu lideridir. Grilerle Sürüngenler arasındaki savaş onu çok üzmekte ve çatışmayı çözmeye yardımcı olmak için hararetle çalışmaktadır.

Psi Tech'i yöneten binbaşı Ed Dames, Brown'ın *Cosmic Voyage*'daki adsız akıl hocasıdır. *Cosmic Explorers*'da hiçbir yerde söz edilmez. Şimdi rakip uzak görme enstitütülerinin başında olan Brown ve Dames'in bozuşmuş olmaları mümkündür. Dames de Brown gibi, sık sık Art Bell radyonun konuşma gösterisine konuk oluyor. *Time*, Bell hakkındaki bir makalesinde (9 Ağustos 1999), Dames'in Aralık 1998'de "şeytanla ruhsal savaşa tutuşmuş" olduğu ve teröristlerin Temmuzda Shea ya da Yankee Stadyumuna biyolojik silahlar salabilecekleri kehanetinde bulunduğunu bildirdi.

İlkel bir bilim kurgu olarak okuduğum *Cosmic Explorers*'ı Emory'nin, Brown'u sepetlemenin bir yolunu bulamayan rektörü için üzüntü duyarak, Brown'ın karısı ve oğlu için daha da çok üzülerek kapattım. Onun fantezileri için *onlar* ne düşünüyorlar?

Brown'ın insanlara uzak görme eğitimi verdiği Farsight Enstitüsüne P.O. Box 49243, Atlanta, GA 30359 dan ulaşılabilir. Enstitinün araştırmalarını onun websitesi www.farsight.org'u arayarak yakından izleyebilirsiniz. Brown'nun kendisi hakkında bilgi almak için kişisel websitesi www.courtneybrown.com ile iletişim kurun.

19. KESİM

ın Kapısı

Bo ile Peep'in UFO Mezhebi

Kimi hadımlar vardır annelerinden öyle doğmuşlardır; ve hadımlar vardır insanlar tarafından hadım edilmişlerdir; ve hadımlar vardır cennetin kralı aşkına kendi kendilerini hadım etmişlerdir. O ki kabul edebilir, bırakın kabul etsin.

–Mesih, Matta 19:12

Mart 1997'de, Kaliforniya, Rancho Santa Fe'de beyni yıkanmış otuz sekiz masumun ve onların çılgın liderlerinin toplu intiharına ulusun şok tepkisi iki kat oldu. Olay, etkileyici ruhani yol göstericilerin mezhepten olanların akılları üzerindeki olağanüstü güçleri konusundaki yaygın aymazlığı uyardı ve dikkatleri, zamanımızın baskın sanrısı haline gelmeye başlayan yabancı uzaygemisinin varlığı üzerine topladı. Geçenlerde *Newsweek*'in bir kamuoyu yoklaması Amerikalıların hemen hemen yarısının UFO'ların gerçek olduğuna ve hükümetimizin bunu bildiğine inandığını ortaya koydu. Bu çok büyük giz siyasetçilerimiz tarafından birkaç saatten çok saklanabilirmiş gibi.!

Uzaylı yabancılar ve onların insanları kapmaları hakkındaki

söylentiler azalma belirtisi göstermiyor. Harvard'tan psikiyatrist John Mack hastalarının kaçırılmaları hakkında bir kitap yayımlamıştı. Söylentiler, sonu gelmez öteki kitaplar, heyecanlı filmler ve utanmaz radyo ve televizyon gösterileriyle son derece büyütüldü. Kaliforniya Beverly Hills'de bir psişik araştırma merkezi olan Psi Tech'i yöneten Ed Dames, "uzak görücüleri"nin Hale–Bopp Kuyrukluyıldızı'nın kuyruğunda olağanüstü büyük bir uzaygemisi gördüklerini ilk iddia eden kişiydi.

Dames'in iddiası, Dames'in eski öğrencisi, Courtney Brown'ın yönettiği Atlanta, Farsight Enstitüsü'nden üç psişik tarafından doğrulandı. Brown Emory Üniversitesinde siyaset bilimi eğitmenidir. Mack'in Harvard için olduğu biçimde Emory için sıkıntı kaynağıdır. Bir önceki kesim, Brown'ın, yabancıların New Mexico, Santa Fe yakınlarında bir dağın altında yaşamak için Dünyaya nasıl gidip geldiklerini anlatan çılgın kitabı *Cosmic Voyage*'ı değerlendirir.

Rancho Santa Fe dehşetinden en çok kim sorumluydu? Kendilerini aldatan, gizli güçlere inanan iki nevrotik: Marshall Herff Applewhite ve onun platonik arkadaşı Bonnie Lu Trousdale Nettles. Öyküleri kötü bir bilim kurgu gibi okunuyor.

1931'de, Texas, Spur'da doğan ve Presbiteryen bir papazın oğlu olan Applewhite, 1952'de Austin (Texas) Koleji felsefe dalından mezun oldu. Kısa süre bir papaz okulunda ve Ordu Sinyal Kolordusunda bulundu. Ama Tanrı vergisi iyi bir görünümü ve güzel bariton sesi vardı, meslek olarak şarkı söylemeyi ve müziği seçti. Colorado Üniversitesi'nde müzik mastırı yaptı, Houston ve Boulder'da sahneye konan bir çok operada başrol oynadı. Müzik yaşantısı boyunca birtakım öğretmen konumları edindi ve sayısız kilise korosu yönetti.

Applewhite, altmışlarda birkaç yıl, Houston'da küçük bir Katolik okulu olan St.Thomas Üniversitesi'nde müzik öğretti.

Üniversite bir erkek öğrenciyle cinsel ilişkisinden dolayı 1970'te onu işten attı. Eşcinsel dürtülerini denetlemek için savaşır, sesler duyar ve depresyonla boğuşurken 1971'de bir psikiyatri hastanesine yattı. Kız kardeşine kalp krizi geçirdiğini ve ölüme yakın bir deneyim edindiğini söyledi.

Applewhite'ın yaşamının dönüm noktası bu hastane oldu. Hastabakıcısı Bonnie Nettles [15] (Applewhite kırkındayken kadın kırk dört yaşındaydı), eski bir Baptist'ti, sonra gizli güçlere bir tür tasavvufa, astrolojiye ve ruhgöçüne daldı. Her nasıl olduysa, Applewhite'ı dünyaya önceki gelişlerinden tanışan daha üst düzeyde gerçekliklerden gelen yabancılar olduklarına inandırmayı başardı. Sonraki aylar ve yıllarda Dünyaya, Vahiy'de önceden bildirildiği gibi, uygarlığımızın Armageddon (Mahşer) savaşından ve Lucifer'in (İblis) yok olmasından sonra yeni biriyle değiştirilmek üzere yıkılmakta olduğu konusunda insanlığı uyarmak için gönderilmiş olduklarına inanarak kendi tuhaf dinlerini geliştireceklerdi. İblis'in (Şeytanın bir ya da iki kademe altında) yardımcıları aracılığıyla gezegenimizin kontrolünü çoktan ele geçirmiş olduğuna inanıyorlardı. Aslında insanları kaçıran uzaygemilerini kullananlar İblis'in ifritleriydi.

İnsan, yaklaşmakta olan bu felaketten nasıl kurtulabilir? Protestan köktencilerin öğrettiği gibi "esrime" konumunda olmakla değil, yumuşak huylu üstün yaratıklar tarafından kullanılan uzaygemilerine ışınlanarak cennetin kapısına ulaştırılmakla. (Son günlerde Rancho Santa Fe'de tanık olunan trajediye bakılırsa, eğer erkekseniz, bu yolculuğu yapmanın en iyi yolu testislerinizi kesmek sonra da kendinizi öldürmektir!)

---

[15] Kimi kaynaklar Applewhite'ın Nettles ile hastaneye bir arkadaşını ziyereti sırasında tanıştığını söylüyor. Nettles'in kızı bir drama okulunda tanıştıklarını söylüyor. (Bak. *New York Times*, 28 Nisan 1997.)

Toplantılarından ve bildiğimiz gibi dünyamızın yok oluşundan olabildiğince çok insanın kurtarılması kutsal buyruğunun verilmesinden kısa süre sonra, Applewhite ve Nettles görevlerine başladılar, Nettles bu süreçte bir koca ve dört çocuktan vazgeçti. (İki çocuk babası Applewhite zaten daha önceden boşanmıştı.) İkili, çabucak, psikiyatrların "ikili cinnet" dedikleri tuhaf bir bağlılık içinde ayrılamaz olmaya başladı. Bu durum sinir hastası iki kişinin birlikte yaşadıkları ve birbirlerinin sanrılarını güçlendirdikleri zaman ortaya çıkar.

Gerçekten, Applewhite ile Nettles kendilerine İkili demeye başlamışlardı. Vahiy'in 11.Bap'ında betimlenen "iki tanık" olduklarına inanıyorlardı. 7. Ayet, iki tanık "kendilerinin tanıklıklarını bitirecekleri" zaman öldürülmüş olacaklar. Üç buçuk gün sonra, Tanrı onları canlandıracak. Gökten bir ses "Buraya çıkın," diyecek ve düşmanları onların bir "bulut" aracılığıyla göğe yükseldiklerini görecekler.

Nettles kızına "Biz Mesihiz demiyoruz," diye yazdı, "Bu onun kadar güzel olmasa da onun kadar büyük bir şey... Biz, bebeğim, bu yaşama gelmeden önce bu görevle görevlendirilmiş olduğumuzu anladık... Bu, Kutsal Kitabın Vahiy bölümünde yer alır." İkili, Tanrının insanlığı yüceltmek için Dünyaya altı kez ruhlar gönderdiğini düşünüyordu: (1) Âdem. (2) Enoş, ki o yeni bir araçta yeniden dünyaya gelmiş Âdem'di. (3) Musa. (4) İlyas. (5) İsa. (6) Bo ile Peep

İkili'nin ilk işi Houston'da gizli güçlere inananlar için bir kitapçı dükkânı açmak oldu. 1973'te başarısızlığa uğradıktan sonra, din değiştirenleri bir araya getirmeye giriştiler. Los Angeles'de Guinea Pig (kobay) denilen bir grup oluştu. Applewhite Guinea idi, Nettles Pig. Hemen sonra hareketlerine HIM (İnsanca Bireysel Başkalaşım anlamında, Human Individual Metamorphosis'ten) adını verdiler. Daha sonra TOA (Anonim Toplu Başaranlar anlamında Total Overcomers Anonymous'tan) oldu. Kendilerini

bir koyun sürüsünün çobanları saydıklarından, Applewhite Bo adını aldı ve Nettles Peep oldu. Yıllar boyu kendilerine Him ve Her, Winnie ve Pooh, Tweedle ve Dee, Chip ve Dale, Nincom ve Poop, Tiddly ve Wink gibi acayip adlar vermekten hoşlandılar. Sonunda müzik notaları Do ve Si'de karar kıldılar.

1972'de *Houston Post*'taki bir röportajda, Nettles, astrolojik çalışmasına bir ondokuzuncu yüzyıl keşişi, Brother Francis tarafından yardımcı olunduğunu söyledi. "Ben kartları yorumlarken," dedi "o yanımda duruyor." Hem Do hem de Si İnsan Üstü Evrimsel Düzey'de ya da Bir Sonraki Düzey'de (Cennet Krallığı) yaşayan üstün varlıklardan sürekli olarak kanal yoluyla sesler alıyorlardı.

Hepsi çocukça ve saçma geliyor ama yine de çoğunlukla kolej kampüsünde gerçekleşen ilk mezhep toplantılarına katılmış olanlar çiftin inandırıcı konuşma yeteneğine tanıklık ettiler. İlk dönemler başlıca genç hippiler, başıboşlar ve başka mezheplerin büyüsünden kurtulmuş olup neye inanıp neyi yapması gerektiğinin söylenmesinden hoşlanan Yeni Çağ'cılardı.

1975'te Oregon. Waldport'un bir kıyı köyünde toplanmış yirmi kadar izleyici, bir uçan daireye binip Bir Sonraki Düzeye taşınmayı umdukları yere, doğu Colorado'ya taşındılar. Bu büyük EGB (İlahi Varlık Enerjisi anlamında, Energy God Being'ten) tarafından yönetilen belirsiz bir dindi. Uzaygemisi ortaya çıkmayınca bu, Bo ve Peep için onları on yedi yıl boyunca yeraltına sokan bir darbe oldu.

İkili'nin tekrar tekrar Vahiy 11'de öngörülen "Tanıklık"tan söz ettikleri bir dönem vardı. Daha önce söylediğim gibi, bu onların, yeniden canlanmalarının ve Kutsal Kitabın bulut dediği bir uzaygemisi içinde Cennet Krallığına yolculuklarının izleyeceği cinayetleriydi. Applewhite 1976'da *New York Times*'tan bir haberciye "Bunun gerçekleşmeme olasılığı bir yağmurun

Oklahoma'nın tüm kızıl tozlarını yıkama olasılığı kadar büyüktür." dedi. Bu röportaj Houston St. Mark's Piskoposlar Kilisesi'nin koro başkanlığından kovulmasına neden oldu.

Asla cinsel anlamda sevgili olmayan bu özel çift, yetmişlerin ortasında, orada burada onlarla birlikte dolaşan elli kadar izleyicinin liderleri olarak ortaya çıktı. Ara sıra dilenerek ve ıvır kıvır işlerden elde ettikleri ya da varlıklı yeni katılanların bağışladığı paralarla kamplar kurdular ya da motellerde yaşadılar. Birkaç yıl boyunca Wyoming, Laramie yakınlarında bir kampta oturdular. HIM şimdi Süreç dedikleri şeyle sıkı sıkıya düzene girmiş üyeleriyle tam olarak çiçeklenmiş bir mezhepti. Yeni girenler yeni adlar alıyorlardı. Cinsel ilişki, alkol, tütün ve uyuşturucu tabuydu. Do'nun her zaman kendinden üstün saydığı Si, hastalık yüzünden bir gözünü yitirdikten sonra 1975'te kanserden öldü. Do, intiharına kadar, Sonraki Düzey'e ulaşan Si ile sürekli iletişimde olduğunu söyledi.

Mezhebin göçebe geçmişi hakkında ince ayrıntılar karanlık kalıyor. Do, Sonraki Düzeyden gelip şimdi ruh taşıyıcı, araç, enstrüman ya da vazo dedikleri bir bedende biçimlenmiş yabancılar olduklarına koyunlarını da inandırdı. Doğru zaman geldiğinde, hepsi, melekler tarafından kullanılan uzaygemilerinden birine taşınacaklardı.

Time (27 Ağustos 1979), mezhep üyelerinin, o sıralarda "binler", kurallarına boyun eğdiklerini, şiddetle Kutsal Kitap incelediklerini, birbirleriyle sadece yazışarak iletişim kurdukları dönemlere girdiklerini ve kapişon ve eldiven giydiklerini bildirdi. İnanmak kolay değil, ama mezhep yetmişlerin sonlarında medyanın dikkatini öylesine çok çekiyordu ki *The Mysterious Two* (Gizemli İkili) adlı bir TV dizisi bile planlanmıştı. 1982'de İkili'yi John Forsythe ve Pricilla Pointer'in temsil ettiği bir deneme yayınlandı.

İnternet'in halka çok geniş biçimde ulaşmaya başlamasından sonra mezhep Cennetin Kapısı denilen bir websitesi yoluyla katılanlarını artırdı. Birkaç taraftar yalnız online'da değil müşteriler için websitesi tasarlayan Daha Yüksek Kaynak adlı bir yardım hizmeti verecek kadar ustalaştı.

Mezhep 1996'da, San Diego'nun birkaç mil kuzeyinde, Rancho Santa Fe'de, havuzlu, tenis kortlu, yaygın İspanyol stili bir villa kiraladı. Kira ayda 7.000 dolardı. Üyeler güne sabah 3'te ibadetle başlıyor, günde sadece iki kez yemek yiyor, saçlarını kısa kestiriyor ve kendilerini cinsiyetsiz ve çekici olmayacak biçimde göstermek için dilenci giysileri giyiyorlardı. Askerlerinkinden çok daha düzenli yaşıyorlardı. Hükümet güçlerinin Waco'da Branch Davidian'lara olduğu gibi kendilerine de saldırması olasılığı karşısında silah depolamışlardı. Daha yüce varlıklar onlara gökten bir "işaret" verir vermez kütlesel bir intihar için inceden inceye planlar tasarlanmıştı. Do, işaretin, psişiklerin kendisini inandırmış oldukları, (belki de Si'nin sesiyle doğrulanan), Hale–Bopp Kuyrukluyıldızını izleyen dev uzaygemisi olduğuna karar vermişti. İşareti, 23 Mart 1997'deki ay tutulması güçlendirmiş olabilir.

Ölüme mahkum bir gezegenden ve araçlarından kurtulmayı nasıl sevinçle istediklerini söyleyen mutlu ve gülümseyen kuzular üzerine hiç akıldan çıkmayacak video bantlar yapıldı. Websitelerinde "'Bu dünya'dan ayrılmaya ve Si'nin takımına katılmaya sevinçle hazır" olduklarını belirttiler. Belli ki, sevgili Si'lerinin Hale–Bopp uzaygemisinde olduğuna inanıyorlardı!

Onsekiz erkek ve yirmi bir kadının kendilerini puding ya da elma kompostosuna karıştırılmış fenobarbütal ile uyuttuğunu ve votka ile yıkandığını artık herkes biliyor. Plastik torbalar uykuda boğulabilecekleri biçimde başları üzerinden bağlanmıştı. Kendilerine dedikleri gibi, "keşişler"in yüzleri ve bedenlerinin üstü erguvan renkli kare bir örtüyle örtülmüştü. Otuz dokuzu da birbirinden farksız giyinmişti– siyah gömlek, siyah pantolon ve

siyah Nike koşu ayakkabıları. Son ölenler, başlarında torbalarla ama erguvan renkli örtüyle sarılmamış iki kadındı.

Bu ayinsel ölümlerin en şaşırtıcı yanı, ranzalarının yanlarında titizlikle hazırlanmış yolculuk çantaları ve her birinin ceplerindeki 5$ kâğıt para ve birkaç sentti. Üstün varlıkların, ruhlarının yanısıra valizlerini de alacaklarını mı umuyorlardı? Ve uzaygemisine ulaştıkları zaman sahip oldukları paranın ne yararı olabilirdi?

Çürümekte olan "araçlar"ın kokusu öylesine güçlüydü ki 26 Mart'ta sahneye çıkan ilk polis zehirli gazdan kuşkulandı.

Bu delice olayın benim için en üzücü yanı, akıl almaz video bantlarda ifade edilen, mezhep üyelerinin kendilerini özgür iradeleriyle öldürdüklerine inanmalarıydı. Hiçbir şey bundan daha yanlış olamazdı. Do, her zaman, robotlarına istedikleri zaman gitmekte özgür olduklarını –ki yüzlercesi bunu yaptı– söylediyse de kalanların akılları üzerindeki denetimi öylesine güçlüydü ki söylediği her şeye inandılar, her emre uydular. Otopsiler Do'nun ve yedi yandaşının cerrahi olarak hadım edilmiş olduklarını gösterdi. [16]

Do'nun kanserden ölmekte olduğu söylenmişti. Oysa otopsisi ne kanser ne de herhangi bir ölümcül hastalık belirtisi gösterdi. Hem *Time* hem de *Newsweek*'in kapaklarında çıkan yüzün çılgın gözlü izlenimi bir hastalık görünümü değildi. O, çılgınlığın görünümüydü.

---

[16] Daha eski mezhepler de erkeğin cinsel arzularını frenlemek için hadım edilmeyi önermişlerdir. Hristiyanlık tarihinde bilerek yapılan en ünlü hadım edilme, Augustine'den sonraki en büyük kilise babası Origen'in kendi kendini hadım etmesiydi. Origen, genç kadın öğrencilere düşkünlüğünü önleyemeyince testislerini dilim dilim kesti. Sonradan bu yaptığına üzüldü. Do, kendisini çok sayıda dünyada yaşam bulunduğuna, insan ruhlarının önceden var olduğuna ve şeytan da dahil olmak üzere tüm günahkarların nihai kurtuluşuna inanan Origen'e yakın hissetmiş olabilir.

Medya bedenlerimizin sadece taşıyıcı oldukları bir sonraki yaşamımızda daha görkemli bedenler verileceği inancını alaya aldı. Bu, hiç kuşkusuz, tam olarak St. Paul'ün düşündüğü ve tutucu Hıristiyanlar, Museviler, Müslümanlar ve çoğu Doğu dinlerinin inandığı şeydi. Hıristiyan kökenli dönmelere hoş görünen pek çok yeni mezhebi oluşturan şey Yeni Ahit öğretisiyle Yeni Çağ saçmalığının benzer bir karışımıdır. Cennetin Kapısı mezhebinin üyeleri İsa'nın, Do ve Si gibi, olabildiğince çok ruhu bir araya getirmek ve yeni bedenler edinmek için yükselmelerine yol göstermek üzere Dünyaya gönderilmiş bir ET olduğuna sıkı sıkıya inanmışlardı. İsa görevini bitirdiği zaman bir UFO içinde göklere geri döndü.

Amerika'da büyük Adventist[17] hareketler –Yedinci gün Adventizm'i, Yehova Şahitleri ve Mormonluk– İsa'nın yeniden gelişindeki büyük gecikmeye karşın bugün daha önce hiç olmadığı kadar gelişiyor. En önemli adventist inançların hiçbiri intihar önermez ama yalnız saf ruhların akıllarını çelecek olan gizemli öteki küçük mezheplerde daha çok intiharlar olabilir

UFO'lar inancı dünya çapında öylesine yaygın ki, bir Londra şirketi yenilerde yabancılar tarafından saldırıya uğramaya, hamile bırakılmaya ya da kaçırılmaya karşı sigorta önerdi. Çoğunluğu İngiltere ve Birleşik Devletler'den dört binden çok kişi poliçe satın aldılar. Ekim 1996'da, Cennetin Kapısı her bir için 1 milyon dolar olmak üzere elli üyesini kapsayan bir poliçeye 1.000$ ödedi. Onların toplu intiharından sonra Londra'lı firma uzaylı yabancılara karşı sigorta uygulamasını bıraktı.

Bo ve Peep'in yandaşlarının ne tür kişiler olduğunu kavramak için Associated Press'in Nisan 1997 başlarında aktardığı üzücü

Adventizm: İsa'nın ikinci kez dünyaya gelişinin yakın olduğu dini inancı – çev.

öyküden yararlanılabilir. Yetmiş sekiz yaşında, şimdi Missouri, Rollo'da yaşayan Lorraine Webster, 1978'de Cennetin Kapısını kurmak için kocasından vazgeçmişti. O mezhebi sadece bir sağlık sorunu nedeniyle bıraktı. Kızı, Rancho Santa Fe'de ölenler arasındaydı.

Lorraine Webster intiharlarla tedirgin olmuş muydu? Hiç, zerre kadar bile değil. Mezhebin bütün üyeleri gibi, mezhebinden mezhep olarak söz etmekten hoşlanmıyor. O, bir "hareket"ti. Röpotaj yapan haberciye, Do, "harika bir insan"dı dedi. O, kızını özlüyor ama "bir melek gibi" davrandığı için ona hayran. Si, Ms.Webster'e ara sıra konuşuyor. Daha geçenlerde penceresinde "cıvıldaşan bir kuş" biçiminde göründü.

21–23 Mart 1997'de, beşinci yıllık Gulf Breeze (Florida) UFO Konferansında, Courtney Brown psişiklerinin en son uzak görülerinde, Hale–Bopp kuyrukluyıldızını gördüklerini uzaygemisinin artık orada olmadığını duyurdu. O, güneşin arkasında bir noktaya gidiyordu, dedi. Besbelli bu haber Do ve koyunlarına ulaşamamıştı. Ancak eğer Do gemide bulunan Si ile temas halinde idiyse Brown'ınkine değil onun sözüne inanırdı.

Village Voice'un mezhebi kapsayan 1 Aralık 1975 sayısı kehanetsi bir parçayı içerir: "Bütün eylem gümüşsü çılgın bir parıldama gibi boşa gitti. Şimdi siyah, karanlık ve biraz çirkin gibi görünüyor. Sıradan ölüm kokuyor."

Kaynakları

UFO Mezhep Gizi Şeytanlığa Dönüşüyor. Victoria Hodgetts, *Village Voice*'da 1 Aralık 1975, sl.12–13.

Sonraki Dünyayı Aramak. James S. Phelan, *New York Times Magazine*'de 29 Şubat 1976, sl 12–13, 58–64.

"*UFO: Missionaries Extraordinary*" (UFO: Olağanüstü Misyonerler). Hayden Hewes ve Brad Steiger tarafından yayıma hazırlanmış, Pocket Books, 1976.

Vahşi Doğada Uçan Daire Uçurmak. *Time* 17 Ağustos 1979, s.58.

"*How and When Heaven's Gate May be Entered*" (Cennetin Kapısı'ndan Ne Zaman ve Nasıl Geçilir) Mezhep tarafından İnternette yayımlandı, 1995, 200 sayfa.

Newsweek'de kapak öyküsü, 7 Nisan 1997.

Time'da kapak öyküsü, 7 Nisan 1997.

People'da kapak öyküsü, 14 Nisan 1997.

New York Times, Washington Post, Los Angeles Times ve 26 Mart 1997'de intiharların keşfini izleyen haftalar sırasındaki öteki gazetelerdeki sayısız röportajlar.

Aramızdaki İnananlar. Howard Chua–Eoan, *Time*'da 14 Nisan 1997.

Cennetin Kapısının Programını Bozmak. *New Yorker,* 14 Nisan 1997.

Gözler Görkem Üzerinde: Cennetin Kapısının Fareli Köyün Kavalcıları. Barry Bearak, *New York Times*'da, ulusal baskı, 28 Nisan 1997

Cennet Bekleyemezdi. John Taylor, *Esquire*, Haziran 1997.

UFO Söylencesi: Unutulmaya Kaçış. Paul Kurtz, *Skeptical Inquirer*'da, Temmuz / Ağustos 1997.

"*Heaven's Gate Cult Suicide in San Diego*" (San Diego'da Cennetin Kapısı Mezhebi İntiharı). *New York Post* kadrosu. Harper Paperbacks, 1997.

Rancho Santa Fe'deki toplu intiharı birkaç kopyaci intihar ve intihar girişimleri izledi. Kaliforniya, Yuba County'de bir treylerde yalnız yaşayan elli sekiz yaşındaki Robert Nichols 31 Mart 1997'de başına geçirdiği bir plastik torba ve bedenine sardığı erguvan renkli bir kefenle ölü bulundu. Bıraktığı intihar notunda, "Benden önce gidenlerle olmak için Hale–Bopp'la uzaygemisinde gidiyorum," diyordu. Cennetin Kapısı ile bağlantısı olmadığı apaçıktı, yine de hem astroloji hem ufoloji batağına dalmıştı.

Kuzey Carolina, Waynesville'de, 1 Nisan'da, ikisi de yirmili yaşlarında Ronald Wayne Parker ile arkadaşı Chan Patrick Alfred Naillon, Hale–Bopp'un sürüklediği uzaygemisine binme fırsatı yakalama umudu içinde kendilerini öldürmeye kalkıştı. Fenobarbütal sağlayamadıkları için fare zehiri hazırlamışlardı, onu elma kompostosuna karıştırdılar ve bunu votka izledi. Hastanede bir gün kaldıktan sonra kurtuldular.

6 Mayıs'ta iki eski mezhep üyesi, Wayne Cook ve Chuck Humphrey, Rancho Santa Fe'den dört mil uzaklıkta bir motel odasında bulundular. İkisi de intihar girişiminde bulunmuştu. Biri öldü. Öteki, bilinçsiz halde bir hastaneye kaldırıldı ve yoğun bakıma alındı.

İki adam siyah giysiler, siyah lastik ayakkabılar giymiş ve erzak torbaları hazırlamışlardı. Ceplerinde birer kâğıt 5$ ve üç çeyrek vardı. Beş sayısı mezhep için özel bir anlama sahip olmalıydı (çeyrekler 5x5 sentlerdi).

Cooke ve Humphrey, oraya buraya gönderdikleri iki video bant yaptılar, bunlar televizyonda da gösterildi. Do'nun kelebekleşen tırtıl eğretilemesini dile getiriyorlardı. Benzer biçimde, ölmediklerini sadece daha yüce bir yaşam için araç değiştirdiklerini söylediler. Cooke CNN'e bir mektubunda şunları yazdı: "Ben, burada daha çok kalamıyor ve gidiyorum çünkü benim için gitme

zamanıdır. Asıl kumar bu otobüsü kaçırmak ve bu gezegende kalıp ruhumu yitirmek olurdu."

Cooke'un eşi, Suzanne Sylvia, 26 Mart'ta, Rancho Santa Fe'de kendilerini öldüren otuz dokuz kişi arasındaydı.

Toplu intihara karşın, etrafta hâlâ mezhepten geri kalanlar dolaşmakta ve etkin durumdalar. Temmuz 1994'te, Chicago, Illinois Üniversitesinde bir sınıfta gerçek inançlı beş kişi konuştu. İki saat boyunca kırk kadar öğrenci, Bo ve Peep tarafından öğretilen öğretinin ezberlenen parçalarıyla bunaldılar.

Bir önceki kesimin ek bölümünde tartışılan, Courtney Brown'ın yeni kitabı *Cosmic Explorers*'da (Kozmik Kâşifler) (1999) 22.Kesim "*A Companion No Longer*" (Artık Bir İkinci Yıldız Yok) başlıklı. Atlanta'da Brown'ın Farsight Enstitüsü'nde ileri öğrenciler tarafından gerçekleştirilen Hale–Bopp kuyrukluyıldızı uzak görüsü'nü kapsıyor.

Aslında, Brown'ın kendisi ve öğrencileri, kuyrukluyıldıza yakın bir yerde gizemli bir "İkinci Yıldız" yakaladılar. Brown, İkinci Yıldızın içinde, tekdüze giysiler giymiş ve ortak merkezli eğri diziler halinde düzenlenmiş masalarda çalışan erkek ve kadın insansılar gördü. "Derin akıl sondası" ile üst rütbedeki erkeklerden birinin aklına girdi. Adam kaygı ve korkudan dolayı şiddetli sıkıntı, "derin bir korku içinde"ydi.

Anlaşılan İkinci Yıldız, arabanın ön ve arka farlarının yanıp sönmesi gibi, dilediği an yok olabiliyordu. Brown İkinci Yıldız'ın doğası ya da niyeti hakkında hiçbir şey bilmediğini kabul ediyor. Onu "boyutsuz bir pencere ya da dünya dışı kökenli bir büyük giriş kapısı ve çoğunu anlayamayacağımız bir sürü şey... Herhalde, bir molekül boyutuna küçülüp güneş sistemimizden daha büyük bir boyuta genişleyebilir. Basitçe, böyle ileri bir teknolojinin sabit kaplamını bilmek fiziksel olarak olanaksızdır," diye betimliyor. Bu kesimi nasıl bitirdiği aşağıda:

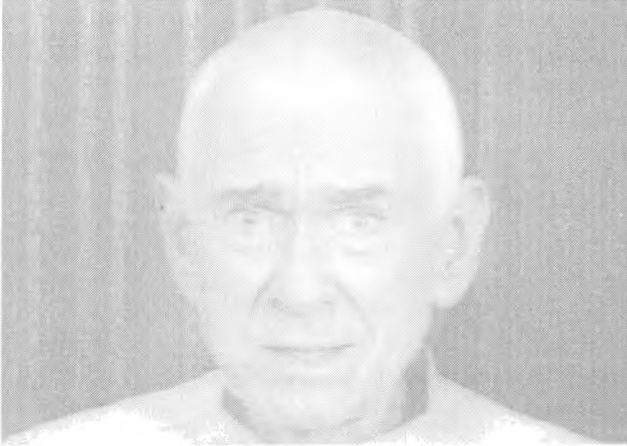
Hale–Bopp İkinci Yıldızı olarak bilinen nesne açıkça kuyrukluyıldıza eşlik eden bir şey değil. Tam olarak nerede olduğunu hâlâ bilmiyorum. Bu veriler onun geniş kubbeli bir yapıya sahip hükümet binası tarafından izlendiğini ya da belki de arandığını düşündürüyor. Anlaşılan, binadaki insanlar ET nesnenin farkındalar. Bu nesne küresel, parlak ve altın renkli. Görünüşe göre hükümet binası b iyük olasılıkla Birleşik Devletlerin kuzey ya da kuzey batısında yer alan, sert ve soğuk iklime sahip bir bölgededir. Bu betimleme Dacotalara uygun düşebilir.

Bu nesneyi gözlemekle görevli üst düzey personel, varlığının imaları konusunda tamamıyla kaygılı. Bu personelden bir bölümünün nesneyi yok etmekten hoşlanacağı çok açık. Onu izlemeye ya da aramaya devam ederlerken havada sürekli bir gerilim var.

Bu nesnenin niyetini bilmiyorum. Uzay içinde hareket edebildiği apaçık ve varlıkları, fiziksel donanımları taşımak için kullanılıyor olmaları olanaklı. Nesnenin kendisi herhangi bir boyutta olabiliyor. Doğrusu, geçerli boyutunu bilmiyorum, ne de bu verilerden boyutunu sezebiliyorum.

Bu nesne, ünlü Roswell çarpışması dışında, önceki herhangi bir UFO sezilişinden daha çok tartışmaya neden olmuştur. Bu nesnenin varlığı herhalde insanlığı bugün sımsıkı kavrayan dramada olağanüstü önemlidir. Onun varlığı, kimi ET'lerin (dünya dışı varlık) bizi psikolojik farkındalık bunalımlarına zorlamak istediğinin de kanıtıdır. Gemilerini ya da tartışmalı teknolojilerini gizli tutmak istiyormuş gibi görünmüyorlar. Bizim onları görmemizi istiyorlar

Brown · Art Bell programlarına çıkmasından ya da Cennetin Kapısı inananlarının toplu intiharında enstitüsünün uzak görücülerinin oynadığı rolden hiç söz etmiyor.

Marshal Herff Applewhite. Cennetin Kapısı'nın lideri, dünyaya veda mesajı verdiği video bantta.

(Reuters/NBC/Arşiv foroğrafları)

VIII.
Bölüm

Daha Çok Saçak Bilim

20. KESİM

Olağan Ötesi Yanlısı, Thomas Edison

Thomas Alva Edison (1847–1931) dünyanın en ünlü, en çok buluş yapan mucidiydi. Yaşamöyküsel ayrıntılar üzerinde fazla durmayacağım çünkü onlar ansiklopedilerde ya da Edison hakkında yazılmış altmıştan çok kitapta kolayca bulunabilir. 1.093 patentinin hepsini tartışılmaz dehasına mı yoksa bir çok yardımcının çalışmasına mı borçlu olduğuyla da ilgilenecek değiliz. Onun en büyük buluşunun buluş fabrikası ya da araştırma ekibi olduğu söylenir. Buluşlarının birçoğu, başkaları tarafından daha önce üzerinde çalışılmış olanların düzeltmeleriydi. Örneğin, akkor ışık ampulü, Edison daha iyi flamanlar bulmadan önce uzun bir geçmişe sahip. Su götürmez biçimde özgün tek büyük buluşu fonograftı.

Bu Edison'ın zayıf yanlarını tartışma yeri değildir: öfkeli yaradılışı, para hırsı, fikir aşırma çabaları, hiçbir zaman var olmamış savaş silahları hakkında böbürlenmeleri ya da iki karısı ve çocuklarıyla feci ilişkileri. Bunlar, Edison'ın karakterinin, kırk yıl önce *Children's Digest* (Kasım 1954) için hakkında aşırı övücü bir makale yazdığım zaman bilmediğim yanlarıdır.

Buradaki niyetim, Edison'ın değişen dinsel fikirlerine, psişik görüngülere yaşamı boyunca duyduğu ilgiye ve avanaklığına odaklanmak. Başlıca kaynağım iki yaşamöyküsü –Robert Conot'un *Thomas A. Edison: A Streak of Luck*'ı (Thomas Edison: Kısa Süren Bir Şanssızlık Devresi) (1979) ve Wyn Wachorst'un *Thomas Alva Edison: An American Myth*'i (Thomas Alva Edison: Bir Amerikan

Söylencesi) (1981) – ve Martin Ebon'ın *They Knew the Unknown*'unda (Onlar Bilinmeyeni Biliyordu) (1918) Edison kesimidir.

Edison, gençliğinde toksözlü bir özgür düşünürdü. Thomas Paine'in *Age of Reason*'ına (Sağduyu Çağı) çok hayrandı ama yaradancı Paine'in tersine, Edison Tanrıya, ruha ve ölümden sonrasına inanmıyordu. O zamanlar Edison doğaya, insanlığa karşı kayıtsız ve acımasız "Yüce Zekâ" demeyi seven bir panteistti (kamutanrıcı). Arkadaşı Edward Marshall onunla *New York Times* (2 Ekim 1910) için görüştü. Edison "Herhangi bir insan beyninin ölümsüz olacağına inanmak için" dedi, "benim fonograf silindirlerimden birinin ölümsüz olacağını düşünmek için var olandan daha çok neden yoktur... Hayır, beyin bir parça et mekanizmasıdır– harikulade bir et mekanizmasından başka bir şey değil."

William James'ın ölümü dolayısıyla Edison'ın sözcükleri, Hıristiyanların her türünde bir karşıtlık gürültüsü yarattı. Cardinal Gibbons tarafından usul usul hırpalandı. Bir Katolik süreli yayını olan *Columbian Magazine* "Edison'ın materyalizmi" dediği şeye saldırmak için bütün bir sayı ayırdı.

Sonra laboratuvarına giderken Edison'a bir şey oldu. "Edison Sonraki Dünya ile Nasıl İletişim Kurulabileceği Üzerinde Çalışıyor," başlıklı bir görüşmede, *American Magazine*'de (Ekim 1920) B. C. Forbes –daha sonra *Forbes* dergisini kurdu– Edison'ın sadece yaşamdan sonrasına inanmakla kalmayıp ölü ile iletişim kurmak için elektriksel bir aygıt üzerinde çalıştığını açıkladı! (Bakn. Austin Lescarboura'nın "Edison'ın Ölümden Sonra Yaşam Üzerine Görüşleri," *Scientific American*, 30 Ekim 1920.)

Her ne kadar onunla deneyler yaptığı biliniyorduysa da Edison'ın aklındaki makinenin türü hakkında kimse bir şey bilmiyordu. Çok güçlendirilmiş elektromanyetik dalgalar kullanan bir tür telefon olabilirdi.

Martin Ebon *Scientifik American* için Edison ile yapılmış görüşmeden aşağıdaki ifadeleri alıntılıyor:

> Kişiliğimiz yaşamayı sürdürüyorsa, o zaman belleğin, zekânın ve bu dünyada edindiğimiz öteki yeteneklerin ve bilginin yitirilmediğini varsaymak tam anlamıyla mantıksal ve bilimseldir. Bu nedenle eğer ölüm dediğimizden sonra kişilik var oluyorsa bu dünyadan ayrılanların geride bıraktıklarıyla haberleşmeyi isteyecekleri sonucuna varmak akla yakın olur.
>
> ...ben kişiliğimizin gelecekte de maddeyi etkileyebileceğine inanma eğilimindeyim. Eğer bu uslamlama doğruysa, o zaman, bir sonraki yaşamı sürdürürken kişiliğimizin etkileyebileceği, harekete geçirebileceği ya da yönetebileceği kadar hassas bir araç geliştirmemiz halinde bu aracın bir şeyler kaydetmesi gerekir.
>
> Kullanılmakta olan yöntemlerin kaba, çocukça ve bilimdışı oldukları kesinken, onca çok aklı başında insanoğlunun nasıl olup da onları hesaba aldıkları şaşılacak şeydir. Eğer birgün bu yaşamı bırakıp gitmiş kişiliklerle iletişim kurmayı başarabilirsek bu, kesinlikle bilim adamına bunca ahmakça görünen çocukça tuhaf mekanizmalarla olmayacak.

İçerideki ve dışarıdaki Hıristiyan önderler artık ölümsüzlüğe inanmış bir imanlı olarak Edison'ı kendi saflarına memnuniyetle kabul ettiler. *Scientific American,* daha önce sözü edilen makalede Edison'ı bir şişeden bir behere sıvı akıtırken gösteren bir fotoğraf bastı. Resmin altında okunan şuydu: "Thomas A. Edison – dünyanın en önemli mucidi– şimdi psişik araştırmaları bilimsel tabana oturtmak için tasarlanmış bir aygıt üzerinde çalışıyor."

Edison hiçbir zaman bir Hıristiyan olmadıysa da, genç ve güzel ikinci karısı Mina Miller (ondan onsekiz yaş küçüktü), aldığı

Metodist dinsel eğitimden hiçbir zaman şaşmadı. Conot (s.427) onun "Evrimin bir şeytan komplosu olduğunu düşünen... yenilikleri izlemeyi reddeden bir köktendinci," olduğunu söylüyor. Küçük bir çocukken onunla tanışma sevincini yaşadım. Annemle babam beni Edisonların bir yazlıklarının bulunduğu, New York, Chautauqua'ya götürmüşlerdi. Büyük adamın imzasını istemek için kapı zillerini çaldım. O, evde değildi ama Mrs Edison, nazik ve güleryüzle, bana göndermesini sağlayacağına söz verdi, öyle de oldu.

Marshall ile "İnsan Ölümsüz bir Ruh mudur?" başlıklı başka bir görüşme *Forum*'un Kasım 1926 sayısında çıktı. Edison artık "ruh" tan bahsediyor ve Tanrı'dan hem "Büyük Güç" hem de "Yaratıcı" olarak söz ediyordu. Edison, "Bugün olasılıkla büyük ölçüde insanın zekâ ya da ruhunun ölümsüzlüğüne ilişkin inançtan yanadır." der. O, Hıristiyanlığı dünyanın en akılcı ve en güzel dini olarak övüyor onu, daha çok İsanın ahlak yasalarını vurgulayarak ve öğretiler üzerinde daha az durarak gelişen bir inanç olarak görüyordu. Edison, tanrıbilimcilerin inanç tartışmalarını durdurmaları ve zamanın daha çoğunu "hiçbir ahmak kuşkucunun çürütemeyeceği... kanıt biriktirmeye," ayırmaları gerektiğini vurguladı.

Dünyanın her yanında gazete manşetlerine çıkan daha sonraki görüşmelerde, Edison insan beyninin zekâ ve bellekten sorumlu olan sonsuz küçük milyarlarca parçacıktan oluştuğu tahmininde bulundu. Bunların dış uzaydan geldiğini, içinde yaşam olan öteki gezgenlerden bilgiler getirdiğini düşündü. Biz öldükten sonra, dağılıyor ya da arılar gibi kümeleşip başka insan kafalarına giriyor olabilirler, dedi. Edison, parçacıklarına "küçük insan" demekten hoşlanıyordu. Ara sıra, dedi, birbirleriyle çatışırlar. Bunu günlüğünde nasıl anlattığı aşağıda:

> Farklarını sonuna kadar savunurlar ve sonra daha güçlü olan grup sorumluluğu üstlenir. Azınlık disiplinli olmaya ve boyun eğmeye istekliyse uyum vardır. Ama azınlıktakiler zaman zaman şöyle der:

"Canı cehenneme, haydi bırakalım." İnsan bedenindeki belirlenmiş işlerini yapmayı reddederler, beden hastalanır ve ölür ve azınlık beden dışına çıkar, tabii çoğunluk da. Hepsi başka herhangi bir yerde yeni bir deneyim aramak üzere serbest kalırlar.

Edison bütün yaşamı boyunca gizemli olanla büyülenmişti. Otuzlarında büyük teosofi öncüsü eğlenceli şarlatan Madam Helena Petrovna Blavatsky'nin yazılarıyla ilgilenmeye başladı. Edison Teosofi Derneği'nin New York toplantılarına katıldı ve bir tür diploma aldı. PK'nın (psikokinezi) sağlam bir inananı olarak akıl denetimiyle sarkaçlar sallamaya çalıştı ama sonuçlar olumsuzdu. Alıcı ve verici insan başlarının çevresine elektrik bobinleri yerleştirerek telepatiyi deneylerle kanıtlamaya çalıştı. Ebon, Edison'ın günlüğünden alıyor: "Aramızdan dördü, elektriksel sistemle birbirine bağlı olarak önce ayrı odalarda bulundu... Sonra aynı odanın dört köşesinde oturduk, sandalyelerimizi yavaş yavaş odanın merkezine doğru getirerek dizlerimiz değinceye kadar birbirimize yaklaştık ve bunların sonunda hiçbir sonuç gözlemedik."

Daha çok Bert Reese olarak tanınan sihirbaz Berthold Reese'i (1841–1926) Edison'a tanıtan kişi, yakın arkadaşı Henry Ford oldu. O, şişman, kel kafalı, değirmi melek yüzlü ve patlak gözlü küçük bir adamdı. Şimdi Polonya denen ülkede doğan, kendisine denilmesinden hoşlandığı biçimiyle, "Dr." Reese, ünlüler ve krllar için "zihinsel sihir" denilen sihirbazlığı yaparak hemen hemen tüm Avrupayı dolaştı. Kendisine İspanya kralı tarafından verilmiş olan büyük, elmas bir kravat iğnesini ve bundan da büyük bir elmas yüzüğü takmaktan hoşlanırdı. Onun olağanüstü psişik güçlere sahip olduğuna önde gelen bir çok parapsikolog inandı.

Reese, "pusula okuma" denen oyunda uzmandı. Bir kişinin bir parça kâğıda birşeyler yazmasını ister, o bunu katlayıp saklar ya da yok edebilirdi. Reese sonra ESP yoluyla mesajı okuyormuş gibi

yapardı. Yöntemleri zamanının dürüst sihirbazlarınca iyi biliniyordu. Pusula okumanın pek çok yolu vardı.

Houdini, Reese'in becerisinden öylesine etkilenmişti ki, Conan Doyle'a bir mektubunda (3 nisan 1920) Reese'in "gelmiş geçmiş pusula okuyanların hiç kuşkusuz en zeki olanı," olduğunu söyledi. Houdini, Doyle'a, eğer bir nedenle New York'a gelirseniz, halen orada yaşamakta olan Reese'in yaptığını "çözüp çözemeyeceğinizi" görmek için bir oturumuna katılın diye ısrar etti.

Houdini kitabı *Paper Magic*'deki (Kâğıt Büyüsü), bir dipnotta Reese'den "benim gözümde gelmiş geçmiş en büyük pelet okuyucu (Pelet, bir top içine konulmuş bir pusuladır), Dr. Reese ile bir oturumum oldu, ve eğer bir uzman olarak onca yıllık deneyimim olmasaydı, ustalıklı el becerileri ve anlaşılmaz türetimleriyle büyülenebilirdim," diye söz ediyor.

Edison Reese tarafından kandırılan en ünlü kişiydi. Şarlatan psişiklerin ağına düşen bir çok bilim adamı gibi, Edison da kendisini aldatılamayacak kadar zeki buluyordu ve bir sihirbazdan açıklama istemek hiç aklına gelmedi. *New York Graphic*'te bir makale Reese'in kimi tekniklerini açıkladığı zaman Edison köpürmüştü. Gazeteye içinde şunları yazdığı bir mektup gönderdi:

> Ben Reese'in ne medyum ne de sahtekâr olmadığına eminim. Onu bir çok kez izledim ve her defasında Reese yakında olmadığı yada başka bir odada bulunduğu sırada bir kâğıt parçasına bir şeyler yazdım. Reese tarafından ele alınan kâğıtların hiç birinde hiçbir işaret yoktu ve onlardan herhangi birini asla görmüş de değildi, yine de her kâğıdın içeriğini doğru olarak okudu.
>
> Laboratuvarımdaki bir çok kişi aynı türden deneyim yaşadı ve New York'ta aynı şeye tanıklık etmiş yüzlerce tanınmış kişi var.

Houdini 8 Ağustos 1920'de Doyle'a şunları yazdı:

> Dr. Bert Reese hakkında pek çok öykü duymuş olmalısınız ama ben Yargıç Rosalsky ile konuştum ve her ne kadar Reese'i araştırmış değildiyse de beni kişisel olarak bilgilendirdi; o bunun telepati olduğunu kesinlikle düşünmüyordu. Ben Reese'in el çabukluğuna başvurduğuna, olağanüstü bir bellekten yararlandığına ve büyük bir karakter okuyucu olduğuna eminim. Bu arada o olağanüstü bir insan yargıcı.
>
> Edison'ı kandırması benim için şaşırtıcı olmadı. Bence Edison'ı kandıramaması şaşırtıcı olurdu. Cin gibi bir pelet okuma ustasını yargılamaya gelindiğinde Edison kesinlikle bir ölçü değildir.
>
> Reese'in yaptığı ve beni açıkça bilgilendirdiği en büyük şey Almanya'da onu anlamayacaklarını kabul ettiği zamanki deneme olayı oldu.
>
> Size anlatmaktan çekinmiyorum, Reese ile olduğum bir oturumda, bir tuzak hazırladım ve onu acımasızca yakaladım. Oturum bitip de kendisini şaşırttığımda altüst olmuştu. Öyle ki benim kendisini yakalamış olan tek insan olduğumu iddia etti ve bundan sonraki söyleşimizde pelet deneyi dediğimiz şeyi yapan başkaları –Foster, Worthington, Baldwin ve diğerleri– hakkında konuştuk. Onunla bu oturumumdan sonra eve gittim ve bütün ayrıntıları yazdım.

Mektuplar, Bernard Ernst ve Hereward Carrington'ın *Houdini and Conan Doyle: The Story of a Strange Friendship*'ten (Houdini ve Conan Doyle: Tuhaf Bir Arkadaşlığın Öyküsü) (1932) alındı. Joseph Rinn, *Sixty Years of Psychical Research*'da (Psişik Araştırmaların Altmış Yılı) (1950) Nasıl yapıldığının açıklaması ile birlikte Reese'in pusula okuma gösterilerinden biriningüzel bir

betimi var.

Reese yöntemlerinin en iyi açıklanışı sihirbaz Ted Annemann'ın süreli yayını *The Jinx*'in 1936 Yaz Ekstra sayısındaki "Bert Reese Gizleri"dir. Yazıda, elinde, katlanmış bir pusuluyı avuçlamayı daha kolaylaştırdığı için, gösterilerinde tüttürmeyi alışkanlık edindiği bir sigara ile Reese'in bir fotoğrafı da var. Annemann, Harvard'ın Alman doğumlu, tanınmış filozof ve psikoloğu Hugo Münsterberg (1863–1916) "Reese'in güçlerine öylesine inanmaya başlamıştı ki onun hakkında, bitirmesini ölümünün önlediği, bir kitap hazırlıyordu," diye yazıyor. Bunu doğrulamayı başaramadım. Arkadaşı William James gibi, Münsterberg de hem Tanrıya hem de ölümsüzlüğe inanıyordu ama James'tan farklı olarak, dikkatle tasarladığı tuzaklarla medyumları ve öteki psişik şarlatanları açığa vurmakta büyük bir rekora sahip, olağan ötesinin iyi tanınan bir kuşkucusuydu.

Edison'ın kendisinin ESP sahibi olduğunu düşündüğüne ilişkin kanıtlar vardır. Her koşulda, önceden sezme güçlerinin zayıf olduğu konusunda kuşku yok. Christopher Cerf ve Victor Navasky'nin eğlendirici antolojisi *The Experts Speak*'de (Uzmanlar Konuşuyor) (1984) ve başkalarında bulduğum başarısız tahminlerinden kimileri aşağıda:

"Sesli film, bildik sessiz filmin yerini alamayacak... Sessiz sinemaya bu kadar büyük yatırım yapılmışken onu harap etmek saçmalık olur. (*Munsey's Magazine* Mart 1913.)

"İki ya da üç yıl önce soruna [uçma makinesi] çözüm olacağı sanılan uçak olasılıklarının tükenmiş olduğu ve başka bir yöne yönelmemiz gerektiği açıktır." (*New York World,* 17 Kasım 1895.)

"Müzik söz konusu olduğunda, radyo çılgınlığı zamanla ortadan kaybolacak Ama iş amaçları için sürdürülebilir." (Conot'un Edison yaşamöyküsü s.424'den alındı.)

"Sammy, fonografı çalmaya asla kalkışmazlar. Onun ticari bir değeri yok." (Bir yardımcısı olan Sam Insull'a Edison'ın söyledikleri, Conot s.245'ten alındı.)

"On beş yılda elektrikli araçlar için aydınlatma için olduğundan daha çok elektrik satılacak." (*Science Digest* Şubat 1982'den alındı.)

Edison'ın en kötü tahmini "akımlar savaşı" denilen konuda oldu. Nikola Tesla ve ötekiler yüksek voltajlı elektriğin uzak mesafelere aktarılması için en iyi yolun dalgalı akım olduğuna inanıyorlardı. Edison inatla sadece doğru akımın kullanılmasında ayak diredi.. "Yüksek gerilimli dalgalı akımların kullanılmasının ne bilimsel ne de ticari anlamda yararlı olduğunu kanıtlayacak hiçbir gerekçe yoktur. Bu akımlar yalnızca bakır tel ve taşınmazlara yatırımı teşvik etmek için kullanılır... Kişisel arzum dalgalı akım kullanımını tümüyle yasaklamaktır. Onlar gerekli olmadığı gibi tehlikeli de..." (David Milsted'in 19 Ağustos 1995 tarihli *New Scientist*'deki "Dahiler de Hatalar Yapar," başlıklı makalesinden aldım.)

Edison'ın bilim kurguya etkisi, John Clute ve Peter Nichols'un yayına hazırladığı, *Encyclopedia of Science Fiction*'da (Bilim Kurgu Ansiklopedisi) (yeniden gözden geçirilmiş baskı, 1995) "Edisonade" maddesinde anlatılır. Bu konuyla ilgili yazın Edward Ellis'in ucuz romanlar dizisi Tom Edison Jr. ile başlıyor. Edison, Villiers de l'Isle–Adam'ın, romanı *Tomorrow's Eve*'inde (Yarının Havva'sı) (1886) ve Garrett P. Serviss'in *Edison's Conquest of Mars*'ında (Edison'ın Mars'ı Fethi) (1898) bir karakter olarak da çizilmiş. Daha yeni başvuru kaynakları için *Encyclopedia of Science Fiction*'a danışın.

Conot, kitabının girişinde Edison hakkında fikrini şöyle özetler:

> Benim keşfettiğim Edison, güçlü, titiz, yönetilmesi zor, fırsat kollayan ve ara sıra acımasız bir Ortaba-

> tılıydı, Bunyanvari varsıllık hırsı buluşa düşkünlüğü yüzünden birkaç kez altüst oldu. Karmaşık ve çelişkili biriydi: Usta bir elektrikçi, kimyacı ve girişimci âma beceriksiz bir mühendis ve iş adamı. Buluşları hakkındaki öyküler laboratuar kayıtlarından gözüpekliğinin, kavrayış hızının ve geçmişin söylencesel anlatılarına sadece genel bir benzerlik gösteren şansının destanları olarak ortaya çıkar.

Conot'un kitabını *New York Times Book Review* için (25 Şubat 1979) değerlendiren John Brooks daha da sertti:

> Thomas Alva Edison'ın inançları ve alışkanlıkları, bir otlakçı ve ayrıksının alışkanlıklarıydı. Laboratuvarında fareler mutlu ve rahat yaşadılar; çoğu zaman giysileriyle uyudu, çünkü onları çıkarmanın ya da değiştirmenin uykusuzluğa neden olduğuna inanıyordu; Richard Wagner'in Yahudi olduğunu düşünüyordu; felaket bir koca ve babaydı; yiyeceğin bağırsakları zehirlediğine inandığı için kendini açlığa mahkum etti; Avrupa'daki kendi şirketi onun için "Dungyard" adlı kablo adını icat etti.

Edison yaşamöyküleri yazılmayı sürdürüyor. Yenilerde iki büyük yaşamöyküsü daha yayımlandı: Neil Baldwin'in *Edison: Inventing the Century* (Edison: Yüzyılı İcat Etmek) (1995) ve Paul Israel'in *Edison: A Life of İnvention* (Edison: Bir Buluş Yaşamı) (1998).

Jesse Glass, Forbes tarafından öne sürülen Edison'ın ölüyle konuşmak için gerçekten bir makine yaptığı iddiasını soruşturmak için Japonyadan yazdı. Edison'la *New York Times* adına yapılmış

bir röportajdan (15 Ekim 1926) bir pasaj içeren bir materyel de iliştirmişti. Edison, Forbes'in kendisini, "yılın en soğuk günlerinden birinde," ziyaret ettiğini söyler, "burnu morarmış, dişleri titriyordu. Aslında ona söyleyeceğim bir şey yoktu ama onu düş kırıklığına uğratmak istemedim ve bu ruhlarla iletişim kurma öyküsünü buldum ama tümüyle şakaydı."

Ben buna inanmıyorum. 1948'de Dagobert Runes'in Felsefe Kitaplığı *The Diary and Sundry Observations of Thomas A. Edison'ı* (Thomas A. Edison'ın Günlüğü ve Çeşitli Gözlemler) yayımladı. Runes'in editörlüğünü yaptığı günlük, Edison'ın 1920'de ölümden sonraki yaşam ve onun ruhlarla iletişim aygıtı hakkında kaydettiklerini yineleyen bir kesim içeriyor:

> Bir süredir bu dünyayı bırakmış kişiliklerin bizimle haberleşmesinin olası olup olmadığını anlamak için bir aygıt yapmaya çalışıyorum. Eğer bu başarılacaksa, herhangi bir gizli, gizemli ya da sözüm ona medyumlarınki gibi, anlaşılmaz araçlarla değil, bilimsel yöntemlerle başarılacak. Kişilik dediğimiz şey ölümden sonra var oluyorsa ve bu kişilik hâlâ bu dünyada beden içinde olan bizimkilerle haberleşmeye istekliyse bu haberleşmeyi kolaylaştırmak için iki ya da üç çeşit aygıt vardır. Ben şimdi böyle bir aygıt yapmaya çalışıyor ve çok sayıda ay geçmeden bitirebilmeyi umuyorum.
>
> Eğer dünyadaki yaşam biçimimizi terk etmiş olanlar, kendilerine hareket ettirme şansını vereceğim aygıtı kullanamaz hareket ettiremezlerse o zaman düşündüğümüz ve hayal ettiğimiz türden bir öbür dünya olması olasılığı düşer.
>
> Öte yandan eğer başarılırsa olağanüstü bir sansasyona neden olacaktır.

21. KESİM

Temple Üniversitesi'nde Neler Oluyor?

Philadelphia'da karma eğitim veren seçkin bir kurum olan Temple Üniversitesi son yıllarda sahte bilimin en çılgın konularından birinin yayılması için bir merkez olmaya başladı. Her şey 1986'da Temple'ın yönetim kurulu başkanı Richard J. Fox Londra'da kimi saçak bilim adamlarıyla tanıştığı zaman başladı. Onların "ana akım paradigmaları" ötesine geçen çalışmaları yayınlamadaki zorlukları ile etkilenmişti. "Paradigma" bağımsız bilim adamlarının ve onlar hakkında yazanların hâlâ yeğlediği meslek argosudur.

Fox, saçak bilim adamlarının ana akım bilim adamlarıyla etkileşimine izin verecek ve sonuçlarını tartışacakları bir forum sağlayacak bir örgütlenme için belirgin bir gereksinim olduğuna karar verdi. Temple Üniversitesi böyle bir merkezin koruyucusu olursa yüksek akademik standartların korunması kesin olurdu. Fox'un böyle bir örgütün amacını betimleyiş tarzı aşağıda:

> Merkezin amacı, tüm bilimsel ve aydınca çaba alanlarından gelen bilim adamlarının, araştırmacıların ve düşünürlerin bir araya gelebilmeleri ve düşüncelerini, tasarılarını ve fikirlerini ne kadar devrimci olursa olsun, tam bir güven ve rahatlıkla tartışabildikleri yasal bir yer ve çevre yaratmaktır.

Temple'ın başkanı, Peter Liacouras aynı fikirdeydi. Merkez'in görevinin, "geleceğin atılımları olma umudunu elde tutan bilimsel

sınırların uçlarındaki araştırma tasarılarını eleştirel biçimde incelemek," olduğunu bildirdi.

Temple'ın şimdiki adıyla Sınır Bilimler Merkezi 1987'de kurulmuştu. O zamandan bu yana bir dizi konferansı ve Temple'ın ana kampüsünde elliden çok dersi destekledi. Süreli yayını *Frontier Perspectivies* (Sınır Görüngeler) yılda iki kez yayımlanıyor ve seksenden fazla sayfaya gelişti. Lancester'da, Franklin ve Marshall Kolej'de fizikçi C. Alan Bruns, CSICOP'un bürosuna Cilt 7, No 1, 1998 sayısının bir kopyasını gönderinceye kadar görmemiştim.

Sayfaları arasında gözlerime güçlükle inanabildiğim şeyler okudum. Ben derginin, süperdizi (superstring) kuramı, kara maddenin doğası, özgeciliğin genetik kökenleri, organik moleküllerin nasıl olup da onca hızlı katlandığı, her biri ayrı yasa kümelerine sahip sonsuz sayıda evrenlerin gerçeklik kazandığı "çoklu bir evren"e ilişkin spekülasyonlar ve kuvantum mekaniği ile işleyen süper bilgisayarlar gibi çarpıcı sınırlarla ilgili olmasını beklemiştim.

Bu özel dergideki "sınırlar" bu türden hiçbir şeyi kapsamıyordu. Araştırma hakkındaki raporlar saygın bilimden öylesine uzaktılar ki böylesi bilimsel yazıları akademik dergilerin kabul etmemesinde şaşılacak bir şey yoktu. Şimdi, derginin 1998 Güz/Kış sayısının birkaç konusuna bir göz atmama izin verin

Merkez'in gözde "sınırlar"ından biri homeopati'dir. Bu, on dokuzuncu yüzyılın saplantılı tartışması, molekülleri aynı kalmayıncaya kadar seyreltilmiş belli maddelerin çok çeşitli hastalıkları iyileştirmede büyük güce sahip olduğudur. Madem ki homeopatik reçeteler distile sudan başka bir şey içermez kimyacıların hiç bilmediği bir biçimde suyun yok olan maddelerin anısını koruduğunu var saymak homeopatinin savunucuları için zorunlu hale gelir.

"Yaşayan Bir Sistem Makroskobik Kuvantum Sistemi midir?" konusunda yazan Britanyalı elektrik mühendisi Cyril Smith, o yazıda, yer altında su arama çubuklarının dönmelerine neden olan yeryüzü manyetik alanları ile "homeopatik güçler" arasında ilişki kuruyor. Sınır Bilimler Merkezi antik su büyücülüğü sanatını günümüz biliminin bir başka "sınırlar"ı olarak kabul ediyor. 1989'da başkanlığını, "iyi bilinen su arayıcı" olarak tanıtılan Terry Ross'un yaptığı bir çubukla su arama konferansını destekledi.

Frontier Perspectives'in yetkili editörü Nancy Kolenda, "Katılanlar, toplantıyı onlara su arayıcılığı becerilerini geliştirme fırsatı veren öğretici bir deneyim olarak nitelediler..." diye yazıyor. Bu konuda "Canlı Oluşum Duyumsama ve Jeofizik Alanlara Duyarlılık" başlıklı ikinci bir konferans yine 1989'da ama daha sonra ve Almanya'da yapıldı.

Yedi yıl süresince merkezin direktörlüğünü yapan Beverly Rubik "Bilimin Paradigma'ya Meydan Okuyan Üç Sınırı," yazısında (*Frontier Perspectivies,* Cilt 3. No.1, 1992), çubukla su aramanın ELF (olağanüstü düşük frekans anlamında, extremely low frequency'den) elektromanyetik dalgalarla ilişkili olduğunu tahmin ediyor. ELF dalgaları merkezin en önemli ilgi alanlarındandır, özellikle havadaki elektrik tellerinden bizi bombalayan ELF dalgalarının insan sağlığı üzerinde tehlikeli etkileri olduğu ileri sürüldü. Rubik, merkezin öteki çok önemli iki ilgi alanının alternatif tıp ve bilincin doğası olduğunu söyledi.

Kuvantum alanlarının nasıl sağalttığı hakkında bir yazısında Glen Rein, böyle alanların, suyun özelliklerini, elektromanyetik alanlardan çok değiştirdiğini ve sağaltıcı güçler verdiğini buluyor. Bu dergideki öteki yazarlar gibi, Smith ve Rein de aklı uyuşturan, anlaşılması hemen hemen olanaksız bir teknik meslek argosuyla yazıyor.

F.Fuller Royal ve Gregory Olson "Bir Sanrı Olarak Hastalık"ı

tartışıyorlar. Onlar rahatsızlığın gerçek olmadığına gerçekten inanıyorlar! (İnsan hayret ediyor, Onlar Hıristiyan Bilim Adamları mı?) Bu yazarlara göre, rahatsızlığa, beyne özgü olmayan ama bedenimizin her atomunda etkin olan akıldaki "zihinsel sanrılar" neden olurlar. Sözünü ettikleri homeopatik çareler "bilinçli akıl alanındaki karışıklıklarla bilinçaltı aklın bellek alanında yerleşmiş benzer düşünce programlarıyla yankılanan doğrusal olmayan dalgaların örnekleridirler. Bu çareler rahatsızlıklar için temel görevi yapan bellek alanında yerleşik sanrısal programları yok edebilirler."

Royal ve Olson'a göre doğmadan önce, zamanın dışında "salt ışık"tan bir bölgede bulunuyorduk. Zaman, yaşamlarımıza biz ancak "daha alçak dünyasal bir titreşim içine" daldıktan sonra girdi. Gelişen bir dölüt (fetus–cenin) annesinin coşkusal durumundan kuvvetle etkilenir. Homeopatik ilaçlar "bilinçaltı olumsuz programlarla rezonans içinde olan uyumlu doğrusal olmayan dalgalardır...Homeopatik ilacın enerjisi olumsuz bir düşünce programını...onu bilinç alanına girmeye pek te uygun olmayan duruma getirerek yıkacaktır." Sanrılar, yazarların TFT (Thought Field Therapy– Düşünme Alanı Terapisi) dedikleri ikinci bir "sağaltım modeli" ile de yok edilebilir.

Sınır Bilimleri Merkezi 1990'da, Almanya, Baden Baden'de bir homeopati konferansı düzenledi. Bir iki yıl önce tamamıyla gözden düşmüş olan "bellekli su" üzerine çalışan Fransız homeopat Jacques Benveniste konuşmacılar arasındaydı.[18] Nancy Kolenda

[18] Fransız tıbbi araştırma ajansı, INSERM'in Beneviste'in laboratuvarı kapamasından sonra, Paris'in güneyinde kendi Digital Biyoloji Laboratuvarı'nı açtı. Geçenlerde İnternet üzerinden, e–posta kullanarak "su belleği" aktardığını iddia etti. Ve hakkında düşmanca şeyler yazdıkları için ikisi Nobel Ödülü sahibi fizikçi Georges Charpak ve biyolog François Jacob ve fizikçi Claude Hennion ile davalı. Beneviste'in fazlasıyla kusurlu homeopatik araştırması için *On the Wild Side* (Yabani Tarafta) (Prometheus, 1992) adlı kitabımın 4.Kesimine bakın.

konferansın "homeopatik araştırmayı ilerletmede dünyasal bir işbirliğine gidilmesi ortak kararı ile sonuçlandı"ğını yazıyor.

Beverly Rubik de homeopati için son derece coşkulu. *Frontier Perspectivies*'in Cilt 2, No.1, 1991 sayısında "Homeopatik Araştırmanın Sınırları" hakkında bir bilimsel yazısı çıktı. Bu bıktırıcı süreli yayını bana tanıtan Bruns, bir mektubunda Amerikan Fizik Öğretmenleri Birliği'nin bölgesel bir toplantısında Rubik'in verdiği bir dersi dinlediğini söyledi. Psişik güçleri coşkulu savunmasına Rusya'nın, alınları ve göğüsleri üzerinde asılı metal cisimleri tutan "manyetik kadınları" ile bir deneyiminin öyküsünü kattı. Rubik alnına yapışık bir kaşıkla kendi saydamlarını gösterdi! Bruns dinleyicilerden kimsenin kıkırdayıp kahkaha atmamasına şaşırmıştı.

Homeopati hakkında bu kadar yeter. Onun günümüzde sınır bir bilim olarak yeniden canlandığını görmek frenolojinin ya da el falının yeniden canlanmasını bir sınır bilim olarak adlandırmakla karşılaştırılabilir. Bugün frenolojiye inanan birinin başını gözden geçirtmesi gerektiği söylenmişti. Aynı şey, sağaltımı hastayı hoşnut etmek için verilen etkisiz ilaçlardan ayırt edemeyen bugünün homeopati tutkunları için de söylenebilir.

Burada, *Frontier Perspectives*'in Güz/Kış 1998 sayısında destekler biçimde sunulmuş birkaç bilim ötesi alan daha var:

"Ölü Madde, Çevresinin Farkında mıdır?" da Peter Graneau maddenin bütün parçacıklarının ne kadar uzakta olduklarına bakılmaksızın bütün öteki parçacıkların farkında olduklarını tartışıyor. O, Newton fiziğinin Einstein'nınkine üstün olduğunu düşünüyor ve günümüz resmi bilim adamları körlüğünün, Galileo' nun Pisa Kulesinden iki farklı ağırlık atma denemesini reddeden İtalyan profesörlerin körlüğüne benzediğini düşünüyor. Graneau bu denemenin hiçbir zaman yapılmış olmadığının farkında değil.

Bir akupunktur uzmanı, Dan Kenner Doğuya özgü dükkanlarda

satılan binlerce bitkisel reçeteyi savunuyor. Bitkilerin Çin ve Japonya'dakilerden çok farklı olduğu Hindistan'daki dükkanlardan hiç söz etmiyor. Kenner bana yeni gelen bir sözcük tanıtıyor – "nozoloji" Bu bir burunlar bilimi değil, hastalıkları sınıflandırma bilimi. Kenner bize homeopatinin "deneysel nozoloji"nin –yani hastalığı dikkatli araştırmaya dayalı sınıflandırma tarzı– bir örneği olduğunu söylüyor.

Roger Taylor, yayınevine bağlı olmadan yayımlanan bir kitabı –ona "bilim cevheri"i diyor– *Waves in Dark Matter*'ı (Karanlık Maddedeki Dalgalar) beğeniyle değerlendiriyor. Kitabın yazarı O. D.Wagner, önceden fark edilmemiş olan bu dalgaların, şimdiye kadar, ağaçların suyu bedenlerinde yükseltme "açıklanmamış yeteneği" dediği şeyden sorumlu olduğunu gösteren deneyler yapmış. Taylor Çinli bir biyofizikçi, bu açıklanması zor W dalgalarının insan bedenindeki akupunktur noktalarının dizilişinde rol oynadığını akla getiren bir çalışma yaptığını ekliyor. "Yaşam biliminde yeni ve önemli bir kesim açıldığı kuşkusuz.," kararına varıyor Taylor. Değerlendirilmekte olan başka bir kitap yeşil çayın, kanseri dizginlemekte, diş çürüklerinde ve öteki rahatsızlıklardaki yararlarını övüyor.

Derginin en komik sayfası Kolombiya Üniversitesi Öğretmenler Koleji'nden diye tanıtılan Inna Semetsky'nin "Tarot'un Doğası Üzerine," makalesidir. Semetsky Tarot kartı yorumlamanın geçerliğini savunuyor. Uygulayıcı karıştırılmış kartların rasgele bir düzenlenişini, Semetsky'nin, David Bohm'un "karmaşık düzen"ine, Jung'un ilk örneklerine ve eşzamanlılık kavramına, Heisenberg'in belirsizlik ilkesi ve Karma'ya bağladığı alanları açmak için kullanıyor.. Uzayın üç boyutuna ve zaman boyutuna ek olarak bilinçten oluşan bir beşinci boyutu bulunuyor. Zaman bu beşinci alanın "parametre"si olduğu için, Tarot okuyucularına beşinci alanın bir parçası olan Jung'un "ortaklaşa bilinçdışı"na girmeleri ve gelecek olaylar hakkında bilgi almaları için izin

veriyor. Semetsky Tarot'un zihinsel sağlık uğraşları içine sokulmasını öneriyor.

Merkezin konferanslarında etkili olan ve/ya da dergisine katkıda bulunan ESP, PK ve önsezinin seçkin inanırları arasında (kimisi artık yaşamıyor), Brian Josephson, Rupert Sheldrake, Andrija Puharich (Uri Geller hakkında bir kitabın yazarı), Robert Jahn ve onun medyum asistanı Brenda Dunne, Glenn Olds, Willis Harmon, Helmut Schmidt, Ramakrishna Rao, Harold Puthoff, Stephen Braude, David Griffin, Fred Wolfe'u bulunuyor.

Temple Üniversitesi'nin saçmalıklara kaymakta olduğunun bir diğer kanıtı UFO'larla ilgilidir. Dünya dışı yabancıların yaptığı düşünülen insan kaçırma olaylarının gerçekliğini ulusumuz çapında en coşkulu biçimde öne sürenlerden biri Temple Üniversitesinde tarih doçenti olan David Jacobs'tur. İlk kitabı *The UFO Controversy in America* (Amerika'da UFO Çelişkisi) (Indiana University Press, 1975), Wisconsin Üniversitesine verdiği doktora tezinin genişletilmiş versiyonudur. İkinci UFO kitabı *Secret Life* (Gizli Yaşam) (Simon&Schuster, 1992), ilk elden adam kaçırma öykülerine ayrılmıştır. Son kitabı *The Threat* (Tehdit) (yine Simon & Schuster'dan) bu yılın başında yayımlandı. Gömlekte, Jacobs adından sonra "Ph.D." ve kişinin egosunun kesin bir ipucu olarak, her sol sayfanın üstünde adı görülüyor.

Jacobs, psikoloji, psikiyatri ya da hipnoterapi konularında hiçbir eğitimi olmamasına karşın (şimdi yedi yüzden fazla olan) hastalarını korkunç kaçırılma anılarını geliştirmeye ikna etmek için hipnozu kullanır; oysa hastaların çoğu hipnoz altına girene dek bu türden anılara sahip değildir. Jacobs beş milyon Amerikalının en az bir kez yabancılar tarafından kaçırılmış olduğuna inanmıştır. Jacobs'a göre, perakende satış işinde çalışan bir kadın hastası bir yılda yüz kez, ortalama her üç günde bir kaçırıl*mış! New York Times* eleştimeni Joe Queenan kadının işini korumayı nasıl becerdiğini öğrenmek istedi.

Jacobs'un hastaları sürekli olarak inanılmaz cinsel tecavüzler bildirirler. Yabancılar erkeklerden sperm, kadınlardan yumurta almaktadırlar, sonra onları dünyanın yönetimini ele almaya niyetli bir melez ırk üretmekte kullanacaklardır. Jacobs, bunun doğru olmamasını "umutsuzca diliyor" ama artık çocuklarının "geleceği adına korkuyor." Jacobs, yabancıların nereden geldiklerinden emin değildir ama uzak bir gezegenden olabileceğini düşünür. Onlar birbirleriyle ve insanlarla telepati aracılığıyla anlaşırlar. Jacobs'un kaçırılma anılarını canlandırmak için hipnoz kullanarak öteki UFO araştırmacılarına olumlu baktığını sanabilirsiniz. Öyle değil. Örneğin, Harvard'ın UFO kaçırmaları hakkında bir kitap yazmış, utanç verici psikiyatristi John Mack'ı yetersiz ve kolay kandırılır sayıyor. Ulusun UFO çılgınlığının kirli çamaşırlarını ortaya döken en önemli kişisi olan Philip Klass söz konusu olduğunda ise onunla konuşmayı bile reddediyor.

Aramızda dolaşan melezler kendilerini gizlemekte şeytancasına zekidirler. Tam olarak bizim gibi giyinir ve görünürler. Bizi daha çok şaşırtmak için kaçırdıklarının kafalarına sahte anılar yerleştirirler, böylece Dünyaya döndüklerinde İsa, Hazreti Meryem, Abraham Lincoln ve öteki ünlüleri gördüklerini söyledikleri için polis onların çılgın olduklarını düşünür. Bu sahte anılar, Jacobs'un uydurduğu bir terimle "akıl tarama" denilen bir teknikle yaratılmıştır. Kendisinin de hastaları üzerinde bir tür akıl tarama uyguladığını hiçbir zaman aklına getirmez.

Joe Queenan, *New York Times*'daki eleştirisinde (10 Ocak 1998) "*The Threat*'in herhangi bir kusuru varsa," diyor "bu, yabancıların niçin her zaman kimsenin tanımadığı kişileri kaçırıyor gibi göründüğünü açıklamaktaki başarısızlığıdır... O [Jacobs], neden bu her şeyi yapmaya güç yetirebilir gibi görünen yaratıkların niçin asla kendisini yakalamadıklarını da okuyucuya bildirmiyor. Belki Mr. Jacobs'un kendisi de aslında –saygın bir yayımcıyı aptal göstermek ve UFO avcılarını daha da gülünesi kılmak gibi özel bir

amaçla– kaçırılıp beyni yıkanmış ve bu kitabı yazmaya koşullandırılmıştı.

Klass'ın kitapları ve bültenleri bir yana, UFO sahnesinin en güçlü, en eğlenceli yalanlanışı Frederick Crews'in *The New York Review of Books*'daki (25 Haziran 1998) makalesidir. Biri, Jacobs'un *The Threat*'ı üç UFO kitabını eleştiren makale "Akıl Kaçırtıcılar," başlıklı. Crews'in farkına vardığı gibi, Jacobs, John Mack ve diğerleri, sahte anıların ne kadar kolay uydurulabileceğinden habersizler. Bereket versin ki bu anılar yetişkin insanlar tarafından cinsel olarak kötüye kullanılma sahte anılarından daha az zararlı. Sadece fanatik terapistlerce beyinleri yıkanmış çocuklar ve yetişmekte olanlar tarafından mahkemelerde dramatik biçimde yeniden anlatılan uyduruk cinsel kötüye kullanma anıları nedeniyle, suçsuz babalar, anneler, öğretmenler hapishanede yıllarını geçirmişler, hattâ bazıları yaşam boyu hapse mahkum olmuşlardır.

Crew, Jacobs'un "Beverly" dediği bir hastanın anılarını anlatışından aşağıdaki pasajı alıntılıyor:

> Sonra melezler Beverly'ye onun bedenini her istediklerinde alabildiklerini ve onun her zaman savunmasız olduğunu ve hiçbir zaman güvende olmadığını anlattılar. Bir melez ırzına geçerken bir başkasını oral kışkırtmaya zorlandı. Onu çimdiklediler, tenini burktular ve iz bırakmadan incittiler. Vajinasına sönük bir mum soktular. Sonra ona çocuklarının kaçırılmasına neden olduğunu söylediler... Başka bir seferinde hayalinde altı yaşındaki kızının ereksiyon halindeki çıplak melezlerle çevrili durumda bir odaya götürüldüğünü görmesini sağladılar; kızının onların hepsi tarafından tecavüze uğrayabileceğine inanmaya yönlendirildi..

Aklı başında gibi görünen bir tarih profesörünün böyle apaçık sohbetlere inanabilmesi ve önemli bir üniversitedeki görevini koruyor olması kuşkusuz şaşırtıcıdır. Temple, Jacobs'a UFO'lar üzerine düzenli dersler verme izni bile veriyor. *Frontier Perspectives* için söylenebilecek iyi bir şey var. Bildiğim kadarıyla ne şimdiye kadar Jacobs'un bir kitabını yayımladı, ne de mantıksız kitaplarından herhangi birini değerlendirmeye aldı.

Temple Üniversitesi hakkındaki köşe yazım bu kitapta yeniden yayımlanmış öteki köşe yazılarımın herhangi birinden daha çok mektup aldı. *Skeptical Inquirer*'da yayımlanmış mektuplara ve yanıtlarıma kısaca değineceğim.

Jeolog Mark Wilson, Temple'ın aşırı Afrosentrizmi kışkırtmasına dikkat çekti. Üniversitenin Afrikoloji Bölüm başkanı, Profesör Molefi Kete Asente Mısırlıların siyah olduklarını ve Yunanlıların onların kültürlerini çaldıklarını iddia ediyor. Wilson bunu sahte tarih olarak adlandırıyor ve güvenilir bilginin, siyah Amerikalıların kendilerine saygılarını artırmak için tasarlanmış bir "yanlış yönlendirilmiş ırk bilinci"ne kurban edilmekte olduğuna inanıyor.

Temple'ın Sınır Bilimler Merkezi'nin direktörü, Nancy Kolenda, merkezin işlevini kavramakta başarısız olduğumda ısrarlı. Merkezin danışma ve yazı işleri kurullarında görev yapan seçkin birtakım bilim adamlarının bir listesini yaptı. Inna Semetsky, Tarot kartı okumanın yararını yadsımak için herhangi bir neden göstermekte başarısız olduğumdan şikayetçiydi.

Tanınmış biyolog Lynn Margulis, bir zamanlar merkezle yaşadığı kötü bir deneyimi betimleyerek savunmama yardımcı oldu. Fizikçi Gary Posner, David Jacobs'un UFO iddiaları konusunda karanlık görüşümü güçlendirdi. Dan Kenner makalesini

savundu. O, özellikle homeopatiye saldırmama öfkelenmişti. Peter Graneau da benzer biçimde, görecelik kuramını yumruklayan makalesini savundu.

Bu mektupları aşağıdaki gibi yanıtladım:

Temple Üniversitesi'nin Sınır Bilimler Merkezi, bilim adamı olan bir direktöre sahip olsaydı bu işe yarayabilirdi. Muhasebeci olan direktör Nancy Kolenda, saygın sınır bilimle saplantı bilim arasındaki farkı tam olarak kavramakta başarısız. Homeopatiyi, çubukla su aramayı, Tarot kartı okumayı ve fiziksel hastalıkların zihinsel sanrılar olduğu fikrini savunan makalelere yer vermek, el falını, frenolojiyi, numerolojiyi ve Velikovsky'nin çılgın kozmolojisini savunan makaleleri yayımlamaktan farksızdır.

Yönetim kurulu başkanının, merkeze ve onun bilimin ilerlemesine kesinlikle hiçbir katkısı olmayan dergisine yılda boş yere 100.000$ harcaması Üniversite ve onun bilim adamları için büyük bir utanç olsa gerektir.

Inna Semetsky, bu türden bir gelecekten haber vermeyi reddetmek için nedenlerimi ortaya koymadan, Tarot kartı okumayı savunmasına "gülünç" dediğim için üzgündü. Tarot kartı okumayı "reddetme"ye çalışmak için, el falını ya da çay yaprakları okumayı reddetmeye çalışmaya harcayabileceğimden daha çok yer harcayamazdım. Modern fiziğe bütün başvurularıyla, Ms. Semetsky'nin mektubu makalesinden daha da eğlendirici. Bilimsel araştırmanın "sınırları"yla ilgili konuları tartışma iddiasındaki bir derginin onun yazısını yayımlaması ise gülünç değil ama üzücüdür.

Dan Kenner gibi, homeopatik ilaçların ve çubukla su aramanın yararlarına inanan bir kişiyle ussal bir diyalog gerçekleştirmek kolay değildir. Webster's Kolej Sözlüğü'nde "phytotherapy"yi bulamadım, ama sanırım bitki sağaltımı anlamında. Kenner'in bu terimi kullanışı şaşırtmacı jargonun güzel bir örneğidir. Kenner'in tuhaf inançlarının bir başka göstergesi, özgeciliğin genetik kökeni

üzerine pek çok yeni kitabı (ben, Elliott Sober ve David Sloan'ın Harvard Üniversitesi tarafından yayımlanan *Unto Others: The Evolution and Psychology of Unselfish Behavior* kitabını salık veriyorum) "anlamsız" diye bir yana atmaktır. "Dükkanlar"a gelince, Japonya, Çin ve Hindistan'da, katarakt ve damar hastalıkları da dahil olmak üzere düşünülebilecek her hastalığa (ülkeden ülkeye değişen) binlerce bitkisel deva satan on binlercesini kastediyorum.

Peter Graneau, göreceliğin, derinden yara aldığının artık doğrulandığını düşünen küçük bağımsız bir fizikçi grubundan. Onun dünyadaki her elektrik motoru tarafından reddedilmiş olduğuna inanıyor! Peter ve Neal Graneau'nu *Newtonian Dynamics*'i (Newton'cı Dinamik) Einstein'a şiddetli bir saldırıdır. Yine Graneau'ların *Newtonian Electrodynamics*'i (Newton'cı Elektrodinamik), Newton'cı kuramı elektriksel görüngüye uygulama doğrultusunda benzer bir çabadır. Graneau'ların üçüncü kitabının adı *Newton versus Einstein* (Einstein'a Karşı Newton) her şeyi anlatır. Benim eleştirdiğim bilimsel yazıda Peter Graneau şöyle yazar: "Doğanın konuştuğu açıktır ve dediklerine kulak verilirse, Newton'cı dünya görüşünü salık verir."

Graneau'nun, Galileo'nun Pisa Kulesi deneyinin bir söylence olduğunu başka bir yerde kabul ettiğini öğrenmekten memnun oldum. O zaman neden makalesinde görecelik kuramını savunanların "körlüğü", "Pisa Üniversitesi profesörlerinin Galileo'nun top güllesi ile hafif bir alaybozan mermisinin eğri kuleden eşit hızla düştüğünü gördükleri zaman sergiledikleri" körlükle "eşanlamlı"dır diye yazıyor? Graneau daha önce söylediğini unutuyor mu?

Kendilerini Galileo'ya ve hasımlarını Pisa profesörlerine benzeten bilim adamlarından sakının.

Eskiden *Science* ile ve şimdi *Philadelphia Inquirer* için çalışan Faye Flam "Özgürlüğe Çağrı mı? Yoksa Saçak Ötesi mi?" adlı çok

uzun bir makalede köşe yazıma yer verdi. (31 Ağustos 1998). Alt başlık: "Temple'ın Sınır Bilimler Merkezindeki etkinlik bir köşe yazarının boy hedefi." Flam, "Merkez şaşırtıcı biçimde küçük bir operasyon, diye yazıyor, "direktör Nancy Kolenda ile bir ihtisas öğrencisinden ibaret." Kolenda'nın bir fotoğrafı eklenmiş.

Flam, Temple'ın fakülte üyeleri merkez hakkında konuşmaya isteksiz diyor ama herkesçe bilinen kitaplarıyla tanınmış bir matematikçi John Allen Paulos isteksiz değildi. O, merkezi "çatı arasında kuzene beyin ameliyatı skandalı"na benzetti. O, Flam'a, *Frontier Perspectives*'teki makalelerinin onca sudan ve tartışmalarının öyle sözümona aydınca olmasından bir Temple profesörü olarak utanıyor olduğundan söz etti. Bir makaleden saçma sapan terim ayıklanmasından, "kuvantum zırvalığı", olarak bahsetti.

Flam, önde gelen Temple bilim adamlarının kendilerini merkezden yeterince uzak tutamadıklarını ekliyor. Temple'ın fizik bölüm başkanı, Edward Gawlinski, yorumluyor: "Onlarla karşılıklı herhangi bir ilişkimiz yok." Ve "onlar" derken merkezle birlikte anılanları kastediyor.

Sütunum, Emily Nussbaum'un *Lingua Franca*'daki (Aralık / Ocak 1999) "Dışarıda" makalesine de konu oldu. O, Kolenda'nın "bilimsel bir tabanı olmadığını," ama Villanova Üniversitesinden muhasebe diploması sahibi olduğunu iddia ettiğini bildiriyor. Oysa, Villanova'daki sicil bürosu Nussbaum'a Kolenda'nın yalnızca üç akşam sınıfına girdiğini ve tamamlamadığını söylemiş.

Kolenda doğal olarak sütunuma ve yarattığı reklama kızmıştı. Ayrıca hakkında *Skeptical Inquirer*'de yayımlanan kısa mektubuna ek olarak *Frontier Perspectives*'te (Güz 1998) uzun yanıt fırsatı buldu. Köşe yazımı onun yayımladığı derginin tek bir sayısı üzerine kurmakla suçlandım. İçinde onun yanıtı bulunan sayıya bir göz atınca, onu eğer daha da kötü değilse odaklanmış olduğum sayı kadar kötü buldum. Kolenda girdiği tartışmanın ileri bir sayıda

ortaya döküleceğini vaad ediyordu.

Temple'ın yürütme kurulu başkanı zengin Richard Fox'un orgone sağaltımı ve söylencesel orgone enerjiyi kullanarak yağmur yağdırmanın yolunu bulan Wilhelm Reich'in çalışmasına özel ilgi duyup duymadığını bilmiyorum. Onun 5 milyon dolar sermayeye sahip Fox Vakfı'nın bulut avcısıyla çalışması için James DeMeo'ya 14.000$ verdiğini biliyorum. DeMeo, ulusun baş Reich'çı araştırmacısı. Yağmur yağdırmak üzere bulutlara orgone enerji fışkırtmak için kullandığı uzun borular için *On the Wild Side* (Yabani Tarafta) (Prometheus Books 1992) adlı kitabımın "Wilhelm Reich, Yağmur Yağdırıcı," başlıklı 3.Kesimine bakın. DeMeo, dergisi *Pulse of the Planet*'te, İsrail'deki bulut avcılığına parasal desteği için Fox'a teşekkür ediyor.

Beverly Rubik, DeMeo'nun bir dostudur. O, Berkeley, Kaliforniya Üniversitesinde ihtisas öğrencisiyken, Reich'ın bion'lar dediği mikroskobik yaşam biçimleri yaratma deneyleri üzerine araştırma yapmıştı. Rubik'in canlı olmayan bir maddeden, bir santimetre uzunluğunda bölümlü bir kurt yaptığı söylenir. Temple'ı bıraktıktan bu yana ne yaptığı hakkında hiçbir fikrim yok.

Temple Üniversitesi Sınır Bilimler Merkezi on sekizinci yıllık toplantısını 3–5 Haziran 1999'da New Mexico, Albuquerque'de yaptı. Toplantıyı *Skeptical Inquirer*'da (Eylül/Ekim 1999) Fizikçi Dave Thomas haberleştirdi.. Sunulan bildiriler, merkez dergisinin bu kesimde özetlediğim sayısındakilerden bile daha çılgınmış.

Konular, görecelik ve evrime saldırıları, kaşık bükmenin gerçekliği üzerine lehte konferansları, dinsel yakarının iyileştirici etkilerini, yabancıların adam kaçırışlarını, Mars'ın yüzeyindeki yüzü, binlerce mil uzaktan bakteri bulaşımını ölçmeyi, psikokinezisi, ruhgöçünü, ruh medyumlarını ve Thomas'ın "hemen her türden hayal edilebilir olağanötesi...görüngüler," diye betimlediği şeyleri kapsıyordu.

Kolombiya Üniversitesinden Lee Pulos, Brezilya'da yaşayan psişiğe dönüşmüş bir sihirbazın, Thomas Greene Morton'un söylencesel güçlerini bildirdi. Onun numaralarından biri gümüş bir Amerikan dolarını tamamıyla farklı metallerden yapılmış bir madalyona dönüştürmesiydi. Thomas Pulos'a 1 milyon dolarlık Randi ödülünü toplamak için Morton'u neden Randi'ye götürmediğini sorduğu zaman Pulos Morton'un sınanmakla ilgilenmediğini söyleyerek bir kahkaha patlattı.

Temple'lı David Jacobs, Harvard'lı John Mack'la birlikte yabancıların insan kaçırmaları hakkında konuşmaya hazırdı. Jacobs yabancıların şeytan olduklarını düşünüyordu. Mack onların bizi sevdiklerini düşünüyordu. Fransız Jaques Benveniste homeopatik ilaçların gücünün telsizle aktarılabileceği şeklindeki en son iddiasını savundu.

Sınır Bilimler Merkezinin öncüleri ve onların seçilmiş "bilim adamları" gerçek spekülatif bilimin (örneğin, süper dizi kuramı) değersiz sahte bilimden nasıl ayırt edileceği konusunda hiçbir kavrama sahip değildirler. Üzücü olan merkezin öteki bakımlardan güvenilir bir üniversiteden parasal destek görmesidir.

IX. Bölüm

Din

22. KESİM

Köklei N

Ve yastığımdan, ileriye bakıyor,
Ayın ya da seçkin yıldızların ışığında görebiliyordum
Heykelinin durduğu mabedin dış kısmını
Dingin yüzü ve prizmasıyla Newton'ın,
Hep tek başına, yabancı Düşünce denizlerinde gezen
Bir aklın mermer içeriğini.

–*William Wordsworth,* Prelüt,
3.Kitap, 58–63. Dizeler

Üç Isaac Newton vardır. Birkaç yüzyıldır çok iyi tanınan Newton, yirmili yaşlarının başlarında integral hesap tekniklerini icad eden, iki terimli önermeyi bulan, kutupsal koordinatları tanıtan, beyaz ışığın renklerin bir karışımı olduğunu kanıtlayan, gökkuşağını açıklayan, ilk aynalı teleskobu yapan ve elmaların düşmesine neden olan kuvvetle gezegenleri, ayları ve kuyrukluyıldızları yöneten ve gelgitler üreten kuvvetin aynı olduğunu gösteren büyük bir matematiksel fizikçi olmuştur. Onun buluşları fiziği kökünden değiştirdi. Dehası tartışılmaz.

Bugün bile çoğu kişinin bilmediği başka iki Newton vardır. Biri onyıllarca alkali metalleri altına dönüştürmeye çabalayan bir simyacıydı. Öteki Protestan köktendinci Newton'dur.

Newton, büyük buluşları üzerinde tek başına, neredeyse gizlice çalıştı. Klasik yapıtı *Philosophiae naturalis principia mathematica* (Doğal Felsefenin Matematik İlkeleri) ancak, gençlik başarılarından yirmi yıl sonrasına, bir kuyrukluyıldıza adı verilen astronom Edmund Halley kitabın basımını parasal olarak ısrarla destekleyene kadar yayımlanmış değildi. Newton yaşamının büyük bir kısmında zamanını ve enerjisini verimsiz simya denemelerine ve Kutsal Kitap kehanetlerini yorumlamaya çalışmaya adadı. Bu konular hakkındaki elle yazılmış notları fizik hakkında yazdıklarından çok daha fazladır. Bunlar şimdi kitaplık raflarının çok azında ve özel koleksiyonlarda yer alan milyonlarca sözcükten oluşur. Amerikalı filozof Richard Popkin bu elyazmalarının on iki ciltlik bir basımı üzerinde sürekli çalışıyor.

O zamanın başka bilim adamları, ünlü Robert Boyle, da simyaya ilgi duymuşlardıysa da hiç biri bu türden araştırmalarla Newton kadar ciddi biçimde meşgul olmadı. O, simya hakkında bulabildiği bütün eski kitapları okudu, 150'den çoğunu kitaplığında topladı. Sonuçsuz deneyler için fırınlar yaptı ve konu üzerine bir milyon kadar sözcük bıraktı. Kendisinin Yeryüzünün en eski tarihine geri uzanan çok gizli bir bilgelik geleneği içinde çalıştığını sanıyordu. Antiklerin kütle çekimin ters kare yasalarını bildiklerinden bile kuşkulanıyordu!

Bu kesimin başlıca ilgilendiği konu Newton'ın dinsel tutuculuğudur O, özgün metinlerinin acımasız Roma Kilisesi tarafından bozulduğunu kabul ediyorduysa da kutsal Kitabın Tanrı Vahiy'i olduğuna sıkı sıkıya inanmış dindar bir Anglikan'dı. Tekvin'in, tam altı günde yaratılış öyküsünü, Âdem ile Havva'nın günahını, Nuh'un Gemisi'ni ve evrensel su baskınını, İsa'nın kan kefaretini, onun bir bakireden doğmuş olmasını, bedensel olarak yeniden dünyaya geleceğini ve ruhlarımızın cennet ya da cehennemde sonsuz yaşamını kabul ediyordu. Melekler ve cinlerin ve kıyamet günü ateş gölüne atılmaya yazgılı bir Şeytanın

gerçekliğinden hiç kuşku duymadı. On yedinci yüzyıl İrlandalı bilgini piskopos James Ussher, yaratılış yılı olarak İ.Ö. 4004'ü saptamıştı. Newton bunu beş yüzyıl daha sonraya alarak yanlış doğrultuda düzeltti!

Newton'ın evreni, kişisel ama üstün bir varlık tarafından yaratılan ve desteklenen yasalarla işleyen büyük bir makineydi. Sonsuz uzay Tanrının "Sinir Sistemi"ydi –onun aracılığıyla evreni gözlemleyip denetliyordu. Kant ve daha sonraki Newton hayranları için evrenin deterministik –değişmez yasalardan asla şaşmayan– olmasına karşın Newton onları kuyrukluyıldızların ve diğer güçlerin neden olduğu düzensizliklerden kurtarmak için Tanrının zaman zaman gezegenlerin yörüngelerini düzeltmesi gerektiğine inanıyordu.

Tanrının evreni onarmak için onunla oynadığı fikri Newton'ın Alman rakibi, büyük matematikçi filozof Leibniz'de küfür izlenimi bıraktı. Leibniz şunu bilmek istiyordu: Eğer Tanrı, Newton'ın inandığı gibi her şeyi bilen ve her şeye kâdir idiyse neden sürekli ayarlamalar gerektiren böylesine kusurlu bir evren yaratsındı?

Newton panteizmden (kamutanrıcılık) hoşlanmıyordu. Onun Tanrısı, onun imgesinde ama ona ne kadar benzediğimizi anlayamayacağımız kadar farklı yaratıldığımız, Kutsal Kitap Tanrısıydı. Newton'ın İngiltere'nin egemen dininden en büyük sapması Üçlemeyi (Teslis) reddetmesiydi. O bir Ariandı (Ariusçu). (Ariancılık Üçlemeye inanmamanın, Üniteryanlığın habercisiydi). Ona göre İsa gerçekten de Tanrı'nın kutsal Oğluydu ama asla Tanrı'yla eşit değildi. Newton, Teslisciliğin dördüncü ve beşinci yüzyıllarda Roma Kilisesi tarafından uydurulmuş kaba bir aykırılık olduğuna inanıyordu. Bilinmeye başlanırsa, yirmi altı yıl matematik profesörlüğü yaptığı, kaderin gülünesi cilvesi olarak Trinity (Üçleme–Teslis) adını taşıyan, Cambridge kolejinden kovulabileceğini iyi bildiği için bu inancını kendisine sakladı. Bu, daha sonra bir ömrün son yarısını çalışarak geçirdiği Kraliyet

Darphanesindeki işini tehlikeye sokabilecekti. O, İngiltere'nin para akımını yöneten ve kalpazanları darağacına göndermekte acımasız olan çalışkan bir görevliydi. Parasal standart olarak altını ilk öneren o oldu.

Özdeksel evrenin güzel örnekleri, Newton için, Tanrı'nın yaratıcı güçlerinin ezici kanıtlarıydı. Örneğin, o, bütün gezegenlerin aynı düzlemde, aynı doğrultuda, onları güneşle çarpışmaktan korumaya tam olarak yeterli bir merkezkaç kuvvetle dönmekte olduklarını öne çıkardı. Newton bir anda uzaktan etkiliyor gibi görünen kütleçekimle şaşırmıştı. Nasıl işlediğini anlamaksızın onu betimlemekten başka bir şey yapamayacağını kabul etti. Kütleçekim, Einstein'ın genel görecelik kuramına kadar "kuvvet"ten, maddenin eğri bir uzay zamanda en kısa yollar boyunca hareketine dönüşmüş değildi. Fizikçi John Wheeler'in dediği gibi, yıldızlar uzay zamana nasıl eğileceğini ve uzay zaman da yıldızlara nasıl gideceklerini anlatır.

Oysa Newton için hem uzay hem de zaman mutlaktı. Uzay sabit, sonsuz, hareketsiz ve metrikti ve mutlak hareketler ona göre ölçülebiliyordu. Onun buna kanıtı cisimlerin dönmeleriyle üretilen ve yerkürenin kendi ekvatorunda şişmesine neden olduğunu doğru olarak tahmin ettiği, merkezkaç kuvvetti. O, içindeki suyu kenarlarına savurarak dönen bir su kovasının çevresini saran bütün evrenle birlikte hareketsiz olduğunu varsaymanın budalaca olacağını iddia etti. Hiç kuşkusuz, dönme hareketinin bile görece olduğu genel göreceliği tasarlayabilmesine olanak yoktu, ama günümüz dünyasına geri dönse bundan nasıl da tat alabilirdi! Bir defasında Einstein "Bağışla beni Newton" diye yazmıştı.

Newton'ı evrenbilimsel ve yaşambilimsel evrimi kavramadığı için de suçlayamayız. O, önceki ve sonraki tanrıcılar gibi, karmaşık yaşam biçimi örneklerini Tanrı'nın şaşılası ustalığının başka bir kanıtı olarak gördü. İki yanlı simetriden özellikle etkilenmişti:

> Bütün 'kuşlar, hayvanlar ve insanların sağ ve sol yanlarının (iç organları dışında) benzer biçimde olması ve hep iki göz ve yüzün her iki yanında birer göz, başın her iki yanında birer kulak, iki delikli bir burun ve gözler arasında başka bir şey olmaması, burun altında bir ağız ve her göğüste iki ön bacak , iki kanat ya da iki kol ve kalçalarda iki bacak, her yanda daha çok değil bir tane bacak rastlantı olabilir mi?

Newton, Darwin'den sonra yaşamış olsaydı evrimi kabul eder miydi? Öyle olsa, Yaratılış'ın doğruluğu inancını kuşkusuz yıkabilirdiyse de, bunu Tanrı'nın yaratma yöntemi olarak kabul ederdi.

Bugün yeniden dünyaya gelse, Newton'ın kuvantum mekaniğini kabul edeceğinden kuşkuluyum. Aslında, o, ışığın her nasılsa uzaydan etkileniyorsa da, uzaydan bağımsız parçacıklar içerdiğini düşünürdü. Kuvantum mekaniğinde ışık hem bir dalga hem de foton adlı bir parçacıktır.

Newton'ın simya tutkusu sadece Kutsal Kitap kehanetlerine tutkusuyla aşılmıştı. Eski Ahit'de Daniel'in kehanetlerini ve Yeni'de Vahiy Kitabını yorumlamak için harcadığı entelektüel enerji inanılır gibi değil. Kendisini her iki kitabı ilk kez doğru yargılayan kişi gibi görerek bu konularda bir milyondan çok sözcük bıraktı. Tanrı evreninin kimi gizlerini çözmede çok başarılı olarak yeteneklerini Tanrı'nın Kutsal Kelamının ortaya attığı gizleri yanıtlama çalışmalarına yöneltti.

Newton, doğru çözümlendiği zaman Daniel ve Apokalips'in, Yerküre tarihinin Mesihin İkinci Gelişi ve canlılarla ölümleri yargılayışıyla sona ereceğini gösterdiğine sıkı sıkıya inandı. Gençliğinde Newton, İkinci Geliş tarihinin 1867 olabileceği tahmininde bulundu ama daha sonraki yıllarda geleceği önceden haber vermek için Kutsal Kitabı kullanmanın çılgınlık olduğuna karar verdi. Yapabileceğimiz en iyi şey olaylar gerçekleştikten

sonra başarılı tahminleri saptamaktı. On yedinci yüzyıldaki milyonlarca Protestan gibi, Vahiy'de önceden bildirilen Hıristiyan karşıtının (Deccal'ın) –Tanrı'nın günah alemini temizleme planını bozmak için boşuna çabalayan Şeytan'ın sonunda insan biçiminde doğuşu– papalık olduğuna inanıyordu. Son günlerde, Yahudilerin Kudüs'e geri dönecekleri ve Hıristiyanlaşacakları kehanetini kabul etmişti. İsa'nın gelişini, Tanrı'nın "demir bir elle" yerküreyi yöneteceği bir Binyıl izleyecekti. Yaşlılık günlerinde Newton İkinci Geliş tarihini yirmi birinci yüzyılın bitişinden sonraki bir zamana erteledi.

Newton'ın *Observations upon the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John* (Daniel'in Kehanetleri ve St. John'un Vahiy'i Üzerine İncelemeler) kitabı ölümünden altı yıl sonra Londra'da yayımlandı. 1922'de yeniden basıldı ama şaşırtıcıdır ki o zamandan beri hiç yayınlanmadı. Bildiğim kadarıyla içeriğinin en iyi özeti bir Yedinci gün Adventist tarihçisi Leroy Edwin Froom'un dört ciltlik görkemli yapıtı *The Prophetic Faith of Our Fathers*'ın (Babalarımızın Peygambersi Bağlılığı) (Rewiew and Herald, 1950–54) ikinci cildinde yer alan bir kesimdir. Froom, Newton'ın dinsel görüşlerine adamakıllı hayrandı. Adventistler tarafından paylaşılanların birçoğu, papalığın Deccal ile özdeşleştirilmesini ve Tanrının evreni İsa aracılığıyla yarattığı inancını kapsıyor. Adventistler gibi Newton da, Daniel'in 2. Bap'ındaki metal heykelin dört bölümünü birbirini izleyen Babil, Pers, Yunan ve Roma dünya egemenlikleri olarak yorumlar. Daniel'deki dördüncü hayvanın "küçük boynuz"unun gelişmesinin papalığın gelişmesini temsil ettiğini kabul eder. Ya Vahiy'deki Hayvan'ın gizemli sayısı 666? Bugünün Adventistleri gibi, Newton da onun anlamını hâlâ bilmediğimize inanıyordu. Newton'ın Kutsal Kitap kehanetine ilişkin eleştirel yorumunu Adventist klasiği, Uriah Smith'in 1882 yapıtı *Thoughts on the Book of Daniel and the Revelation* (Daniel'in Kitabı ve Vahiy Üzerine Düşünceler) ile karşılaştırmak ilginç olurdu.

Eski Ahit'in doğru tarih olduğu kanısını desteklemek için Newton güneş ve ay tutulmaları ve yıldız hareketleri gibi gökbilimsel verileri gerçek olaylar saydığı Jason ve Argonotlar gibi söylenceleri kullanarak, incelikle işlenmiş bir Yerküre tarihi kronolojisi ortaya çıkardı. İnanılmaz bir yaratıcılıkla Kutsal Kitap tarihiyle antik dünyanın dinsel olmayan tarihini uzlaştırmaya çalıştı. Büyük zekâsını böyle can sıkıcı tahminlere yöneltmiş olmasaydı Newton'ın yapabileceği matematik ve fizik buluşlarını hayal etmek üzücüdür.

Newton'ın Kutsal Kitap kehanetleri üzerine yazdıkları hayranları için öylesine büyük bir utançtır ki bu çalışmalar günümüze dek ya az önemsenmiş ya da görmezlikten gelinmiştir. *Encyclopaedia Britannica*'nın ünlü on birinci basımında Newton hakkındaki uzun maddenin sadece kısacık bir paragrafı Newton'ın Kutsal Kitap incelemelerine ayrılmıştır. On dördüncü baskıda ise bunlardan hiç söz edilmemişti ve şimdiki on beşinci baskının *Macropaedia*'sında bir paragrafla yer almış.

Newton fizik alanında kendi büyük buluşları için ne düşünüyordu? Şaşırtıcıdır, onları gençlik eğlencelerinden biraz fazlası olarak düşünüyormuş gibi görünüyor. Çok alıntılanmış, kayda değer bir pasajda kendisini "deniz kıyısında oynayan ve büyük gerçek okyanusu bütün bulunmamışlığıyla önünde uzanırken daha pürüzsüz bir çakıltaşı ya da daha güzel bir deniz kabuğu bulmaya çalışan," küçük bir çocuğa benzetiyordu.

Newton'ın kendine özgü, içedönük, kendiyle meşgul kişiliği hâlâ çözülemememiş bir gizdir. Çağdaşları yüz anlatımındaki melankoliye dikkat çekerler. Ara sıra gülümserse de neredeyse hiç kahkaha atmazdı. Ömrü boyunca bekar kaldı ve sekse en ufak bir ilgi duymadı. Freud'çu birkaç çözümleyici, babasının o doğmazdan önce ölümünü vurgulayarak Newton'ın bastırılmış bir eşcinsel olduğunu düşündüler. Başlıca kanıt, Newton'ın orta yaşlarında kendinden yirmi yaş küçük İsviçreli tuhaf bir öğrenci olan Nicholas

Fatio de Duillier'e çılgınca tutkun olmasıdır. Gale Christianson 1984 tarihli Newton yaşamöyküsü *In the Presence of the Creator*'da (Yaratanın Huzurunda) çiftin arasında cinsel bir ilişkinin varlığından kuvvetle kuşkulanır, ama şunları ekler: "Öte yandan, –bol övgülü, ayrılıkta yalnızlığa ve melankolik ruh haline savrularak karşılık verilmiş– yazışmaları kötü yazgılı bir aşk serüveninin hiç akıldan çıkmayan aşırı tonlarını taşır. Son bozuşma, önceden biçimlenmiş aynı odaları paylaşma arzusunun, buna teşebbüs ederlerse olabileceklerin korkusuyla ancak üstesinden gelinebilen bir arzunun dayanılmaz acılarında kendini gösterir."

Newton, müzik ya da sanatla ilgilenmedi ve bir defasında şiiri "iyi yürekli saçmalık" olarak reddetti. Hiçbir zaman egzersiz yapmadı, dinlendirici merakları olmadı, oyunlarla ilgilenmedi ve işiyle öylesine meşguldu ki sık sık yemek yemeyi unutur ya da zaman kazanmak için ayaküstü yemek yerdi. Birkaç arkadaşı vardı, onlar için bile kavgacı ve kin güdücüydü. Britanyalı filozoflar arasındaki en iyi arkadaşı olan John Locke'a mektuplarından birinde şunları yazdı:

> Beni üzgün adamlarla karıştırmaya çalıştığınız kanısının varlığı ve öteki şekliyle öylesine etkilenmiştim ki biri bana hasta olduğunuzu ve yaşayamayabileceğinizi söylediği zaman ölseydi daha iyi olurdu yanıtını verdim. Bu acımasızlık için beni bağışlamanızı diliyorum.

Locke yanıtında seve seve bağışladığını, sevgi ve saygı eksilmesinin söz konusu olmadığını yazdı.

Newton kendisini etkileyen eski çalışmalarından dolayı öteki bilim adamlarına çok seyrek saygı gösterdi. Buluşları için bütün onurun hep kendisine ait olduğunda ısrar etti, metafiziğini hor gördüğü Leibniz'i kendi integral hesabı yöntemi buluşunu çalmış olmakla suçladı. Şimdi her iki buluşun birbirinden bağımsız

yapıldığı biliniyor. Newton'ınki daha önceydi ama Leibniz'in üstün bir notasyonu vardı.

Principia'nın yayımlanmasından birkaç yıl sonra, Newton, üstesinden gelmesi bir yıldan fazla süren ağır bir zihinsel çöküntüye uğradı. Hastalıkta şiddetli uykusuzluk, derin bunalım, bellek yitimi, zihinsel yetenek kaybı ve paranoid izlenme sanrıları öne çıkıyordu. Son yıllarda birkaç uzman onun simya denemeleri yüzünden cıva ya da öteki zehirleyici metal zehirlenmesine uğramış olabileceğini öne sürdü. Başkalarıysa onun yaşamı boyunca mutlu etkinlik ve melankoli ruhsal durumlarını nöbetleşe geçiren bir manik depressif olduğunu tahmin ediyor. O çöküşü sadece, böyle dönemlerin en şiddetlisiydi.

Newton'ın simya üzerine elyazmaları 1936'da bir Sotheby açık artırmasında satıldığı zaman en önemli alıcı ekonomist John Maynard Keynes oldu. 1947'de Royal Society'nin Newton'ın Üçyüzüncü Doğum Yıldönümü Töreninde yaptığı Newton üzerine parlak bir konuşmada Keynes, Newton'ın simya hakkında yaklaşık bir milyon sözcüğünü okuduğunu ve bunları "bilimsel değerden yoksun" bulduğunu söyledi. Newton'ın "en derin içgüdüleri herhalde hiçbir zaman eşi bulunamayacak bir zihinsel dayanıklılıkla özümsenmiş, adanmış, tek başına çalışmalarına titizlenmesinin yoğun içe bakışıyla gizlenmişti."

Newton'ın matematik ve fizikteki buluşlarına gelince, Keynes onların deneylerdense inanılmaz bir önseziden kaynaklandığına inanıyordu. Newton daha sonra onları aklına tamamen büyüyle girmiş gibi görünen içgörülerle pek de ilgisi olmayan resmi sunum ve kanıtlarla süslüyordu. Keynes bunu şöyle anlatıyor:

> On sekizinci yüzyılda ve o zamandan beri Newton, modern çağ bilim adamlarının ilki ve en büyüğü, bir akılcı, bize soğuk ve katışıksız uslamlama çizgilerinde düşünmeyi öğreten biri olarak düşünüldü. Ben onu bu

ışıkta görmüyorum. 1696'da, sonunda Cambridge'i bıraktığı zaman eşyasını içine topladığı, kısmen dağılmış biçimde kuşaktan kuşağa bize kadar gelen bu kutunun içindekileri aşırı dikkatle okumuş birine böyle görünebileceğini sanmıyorum. Newton uslamlama çağının ilki değildi. O büyücülerin, Babillilerin ve Sümerlerin sonuncusu, görülebilir ve entelektüel dünyaya 10.000 yıl öncesinde entelektüel kalıtımızı kurmaya başlayanların gözleriyle bakan son büyük akıldı. Isaac Newton, 1642 Noel Gününde babası öldükten sonra doğan çocuk, Üç Müneccim'in içten ve uygun biçimde saygı duyabileceği son harika çocuktu.

Bu konuda çalışmak için en önemli kaynaklarım, Richard Westfall'ın Newton yaşamöyküsü, *Never at Rest*'i (Asla Dinlenmek Yok) (1980); Frank Manuel'in *The Religion of Isaac Newton*'ı (Isaac Newton'ın Dini) (1983); Bernard Cohen'in *Dictionary of Scientific Biography*'deki (Bilimsel Yaşamöyküsü Sözlüğü) Newton hakkında altı sayfalık makalesi (1974); ve biri Richard Popkin'in Edna Ullmann–Margalit tarafından basıma hazırlanan *The Scientific Enterprise*'de (Bilimsel Girişim) (1992) yeniden yayımlanan "Newton ve Köktendinciliğin Kökenleri," ve öteki James Force ve Popkin'in *Essays on the Context, Nature, and Influence of Isaac Newton's Theology*'deki (Isaac Newton Tanrıbiliminin Bağlamı, Doğası ve Etkisi Üzerine Denemeler) "Newton ve Köktendincilik, başlıklı iki değerli bilimsel makaledir. Popkin, Newton'ın Kutsal Kitap eleştirilerinin Protestan köktendinciliğinin eski tarihi üzerinde olağanüstü büyük etkisi için güçlü deliller gösteriyor.

15 Mart 1996, üç otuz'da, bu kesimin temelini oluşturan sütunun son sayfasını yazdıktan sonra şaşırtıcı bir rastlantı oldu. Çalışma odamın penceresine şöyle bir göz attım. Yağmur henüz durmuştu. Pencerenin dışında bir yaprak üzerinde bir su damlası kırmızı pırıltılar saçıyordu. Başımı bir yandan ötekine yavaş yavaş döndürünce damlanın gökkuşağının bütün renklerini yansıttığını gördüm. Gökyüzünde belli bir noktadaki güneş gözlerime yansıyordu. Elbette hemen Newton'ı düşündüm. Öteki Dünya'dan bana sesleniyormuş gibi geldi.

Newton hayranı başka bir İngiliz şair, Byron, *Don Juan*'ın 10. Bölüm, 1. Kıt'a'sında Newton'ın kütleçekimi buluşunu şöyle betimliyor:

Buldu Newton, düşen bir elma gördüğü an

Hafifçe koparak içinden düşündüklerinin –

Söylenti (hayatta yanıtlayamayacağımdan

İnancı ya da hesabına herhangi bir bilgenin)–

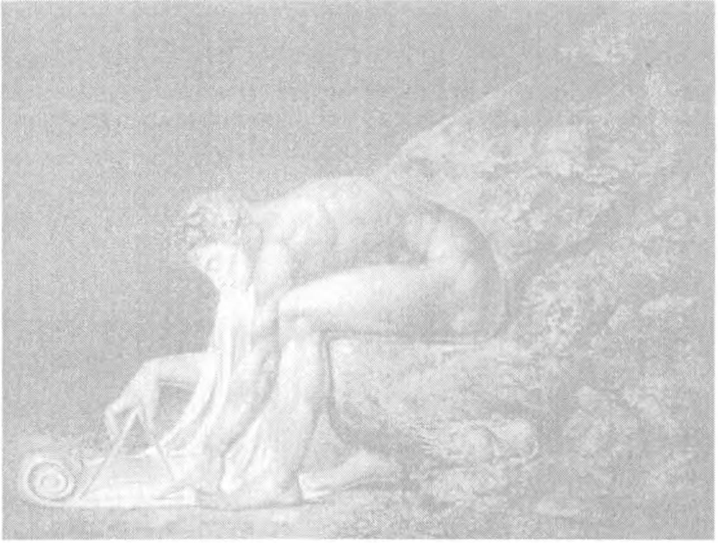
Kanıtlama tarzını ki, çevresinde dönüyor dünyan

"Kütleçekim" denen en doğal dönmenin;

Ve bunu tek bir ölümlü yakalayabildi,

Bir düşüş ya da bir elmayla Âdemden beri.

İndiana Üniversitesinde bilim felsefesi ve tarih öğreten ve yirmi yılını Newton'ın kesin yaşamöyküsünü araştırmaya harcayan Richard Westfall, 1997'de öldü. Ertesi yıl Michael White'ın başka bir yaşamöyküsü, *Isaac Newton: The Last Sorcerer*'ı (Isaac Newton: Son Büyücü) yayımladığı görüldü.

William Blake, *Newton* (1795) (Tate Gallery, London/Art Resource, New York)

23. KESİM

Dünya dinlerinin en büyük iki kutsal kitabı İncil ve Kur'andır. Her birinin yazılışını tanrının denetlediği inancı dikkate alındığında inananların, ilahi esin taşıyan metinlerinin kitabın doğaüstü kökenini kanıtlayan gizli matematiksel yapılar içerdiğini nasıl düşünebildiklerini anlamak zor olmaz.

Eski Ahit'e göre bu numeroloji türü Kabalistler –kökleri Hıristiyanlık öncesi zamanlara uzanan ama başlıca ortaçağda ve Rönesans yüzyıllarında gelişen Musevi mistikler– arasında doruğuna ulaşmıştır. Onlar, Tevrat (Eski Ahit'in ilk beş kitabı) harflerinin binlerce gizli anlam içerdiğine inandılar. Bu gizler metin içinden gematria (Haham İbranicesinde geometri. –Ç.n.) denilen bir yöntemle çekilip alınırdı. İbranice her harf için bir sayı ayırılmıştı. Sonra bu sayılar toplanıyor, ustalıklı ilişkileri ve gizli anlamları ortaya çıkarmak için başka yollardan işleniyordu.

Benzer teknikler Hıristiyan mistikleri arasında da yaygındı. Kutsal Kitabın hem İbranice hem de Yunanca harflerine sayılar ayırıyorlardı. Son yılların en durmak yorulmak bilmez Hıristiyan gematristi 1942'de Kanada'da ölen Rus matematikçi Ivan Nikolayevich Panin'di. Ciltler dolusu yazıları Kutsal Kitabın Kadir–i Mutlak tarafından yazıldığının çürütülemez kanıtı olduğuna inandığı şeylerle doluydu.

Bu yüzyılda Birleşik Devletler'de yayımlanmış en akıl almaz Hıristiyan gematria kitabı, *Theomatics: God's Best–Kept Secret*

Revealed'dı (Tanrısal Matematik: Tanrı'nın En İyi Korunmuş Gizi Açıklandı) (Stein&Day,1972). Bu kitap, New York Knicks'de oynayan All–American'ın basketbol yıldızı Jerry Lucas ve köktendinci arkadaşı Del Washburn tarafından yazılmıştı. Kapağına göre kitapları "Kutsal Kitap içindeki her sözcüğü, insan yeteneklerinin ötesinde bir Aklın... planladığını, yaptığını ve biçimlendirdiğini bilimsel olarak kanıtlıyor." Onların tekniği anlamsız gematrianın özgün bir biçimidir. Saf yazarlar benzer çizgilerdeki daha eski geniş yazından habersiz görünüyorlar. (Bu kitap hakkında ayrıntılar için, benim *Order and Surprise* (Düzen ve şaşkınlık, Prometheus, 1983) adlı kitabımdaki eleştiriye bakın.[19]

Bu günün Hıristiyan köktendincileri gematria ile ilgilenmiyorlar ama uygulama aşırı Ortodoks Musevi bilginleri arasında hâlâ yaygın. Bu kasvetli alandaki en son gelişme Tevrat çözümlenmesinde bilgisayar kullanımından kaynaklanıyor. 1980'lerde İsrailli üç matematikçi, Doron Witztum, Eliyahu Rips ve Yoav Rosenberg, çok becerikli bir bilgisayar programı kullanarak, Tevrat içindeki gizli sözcükler ve tümceler üzerinde geniş bir araştırma yaptı. Sözcükler, bilgisayar herhangi bir değeri alabilen *n* ile her *n*'inci harfi denetlediği zaman ortaya çıkıyordu. Daha sonraki yüzyılların ünlü hahamlarından yüzlercesinin adlarını bulunca şaşırdılar. Gelecek olaylar önceden bilinmiş oluyordu. Örneğin, harf dizilerinden birinde *Sedat, başkan, darbe, silahla ateş, cinayet* ve

---

Jerry Lucas'ın şimdi bu kitaptan çok utandığını sanıyorum, ama Del Washburn öyle değil. 1994'de Scarborough House onun *Theomatics II: God's Best–Kept Secret Revealed*'ini (Teomatik II: Tanrının En İyi Korunmuş Gizi Ortaya Çıktı) yayımladı. Stev Abbott , bu gülünç kitabı *Mathematical Gazette*'de (Temmuz 1996) şöyle eleştiriyor: "Onu nasıl elimden çıkaracağımı bilemedim. Kitaplara zarar verilmesine dayanamadığım için kaldırıp çöpe atamadım. Hayır amaçlı bir dükkana verebilirdim ama birileri onu satın alıp etkilenebilirdi ve sonuçlarından sorumlu olmak istemezdim. Onun için bir *Gazette* okuyucusu bana onu soruncaya kadar kitap rafımda okunmadan kalacak

geçit töreni anlamında İbranice sözcükler buldular. Bunu Enver Sedat'ın 1981'deki öldürülmesi olarak aldılar. Norman Schwarzkopf'un adı bile çıktı!

Medya bu konuyu, psikiyatr Jeffrey Satinover'ın, *Bible Review*'ın 1995 Ekim sayısındaki bir makalesini aktardığı zaman bütün dünyaya alabildiğine yaydı. "Kutsal Yazarlık mı?" başlıklı makale İsrailli matematikçilerin Tekvin'de ELS (eşit uzaklıktaki harf dizileri anlamında, equidistant letter sequences'dan) dedikleri şey üzerine iki bilimsel yazısını tartışıyordu.

Basit bir deney olarak, Lincoln'un Gettysburg Söylevi'ndeki sadece on beş sözcüğü dikkatle inceledim ve 2'den 10'a kadar *n* değerleri için her *n*'inci harfi sınadım. Otuz iki üç harfli sözcük ve aşağıdaki dört harfli sözcükleri buldum: *sort* (tür) , *soar* (süzülerek yükselmek), *Nero, huts* (barakalar), *hoot* (baykuş sesi) ve *NATO*. Tekvin ya da Shakepeare'in bir oyunu kadar uzun kitaplarda ve *n*'nin 2 ile 100 arasında değişmesine izin vererek ne kadar uzun sözcükler oluşabileceğini varın siz düşünün. Antik İbranicede sesli harfler yoktur. Bu, hangi sözcüğün amaçlandığı konusunda hatırı sayılır belirsizliklere neden olur. Sessizler arasına seslilerin konmasına izin vermiş olsaydım Lincoln'un konuşmasının ilk on beş sözcüğünde çok daha uzun sözcükler bulabilirdim.

1994'deki üst düzeyde teknik makaleleri "Tekvin Kitabı'nda Eşit Uzaklıktaki Harf Dizileri"nde (*Statistical Science*, Cilt 9. Sl. 429–38), İsrailli matematikçiler programlarını Tolstoy'un *War and Peace* (Harp ve Sulh) yapıtının İbranice çevirisine uyguladıklarını öne sürdüler. Çok bol sözcük buldularsa da Tekvin'de buldukları sözcük ve tümcelerle karşılaştırılabilir olmadıkları konusunda ayak diriyorlardı. Jehova, Tevrat'ta sözcükleri gizlemek için bunca sıkıntıya neden girsin anlamıyorum. Tanrıyı kaba sözcük oyunlarının maymun iştahlı oyuncusuna çevirmek bana küfür gibi geliyor.

Katolik ve liberal Protestanların ELS numerolojisini ciddiye

almadıklarını biliyorum ama Amerikalı köktendinciler buna Eski Ahit'i Tanrı'nın yazdığının kanıtı olarak bağlandılar. 6 Haziran 1996'daki bir televizyon gösterisinde İsraillilerin buluşu'nu büyük bir coşkuyla savunan Hal Lindsey'i dinledim. Deccal'ın ortaya çıkması ve Mesih'in geri gelmesinin yakın olduğu hakkında bir en çok satanlar dizisi yazan Lindsey Protestan bir köktendincidir. Dünya üzerindeki öteki köktendinciler de şimdi İsrailli araştırmasının borusunu çalıyor. Köktendinci matematikçiler Yunan harfleriyle yazılmış Yeni Ahit'e bir ELS bilgisayar programı uygularlarsa olabilecekleri öğrenmek ilginç olurdu.

Wall Street Journal habercisi Calmetta Coleman "İnancı Canlandırmak için Bilimi Sınama Semineri" başlıklı makalesinde (*Wall Street Journal*, 11 Kasım 1996), ELS numeralojsinin şimdi de Haham Noah Weinberg'in kurduğu, Aish HaTorah adlı Kudüs kökenli bir orgüt tarafından güçlü biçimde desteklendiğini haber veriyor. Örgüt, Birleşik Devletlerin her yanındaki Musevi sinagog ve okullarında yüzlerce seminer –laik Musevileri Ortodoks Museviliğe yeniden kazanmak için tasarlanmış seminerler– gerçekleştiren Buluş adlı bir hareketi yönetiyor.

Okuyucular, İslam köktendincilerin yüzyıllar boyu Muhammed'e Kur'anı melek Cebrail aracılığıyla Allahın dikte ettirdiğini kanıtlamak için numeroloji üzerinde eş oranda akıl almaz miktarda zaman ve enerji harcadıklarını öğrenmekle şaşırabilirler. Louis Farah Han 12 Ekim 1995 "Bir Milyon Kişi Yürüyüşü" için Washington D.C.'de toplanmış siyahilere iki buçuk saat konuştuğu zaman Amerikalılar bu sayı oyununa kısaca bir göz atmış oldular. Farah Han'ın konuşmasından seçmeler şunlar:

> Bu alanın ortasında 555 ayak yüksekliğindeki Washington Anıtı vardır. Ama bunun önüne bir 1 koyarsak 1555'i, yani atalarımızın, köleler olarak Virginia,

Jamestown kıyılarına ayak bastığı yılı buluruz.[20]

> Arka plandaki Jefferson ve Lincoln anıtıdır. Bu anıtların her biri 19 ayak yüksekliktedir. Abraham Lincoln 16. ve Thomas Jefferson 3. başkandı ve 16 + 3 = 19 yapar. Bu 19 sayısı neden bu kadar önemli? Bugün neden Kapitol'ün merdivenleri üzerinde duruyoruz? 19 Sayısı, bir 9'unuz varsa hamile bir rahminiz vardır ve 9'un önünde 1 varsa ortaya çıkarılması gereken bir giz var demektir...

Yürüyüşten önce Farah Han tarafından yayımlanan *The Million Man March Home Study Guide Manuel*'e (Bir Milyon Kişi Yürüyüşü Ev İncelemesi Kılavuz El Kitabı), ana binaları gizli bir piramidi ortaya çıkaracak biçimde birleştiren çizgilerin bulunduğu bir Başkent Parkı haritası eklenmişti. Farah Han, Washington D.C.'nin, Mısırın Büyük Piramidi, Sfenks, Krallar Vadisi ve benzerini simgelemek üzere Masonlar tarafından dikkatle tasarlanmış olduğu kararına varmıştı. O bunu onaylıyordu çünkü Masonlar Muhammed'in izleyicileriydiler. Mavi fesler giyiyor ve dinsel törenlerinde Allah adı anmıyorlar mıydı? Farah Han'ın *Home Study Guide*'ı Mason ya da onun deyişiyle "Müslüman Oğulları" olan Birleşik devletler başkanlarına dikkat çekiyor. (Charles Freund'un "Şeytandan Sfenks'e: D.C. Haritasının Masonik Gizleri" *Washington Post*, 5 Kasım 1995 makalesine bakın.)

15 Ekim 1996'da Ted Koppel'in *Nightline*'ında, Farah Han, dünyanın uzun zamandan beri UFO'lardaki daha üstün varlıklar tarafından gözlendiğini ve bunun yöneticiler tarafından halktan saklandığını söyledi. Onun "Hezekiel'in tekeri" dediği olağanüstü büyük uçan bir tabak her an semalarımızda görünebilirdi. UFO'lara

---

[20] ² Farah Han'ın tarihi hatalı. İlk köle gemisi 1619'a kadar kıyılarımıza yanaşmış değildi.

inananlar uzun zamandır Hezekiel'in ilk kesimini devasa bir uçan tabağın antik betimi olarak kabul ediyorlardı.

1930'larda Wallace D. Fard tarafından İslam Ulusu kuruldu. Onu, merhum İlyas Muhammed izlemişti. Hareketin en enerjik önderi Küçük Malcom (Malcom X), hareketin üyeleri tarafından öldürüldü. İslam Ulusu, 1970'lerde, çoğunluğu (1933'te Bronx'ta Louis Eugene Walcott olarak doğan) İlyas'ın oğlu Wareth Deen'i izleyenlerle, Farah Han'ı önder alanlar olarak iki gruba bölündü.

Farah Han'ın 19'a nereden merak sardığından emin değilim; olasılıkla İlyas ve onu izleyenlerden. İslam Ulusu tarafından yayımlanan paranoyak bir gazete olan *Final Call*'da İlyas'ın eski karılarından biri, Tynetta "19 Sayısının Peçesini Açmak" başlıklı bir sütün yazıyor. Ona Kur'an'daki 19'ların harikalarını tanıtan kişi, bir sonraki kesimde tanışacağımız Dr. Reşat Halife olmuştur. Tynetta çılgın numerolojiye ek olarak Mısır piramidolojisine ve ufolojiye de daldı. İşaya 19:19'da, "boyunun 19 ayak kadar " olduğunu söylediği bir Mısır "Tanrı sunağı" için başvuru kaynağı buldu.

27 Eylül 1995'teki bir sütun yazısında Tynetta, on yıl kadar önce Farah Han'ın bir Meksika piramidinin tepesinden bir ışık demetiyle küçük bir yabancı uzay aracına nasıl alındığını anlattı. Daha sonra bin beşyüz kat daha büyük bir ana gemiye daldı. Orada İlyas'ın sesinden Ronald Reagan'ın Libya'yı bombalamayı planladığını duymuştu!

Yüzyıllarca İslam mistikleri, özellikle sufiler, 19'u kutsal saydılar ve son zamanlarda sayı Baha'iler arasında merkezi bir rol oynadı. İslamın Baha'i dalı 1844'te başladı. Bu, Bab –iman kapısı anlamına gelen bir sözcük– adını almış genç bir Acem tüccarın kendisini, Vaftizci John gibi, Allahın yeni bir "tezahürü"nün müjdecisi olarak tanıttığı yıldır. İslam, Muhammet'ten bu yana başka bir peygamber tanımadığı için, Babizm şiddetle sapkınlık

olarak suçlandı. Bab, Pers yönetimi tarafından tutuklandı ve 1850'de bir idam mangası tarafından öldürüldü. Binlerce Bab'çı da öldürüldü.

1863'te Baha'ullah (Allahın Görkemi) adlı başka bir Acem kendisini Bab tarafından önceden bildirilen tezahürün ta kendisi ilan etti. Onun ve Bab'ın yazıları Baha'i kutsal kitaplarını oluşturdu. Hapishanelerde geçen uzun zamandan sonra Baha'ullah, son günlerini şimdi İsrail bölgesinde kalan Hayfa yakınlarında geçirmek üzere salıverildi. 1892'de öldükten sonra, "Baha'ullah'ın izleyicileri" anlamına gelen Baha'i adlı hareketi en büyük oğlu üstlendi.

Oğul'un 1912'de Birleşik Devletler gezisi ulusun küçük Baha'i grubunu öylesine hareketlendirdi ki din gelişmeye başladı. Şimdi dünyada beş milyon kadar Baha'i bulunduğu söyleniyor. Bu sayının en çoğu Hindistan'da (iki milyon kadar), 130.000'den çoğu Birleşik Devletler'de 300.000 kadarı İran'da (eski Persler ülkesi). Birleşik Devletlerdeki Baha'ilerin üçte biri Afrika kökenli Amerikalı. Hareket Afrika'da ve Hindistan'da artık çok daha hızlı yayılıyor. Daha çok Baha'inin hangi eyalette barındığını asla tahmin edemeyebilirsiniz. Kaliforniya'da değil ama Güney Carolina' da!

Baha'i inancının ana savı inananların gerçeğin en saf biçimine Baha'ullah öğretisinde ulaştığına inanmalarına karşın tüm dinlerin temel gerçeği içerdiği öğretisidir. Ölümden sonra ruh, hakkında, dünyamızın annemizin rahminden farklı olduğu kadar farklı olması dışında hiçbir şey bilmediğimiz başka bir varlık aleminde sonsuz bir ilerleme için bedeni bırakır.

Baha'i cinslerin eşitliğini, ırkların eşitliğini ve dinle bilimin uyumunu da vurgular. İnsanlığı savaş ve haksızlıklardan arınmış, dünya dili konuşan bir dünya devletine doğru yavaş yavaş evriliyor olarak görür. Şarkıcı ve film yıldızı Vic Damone, 1976'da ölen sanatçı Mark Toby, ve merhum caz trompetçisi Dizzy Gillespie

Baha'i olan Amerikalı ünlüler arasındadır.

Dünya'nın Baha'i komuta merkezleri Hayfa'da ve Birleşik Devletler'deki komuta merkezleriyse Chicago'nun güney varoşlarında Wilmette'dir. Wilmette'de görkemli bir Baha'i tapınağı yer alır. Dünya çevresindeki öteki kentlerde altı tane benzer tapınak yapılmıştır. Üyeleri, Baha'i yılının son ayı Ala sırasında on dokuz gün oruç tutma, her gün tapınmak ve en azından bir kez Hayfa'ya haç yolculuğu yapmak zorundaysa da dinin papazı ya da dinsel törenleri yok. Kadınlar, eğer ondokuz günün her birinde "Görkem ve Güzelliğin Tanrısı, Yüce Tanrı" yı 5 x 19 = 95 kez yinelerlerse oruç döneminden bağışık olurlar.

Bahai'ler başlangıç günlerinden beri İslam bağnazları tarafından şiddetli işkencelere uğradılar. Bu Humeyni egemenliğindeki Şii liderlerin İran'da Baha'iliği yok etmeye çalıştıkları 1980'lerin başlarında doruğa ulaştı. İki yüzden çok Baha'i öldürüldü, yüzlercesi hapsedildi. Binlercesi evlerini ve mallarını yitirdi ve zehirlendi. Kalabalıklar Baha'i merkezlerine saldırdı, tapınaklarını, mezarlıklarını ve kutsal emanetlerinin saklandığı yerleri yağmaladı. Baha'i okulları ve kurumlarının yönetimi ellerinden alındı. 1985'ten sonra şiddet azaldı ama Baha'i dini etkinlikleri İran'da yasaklı kaldı.

Baha'iler her ikisi de islami köklere sahip 9 ve 19 sayılarıyla büyülendiler. Dokuz, üstün, tümüyle farklı, bilinmez Allahın dokuz tezahürü anlamına gelir. Bunlar, Musa, Buda, Zerdüşt, Konfiçyüs, İsa, Muhammet, Krişna, Bab ve Baha'ullah'dır. Wilmette tapınağınının dokuz yüzü, dokuz kapısı, dokuz sütunu, dokuz kemeri, kubbede dokuz kirişi ve dokuz çeşmesi vardır. Her bir giriş 2 x 9 = 18 basamaktır. Nerede olursa olsun Baha'i tapınakları benzer yapıdadırlar. Baha'i inancının simgesi olarak en yaygın biçimde dokuz noktalı bir yıldız kullanılır. Baha'iler, en üstün sayı olarak, 9'un mükemmellik simgesi olduğunu ve Baha'inin, Bab'ın zamanında yaygın olan bir numeroloji sistemine göre 9 numerik

değerine sahip olduğunu belirtmekten hoşlanırlar.

İslamın öteki kutsal sayısı, 19, Kur'anın "Müddessir" (Gizlenen) başlıklı, 74. suresinin yirmi beşinci ayetinde anılmıştır. Kur'anın Allah'tan geldiğini yadsıyan kişi, 19 meleğin gözetiminde cehennemde sürekli acılar çekecek. Başka bir ayet "Tanrı bu sayı için hangi gizi amaçlıyor?" diye sorar. 19'un gizi ve kutsallığı ilk İslam mistikleri tarafından sürekli vurgulanmıştı, Bab'ın öğretisine, bugünün Baha'ilerine ve Elçi Farah Han'a da onlardan geçti.

Bab, kendisiyle birlikte 19 olan 2 x 9 = 18 müride sahip olmaktan gurur duyuyordu. Babizm, yirmi sekiz Arap harfine gizli anlamlara sahip sayılar veren, Kabala'ya rakip bir gematria içeriyordu. 19 sayısı heryerde bulunurdu, özellikle de Allah'ın başlıca adlarından biri, *Bir* anlamına gelen *Vahid*'in Arapça ve Farsça harflerinin sayısal değerlerinin toplamı olarak.

19 ile 19'un çarpımı Babtistlerin "herşeyin sayısı" dedikleri 361'dir. O, Baha'iler tarafından şimdi de kullanılan Bab takvimindeki günlerin sayısıdır. Onların yılı on dokuz günlük on dokuz ay içerir. Artan dört gün uzun yılların beşinci gününe eklenir. Bab Mekke'ye hac yolculuğuna gittiği zaman on dokuz kuzu kurban ederdi.

Olası olan her yerde Babtistler nesneleri on dokuza bölerler. Yıllar, şimdi sekizincisinde olduğumuz on dokuzluk dönemlerden oluşur. Bab'ın izleyicileri on dokuza dayalı bir bozuk para düzeni bile yapmaya çalıştılar ama kullanışlı olmadığı için bırakıldı. Bab'ın buyruklarını izleyen Baha'iler her ayın ilk günü, On Dokuzuncu Gün Şöleni için bir araya gelirler. Hareket, Birleşik Devletler anakarasındaki yerel meclislerden sabit sayıda 9 x 19 = 171 delegenin yıllık olarak seçtiği dokuz üyeyi içeren NSA (Ulusal Ruhani Meclis– National Spiritual Assembly'den) tarafından yönetilir.

Farah Han'ın ilk adları L. F.'dir. A = 1, B = 2 ve benzeri şifreleri kullanarak ilk adları toplamı 18 eder; 19'dan bir eksik. O

belki de ilk adını Musa ya da Muhammed olarak değiştirmeliydi.

Bir sonraki kesim, Kur'andaki 19'un onun Allah tarafından yazılmış olduğunu kanıtladığına dünyayı inandırmaya çalışan ve 1990'da kâfirce düşünceleri yüzünden bıçaklanarak öldürülen Dr. Reşat Halife'nin acıklı öyküsünü anlatacak.

İslam Ulusu'nun gazetesi *Final Call*'a göre Ana Teker şimdi dünya çevresinde yörüngede bulunan "insan yapısı bir gezegen"dir. Yarım mile yarım mil boyutlarında ve Yeryüzünü yok etmek için tasarlanmış bombalarla silahlanmış 150 uçak taşıyor. Farah Han 17 Eylül 1985'te onu ziyaret ettiğini ve orada Elijah Muhammed ile konuştuğunu iddia ediyor. İslam Ulusu'nun kimi üyeleri Ana Teker'in 1999'da beyaz yönetimi yıkıp bir zamanlar antik Mısır'da iktidarda olan siyahileri yeniden iktidara getireceğine inandılar.

Norm Allen *Free Inquiry*'de (1999 Yaz), Farah Han'ın yandaşlarını Elijah Muhammed'in doğal ölümle ölmediği konusunda bilgilendirdiğini bildirdi. O, Hezekiel'in tekerine, ya da Farah Han'ın demekten hoşlandığı biçimiyle Ana Teker'e ışınlanmıştı. Farah Han kuşkulananlara Muhammed'in kefenini kazıp çıkarırlarsa boş bulacakları karşı çıkışında bulundu!

1987'de, Simon & Schuster Protestan köktendincilerle Ortodoks Musevilere hoş görünmeyi amaçlayan iğrenç bir çalışma, *The Bible Code* (Kutsal Kitap Kodu) ile en çok satan listesine girdi. Yazar gazeteci Michael Drosnin Tanrı tanımaz olduğunu ve Eski Ahit'in Tanrının sözcüğü olduğuna inanmadığını söylüyorduysa da İsrailli bilginlerin bulduğu gizli mesajların rastlantı olamayacak kadar mucizevi olduğuna inanmış görünüyordu. Görüşmecilere, belki de bir tür yabancı haberci tarafından konmuş olabilecekleri izlenimini verdi! *Los Angeles Times Book Review*'a (24 Ağustos

1997) bir mektubunda gizli bir Kutsal Kitap kodu bulmayı Galileo' nun dünyanın güneş çevresinde döndüğünü bulmasına benzetti!

18 Temmuz 1997'de *Crossfire* televizyon gösterisi Drosnin'in kitabına ayrılmıştı. John Sununu kuşkuluydu ama Geraldine Ferraro kitabı savunuyordu. O, Tanrıya inandığını, Kutsal Kitap koduyla büyülendiğini ve gizli sözcüklerin rastlantı olduklarına inanamadığını söyledi. Onun yorumları herhalde kitabın binlerce kopyasının satılmış olmasını sağlamıştır. Kitap daha şimdiden, olağanötesini konu alan her kitaptan hoşlanan Oprah Winfrey tarafından bile fazlasıyla teşvik aldı.

Theomatics'in ortak yazarı, Del Washburn hâlâ, Drosnin'in değil kendi numerolojisinin Kutsal Kitabın Tanrı tarafından yazıldığını kanıtladığını tartışıyor. 1998'de *The Original Code in the Bible: Using Science and Mathematics to Reveal God's Fingerprints*'i (Kutsal Kitaptaki Özgün Kod Bilim ve Matematik Kullanarak Tanrı'nın Parmak İzlerini Ortaya Çıkarma) yayımladı. Washburn Drosnin'in kodunun anlamsız ve kendi kodunun gerçek olduğunu düşünüyor.

Ben, Kutsal Kitap kodu üzerinde tartışmayı öyle aşırı, can sıkıcı ve saldırmaya bile değmez buldum ki sadece içinde kodun baştan sona kötülendiği kolayca sınanmış birkaç başvuru kaynağı vermekle yetineceğim:

"Arayın Bulacaksınız." Sharon Begley, *Newsweek*, 9 Haziran 1997'de.

"Tanrı'nın Planı Çözülüyor." David Van Biema, *Time*, 9 Haziran 1997'de.

"Verileri Kazan Aptal Altını[21] Bulabilir." Peter Coy, *Business*

Fool's Gold: Altına Hücum döneminde dolandırıcılar tüfekle altın tozu bulaştırdıkları kayaları göstererek boş madenleri kurbanlarına satarlardı. –Ç.n.

Week, 16 Haziran 1997'de.

"Deli Deli Tepeli." Michael Shermer, *Los Angeles Times Book Rewiew*, 20 Temmuz 1997'de.

"Kutsal Kitap Kodu ve Gizli Mesajlar." David E. Thomas, *Skeptical Inquirer*, Kasım/Aralık 1997'de.

"Kutsal Kitap Kodu, Marlyn ve El Niño." Mark Schilling, *Math Horizans*, Şubat 1998'de.

"Kutsal Kitap Kodu Gelişmeleri." David E. Thomas, *Skeptical Inquierer*, Mart/Nisan 1998'de. Harfler kesimine de bakın.

"Ancak Tanrı Biliyor." Hal Cohen, *Lingua Franca*, Temmuz /Ağustos 1998'de.

"Tolstoy, Bull'ların Altıncı Şampiyonluğunu Önceden Biliyor (Kuşkusuz Kodda)." David E. Thomas, *Skeptical Inquirer*, Kasım/Aralık 1998'de.

The Bible Code:Fact or Fake? (Kutsal Kitap Kodu: Gerçek mi Yoksa Sahte mi?) Phil Stanton. Crossway, 1998.

"Bunun Şansları Neler?!?" Richard Morin, *Washington Post*, 4 Nisan 1999'da. Yazar *Moby–Dick*'de "onlar tarafından öldürüldü" tümcesi yakınında "M. L. King," "ateş etmek" yanında "Kennedy," "Lincoln" yanında "öldürüldü," ve "Prenses Di" yanında "bunlar ölümün ağızlarındaki ölümlü" tümcelerini bulduğunu bildirdi.

"Kutsal Kitap Kodu Bilmecesi Çözülüyor." Brendan McKay, Dror Bar–Natan, Maya Bar–Hillel ve Gil Kalai, *Statistical Science*, Cilt 14, 1999, sl.149–73'de.

Ayrıca doğada bulunan pirit mineraline de renk benzerliği nedeniyle Aptal Altını denir.–Ç.n.

24. KESİM

Son yıllarda Kur'andaki 19 örneklerini araştırmak için en zorlu çalışan Müslüman, merhum Dr. Reşat Halife idi. Kahire'de sınıfının birincisi olduğu Ain Shams Üniveristesinden mezun olduktan sonra Arizona Üniversitesinde mastır yaptı ve 1964'te Riverside, Kaliforniya Üniversite'sinden bitki biyokimyası doktorası aldı. Mısır hükümetinde geçirdiği iki yıldan sonra Arizona Üniversitesindeki araştırma asistanlığını St. Louis'de Monsanto Şirketi için çalışma izledi. 1963'te Arizona, Phoenix'den Stephanie Hoefle ile evlendi.

1975 ile 1976 yıllarında Halife, Libya hükümetinin bilim danışmanıydı. 1980'de Arizona Eyaleti Kimya Ofisinde kıdemli kimyager olmadan önce Viyana'da Birleşik Milletler Sınai Gelişme Örgütünce çalıştırılmıştı. Yirmiden çok bilimsel makale, *The Computer Speaks: God's Message to the World* (Bilgisayar Konuşuyor: Tanrı'nın Dünyaya Mesajı) adlı bir kitap, 538 sayfalık yeni Kur'an çevirisi, sayısız dinsel makale ve kitapçıklar yayımladı. Kitapları ve ilgili yayınlar Uluslararası Sunucular Topluluğu (International Community of Submitters'dan ICS) P.O. Box 43476, Tucson, AZ 85733'ten sağlanabilir.

Dr. Halife 1972'de özel olarak *Number 19: A Numerical Miracle in the Koran* (19 Sayısı: Kur'andaki Sayısal Mucize) başlıklı bir monograf yayımladı. Bu kitapçığın tarihte ilk kez Tanrı'nın varlığına fiziksel kanıt sunduğuna inanıyordu. Nasıl? Kur'anın Allah tarafından yazılmış olması gerektiğine kuşku

olmadığını ve bu metnin, Hıristiyan Kutsal Kitabının tersine, mükemmel biçimde korunmuş olduğunu göstererek. 1980'deki bir mektubunda bana her ne denli Şeytan büyük açıklamayı engellemek için elinden geleni yapacaksa da sonuçları "öylesine ezici ki dünyayı sarsması kaçınılmaz olacak," diyordu.

Dr. Halife tarafından öne sürülenlerin sadece küçücük bir bölümü için yerim var. Kur'an 6 x 19 = 114 sureden (kesim) oluşuyor. Ayetlerin sayısı 19 x 334 = 6.346 ve bu sayıların toplamı 19. Kur'an 19 x 17.324 = 329,156 harf içeriyor. *Besmele* ("Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla") denilen yakarış tümcesi dokuzuncu dışında her surenin başında yer alıyor ama 27. Sure (3 x 9) ortasında bir kez daha görülüyor. Bu dua 19 Arap harfi içerir. İlk sözcük, *Bism*, Kur'anda 19 kez ortaya çıkar. İkinci sözcük, *Allah*, 19 x 142 = 2.698 kez görülür. Üçüncü sözcük, *Al–Rahman* 19 x 3 = 57 kez yinelenmiştir ve dördüncü sözcük, *Al–Rahmeen,* 19 x 6 = 114 kez bulunuyor. Allah'tan söz edilen ayetlerin toplam sayısı 19 x 6.127 = 118,123'tür. Kur'anda otuz farklı sayıdan söz edilir. Bu otuz sayının toplamı 19 x 8.534 = 162.146'dır.

Yirmi dokuz surenin her biri bağıntısız, anlamsız gibi görünen, bir, iki, üç, dört, ya da beş harflik gizemli harf dizileriyle başlıyor. Bu harflerin anlamları çok uzun zaman bir giz olarak kaldı. Halife onları çözdüğünü ve onların da 19'larla dolu olduğunu iddia etti. 19'la ilgili düzinelerce başka buluş Arab gematriasının uygulamalarından çıkar.

Dr. Halife 'nın araştırması, Kur'anın her suresinde ortaya çıkan her bir harfin kaç kez yinelendiğini hesaplayan bir bilgisayar programından yararlandı. Muhammed'in okuma yazma bilmediği geleneksel inancı dikkate alındığında Kur'anın baştan sona 19 dolu olması, Kur'anın Allah tarafından bildirildiğine kanıttır.

Halife 'nın 19 üzerine yazıları İslam ülkelerinde adamakıllı yayıldı ve sadece 19'u vurgulayan numerolojisinin Baha'i sapkınlığı-

nı (bir önceki kesime bakın) desteklemeye eğilimli olmasından dolayı değil, Halife 9. Sure'nin son iki ayetini sahte olduğu gerekçesiyle reddettiği için de şiddetle tartışılmaya başlandı. Neden? Çünkü bu iki ayet dokuz yerde 19 yasasını bozuyordu. Kur'an metninin bozulmadan mucizevi biçimde korunmuş olduğu şeklinde daha önceki iddiası için daha fazlabir şey söylemeye gerek yok!

Müslüman uluslarda Halife'ye saldırılar giderek arttı. Yazıları yasaklandı. Müslüman bilginler onun numerolojisini Hıristıyan ve Yahudi gematriasına benzettiler. Ama o bundan daha öte bir şeydi. Halife, *Hadis*'i (Muhammed'e atfedilen sözler), *Sünnet*'i (Muhammed tarafından başlatıldığı söylenen uygulamalar) ve İcma'ı (bilginlerin Müslüman öğretileri hakkında uzlaşması) reddetti. Kısacası o İslam geleneğini reddediyordu. Kutsal Kitap söz konusu olduğunda Protestan köktendinciler arasında onun durumunda bulunanlar gibi, Kur'anın İslam inanışının tek güvenilir kaynağı olduğunu savunuyordu. İslam öncüleri, 9. surenin son iki ayetinin çıkarılması isteğine öfkelenmişlerdi. Halife 'nin kendini beğenmişliği, kendisini, Allah'ın Kur'anda (3:81) önceden bildirdiği haberci ilan etme noktasına vardığı zaman öfkeleri daha da arttı. Ona karşı ölüm tehditleri sürekli tırmandı.

Güney Afrik'da yayımlanan *Muslim Digest*, Halife'ye meymenetsiz kâfir diyerek şiddetle saldırdı. Temmuz/Ekim 1986 sayısında onun sözcük hesapları tartışıldı. Kur'anda *Allah* sözcüğünün Halife'nin dediği gibi 2.698 kez değil 2.811 kez geçtiği iddia edildi. *Al–Rahman* Halife 'nin direttiği gibi 57 kez değil 169 kez vardır. Ve benzeri. Bir editör "Açıkçası" diye yazdı, "Dr. Reşat Halife'nin bilgisayarı aritmetik konusunda temizlik gerektiriyor." Halife'ye daha önceki saldırıları derginin Temmuz/Ağustos 1981 ve Mart/Nisan 1982 sayılarındadır.

Halife, 1984'te, *Science and Creationism*'i (Bilim ve Yaratılışçılık), evrimin Tanrısız bir süreç olduğunu varsayan bir

kitapçığı yayımlattığı için Ulusal Bilimler Akademisine karşı 38 milyon dolarlık başarısız bir dava açtı. Halife, tersine, Allah'ın yaratıcı etkinliği olmasa yaşamın doğamıyacağını Kur'andan ve olasılık yasalarından bildiğimizi iddia ediyordu. Her tür birbirinden bağımsız olarak yaratılmıştı, evrim sadece bir tür içinde işliyordu. İlk insanları Tanrının çamurdan yaratmış olduğundan kesinlikle emin olabilirdik çünkü Kur'an 32:7 ve 15:28'de öyle diyordu.

Dr. Halife, Tucson'da *İmam* olarak görev yaptığı bir *Mescid* (cami) kurdu. 31 Ocak 1990'da –1990'nın rakamları toplamının 19 olduğuna dikkat edin– o caminin mutfağında bir çok kez bıçaklanarak öldürüldü. Elli dört yaşındaydı. Katillerin Fukra denen bağnaz bir köktendinci mezhepten Siyahi Müslümanlar oldukları iddia edildi. 1993'te mezhebin dört üyesi Colorado, Buena Vista yakınlarındaki yerlerinde tutuklandı ve cinayetle suçlandı. Bir adam, John Williams mahkum oldu. Ötekiler kefaletle bırakılmışken kaçtılar ve kayıplara karıştılar. Mezhep daha önce, Denver ve Pennsylvania'da Hare Krishna tapınaklarını bombalama ve 1983'te Doğu Hindistanlı dini önder Bhagwan Shree Rajneesh'in yandaşlarının sahip olduğu Oregon, Portland'daki otel bombalanması olaylarına da karışmıştı.

Halife numerolojisinin yaptığı nedir? Kur'an kadar uzun bir kitapta bir çok 19 bulunduğunu göstermek elbette şaşırtıcı değildir, ama Halife'nin 19'ları şans sınırlarını aşıyor. En akla yakın açıklama bilinçdışı hile yaparak kendi kendini aldattığıdır. Bunu ne kadar kolay yapabileceğine ilişkin bildiğim en iyi açıklama, ulusun baş Halifecisi Edip Yüksel tarafından basıma hazırlanan bir kitapta, *Running Like Zebras*'dadır (Zebralar Gibi İşleyen).

İnternette Yüksel ile Halife'nin buluşlarından kuşku duyan bir Müslüman olan Daniel (Abdurrahman) Lomax arasındaki bir tartışmanın basılı hali olan kitap 19 x 6 = 114 sayfa (rastlantı mı?) içeriyor. Kimyacıyı, dikkatsizce yapılmış bilgisayar taramasıyla, kendi hesaplamalarına uymadıkları için Kur'anın iki ayetini sahte

olmaklà yargılayıp reddetmekte Kur'anın sözcük ve harfleri ve de sureleri ayetlere bölüşleri açısından farklı versiyonlarını açıklamamakla suçlar. Hepsinden öte, neyi bir "sözcük" saydığını açıklamakta başarısız olmakla suçluyor.

Bir çok Arapça sözcüğün çeşitli biçimleri var ve Halife hesaplama kurallarında tutarlı değil. Kimi zaman çoğul biçimleri dahil ediyor kimi zamansa etmiyor. Bir adıla eklenmiş bir sözcük bir mi yoksa iki sözcük mü sayılmalı? İngilizcede *sözcük*'ün anlamı sözcükler arasındaki aralıklar nedeniyle oldukça açıktır, ama Arapçada aralıklar yoktur. Belirsizlikler İngilizce'de bile vardır. Lomax'ın örneği *truck*'dır. Bir kitaptaki *truck*'ları hesaplarken *trucks, trucked* ve *trucking* i de hesaba katmalı mısınız? Halife'nin *sözcük* tanımı için boşuna beklersiniz.

Lomax, doktoru bir zamanlar Mars üzerinde kanallar görebildiklerini düşleyen astronomlara benzetiyor. O şu kanıya varmış: "Dr. Halife'nin iddiaları, olsa olsa, sofu sahtekârlığı kategorisine giriyor... Tanrı Kur'anın, mükemmel korunduğunu doğrulayan bir kod taşımasını amaçlamış olaydı bunu, Halife tarafından ortaya atılan keyfe bağlı, karmaşık 'kod'dan çok daha etkileyici ve basit bir biçimde yapabilirdi.

Kuşkusuz, Yüksel, Lomax'ın karşıçıkışlarının hepsini yıkmış olduğuna inanıyor. Onun şaşılası kitabı, Monotheist Productions, P.O. Box 43476, Tucson, AZ 85733'ten sağlanabilir.

Şimdi, bir dereceye kadar haberci Monte Zerger tarafından sağlanmış kimi 19 sayısı hokkabazlıkları. On dokuz, elbette, bir asal sayıdır. $10^2 - 9^2$'ye; $1^2 + 3^2 + 3^2$'ye ve $3^3 - 2^3$'e eşittir. 1.729 ya da 19 x 91 sayısı Britanyalı matematikçi G. H. Hardy ile arkadaşı, Hintli sayı kuramı dehası Ramanujan arasındaki ünlü bir olayda işe karışmıştı. Bir hastanedeki Ramanujan'ı ziyaret için taksi tutan Hardy, taksinin plaka numarası 1.729'un anlamsız bir sayı olduğunu belirtti. Ramanujan hemen yanıtladı. "Hayır, o ilginç bir

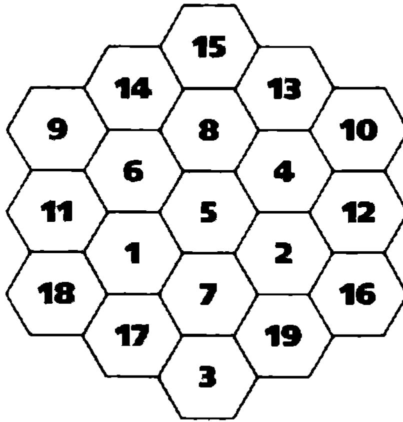
sayıdır. İki ayrı yolla iki kübün toplamı olarak ifade edilebilen en küçük sayıdır o [$12^3 + 1^3$ ve $10^3 + 9^3$]." 1.729 sayısının rakkamları toplamının 19 olduğuna dikkat edin.

1989'da (9'un katı) her tam sayının on dokuzdan daha büyük olmayan dördüncü kuvvetlerin toplamı olduğu kanıtlanmıştı. Böyle, ondokuzdan küçük kuvvetleri gerektiren en küçük sayı, dört tane 2'nin dördüncü kuvveti ile on beş tane 1'in dördüncü kuvvetinin toplamı olan 79'dur. 1/19'un yinelenen ondalığı 2 x 9 = 18 rakamlı 052631578947368421 sayısıdır. Onun 2 ile 18 arasında herhangi bir sayıyla çarpılması aynı dairesel düzende aynı onsekiz basamaklı çarpımı üretir. 19 ile çarpılırsa, 2 x 9 = 18 tane dokuz elde edilir.

Kadınlara oy hakkı veren Anayasa değişikliği ondokuzuncuydu. Golfteki ondokuzuncu delik bar tezgâhıdır, golfçüler orada on sekiz deliğe top yerleştirir gibi içkiye dalarlar. Her ondokuz yılda bir ayın bütün evreleri bütün yıl boyunca haftanın aynı günlerine düşer. Mezmurlar Kutsal kitabın on dokuzuncu kitabıdır. 19. mezmur "Gökler Tanrının izzetini beyan eder ve gök kubbesi ellerinin işini ilan eyler," diye başlar.

Kutsal Kitapta en sık karşılaşılan sayılar 12 ve 7'dir. Onlar takvimimize hafta için 7 gün ve yıl için 12 ay olarak yansımışlardır. İki sayının toplamı on dokuzdur.

1. Şekil alışılmadık güzellikte bir şeyi gösterir. Ondokuz hücrede 1'den 19'a ondokuz tamsayı bulunuyor. Her doğrultudaki hücre dizilerinin toplamı 38 ya da iki kez 19'dur. Baha'iler için olağanüstü bir muska olabilirdi.

Şekil 1. Olası tek büyülü altıgen. Her doğrultudaki hücre dizilerinin toplamı 38 ya da iki kez 19.

Ek

İbni Varrak, kuvvetle salık verdiğim *Why I am Not a Muslim* (Neden Müslüman Değilim) (Prometheus, 1995) adlı yürekli bir kitabın yazarıdır. Varrak bana, Yale Üniversitesinde Yakın Doğu Dil ve Uygarlıkları Emekli Profesörü, Franz Rosenthal'in büyüleyici bir bilimsel yazısını gönderdi. Adı "On dokuz" ve önce *Analecta Biblica*'da (Cilt 12, 1959, sl. 304–18) çıktı ve 1990'da Variorum tarafından yayımlanan Rosenthal'in makaleleri derlemi *Muslim Intellectual and Social History*'de (Müslüman Entelektüel ve Toplumsal Tarihi) yeniden basıldı. Makale İslam kültüründe 19'un rolünün ayrıntılı tarihini veriyor.

Dr. Halife'nin buluşları kısa bir süre için, İslam dünyasında coşkulu biçimde hoş karşılandı. Bu hoşgörü küfür sayılan bildirimlerde bulunmaya başladıktan sonra hızla azalmaya başladı. En sert eleştirilerden biri İslam dinine dönmüş bir Jamaikalı, Ebu Ameena Bilai Phillips'inkiydi. Phillips'in Halife'nin numerolojisine ilişkin bilgisayar çözümlemeleri *The Qur'an's Numerical: Hoax and Heresy* (Sayıca Kur'an: Aldatmaca ve Sapkınlık) (1987) adlı kitabında bildirilmiştir.

Phillips, Halife'nin buluşlarından bazılarını kabul ediyor ama çoğunu Halife neyi bir "sözcük" olarak kabul ettiğini netleştirmeyerek istatistiklerini uydurmuş olduğu gerekçesiyle reddediyor.

Phillips, bu, "nevertheless," (bununla birlikte) sözcüğünü tek bir sözcük ya da hesabın nasıl çıkmasını istediğinize dayalı olarak üç farklı sözcük (never the less) olarak almaya benzer diyor. Halife'ye son darbe, Suudi Arabistan'ın en önde gelen bilginlerinden biri olan Şeyh Abdullah ibni Abdül Aziz ibni Baz, Halife dönme ilan eden *fetva*'yı çıkardığı zaman geldi.

Halife'nin numerolojisine ilişkin bu ve başka konular için, İbn Al Rawandi takma adı ile yazan Britanyalı bir bilginin *Islamic Mysticism: A Secular Perspective*'e (İslam Mistisizmi: Laik Bir Bakış Açısı) (Prometheus Books, 2000) bakın.

25. KESİM

Stephen Jay Gould ve Darwın'in Dinsel Görüşleri

Harvard'ın ünlü paleontologu ve en çok satan kitaplar yazarı Stephen Jay Gould'un en son kitabının kurnazca adı *Rocks of Ages*'dir (Çağların Kayaları). Adın iki "kaya"sından biri dindir. Ötekiyse evrim olgusunu destekleyen, fosiller bakımından zengin kayalarla simgelenen bilimdir.

Profesör Gould, aşağıda gösterilen iki klasik çalışmada savunulan iddiaya, dinle bilimin bağdaşamaz olduğu fikrine şiddetle karşıdır: Amerikalı bilim adamı John William Draper'ın *The Conflict Between Religion and Science*'ı (Bilimle Din arasındaki Uyuşmazlık) (1877) ve Cornell tarihçisi ve ilk başkanı Andrew Dickson White'ın iki ciltlik *History of the Warfare of Science and Theology*'si (1894) (Bilimle Tanrıbilim Savaşının Tarihi). Gould'un uzun uzun tartıştığı her iki kitap, bilimle dini, özellikle Roma Katolikliğini, sonsuz bir savaşa kilitli sayıyor.

Her ne kadar Gould kendisini tanrıtanımazlığa eğilimli bir bilinemezci sayıyorsa da kitabı, iki alem arasında hoşgörü için tutkulu bir yakarı niteliğinde. Bilim ve din'in, NOMA (Örtüşmeyen Otorite anlamına Non–Overlapping Magisteria'dan) dediği bir ilkenin örnekleri olduğunu iddia ediyor. Eğer din, Tanrı'nın tarihe mucizevi müdahalelerine gerek duyan ve evrimin

ezici kanıtlarını kabul etmeyen dar anlamda bir iman olarak alınırsa ikisi arasında gerçekten de bir çatışma vardır. İki otoriteyi karıştıran böyle boş inançlar karşılıklı düşmanlık yaratır. Oysa, din, daha geniş anlamda ya boş inançlardan arınmış felsefi bir tanrıcılık ya da etik ilkelere dayalı laik bir insancıllık olarak alınırsa, o zaman Gould iki otorite arasında çatışma görmüyor. Onların tek bir kavramsal şemada birleşmelerinden değil ama birbiriyle barışık bağımsız iki ulus gibi yan yana gelişmelerinden söz ediyor.

Gould, bize, bilimin gerçekler ve doğa yasaları için bir arayış olduğunu anımsatıyor. Din ise nihai anlam ve bilimin sağlayamadığı etik değerler için ruhsal bir araştırmadır. Kant ve Hume'u yinelersek, bilim bize ne*dir*'i söyler ne olması *gerekir*'i değil. "Yararlı klişeler aktarmak için" diye yazıyor Gould "biz kayaların yaşını buluruz, dinse çağların kayasını elde tutar; biz göklerin nereye ulaştığını inceleriz, onlarsa cennete nasıl gidildiğini belirlerler." John Dewey'in sözü edilmiyor ama Gould'un teması Dewey'in küçük kitabı *A Common Faith*'in (Ortak Bir İnanç) özünden çok farklı değildir.

Gould, Thomas Henry Huxley ile birlikte en büyük iki kahramanından biri olan Charles Robert Darwin'in mektuplarını cömertçe alıntılıyor. Bu alıntılar beni botanikçi oğlu Francis tarafından yazılan *The Life and Letters of Charles Darwin* (Charles Darwin'in Yaşamı ve Mektupları) (1887) adlı kitaba götürdü. Darwin'in Hıristiyanlıktan yavaş yavaş uzaklaşmasına ve sonuçta kendisini bilinemezci ilan etme kararına baştan sona bir kesim ayırılmış. Bilinemezci terimi, o günlerde doğal ayıklanmayı hararetle savunuşu ve İngiltere başbakanı William Ewart Gladstone'un kaba Protestan köktendinciliğine bitmez tükenmez saldırıları nedeniyle, "Darwin'in Buldok'u" olarak anılan Huxley tarafından icat edilmişti.

Darwin gençliğinde Kutsal Kitabın Tanrının sözü olduğuna sıkı sıkıya inanıyordu. Anglikan olan babası onun papaz olmasını istedi

ve Charles gerçekten kutsanma ve atanmaya hazırlanarak Cambridge'te üç yıl harcadı. İnancını giderek yitirdiyse de, Hıristiyan dost ve arkadaşlarının, özellikle de karısının içten inancına her zaman saygılı ve hoşgörülü kaldı.

Darwin, kendisine on çocuk doğuran kuzeni Emma Wedgwood ile evlendi. Birbirlerini derinden sevdiler ama başka konularda bütünüyle mutlu evlilikleri boyunca bağdaşamaz dinsel farklılıkları nedeniyle ikisi de acı çekti. Janet Browne, görkemli yaşamöyküsü *Charles Darwin*'de (1995), Emma'nın Charles'a evlenmeden önce yazdığı ve "kanıtlanıncaya kadar hiçbir şeye inanmama" alışkanlığından vazgeçmesi için yalvardığı mektupları yeniden yayımlıyor. Darwin onu "güzel mektup," diye adlandırdı ve zarfın üzerine, "Öldüğüm zaman bunu ne kadar çok öptüğümü ve ağladığımı bil" yazdı.

Kızları Anne Darwin'in ölümü Darwin'in Hıristiyanlığa yönelik nefretini şiddetlendirdi ve Emma ile kendisi arasındaki dinsel ayrılığı genişletti. Karısı inancını hiçbir zaman yitirmedi. Brown'ın anlatımına göre bir dul olarak ölürken hâlâ "cennette ona [Charles'a] rastlayamama" düşüncesiyle acı çekiyor olabilirdi. Kimi yaşamöyküsü yazarları, kanıtlayamıyorlarsa da, Darwin'in kronik hastalıklarının, sevgili karısı ile onun arasındaki dinbilimsel ayrılığın psikosomatik sonuçları olduğu tahminlerini bile yaptılar.

Gould'un kitabının özünde Darwin'in dini hoşgörüsü yatar. 1996'da, evrimin artık yalnızca bir kuram değil, eğer ilk insanların gelişmiş bedenlerine ölümsüz ruhlar üflendiğinde ısrar ediyorlarsa Katoliklerin de kabul etmesi gereken bir gerçek olduğunu belirttiği için Papa John Paul'u bile över. Gould bunu Roma otoritesinin NOMA ilkesini kabul etmesine yönelik çok önemli bir adım sayıyor.

Gould, "doğa ahlaktan bağımsızdır" diye yazıyor "ahlaksız değil...[O] biz ortaya çıkmazdan önce ezelden beri vardı, bizim

geleceğimizi bilmiyordu ve ona vız geliriz... Doğa sıcakkanlı ve yumuşak ya da çirkin ve tiksindirici olma konusunda istatistiksel bir tercih açığa vurmaz. Doğa –tüm karmaşıklığı ve çeşitliliği, arzularımıza karşı soylu kayıtsızlığıyla– neyse odur. Bu nedenle, ahlaki eğitimimiz ya da din otoritesi alanında kalan herhangi bir soruyu yanıtlamak için doğayı kullanamayız."

Bilim, etik kurallar ya da Tanrı'nın kanıtlarını sağlamada güçsüz ise de bir Tanrı olasılığını ya da ortak bir insan doğasına dayalı ahlaki emirlerin varlığını da dışlayamaz. Gould'un, Darwin'in NOMA'yı onamasını doğru bir biçimde nasıl özetlediği aşağıda:

> Darwin evrimi, tanrıtanımazlığı desteklemek ya da hiçbir Tanrı kavramının doğanın yapısıyla uzlaştırılamayacağını öne sürmek için kullanmadı. Daha çok, bilimde yorumlandığı şekliyle doğanın gücünün Tanrının varlığını ya da özelliğini, yaşamın nihai anlamını, ahlakın gerçek temellerini ya da din alanındaki başka herhangi bir soruyu çözemeyeceğini, hatta saptayamayacağını savundu. Bir zamanlar bir çok Batılı düşünür evrimin olanaksızlığını öne sürmek için ahmakça ve savunulamaz bir kutsallık kavramına başvurduysa da Darwin aynı kendini beğenmiş hatayı ters doğrultuda yaparak evrim gerçeğinin Tanrının yokluğu anlamına geldiği iddiasında bulunmadı.

Şimdi Darwin'in, oğlu tarafından aktarılan yazışmalarda dini görüşlerini son derece özenle seçilmiş sözcükler ve büyük bir alçakgönüllülük ve dürüstlükle nasıl açıkladığına dönelim. Burada 1860'taki bir mektuptan bir paragraf var:

> "Tasarlanmış yasalar" ve "tasarlanmamış sonuçlar" üzerine bir sözcük daha. Yemek istediğim bir kuş görüyorum, silahımı alıp onu öldürüyorum, bunu

> *tasarlayarak* yaparım. Bir ağaç altında suçsuz, iyi bir adam duruyor ve bir yıldırım düşmesiyle öldürülüyor. Tanrının bu adamı *tasarlayarak* öldürdüğüne (bunu gerçekten duymak isterdim) inanır mısınız? Bir çok kişi hatta insanların çoğu buna inanıyor; ben inanamıyorum ve inanmam. Siz inanıyorsanız, bir kırlangıç bir tatarcığı kaptığı zaman Tanrının o belli anda, belli bir kırlangıcın belli bir tatarcığı kapması gerektiğini tasarladığına mı inanıyorsunuz? Ben adamla tatarcığın aynı açmazda olduklarına inanıyorum. Ne adamın ne de tatarcığın ölümü tasarlanmamışsa, onların *ilk* doğuşlarının ya da üretilişlerinin tasarlanmış olması gerektiğine inanmak için iyi bir neden görmüyorım.

Botanikçi Asa Gray'e yazılmış 1860 tarihli başka bir mektupta Darwin şunları söylemiş:

> Sorunun Tanrıbilimsel görünüşüne gelince. Bu bana her zaman acı verdi. Şaşkınım. Tanrıtanımazca yazmaya niyetli değildim. Ama kabul etmeliyim ki başkalarının yaptığı ve benim de yapmayı isteyeceğim gibi her yanımızda lûtuf ve tasarım kanıtı göremiyorum. Dünyadaki perişanlık bana çok daha fazlaymış gibi geliyor. Her şeye kâdir, lûtufkar bir Tanrının Firavun Farelerini Tırtılların canlı bedenlerinde beslenmeleri ya da kediyi fare ile oynayabilmesi amacıyla yaratmayı tasarlamış olabileceğine kendimi ikna edemiyorum. Buna inanmadığımdan, gözün özel olarak tasarlanmış olduğuna inanmak için zorunluluk görmüyorum. Öte yandan, bu güzelim evreni, özellikle insan doğasını seyretmekle ve herşeyin kaba kuvvetin sonucu olduğu kararına varmakla yetinemem. Ben herşeye iyi ya da

kötü ayrıntıları şans olarak adlandırabileceğimiz şeyin işleyişine kalmış, tasarlanmış yasaların sonucu olarak bakma eğilimindeyim. Bu kavramın beni *tümüyle* tatmin ettiğinden değil. Konunun bütününün insan zekâsı için çok köklü olduğunu çok derinden duyumsuyorum. Pekala bir köpek de Newton'ın aklı hakkında tartışabilirdi. Bırakın herkes umabildiğini umsun inanabildiğine inansın. Görüşlerimin pek de tanrıtanımaz olmadıkları konusunda sizinle aynı fikirdeyim. Yıldırım iyi ya da kötü bir adamı doğa yasalarının olağanüstü karmaşık bir eylemi nedeniyle öldürür. Belki de aptal olacak bir çocuk çok daha karmaşık yasaların işleyişiyle doğar ve bir insan ya da başka bir hayvanın daha en başında başka yasalar tarafından üretilmiş olmaması ve bu yasaların gelecekteki her olayı ve sonucunu gören, bir kadir–i mutlak Yaratıcı tarafından özel olarak tasarlanması için bir neden göremiyorum. Ama ne kadar düşünürsem o kadar kafam karışıyor; aslında belki bu mektuptan da anlaşılıyordur.

1873 tarihli bir mektuptan:

Görüşlerimin ne olabileceği benden başka herkes için önemsizdir. Ama sorduğunuza göre kararımın çoğu zaman dalgalandığını söyleyebilirim... En aşırı dalgalanmalarımda hiçbir zaman Tanrının varlığını yadsıma anlamında Tanrıtanımaz olmadım. Sanırım genelde (ve yaşlandıkça giderek daha fazla) ama her zaman değil, akıl durumumun daha doğru bir betimi Bilinemezci, olurdu.

1879 tarihli bir mektuptan:

Sorunuza kısaca yanıt vermek olanaksız; ve biraz

> daha uzun yazsam bile yapabileceğimden emin değilim. Ama kendi bilinçli benliklerimizle bu görkemli ve şaşılası evrenin rastlantı eseri doğduğunu düşünmenin olanaksızlığının Tanrının varlığının baş kanıtı olarak göründüğünü söyleyebilirim; ama bu gerçekten değerli bir kanıt mıdır değil midir hiçbir zaman karar verebilmiş değilim. Bir ilk unsuru kabul edersek, aklın yine de onun nereden geldiğini ve nasıl oluştuğunu bilmenin özlemini çekeceğinin farkındayım. Tüm dünyada çekilen uçsuz bucaksız acıdan gelen zorluğu da gözardı edemem. Ben, Tanrıya tam olarak inanmış yetenekli bir çok kişinin yargısına boyun eğmeye bir dereceye kadar katlanabilirim; ama yine bunun ne denli güçsüz bir sav olduğunu görüyorum. Bana öyle geliyor ki en sağlam karar, bütün konunun insanın zekâ alanının ötesinde olduğudur.

Darwin, 1876'da, sadece karısının ve çocuklarının okumaları amacıyla yansız bir özyaşamöyküsü yazdı.[22] Francis, babasının yaşamöyküsünde Darwin'in dinsel düşünceleri konusunda yazdığı bu özyaşamöyküsünden bir dizi alıntı veriyor. Bu kesimi tamamıyla aktarıyorum:

> *Beagle*'a bindiğim sırada tamamıyla ortodokstum ve bir çok subayın (ortodoks oldukları halde) erdem konusunda yanıtlanamaz bir otorite olarak kutsal kitabı alıntılamama içtenlikle güldüklerini anımsıyo-

---

[22].Darwin'in özyaşamöyküsünün büyük kız torunu Nora Barlow tarafından basıma hazırlanan, sansürsüz bir baskısı 1958'de yayımlanmıştı, bir Norton kağıtkapaklısı olarak hâlâ elde edilebilir. Özyaşamöyküsünün daha eski versiyonları Darwin'in çağdaşlarından bazılarına yönelik ağır eleştirilerini çıkarmak için Darwin'in ailesi tarafından yoğun sansüre uğramıştı.

rum. Onları güldürenin savın alışılmamışlığı olduğunu varsaydım. Ama aradan geçen zamanda, yani 1836 – 1839 arası, giderek Eski Ahit'in Hindu'ların kutsal kitaplarından çok daha güvenilir olmadığını görmeye başladım. Sonra aklımda sürekli bir soru oluşmaya ve hiç aklımdan çıkmamaya başladı –Tanrı şimdi Hindu'lara bir Vahiy indirecek olsaydı, Hıristiyanlık eski Ahitle bağlantılı olduğuna göre onun Vişnu, Siva ve benzeri inançlar ile bağlantılı olmasına izin vereceğine inanılır mı?. Bu bana tamamıyla inanılmaz gibi göründü.

Aklı başında bir insanı Hıristiyanlığın desteklediği mucizelere inandırmak için en açık kanıtın gerekli olduğunu, –doğanın değişmez yasalarını ne kadar çok bilirsek mucizelerin o kadar inanılmaz hale geleceğini– o zamanlar insanların bizim için neredeyse anlaşılmaz ölçüde cahil ve saf olduklarını, – İncillerin olaylarla eşzamanlı olarak yazıldığının kanıtlanamıyacağını– pek çok önemli ayrıntıda görgü tanıklarının olağan hataları olarak kabul edilemeyecek kadar farklı olduklarını düşünerek (ki bu ayrıntılar bana göre çok daha önemliydi) ilahi bir Vahiy olarak Hıristiyanlığa inanmamaya başladım. Yukarıda saydığım bu düşünceleri yenilik ya da değer taşıdıkları için değil beni etkiledikleri için aktarıyorum. Pek çok sahte dinin bir orman yangını gibi dünyanın geniş kesimlerine yayılmış olmasının ağırlığını taşıyordum.

Ama ben inancımı yitirmeye çok gönüllü değildim; bundan eminim, çünkü seçkin Romalılar arasındaki eski mektupların uydurma düşlemlerini ve Pompei'de ya da her neredeyse bulunmuş olup İncillerde yazılı olanları en çarpıcı biçimde doğrulayan elyazmalarını

sık sık anımsayabiliyorum. Ama tasarım gücüme verilen özgür kavrama yeteneğiyle kendimi kandırmaya yeterli kanıt uydurmak gittikçe daha zor geliyordu. Böylece, kuşku üzerime çok ağır bir hızla sarıldı ama sonunda tamamlandı. Hızı öylesine belirsizdi ki üzüntü duymadım.

Yaşamımın oldukça ileri bir dönemine kadar kişisel bir Tanrının varlığı hakkında çok düşünmüş değildiysem de burada yönlendirmiş olduğum belirsiz sonuçları vereceğim. Paley tarafından verildiği biçimiyle, eskiden bana onca kesin gibi görünen eski Doğada tasarım savı şimdi, doğal ayıklanma yasasının bulunmasıyla başarısızlığa uğruyor. Örneğin, çift çenetli bir deniz kabuklusunun güzel menteşesinin insan yapısı bir kapı menteşesi gibi zeki bir varlık tarafından yapılmış olması gerektiğini pek uzun boylu iddia edemiyoruz. Organik varlıkların çeşitliliğinde ve doğal ayıklanma eyleminde rüzgârın esiş yönünde olduğundan çok tasarım varmış gibi görünmüyor. Ama bu konuyu "Evcilleştirilmiş Hayvan ve Bitki Çeşitlemeleri," hakkındaki kitabımın sonunda tartıştım ve görebildiğim kadarıyla, orada bildirilen sav hiçbir zaman yanıtlanmadı.

Ama her yerde karşılaştığımız sonsuz sayıda görkemli uyarlamaları gözardı ederek dünyanın genelde hayırlı düzenlemesinin nasıl açıklanacağı sorulabilir. Kimi yazarlar dünyadaki çilenin miktarından gerçekten o kadar çok etkilenmişler ki, duygu sahibi bütün varlıklara bakarak daha çok ızdırap mı yoksa mutluluk mu olduğu, dünyanın bir bütün olarak iyi mi yoksa kötü mü olduğu konusunda kuşkulular. Benim kanıma göre mutluluk, kanıtlaması çok zor ise de, kuşkusuz

üstün. Bu çıkarımın gerçekliği kabul edilirse doğal ayıklanmadan bekleyeceğimiz etkilerle iyi uyum sağlar. Herhangi bir türün bütün bireyleri her zaman, aşırı derecede sıkıntı çekecek olsalardı türlerinin çoğalmasına aldırış etmeyebilirlerdi; ama bunun her zaman ya da en azından sık sık olduğuna inanmak için nedenimiz yok. Dahası, kimi başka değerlendirmeler, duyumsayabilir bütün varlıkların, genel bir kural olarak, mutluluktan zevk alacak biçimde biçimlendiklerine inanmaya yöneltiyor.

Benim yaptığım gibi, bütün varlıkların bedensel ve zihinsel organlarının (bunların sahiplerine ne yararları ne de zararları olması durumu dışında) doğal ayıklanma ya da alışkanlık ve yarar ile birlikte, en uygun olanın hayatta kalması yoluyla geliştiğine inanan herkes, bu organların sahiplerinin öteki varlıklarla başarıyla yarışabilecek ve böylece sayıca çoğalacak biçimde biçimlendiğini kabul edecektir. Şimdi bir hayvan zahmet, açlık, susuzluk ve korku çekerek; ya da yiyip içmenin ve türünü çoğaltmanın keyfine vararak v.b.; ya da beslenme arayışında olduğu gibi her iki aracı birleştirerek türüne en yararlı eylem sürecini izlemeye yönelmiş olabilir. Ama acı ve herhangi bir tür sıkıntı çok uzun sürerse bunalıma neden olur ve herhangi büyük ve ani bir felakete karşı kendini korumaya çok uygun olmasına karşın, eylem gücünün azalmasına yol açar. Öte yandan, zevk verici duygular bunaltıcı bir etki yapmadan çok uzun sürebilir; tersine, bütün sistemi eylemi arttırmaya kışkırtırlar. Bu nedenle duyumsayabilen varlıkların tümünün ya da en çoğunun doğal seçilim yoluyla zevk verici duyulanımların önderlik ettiği bir biçimde gelişmiş oldukları anlaşılır. Biz bunu, çabadan, ara

sıra –günlük yemeklerimizin zevkinde ve özellikle ailelerimizin sevgisi ve toplumculuğundan türemiş zevkte– beden ya da aklın büyük çabasından bile zevk almada görüyoruz. Bunlar gibi, alışılmış ya da sık sık yinelenen zevklerin toplamı, ara sıra çoğu fazlasıyla acı çekse de, en duyumsayabilir varlıklara, hemen hiç kuşku duymadığım gibi, mutsuzluk karşısında aşırı bir mutluluk verir. Böylesi sıkıntı, kendi olgusu içinde mükemmel olmayan, ama sadece her türe, olağanüstü karmaşık ve değişen koşullarda öteki türlerle yaşam savaşı verirken olabildiğince başarılı olma hizmeti vermeye eğilimli, Doğal Seçilim'de, inançla tam olarak uyumludur.

Dünyada çok zahmet ve eziyet bulunduğunu kimse tartışmıyor. Kimisi bunu, ahlaki gelişmesine hizmet ettiği sanısı içinde insana başvurarak açıklamaya girişmiş. Ama dünyadaki insanların sayısı duyumsayabilir öteki varlıklarınkiyle karşılaştırılamaz bile ve onlar hiçbir ahlaki ilerleme göstermeden sık sık büyük acılar çekiyorlar. Zeki bir İlk Neden'in varlığına karşı sıkıntının varlığından gelen bu çok eski tartışma bana güçlü gibi görünüyor; oysa, az önce belirtilen, çok zahmet ve eziyetin bulunuşu, bütün organik varlıkların doğal seçilim ve değişim yoluyla gelişmiş oldukları görüşüyle iyi bağdaşır.

Günümüzde zeki bir Tanrının varlığı için en bildik kanıt çok kişi tarafından yaşanmış içsel kanı ve duyguların derinlerinden süzülüp gelmektedir.

Eskiden Tanrının varlığı ve ruhun ölümsüzlüğü kanısına az önce sözü edilen (her ne kadar bende dinsel duyarlığın hiçbir zaman güçlü biçimde geliştiğini düşünmediysem de) bu duygularla sıkı

sıkıya sarılmaya yönelmiştim. Gazetemde bir Brezilya ormanının görkemi ortasında bulunulurken, "akla dolup onu yücelten görkem, hayranlık ve adanma yüksek duygularına ilişkin uygun bir fikir vermek olanaklı değildir," diye yazdım. İnsanda sadece bedeninin soluk almasından çok daha fazlası vardır biçimindeki kanımı iyi anımsıyorum. Ama şimdi en görkemli sahneler aklımda böyle duygu ve kanıların doğmasına neden olamayabiliyor. Aslında doğru olarak denilebilir ki ben renk körü olmaya başlayan bir adama benziyorum ve insanların kızıllığın var olduğu evrensel inancı, benim şimdiki algı kaybımı kanıt olarak değersiz kılar. Her ırktan bütün insanlar bir Tanrının var olduğu içten kanısına aynen sahip olsalardı bu kanıt geçerli olabilirdi; ama bunun var olan durumdan çok uzak olduğunu biliyoruz. Bu nedenle neyin gerçekten var olduğunun kanıtı olarak böyle içten kanı ve duyguların bir ağırlığı olduğunu sanmıyorum. Güzel sahnelerin daha önce içimde yarattığı ve bir Tanrı inancıyla yakından ilişkili akıl durumu sıklıkla yüceltme duygusu olarak adlandırılan şeyden temelde farklı değildi ve bu duygunun kökenini açıklamak zor olsa da Tanrının varlığının kanıtı olarak ileri sürülmesi güçtür çünkü müzikte de aynı belirsiz ve güçlü duyguları uyandırır.

Ölümsüzlüğe gelince, şimdilerde fizikçilerin en çok tuttukları, güneşe gerçekten büyük bir cisim çarpıp da ona taze bir yaşam vermedikçe güneş ile gezegenlerin hepsinin zamanla yaşam için aşırı soğuyacağı görüşünün hesaba katılması bana bir inancın ne kadar güçlü ve neredeyse içgüdüsel olduğunu gösteriyor. Benim gibi, insanın uzak bir gelecekte şimdikinden çok daha mükemmel bir yaratık olacağına inandığınız-

> da, o ve bütün öteki duyumsayabilir varlıkların böyle çok uzun süren yavaş gelişmeden sonra tümüyle yok olmaya yazgılı olmaları dayanılmaz bir düşüncedir. İnsan ruhunun ölümsüzlüğüne tamamıyla inanmış olanlara dünyamızın mahvolması o kadar da korkunç görünmeyecek.
>
> Tanrının varlığına inancın duygularla değil ama usla ilişkili bir diğer kaynağı beni çok fazla ağırlık taşımasıyla etkiler. Bu, çok gerilere ve geleceğe bakabilme yeteneğiyle insan da dahil olmak üzere bu büyük ve mükemmel evreni kör talih ya da gerekliliğin sonucu olarak görmenin güçlük ya da daha doğrusu imkansızlığından doğar. Böyle düşündüğümde bir dereceye kadar insanınkiyle benzeşen aydın bir akla sahip bir İlk Neden aramak zorunda olduğumu ve Tanrıcı sayılmayı hak ettiğimi duyumsuyorum. Anımsayabildiğim kadarıyla, "Türlerin Kökeni"ni yazdığım sırada, aklımda bu sonuç güçlüydü ve o zamandan beri, bir çok dalgalanmayla, çok yavaş zayıflamaya başladı. Ama sonra bir kuşku doğdu, tam olarak inandığım gibi, en alt sıradaki hayvanların sahip olduğu kadar zavallı bir akıldan gelişmiş olan insan aklı, böyle görkemli sonuçlar çıkardığı zaman güvenilir olabilir mi?
>
> Böyle çapraşık sorunlara bir parçacık ışık gönderiyormuş gibi yapamıyorum. Herşeyin başlangıcının gizi bizim tarafımızdan çözülemez; ve ben Bilinemezci olarak kalmakla yetinmeliyim.

Bertrand Russell İngiltere'nin birinci Dünya Savaşına girmesine karşı çıktığı için cezaevine gönderildiği zaman, cezaevi müdürü ona hangi dinden olduğunu sormuştu. Russell "Bilinemezci" diye yanıtladı. Müdür, Russell'dan onu hecelemesini istedikten sonra

göğüs geçirdi ve "Evet bir çok din var, ama ben hepsinin aynı Tanrıya ibadet ettiklerini varsayıyorum," dedi. Russell özyaşamöyküsünde "Bu yorum," diye ekler "bir hafta kadar beni güldürdü."

26. KESİM

Başıboş Dolanan Yahudi

(Bu deneme ilk kez Free Inquiry *'Yaz 1995'de çıkmıştı.)*

Zira İnsanoğlu Babasının izzetinde meleklerle gelecek ve o zaman herkese kendi işine göre karşılık verecektir. Doğrusu size derim: Burada duranlardan bazıları var ki onlar İnsanoğlunun melekûtundan geldiğini görmeden ölümü asla tatmayacaklardır.

–Matta 16: 27, 28

Yukarıya Matta'dan alınan, ve Markos (8:38, 9:1) ve Luka (9:26, 27) tarafından benzer sözcüklerle yinelenen İsanın ifadesi, Kutsal Kitap köktendincileri için bütün Yeni Ahit pasajlarının en sorun çıkarıcılarından biridir.

İsanın bu tümceleri hiç söylememiş olması kuşkusuz olasıdır ama bütün bilginler birinci yüzyıl Hıristiyanlarının yaşamları süresince İkinci Gelişi bekledikleri konusunda uzlaşıyorlar. Matta 24'te, onun neredeyse dönmekte olduğunu gösteren, yıldızların düşüşü ve ay ile güneşin kararması gibi işaretler dramatik biçimde betimlendikten sonra İsa şunları ekler: "Doğrusu size derim: Bütün bu şeyler oluncaya kadar bu nesil geçmeyecek."

Yaklaşık 1933'e kadar, Yedinci gün Adventist'leri bu kehaneti ussallaştırmanın zekice bir yoluna sahiptiler. 1833'teki görkemli göktaşı sağnağının yıldızların düşüşü olduğunu ve Birleşik Devletler'de 1870'de gizemli bir güneş ve ay kararması

gerçekleştiğini ileri sürdüler. İsa bu göksel olaylara tanık olan bir gelecek kuşağın onun İkinci Gelişini yaşayacak kuşak olacağını söylemek istemişti.

Hemen hemen bir yüzyıl, Adventist vaizler ve kitap yazarları 1833' teki büyük göktaşı sağnağını görmüş olanları yaşam süresi içinde İsa'nın geri geleceğine dünyayı inandırdılar. 1933 geçtikten sonra kilise İsa'nın sözcüklerinin bu yorumundan giderek vazgeçti. Bugünün inanmışlarından birkaçı bir zamanlar kiliselerinin böyle bir görüşe boru çaldığının bile farkındalar. Adventist'ler İsa'nın çok yakında geri geleceğine hâlâ inanıyorlarsa da artık yaklaşık bir tarih için sınır koymuyorlar.

İsa'nın kitaptaki ifadelerini nasıl açıklıyorlar? Aziz Augustine'i ve öteki eski Hıristiyan yorumcuları izleyerek vaadi Mesih'in Tecelli'siyle (Transfiguration) ilgili kabul ediyorlar vaadini alıyorlar. Kocası ile, Yedinci gün Adventizm'ini kuran kadın nebi Ellen White, Mesihin yaşamı *The Desire of Age* (Çağların Özlemi) adlı yapıtında bunu şu biçimde söyledi: "Kurtarıcı'nın havarilerine vaadi şimdi yerine gelmişti. Dağın üstünde geleceğin görkemli kırallığı minyatür olarak temsil edilmişti."

İkinci yüzyılın Montanist'leriyle başlayan Adventist mezheplerin yüzlercesi İsa zamanından bu yana İsa'nın dönüşüyle ilgili ifadelerin *kendi* kuşaklarını ima ettiği şeklinde yorumlamışlardır. 1000. Yıl yaklaşırken Vahiy'e ilişkin heyecan kabardı. 2000 yılı yaklaştıkça aynı heyecan yine ivme kazanmaya başladı. İkinci Geliş beklentisi Adventist mezheplerle sınırlı değildir. Protestan sınıfından anaakım köktendincileri Mesih'in geri gelişinin yakın olduğunu giderek artan biçimde vurguluyorlar. Örneğin, Baptist Billy Graham, düzenli olarak Deccal'ın görünmesinin ve Mahşer savaşının yaklaştığı uyarısını yapıyor. Kutsal Kitab'ın, İkinci Geliş'in İncilin bütün uluslara vaz'edilmesinden sonra gerçekleşeceği şeklindeki iddiasını vurgulamaktan hoşlanmaktadır. Graham, radyo ve televizyon

ortaya çıkıncaya kadar bunun gerçekleşemeyeceğinde ısrar ediyor.

Vaiz Jerry Falwell kısa bir süre sonra sevinçten kendinden geçeceğinden –İsa'nın dönüşünü karşılamak için göklere çekileceğinden–o kadar emindir ki bir defasında bir mezar yeri için hiçbir planı olmadığını söyledi. Bir zamanlar Pat Robertson için çalışan Austin Miles, *Don't Call Me Brother* (Beni Çağırma Ağabey) (1989) kitabında Pat'in bir zamanlar Efendimiz'in gökyüzünde belirişini televizyonda göstermek için ciddi ciddi planlar yaptığını açıklar. Yakın bir İkinci Geliş'in bugünkü baş trampetçisi Hal Lindsey'dir. Konu üzerine bir çok kitabı, milyonların satın aldığı *The Late Great Planet Earth* (Son Büyük Gezegen Dünya) ile başlıyor.

Geçen iki bin yılda bireyler ve mezhepler İkinci Geliş için tarihler koydu. Efendimiz görünmediğinde ise toplu hata kabul edilmez. Onun yerine hesaplama yanlışlıkları bulunup yeni tarihler düzenlenir. İndiana, New Harmony'de, George Rapp tarafından, Rappite'ler denen Adventist bir mezhep kurulmuştu. Hastalandığında Tanrının, İsa'nın dönüşüne tanıklık etmek için kendisini ve cemaatini gösterdiğinden kesinlikle emin olmasaydı bunun son saati olduğunu düşünebileceğini söyledi. Böyle diyerek öldü.

Augustine'i izleyen Katolik Kilisesi uzun bir süre önce, İkinci Gelişi uzak gelecekte belirsiz bir tarihe erteledi. Liberal Protestanlar İkinci Geliş'i dünyada barış ve adaletin yavaş yavaş kurulması için bir mecazın biraz fazlası olarak almaya eğilimliydiler. Üniteryan bir papaz olan Julia Ward Howe "Cumhuriyetin Savaş Tanrıçası" ve "Efendimizin görkemili dönüşünü gören gözlerin sahibi..." ile ünlenmeye başladığı zaman aklında bu yorum vardı. Öte yandan, Protestan köktendinciler İsa'nın, Şeytanı kovmak ve diriyle ölüyü yargılamak için dünyaya gelişinden önceki tarihi olayları tanımladığına inanırlar. Ayrıca Efendimizin, İkinci Gelişinin zamanı hakkında hata yapmış olabileceğini düşünülemez buluyorlar.

İsa'nın kendisini dinleyenlerden bir kısmının kendisi geri dönene dek ölümü tatmayacakları şeklindeki ifadesini yorumlamanın güçlüğü olayı tam da Matta 24'deki sözcüklerle tanımlamasında yatar. Açıktır ki orada kendisinin tecellisini ya da belki (başka bir "dışlanmış"ın sahip olduğu gibi) krallığının ilk kilisenin oluşmasıyla kısa sürede kurulmuş olacağını kasdetmiyordu. Varsayalım ki İsa tam olarak amaçladığını söylemiş ve yanılmamış olsun, vaadi, kesin olarak nasıl doğrulanabilir?

Ortaçağlar süresince, İsa'nın kehanetlerinin doğruluğunu korumak için çeşitli söylenceler ortaya çıktı. Kimisi John 21'e dayanıyordu. İsa, Peter'e "İzle beni" dediği zaman Peter, John'un kendisinin arkasından yürüdüğüne dikkat etti ve sordu, "Efendimiz, bu adam ne yapacak?" Efendimizin anlaşılmaz yanıtı "Ben gelinceye kadar durmasını istersem bundan sana ne?" oldu.

Bize bunun John'un ölmeyeceği söylentisine yol açtığı söylenir. Oysa, dördüncü İncilin yazarı şunu ekliyor: "Fakat İsa ona: Ölmeyeceksin dememişti ancak: Eğer ben gelinceye kadar onun durmasını istersem, bundan sana ne? demişti." Ortaçağdaki Tanrıbilimciler herhalde John'ın ölmediği yorumunu yaptılar. O ya yeryüzünün şurasında burasında başıboş dolaşıyordu ya da bedensel olarak cennete yükselmişti. Daha yaygın bir söylence, John'ın bu bilinmeyen mezarda İsa dönünceye kadar kalsın diye, canlılığı geçici olarak durdurulmuş, yüreği belli belirsiz atar durumda gömüldüğüydü

Yeni ve daha güçlü bir söylence yavaşça biçimlenirken John hakkındaki spekülasyonlar hızla zayıfladı. Belki de İsa birinin durmasını isteyebileceğini söylediği zaman John'ı değil de bir başkasını kastetmişti. Bu kitapta aktarılan ifadeleri de açıklayabilirdi. İsa zamanında canlı olan, incillerde sözü edilmemiş, her nasılsa yüzyıllarca canlı kalmaya ve ölmeye can atarak yüryüzünde başıboş dolaşmaya lanetlenmiş biri.

Bu Başıbôş Dolanan Yahudi kimdi? Kimisi Peter'in kulağını kestiği Malchus olduğunu söyledi. Ötekiler Isa'nın yanında çarmıha gerilmiş olan tövbe etmemiş hırsız olabilir diye düşündü. Belki de Pilate ya da Pilate'in hizmetlilerinden biriydi. Ağırlık kazanan versiyon Başıboş Dolanan Yahudi'nin kimliğini, ağır çarmıh altında sendeleye sendeleye yürüyerek kapısının önünden geçen İsa'yı gözleyen bir dükkancı olarak tanımladı –adı değişiyordu. Efendimizin ne kadar yavaş ve acı içinde yürüdüğünü gören adam, onu daha hızlı gitmeye zorlayarak sırtına vurdu. "Ben gidiyorum" dedi İsa "ama sen ben dönünceye kadar duracaksın."

Yaptığı kabalığa ceza olarak dükkancının yazgısı, yeryüzünde başıboş dolaşmak, umutsuzca ölümü arzulamak ama bunu yapamamaktır. Söylencenin kimi çeşitlemelerinde aynı yaşta kalır. Başkalarında tekrar tekrar yaşlanır ama yeniden gençlik yaşlarına döner. Söylence ilk kez on üçüncü yüzyılda hızla bütün Avrupa'ya yayılmadan önce İngiltere'de kayda geçmiş gibi görünüyor. On yedinci yüzyıl başında Almanya'da Başıboş olduğunu iddia eden Ahasuerus adlı Yahudi bir ayakkabıcı hakkında bir kitapçık yayımlandığı zaman söylence olağanüstü büyük bir destek edindi. Kitapçık Almanya'da sonsuz denecek kadar çok basıldı ve öteki dillere de çevirildi. Sonuç bugünün UFO'ları, İğrenç Karadamı'nı ve Elvis Presley'i görme delilikleriyle kıyaslanabilir bir delilikti. Sonraki iki yüzyıl boyunca İngiltere ve Avrupa'nın bütün kentlerinde Başıboş Dolanan Yahudi olduklarını öne sürenlerin sayısı gittikçe arttı. Birleşik Devletler'de 1868 gibi geç bir tarihte, Mormon Advenist'ler yuvası, Salt Lake City'de bir Başıboş Dolanan Yahudi çıktı. Tek tek olgularda bunların söylenti mi, sahtekarların hileleri mi yoksa kendini aldatan psikoz olguları mı olduklarına karar vermek artık olanaksız.

Başıboş Dolanan Yahudi, böyle çalışmaların üremeyi bugün de sürdürdüğü Almanya'da yüzlerce şiir, roman ve oyun için gözde konu oldu. Goethe bile Başıboş Dolanan hakkında bir destan

yazmaya başladı ama sadece birkaç bölümünü bitirdi. Almanya'da ve başka yerlerdeki Yahudi karşıtlarının ayakkabı tamircisini, halkı, mesihleri olarak İsa'yı reddetmiş olduğu için Tanrının laneti altında olan tüm İsrail'i temsil eder durumda görmelerini anlamak güç değildir.

Gustave Doré, Başıboş Dolanan'ın yaşamındaki bölümleri resmeden dikkate değer on iki gravür yapmıştı. İlk kez 1856'da Paris'te Pierre Dupont'un bir şiirine eşlik etmek için yayımlandılar. Şiirin çevirileriyle bunu İngilizce baskılar izledi.

Başıboş Dolanan hakkında en tanınmış roman Eugene Sue'nün Fransızca çalışması *Le Juif Errant*'dır (Başıboş Dolanan Yahudi), önce 1844–45'te Paris'te tefrika edildi ve on cilt halinde yayımlandı. George Croly'nin üç ciltlik *Salathiel*'i (1927, daha sonra *Tarry Thou Till I Come* (Ben Gelinceye Kadar Dur) olarak yeniden adlandırıldı) olağanüstü tanınmış daha eski bir romandı. (*Don Juan*, 11. Bölüm, 57. Kıta'da Byron, yazarı "Muhterem Roley–Poley," diye çağırır.) Lew Wallace'ın *Prince of India*'sında (Hindistan Prensi) (1893) Başıboş Dolanan varlıklı bir Doğulu hükümdardır.

George Macdonald'ın *Thomas Wingfold, Curate*'i (Vaiz, Thomas Wingfold) (1876) Başıboş Dolanan Yahudi'yi bir Anglikan vaizi olarak tanıtır. Çarmıha gerilmeye tanık olmuş ve sürekli günahının acısı içindeki Wingfold garip bir zorlanımı yenmede güçsüzdür.Yol kenarındaki bir kavşaktan geçerken, ya da kilise tepesindeki bir haça bile, dayanılmaz bir tırmanma, kollarını bacaklarını çevresine sarıp ona yapışma ve bilinçsiz bir halde yere düşünceye kadar öyle kalma dürtüsü vardır! Aşık oluyor, ama kendisi genç kalırken sevgilisinin yaşlanıp öleceğini kavrıyor, etkin bir volkanın içine yürüyerek kendisini öldürmeye çalışıyor. Onu izleyen sevgilisi, erimiş lavlarla yanıp kül olmuştur. Şaşırtıcı bir mutlu son vardır. İsa ortaya çıkar, Başıboş Dolanan'ı bağışlar, ve onu kendisi için ölen kadınla birleştirmek üzere cennete götürür.

Roman bu Skoç yazarının çok beğenilmiş fantezileri arasında değildir.

George Sylvester Viereck ve Paul Eldridge'ın *My First Two Thousand Years*'ı (Benim İlk İki Bin Yılım) (1928), Başıboş Dolanan Yahudi'nin aşka ilişkin özyaşamöyküsü olarak görünüyor. Aynı iki yazar 1930'da, Salome'nin iki bin yıllık aşk yaşamını anlatan eşit oranda erotik bir roman, *Salome, the Wandering Yewess* (Salome, Başıboş Dolanan Bayan Yahudi), daha yazdı. Başıboş Dolanan hakkında en yeni roman Stefan Heym takma adlı eski komünist bir Alman olan Hellmuth Flieg'indir. Onun 1981'de Batı Almanya'da ve üç yıl sonra Birleşik Devletler'de yayımlanan *The Wandering Jew*'unda (Başıboş Dolanan Yahudi) Başıboş Dolanan arkadaşı Şeytan'la sokaklarda başıboş dolaşan bir kamburdur. Fantezi, Mahşer savaşı, İkinci Geliş ve Başıboş Dolanan'ın bağışlanmasıyla sonuçlanır.

Sue'nün ünlü romanı üzerinde durulmaya değer. Başıboş Dolanan Ahasuerus ayakkabı tamircisidir. Kral Herod'un karısı, kız kardeşi Herodias Başıboş Dolanan Bayan Yahudi olur. Kardeşler karmaşık planda önemsiz karakterlerdir. Ahasuerus, her iki gözü üzerine bir Kabil İşareti gibi çekilmiş tek kara kaşlı, uzun boyludur. Demir botlarının tabanlarındaki yedi çivi kar üzerinde yürüdüğü zaman haçlar üretir. Her gittiği yerde onu kolera salgını izler. Sonunda iki kardeş bağışlanır ve "sonsuz uykunun mutluluğuna" izin verilir. Sue, bir Fransız sosyalistiydi. Onun Başıboş Dolananı sömürülmüş işçilerin, Herodias kullanılmış kadınların simgesidir. Aslında, roman Katolikliğe, açgözlülüğe ve kapitalizme öfkeli bir patlamadır.

Başıboş Dolanan Yahudi, en önemlileri Walter Miller'ın *A Canticle for Leibowitz*'i (Leibowitz İçin İlahi) (1959) ve dünyada yaşayan son insan olarak betimlendiği Wilson Tucker'ın *The Planet King*'i (Gezegen Kral) (1959), olmak üzere pek çok yakın dönem bilim kurgu romanlarında yer alır. En az iki film bu

söylenceyi işlemiştir; en yenisi Vittorio Gassman'ın oynadığı 1948'li İtalyan filmi.

Britanyalı ve Birleşik Devletler'li yazarların yığınlarca şiiri söylenceyi yeniden anlattı. Kör adamla fil hakkındaki dizeleriyle tanınan Amerikalı John Saxe, Başıboş Dolanan hakkında on yedi kıtalık bir şiir yazmıştır. Britanyalı şair Caroline Elizabeth Sarah Norton'ın unutulabilir "Ölümsüz"ü yüz sayfadan çok sürüyor. Amerikalı hafif şiir yazarı Oliver Herford, "Bir Bahçede Kulak Misafiriydi"de Başıboş Dolananı kendisi hakkında bir kitabı satan bir seyyar satıcıya dönüşüyor. Edwin Arlington Robinson'ın "Başıboş Dolanan Yahudi"si (1920) bu tür şiirlerin kesinlikle en iyisidir.

İngiltere'de söylenceyle büyülenmiş en ünlü şair Shelley'dir. On Yedi yaşındayken yazdığı ya da yazmaya başladığı uzun şiiri "Başıboş Dolanan Yahudi"de Başıboş Dolanan'a Paulo adı verilir. O, alnındaki bez bir bant altında ateş rengi bir haçı gizlemeye çalışıyor. Üçüncü bölümde altı yüzyıl başıboş dolandıktan sonra, Paulo sevdiği kadın Rosa'ya acılarının kökenini anlatıyor.

Nasıl betimleyebilirim o korkunç günü,

O korku ve dehşet düğümünü,

Günahlarımız için bir Kurtarıcı öldü

Ve Kuzu çarmıha gerildi alçakgönüllü!

Günün ön korkusu taşındı boyuna

Onur kırıcı kalabalıkla kıyıma,

Tanrı katili içindi öfke,

Kurtarıcımızla alay ettim, ve haykırdım haince,

"Git, hadi yürü git, "Evet! gideceğim" dedi o,

"Sonsuzluk sahnelerinin mutluluk vaad ettiği yere;
Işığın kutsandığı bölgelere
Gidiyorum ben, ama sen burada kalacaksın–
Ben yeniden gelinceye kadar da onmayacaksın."–

Başıboş Dolanan Yahudi, Shelley'in "Başıboş Dolanan Yahudi'nin Kendine Anlattıkları," adlı kısa şiirinde ve daha uzun iki çalışması "Hellas" ve "Kraliçe Mab"de de betimlenmiştir. "Kraliçe Mab"de, bedeninin gölgesi olmayan bir hayalet olarak, Ahasuerus gaddar bir şeytan olarak Tanrıyı şiddetle suçlar. Bu konuda çok uzun bir notunda Shelley Almanca bir yapıtın bir bölümünden alıntı yapıyor "adını bulmak için boşu boşuna çabaladım. Yıllar önce kirli ve parçalanmış bulduğum..."

Bu parçada Başıboş Dolanan kendini öldürmek için sonsuz çabalarını anlatıyor. Boşuna boğulmaya çalışıyor. Volkan onu fırlatıp atmadan önce altı ay süreyle şiddetli sıcağa katlandığı püskürme halindeki Etna Yanardağına atlıyor. Orman yangınları onu yok etmekte başarısız kalıyor. Savaşlarda ölmeye çalışıyor ama oklar, mızraklar, sopalar, kılıçlar, mermiler, mayınlar ve fillerin çiğnemesi onu etkilemiyor. "Celladın eli boğamıyor beni... ne de sirkin aç aslanı yutuyor." Yılanlar ve canavarlar ona zarar vermekten aciz. Neron'un yüzüne karşı "kan düşkünü" diye haykırıyor ama gaddar hükümdarın işkencecisi de öldüremiyor onu.

> Hayır! Ölmek mümkün olmuyor –ölmek mümkün olmuyor– yaşamın güçlüklerinden kurtulmaya izin yok –çamurdan biçimlenmiş zindanda süresiz tutuklu olmaya yazgılı olmak– hastalık ve güçsüzlüklerle yüklü bu değersiz bedene kösteklenmiş olmak– binlerce yıl o esneyen hilkat garibesi Tekdüzeliğe ve o hep çocuk doğuran ve hep çocuklarını yiyip yutan aç sırtlan Zamana dayanmaya lanetli olmak! Hayır!

> Ölmeye izinli değilsin! Cennetteki müthiş öc alıcı, öfke ordun içinde daha iğrenç bir ceza yok mu? O zaman gök gürültüsünü sal üzerime; emret bir kasırgaya beni Karmel'in eteklerine süpürsün ki orada uzanıp yatabileyim; soluk soluğa ve kıvranarak ölebileyim!

Almanya'da ve başka yerlerde söylencenin bilimsel tarihçeleri yayımlandı. İngilizcede, Moncure Daniel Conway'in *The Wandering Jew*'u (Başıboş Dolanan Yahudi) (1881) temel bir başvuru kaynağı oluşturuyor. Ayrıca *Encyclopaedia Britannica*'nın dokuzuncu basımında Başıboş hakkındaki makalesine de bakın. Değerli bir başka öykü Sabine-Baring Gould'un *Curious Myths of the Middle Ages*'inde (Ortaçağın Garip Söylenceleri) (İkinci basım 1867) verilmiştir.

Kesin modern tarih, George K. Anderson'ın *The Legend of the Wandering Jew*'udur, (Başıboş Dolanan Yahudi Söylencesi), Brown University Press tarafından 1965'te yayımlandı. Brown'da İngilizce profesörü olan Anderson, üniversitenin Başıboş Dolanan hakkındaki olağanüstü yazın koleksiyonunu iyi kullanmış. 489 sayfalık kitabı burada söz edilmeyen Avrupa şiir, oyun ve romanlarının eşsiz özetlerinin yanısıra pek çok iddia sahibinin ayrıntılı anlatımlarını da içerir. Kitap size, Hıristiyanların, vaize dönüştürülen Galile'li marangozun kısa süre sonra muzaffer bir biçimde dünyaya yeniden döneceğine gerçekten inandığını ama yanılmış olduğunu kabul etmekten kaçınma doğrultusunda bu üzücü girişimleri hakkında bilmek isteyeceğinizden daha fazlasını söyleyebilir..

Ek

Başıboş Dolanan Yahudi söylencesi İtalya'da büyüleyici ve tamamıyla farklı bir biçim alıyor. Üç Bilge gelip de kendileriyle birlikte Beytüllahm'a gelmesini istedikleri zaman Befana evini süpürüyordu. Çok işi olduğunu söyledi. Sonradan, kararından pişman olarak, ölmesine izin vermeyen korkunç bir lanet altında dünya çevresinde şurada burada başıboş dolaşmaya başladı. Üç müneccimin ziyaretinin anıldığı gün olan her yıl On İkinci Gece arifesinde (5 Ocak), Befana ayakkabıları ve çorapları şekerler ve küçük oyuncaklarla doldurmak için süpürgesi üzerinde bacadan aşağıya süzülüyor. Bebek İsa'yı görmeyi umarak hep uyuyan çocukların yüzlerine bakıyor.

Aşağıdaki, yazınsal değeri olmayan şiirde Befana'nın öyküsü anlatılmış. Ben onu Louise V Boyd'a ait sanıldığı *The Peerless Speaker*'da (1900) buldum.

"GEL buraya, dışarı gel, Beffana!"
Komşularının,dediğini duydu
"Beytüllahm yolu üstünden
Bu gün Bilgeler geçiyordu!"

Öyle meşguldu ki Beffana
Güçlükle çevirdi boynunu;
Ortada duruyor çamaşırlar,
Kırmızı iplik bekliyordu onu.

Yine bağırdılar, "Beffana,
Bu manzara çok görkemli,
Üç Kral birlikte gidiyorlar

Pırıl pırıl taçları, giysileri!"

Halkının becerekli kızlarına
Hep üstündü gelinceye dek şimdiye.
İğe baktı Beffana,
Tuttuğu örekeye;

Kocasının sözleri övmeliydi,
Kutsamalı çocuklarının sesleri;
Ev halkıydı besleyen onu
Yoksa değil avarelik ekmeği

O nedenle çabucak yanıtladı,
"Bütün merakım evim benim;
Ne yabancılara zamanım var
Ne de Beytüllahm'a harcayacak emeğim!

"Kuyrukluyıldızdan önce şimdi
Ev halkımın yemeğini veririm:
Daha yaşlı birinin yerini alan
O en iyi giyinen, kocamdır benim.

"Ve tüccarlar çöreklerimi bilirler
Ve dokuma duvar örtülerimi,
Erguvan rengimin görkemini
Ve görülmeye değer en zarif ipeklimi!"
Ne var ki akrabaları bağırdı artık,
"Ne kaybettiğini o pek bilemez!

Bir sürü şatafat olabilir,
Yine de hiçbiri buna benzemez!

"Üç Kral yolculukta diyor adamlar
Görülecek olağanüstü bir şeymiş,
Bir bakirenin bebeği doğuyor
Kehanetle önceden bildirilmiş.

"Haydi! gel: seyret, Beffana!
Çünkü asla sözle anlatılamazlar
Yüzlerinde debdebe,
Yola çıkıyor Krallar!"

Beffana çalışıyordu hâlâ,
Ama hafifçe yanıtladı yine de:
"Onlara bakacağım
Geri döndüklerinde!"

Ama bütün arkadaşlarıyla akrabalar,
Şaşılacak bir zevk içinde, pek
Gözlediler Kralları, onca zarif
Yollarını sürdürüp gözden kaybolana dek.

O gece kocasının
Hüzün doldurdu gözlerini,
Söylediğinde Beffana yaptığı işin,
Övgüyü hak ettiğini.

Çok çıkışmadı ama,
Alışılmışın dışında, yine
Sorguladı, "Kim kazanmış ki
İşçilikte her zaman?" diye

Ve ağlama zamanından söz etti
Ve gülme şakıma zamanları;
Esirgeme yada saçma, zamanları,
Zaman herşey için herşey için ayırılmalı.

Ve üzgün, yanıtladı Beffana:
"Efendim haklı, ama aman!
Elbette bakacağım onlara
Geri döndükleri zaman.

Yazık! Yazık ki, Beffana
Her gün dışarıyı gözledi,
Bir daha dönmediler; uyardığı için Tanrı
Başka yoldan dönmüşlerdi.

Ve çok yıpranmıştı
Öylesine çalışıyordu
O görüntü dinmedi hiçbir zaman
Dayanma gücünü yenileyecek olan.
Beffana ölmedi asla,
Bu dünya evidir onun hâlâ;
Beffana her zaman baktı
Dönmeyenler için asla.

On dokuzuncu yüzyıl Üniteryan papazı, şair ve çevirmeni Charles Timothy Brooks tarafından Almanca'dan çevirilen Başıboş Dolanan Yahudi hakkında aşağıdaki hüzünlü şiir bir çok antolojide yer alıyor.

Bir zamanlar Başıboş Dolanan Yahudi dedi ki bana,
Bir kenti baştan sona gezdim yılın serinliğinde,
Bir bahçede bir adam meyve topluyordu ağaçtan; ona
Sordum "Bu kent ne zamandır burada?" diye,
Ağaçtan uzaklaştı ve bana yanıt verdi,
"O her zaman bugün olduğu yerdeydi,
Ve burada kalacak her zaman ve sürekli.
Beş yüzyıl gelip geçti aradan
Aynı yere yolum düştü yeniden

Orada kentin izi bulunmuyordu;
Tekbaşına bir çoban kaval çalıyordu
Çevrede sürüsü sessizce otluyordu,
Sordum, "Kent ne zamandır yok oldu?"
Kavalını bırakıp yanıtladı beni,
"Yenisi gelişiyor, yıkılıyor eskisi,
Her zaman otlağım oldu bu çayırın hepsi.
Beş yüzyıl gelip geçti aradan
Aynı yere yolum düştü yeniden

Ve bir denize vardım, kükreyen dalgalarla,
Ve açığa atmıştı ağını, denizin balıkçısı,

Ve ağırlaştığı zaman çekti onu karaya,
Sordum "Ne zamandır deniz oldu burası?"
O güldü ve şöyle dedi bırakıp gülmeyi:
"Dalgalar sürdürdükçe havaya püskürmeyi
Balık vardır onlarda kim bırakır avlanmayı.
Beş yüzyıl gelip geçti aradan
Aynı yere yolum düştü yeniden

Ve bir ormana vardım özgür, genişliğine,
Ve bir oduncu oturmuş sık koruluk yanına
Baltasını bırakmış bir ağacın dibine
Sordum, "Ne zamandır ağaçlar var burada?"
Yanıtladı, "Ağaçlar örtü gibi örtüyorlar her yeri;
Atalarım burada yaşadı kendimi bildim bileli,
Ve ağaçlar buradaydı yaratılıştan beri.
Beş yüzyıl gelip geçti aradan
Aynı yere yolum düştü yeniden

Ve hem uzak hem de yakın bir kent buldum orada
Emeğin ve sevincin uğultusu çınlıyordu her yerde,
Ve sordum, "Ne zamandır bir kent var burada,
Ve kaval, ve orman ve deniz nerde?"
Ve yanıtladılar beni ve yollarına gittiler,
"Neler varsa bugün burada hep olduğu yerdeydiler,
Ve hep orada olacak sonsuza dek dediler."
Beş yüzyıl gelip geçti aradan
Aynı yere yolum düştü yeniden

Gustav Doré'nin *Başıboş Dolanan Yahudi*'si

27. KESİM

İkinci Geliş

2000 yılı yaklaşırken, Protestan köktendinciler (Ben de içinde Pentecostal kiliselerin ve böyle Yedinci gün Adventizm'i ve Yehova Şahitleri gibi saçak mezheplerin üyelerini de dahil ediyorum) Efendimizin İkinci Gelişi'nin yaklaştığına gittikçe daha çok inanmaya başladılar. Daniel ve Vahiy (Revelation) kitaplarının doğru yorumunun, inananların vecdiinin, Mahşer Savaşı'nın ve çok ama çok kısa bir süre sonra gerçekleşeceğini bildiğimiz dünyanın sonunu kanıtladığını gösteren çok sayıda gıcırtılı kitaplar yayınlanmış ve hâlâ da yayınlanmaktadır. Bunlar Hal Lindsey'in milyonlar satan çok sayıda kitabından Deccal'ı tanımlayan ve onun sayısı olan 666'nın anlamını açıklayan çapraşık ciltlere uzanan geniş bir yelpazeyi oluşturur.

İsa'nın çok yakında geri döneceğine inananların, incillerin yazıldığı zamandan beri çok sayıda Hıristiyanın, sonu işaret eden Kutsal Kitap işaretlerini *kendi* kuşaklarına uyduğu şelinde yorumlamasıyla sıkıntıya düşeceğini sanabilirsiniz. Bu başarısız kehanetlerin üzücü tarihi bugünkü köktendincilerin akıl düzenleri üzerinde hiçbir etki yapmıyor. Daha iyi bilmesi gereken Billy Graham bile on yıllarca Mesih'in dönmesinin yakın olduğunu yazdı ve vaazlar verdi. Tam yılını kimsenin bilmediğini kabul ediyor, ama bütün işaretlerin büyük olayın neredeyse gerçekleştiğini gösterdiğine inanıyor.

2000 yılına odaklanan İkinci Geliş'e ilişkin şimdiki heyecanın, 1000. yıl yaklaşırken Hıristiyan Avrupa'yı kasıp kavuran dünyanın sonu geldi paniğine paralel olduğu sık sık söylenmiştir. Ama böyle bir panik gerçekten oluşmuş muydu? Stephen Jay Gould'un akıllı küçük kitabı *Questioning the Millenium*'da (Bin Yıl Sorgulaması) (1997) açıkladığı gibi yanıt açık olmaktan uzaktır. Gould şimdi konuyla ilgili olarak, Avrupa'nın gerçekten "panik terörü" yaşadığından bu türden hiçbir şey olmadığı iddiasına dek her türden görüşü içeren büyük bir literatür olduğunu söyler.

Gould, panik korkusu okulunun yeni bir savunması olarak Richard Erdoes'un *AD 1000: Living on the Brink of the Apocalypse*'inden (İ.S. 1000: Kıyametin Kıyısında Yaşamak) (1988) bölümler aktarıyor. Şimdi New Mexico, Santa Fe'de yaşayan bir Alman olan Erdoes, daha önceki iki kitabın, *The Sundance Principle* (Güneşdansı İlkesi) ve *American Indian Myths*'in de (Amerikan Kızılderili Söylenceleri), yazarıdır. Erdoes tarihçesine "999 yılının son gününde...Roma'daki eski St. Peter Bazilikası, dünyanın sonunu bekleyerek ağlaşıp titreşen inanmışlar kitlesiye dolmuştu." diyerek başlıyor.

Gould, yelpazenin öteki ucunda, Hillel Schwartz'ın *Century's End*'inden (Yüzyılın Sonu) (1990) alıntı yapıyor. Schwartz, 1000'de İkinci Geliş üzerine herhangi bir uygunsuz kargaşanın gerçekleşmiş olduğunu reddediyor. *Biraz* telaş vardı ama o kadar da çok değildi şeklindeki orta görüş, hem Boston Üniversitesi tarihçisi Richard Landes tarafından hem de 1969'da İngilizceye çevirilen *The Year 1000*'in (1000 Yılı) yazarı Fransız tarihçi Henry Focillon tarafından başarıyla savunuldu. Landes, *Visions of the End: Apocalyptic Traditions in the Middle Ages*'de (Sonun Görüntüleri: Ortaçağda Kıyamete İlişkin Gelenekler) (Harvard University Press, 1995) dünya sona ermeyi başaramadığı için kayıtların saklanması arzusu bulunmadığına dikkat çekiyor. Halkın 1000 yılında bulunulduğunu bilmediğini varsaymanın onur kırıcı

olduğunu düşünüyor. Bu tartışmanın iyi bir öyküsü için, *Smithsonian*'da (Temmuz 1999, sl.115–25) Patricia Bernstein'ın "İ.S. 1000'de Korku" makalesine ve başvurduğu alıntılara bakın.

Gould, 1996'da Boston Üniversitesinde yapılan, "Kıyamet Yılı: 1000" konulu uluslararası konferansa katılıncaya kadar Schwartz'ın konumunu yeğlediğini kabul ediyor. Konferansı düzenleyen ortaçağ tarihçisi Richard Landes, Gould'u 1000 yılında, özellikle Avrupalı köylüler arasında hatırı sayılır bir "1000. Yıl heyecanı" bulunduğuna inandırdı. Bin yıla ilişkin korku salma konusunda çok önemli bir borazancı Raoul Glaber adlı bir keşişti. Başarısız olan hemen bütün kehanetlerde olduğu gibi, İsa görünmeyince Raoul hesaplamalarında bir yanlış buldu. Bin yılın İsa'nın doğumundan değil ölümünden sonra sayılması gerektiğini iddia etti. Ona göre bu, dünyanın sonunu 1033'e erteliyordu.

2000 yılı yaklaşırken dünya çevresinde, Efendimizin geri dönüşü hakkında yüzlerce kehanette bulunuldu. Özellikle komik yeni birkaç örnek aşağıda.

1988'de, Arkansas, Little Rock'da yaşayan ve o zaman ellialtı yaşında olan NASA'dan emekli roket mühendisi Edgar C. Whisenant, *88 Reasons Why the Rapture Will Be in 88* (88'de Olacak Esrimenin 88 Nedeni) adlı kağıt sırtlı bir kitapçık yayımladı. Kaliforniya, Santa Rosa'daki yayımcı firma altı milyondan çok sattıklarını ya da verdiklerini iddia etti. Bu kitap esrimenin 11, 12 ya da 13 Eylül 1988'de olacağını iddia etti. Olay gerçekleşmeyince, Whisenant hesaplamalarında küçük bir yanlış buldu ve tarihi ileriye 1 Eylül 1989'a aldı. *Bu* tarihte de yanıldığı anlaşılınca bundan böyle ağzını kapalı tutmaya karar verdi. Bir haberciye, paranoyak şizofreni sağaltımı altında olduğunu ama zihinsel durumunun hesaplamalarıyla ilgisi olmadığını söylemişti.

Robert W Faid'in *Gorbachev! Has the Real Anthichrist Come?*'ı (Gorbaçov! Gerçek Deccal mı Geliyor?) 1988'de

Tulsa'da köktendinci bir firma olan Victory House tarafından yayımlandı. Faid, kapakta nükleer mühendis ve *A Scientific Approach to Christianity*'nin (Hıritiyanlığa Bilimsel Bir Yaklaşım) yazarı olarak tanıtıldı. Güney Carolina, Taylors'da yaşıyor. İncelikle işlenmiş bir numeraloji sistemi kullanan Faid, bir sistemde Gorbaçov'un tam adının 666 ürettiğini başka bir sistemde ise Faid'in İsa ile özdeşleştirdiği 888'i ürettiğini buluyor. Gorbaçov o nedenle hem Vahiy kitabındaki Canavar hem de sahte İsa olarak gösterilmiştir. Faid uyarıyor, İkinci Geliş 2000'de ya da kısa süre sonra gerçekleşecek. Çılgın kitabından küçük bir parça *Harper's Magazine*'de (Ocak 1989) yeniden basıldı. Faid'in zavallı Gorbi'yi hâlâ Şeytanın insan şeklinde ortaya çıkışı olarak düşünüp düşünmediği hakkında bir fikrim yok.

Haberci John Earwood, daha tuhaf bir kitaba dikkatimi çekti. *666: The Final Warning* (666: Son Uyarı) yazarı, şimdi Tennessee'de yatırım danışmanı olan eski Öngörülü Yaşam Sigortası ajansı Gary D. Blevins'tir. Bu bol resimli kağıt kapaklı kitap daha önce 1990'da Blevins'in "*Visions of the End Ministers*"i (Son Elçilerin Düşlemleri) yayımlanmıştı ve P.O. Box 944, Kindston, TN 37662'ye yazılarak edinilebilir. Kitap 494 sayfa ve başka bir köktendinci ve birkaç en çok satan kitabın yazarı, Texe Marrs'ın bir tanıtımını içeriyor.

Blevins'in kitabı baştan sona kitaplarını salık verdiği öteki köktendinciler tarafından uydurulmuş bir kod olan Kutsal Kitap Kodu'na dayanıyor. Kod basit. Her bir harfe, harfin abecedeki konumu ile 6'nın çarpımı olan bir sayı ayırılmış. Onun için A=1x6=6, B=2x6=12, C=3x6=18, ve böyle sürerek Z=26x6=156.

Blevins, anlamlı sonuçlar, özellikle de Vahiy kitabının ünlü "Canavar"ının "sayısı" olan 666 sonucunu elde etmek için kodu yüzlerce ad ve terime uygularken uzun ve zorlu bir çalışma gerçekleştirmiş olmalı.

Blevins; *Kissinger*'ın 666 ettiğini bulduğunda şaşırdığını, ama sonra bir anda "Kutsal Kitap tüzükleri"ne uymadığı için Henry Kissinger'ın, Deccal olamayacağını kavradığını yazıyor. O, *New York, illusion, witchcraft, necromancy, Mark of Beast* ve *Santa Claus* gibi çok genel sözcük ve tümcelerin 666 etmesine de şaşırmıştı.

O zaman Blevins baş Deccal kuşkulusu olarak *Kissinger*'ı değilse, kimi *düşünür* ya da daha doğrusu 1990 yılında kimi *düşünüyordu*? İnanamayacaksınız ama aday Ronald Wilson Reagan'dan başkası değil!

Reagan'ın üç adından her biri altı harfli ve bütün ad altı heceli. Bu kuşkulanmak için yeterli, ama Blevins daha çoğunu yapmak için zorluyor. Yazık ki *Ronald Reagan* 666'dan altı eksik, ama Blevins adın başına bir *A* ekleyerek buna çare buluyor: *A Ronald Reagan.* Hepsi bu değil. Bıkıp usanmak bilmez Blevins, Reagan hakkında 666 eden başka tümceler bulmayı da beceriyor. Onların kimileri aşağıda:

Office of Reagan, Rank of Reagan, Space of Reagan, Ray of Reagan, Vim of Reagan, Tact of Reagan, Talk of Reagan, Rain of Regan, Mold of Reagan, Peer of Reagan, Karma of Reagan, Ranch of Reagan, Hope of Reagan, Faith of Reagan, Old Age of Reagan, Creme of Reagan, Reagan in Japan ve düzinelerce başka tümceler.

1990'da, Blevins'in kitabı yayımlandığı zaman bile Reagan'ın iktidarda olmadığı gerekçesiyle buna karşı çıkılabilir. Bu, Blevins'i hiç rahatsız etmedi. Vahiy 17:8 "gördüğün canavar var idi ve yoktur ve cehennemden çıkmak üzeredir" demiyor mu? Blevins'e göre bu bize Reagan'ın yeniden ama bu defa dünya ölçüsünde iktidara geleceğini anlatıyor. O, bir süper bilgisayar aracılığıyla (Blevins'in kodu *bilgisayar* için 666 toplamını veriyor) ve ellere ve alınlara yerleştirilmiş kod çubuğu ile herkesi izleyerek dünyaya egemen olacak. Masonlardan (Blevins, Farmasonluğun şeytansı bir

mezhep olduğuna inanıyor) ve şimdiki Papa'dan destek görecek. Blevins bize Reagan'ın astrolojiye ve şans büyülerine inanan ve şans numarası 33 olan onursal bir Mason olduğunu hatırlatıyor.

Blevins, Reagan'ın Canavarlığa yazgılı olduğundan kesin olarak emin olmadığını, kişisel olarak Reagan'ı sevdiğini ve Deccal'a dönüşmeyeceğini umduğunu da söylüyor. Bununla birlikte "alarm verilmeli." Blevins'in kanısına göre Reagan'ın baş kuşkulu olduğunun kanıtı "ezici"dir.

Blevins gelecek birkaç yılın neler hazırladığının deneme nitelikli bir taslağını veriyor. 1991–94'de New York City harap olacak ve UFO'lar inecek. 1996'da Reagan'ın aklını Şeytan ele geçirecek ve bin yıl süreyle dünyaya egemen olacak Deccal'a dönüşecek. 1998'de Reagan Ateş Gölü'ne atılacak, inananlar vecde gelecek, İsa geri gelecek ve Şeytan bin yıl için bağlanacak. 3000'de Şeytan yeniden dirilen günahkarlarla birlikte Ateş Gölü'ne gidecek, İsa barış dolu yeni bir yeryüzünde egemen olacak.

Blevins, "günümüzdeki en gerçekçi tanrıbilimciler," diye yazıyor, "açıkça Efendimiz geri dönmeden önce 2000 yılını görmeyeceğimizi ifade ediyorlar! Bu bildirimle tam olarak aynı fikirdeyim."

Şimdi Efendimizden hiçbir işaret gelmeden 1998 geçtiğinden ve kuşkusuz Reagan artık pek de dünyaya egemen olacak durumda olmadığından, insan Blevins'in rahatsız olduğunu özür dileyebileceğini ve kitaplarını piyasadan çekeceğini sanabilir. Ama hayır. 1999'da kitabının bir kopyası için ben de 16.50 $ dolar gönderdim. Kitap vaz geçmiş birinin hiçbir işareti olmaksızın hızla elime geçti. Blevins'in Son Elçiler Düşlemi'nin paraya gereksinimi olsa gerek.

1992 yılında Güney Kore, Seul'de, ülkedeki iki yüz kadar Protestan kilisesinden birinin başı, Lee Jang Rim, vecdin 28 Ekim 1992'de gerçekleşeceğini duyurarak ulus çapında bir histeri yarattı.

Kehanet on altı yaşında bir erkek çocuğa gelen bir görüntüye dayanıyordu. Güney Kore'de, Los Angeles'te ve New York City'deki yirmi bin Koreli köktendinci kehaneti ciddiye aldı. Yüzlerce kişi işlerini bıraktı, aileler terkedildi ve cennet yolculuklarına hazırlanmak için kürtaj yaptıranlar oldu. *Los Angeles Times* ve *New York Times*'taki reklamların bedellerini Rim'in kilisesi ödedi. Onlar okurları ısrarla alınlarına ya da sağ ellerine kod çubuğuyla 666 basılmasını reddetmeye ve göklere doğru yolculuk yapmak için hazırlanmaya yönelttiler.

Kore kiliselerinin dışı toplum polisi, sivil polis görevlileri ve haberciler kalabalığı, yangın arabaları, ambulanslar ve araştırma ışıklarıyla kuşatıldı. İnananlar kehanetin başarısızlığını sakin karşıladılar ve bildirilmiş bir başkaldırı yoktu. Sadece üzüntü. Aralık 1992'de Rim tutuklandı ve cemaatından 4,4 milyon $ dolandırmaktan iki yıl hapse mahkum oldu. Parayı ertesi yıla kadar vadesi gelmeyecek olan tahvillere yatırmıştı!

1992'de Harold Camping, gösterişli bir basımevi aracılığıyla, *1994?* kitabını yayımladı. Kitap, İkinci Geliş'in o yılın Eylül ayında olacağını öngörüyordu. Bunu, 1993'de *Are You Ready?* (Hazır mısınız?) başlıklı devamı izledi. İki kitap birlikte toplam 995 sayfa. İnşaat mühendisi olarak eğitim gören Camping bir inşaat şirketini yöneterek 1959'da, Family Stations, Inc.'i kurmaya yetecek kadar para kazandı. Bir anda otuz dokuz radyo istasyonunu denetlemeye başlamıştı. Papazlık rütbesi olmayan bir Kutsal Kitap bilgini olan Camping, Kaliforniya, Oakland'daki merkezinden her gece bir radyo sohbet programı yayınlıyordu. Eylül, Efendimizden bir işaret gelmeden geçtikten sonra Camping tarihi 2 Ekim yaptı. Bu da olaysız geçince, özür diledi ve bir tarih daha belirlememeye karar verdi.

Protestan mezhepler arasında, yakın bir İkinci Geliş konusunda en ses getirici kehanetçiler, bu olay için pek tarih belirlemiyorlarsa da, hep Yedinci gün Adventistleri oldu. Kilise, kökenini basit bir

çiftçi olan William Miller'in öğretilerinden alıyordu. Kutsal Kitap incelemesi onu İsa'nın geri döneceği yılın 1843 olacağına inandırmıştı. Bu olmayınca tarihi 22 Ekim 1844'e erteledi. Bu kehanet de boşa çıkınca Miller iyi bir tutumla kehaneti durdurdu, ama atılgan Millerciler doğru tarihin 22 Ekim 1845 olduğuna karar verdiler. Daha sonra bu da ileriye, 1851'e alındı. Bu yıldan sonra Adventist öncüler, böyle tarihler belirlemenin mezhebe kötü şöhret getirdiğini kavradılar.

Matta 24'te İsa, güneşin ve ayın kararmasını, gökyüzünden yıldızların düşmesini geri dönüşünün yakınlaştığının işaretleri olarak betimliyor. "Doğrusu size derim: bütün bu şeyler oluncaya kadar bu nesil geçmeyecektir."

Liberal Kutsal Kitap bilginleri "bu nesil"le İsa'nın sözlerini dinleyen kuşağın kastedildiği konusunda uzlaşıyorlar. O kuşak da geri dönmediği için, her türden köktendinciler İsa'nın sözlerini daha usdışı yollardan yeniden yorumlamak zorunda kaldılar. William Miller güneş ve ay kararmasının 1780'de olduğunu ve yıldız düşmesininse 1833'te dramatik bir göktaşı sağanağıyla yerine geldiğini söyledi. Miller, bunlara tanık olan kuşağın Efendimizin gökemli dönüşünü de göreceğini ileri sürdü.

Yedinci gün Adventist yazını 1933'e kadar bu Millerci görüşleri savundu. Advenist kitaplar karanlık günün ve "yıldızlar"ın düşüşünün dramatik resimlerini içeriyordu. Kilise İsa'nın, 1833 göktaşı sağanağına kanıt olanlardan en az birinin yaşamı içinde kesinlikle geri döneceğini düşünüyordu. Bunun olamayacağı utanç verici bir biçimde apaçık ortaya çıkmaya başlayınca, kilise karanlık gün ve yıldızların düşmesine bütün göndermeleri yazınından tamamıyla çıkardı.

Adventist Marvin Moore'un kendi kilisesi tarafından 1997'de yayımlanan *The Coming Great Calamity*'sini (Büyük Felaket Geliyor) okuduğum zaman bunun için şaşırmıştım. Moore,

Adventist süreli yayını *Signs of the Times*'ı basıma hazırlar ve daha önce şu üç kitabı yazmıştır: *The Crisis of the End Times* (Son Zamanların Bunalımları), *The Antichrist and the New World* (Deccal ve Yeni Dünya) ve *Conquering the Dragon Within* (İçteki Canavarı Yenmek).

Adventist esinli hayalperest ve inanışın kurucularından biri olan Ellen White, baş yapıtı *The Great Controversy Between Christ and Satan*'da (İsa ile Şeytan Arasında Büyük Anlaşmazlık) karanlık gün ile yıldızların düşüşü hakkında Miller'ın görüşlerini savunur. Şimdi Mrs. White'ın herşey hakkında yanılmış olabileceğini kabul edemeyen tutucu Advenitstler için bu çok acı vericidir. Moore, Mrs. White'ı savunmayı nasıl mı beceriyor? Onun karanlık günü ve 1833 sağanağını Matta 24'ün yerine gelişi olarak görmekte haklı olduğunu ama onların sadece *kısmi* yerine gelişler olduklarını öne sürerek. Onlar bize "sonun geldiğini değil, son zamanın başladığını," anlatıyor.

Moore, Matta 24'ün tam anlamıyla yerine gelmesinin, "kuyrukluyıldızlar, küçükgezegenler (asteroidler) veya göktaşları" tarafından dünya tahrip edildikten hemen sonra olacağı sonucuna varıyor. Yanılmış olabileceğini kabul ediyor ama yine de yeni binyılın ay ve güneşin kararacağı, yıldızların düştüklerinin görüneceği ve Efendimizin geri döneceği yüzyıl olacağından emin. O geri dönmeden önce Yeryüzü, Nuh zamanındaki büyük tufandan bu yana görülmemiş korkunç bir yıkım yaşayacak.

Yahova Şahitleri'nin Advenistlerinkinden daha bile kötü bir kehanet başarısızlığı var. Onlar, İsa'nın 1914'te geri döndüğünü ama bunun görülmez ve ruhsal bir dönüş olduğunu öğretirler. Oysa bir zamanlar onlar da 1914'ün bütün ulusların yıkımı ve Yeryüzünde Tanrı Krallığının kurulmasıyla izlenecek olan Mahşer savaşının başlangıcı olduğunu düşünüyorlardı. Bu olmayınca tarih 1915'e ertelendi. Bu da geçince, tarih yeniden ileriye, 1918'e itildi. 1918 başarısızlığından rahatsız olmadılar, bir sonraki seçim 1975 oldu.

Her ne kadar hâlâ son zamanların yakın olduğu ve şimdi yaşayan milyonların asla ölmeyecekleri vaaz ediliyorsa da bildiğim kadarıyla, grup o zamandan beri tarihler önermeyi durdurdu. Bir Şahit kapınızı çaldığı zaman bütün bunları ileri sürmek yararsızdır çünkü bugünkü Şahitler inançlarının bıktırıcı tarihi, ya da mezheplerinin kurucusu Charles Taze Russell'ın yanlışları ve günahları hakkında hiçbir şey bilmezler. Yahova Şahitleri'nin tarihi üzerine iyi bir başvuru kaynağı *Dictionary of Cults, Sects, Religions, and the Occult*'taki (Dinler, Mezhepler, Tarikatlar ve Büyü Sözlüğü) (1933) George A. Mather ve Larry A. Nichols'un makalesi ve onların alıntıladığı bir çok başvuru kaynağıdır.

Ünlü kişilerin adlarında 666 bulmak, Vahiy kitabının yazıldığı zamandan beri numerolojistlerin takılıp kaldıkları bir sayı oyunudur. Sabır ve yaratma yeteneği ile hemen her kişinin adından 666 çıkarmak zor değildir. Örneğin, Blevins'in Kutsal Kitap kodunu kullanarak *sun, moon* ve *Pat J. Buchanan*'ın her birinin 666 ettiğini buldum. Aynı kod *Hal Lindsey B*'ye de uygulanırsa 666 üretir, burada B kuşkusuz Beast (Canavar) içindir.

Deccal için benim gözde adayım, eski canavar güreşçi ve şimdiki Minnesota valisi Jesse Ventura'dır. Blevins'in kodunu *J. Ventura*'ya uygulayın. Bingo! 666.

Satan (Şeytan) ile *Beast*'in (Canavar) her biri beşer harf. Öyleyse gelin Blevins'in kodunu beş ile, A = 5, B = 6 başlatalım. *Blevins*'e uygulayın kod 666 verir. Silah lobisinin baş sözcüsü Charlton Heston Mahşer Savaşı için felaket güçlerini hazırlıyor olabilir miydi? Heston altı harftir. Eğer harfleri A = 6, B = 7 ve benzeri olarak numaralar sonra Blevins'in her değeri 6 ile çarpma tekniğini uygularsak, *Heston* 666 eder.

Biraz daha çabayla 666'yı *Jerry Falwell*'e uygulamanın yolunu buldum. Abecedeki sayıyı tersten Z =0, Y = 1, X = 2 ve benzeri ile başlatarak. Ben buna Şeytan'ın kodu diyorum. *Falwell*'deki harflerin değerlerini alın, her birini 6 ile çarpın ve toplayın 666 elde edersiniz. Şeytan'ın Kodu, adını *W. Graham* biçiminde yazarsanız Billy Graham'ı da Deccal'a döndürüyor.

Başkan Clinton Deccal olabilir mi? William Jefferson Clinton'ın baş harfleri *W.J.C.*'nin normal konum değerlerini toplayın 36 bulursunuz. 1'den 36'ya kadar sayıların toplamı 666'dır. *Castro* ile fazla bir şey yapamadım, ama *Fidel*'in konum değerlerini toplarsanız aynı yöntem 36 üretir.

X. Bölüm

Son Söz

28. KESİM

Bilinen ve Bilinemeyen

Varoluş, varoluşun akıl almaz mucizesi! Kime hiçbir zaman yeni bir gün inanılmaz bir görüntü gibi gelmemiştir ki? Ve gökteki yıldızlar, yanıbaşındaki el ve ses kime anlatılmaz derecede güzel, aklın alabileceğinin ötesinde görünmemiştir ki? Herhangi bir ülkede ya da çağda varoluşu tüm gizlerin gizi saymayan büyük düşünür tanımıyorum.

–John Archibald Wheeler

Felsefede temel uzlaşmazlıklardan biri, belki de en temel olanı, evrenin yalnızca bizim algı ve araştırmamıza açık evrenle sınırlı olduğuna inananlarla, evreni, akıl almaz genişlikteki gerçekliğin bildiğimiz son derece küçük bir bölümü kabul edenler arasındadır. Bu iki görüş antik Yunan felsefesinin iki devi Aristo ve Eflatun tarafından benimsenmişti. Eflatun ünlü mağara alegorisinde yaşadığımız dünyayı bir mağaranın duvarları üzerindeki gölgelere benzetti. Bunu matematik bir metafora dönüştürürsek, evrenimiz daha yüksek bir uzay zamandaki çok daha geniş bir alemin üç boyutlu uzaya izdüşümü gibidir.

Aristo'ya göre, her ne kadar bölümleri insan anlayışının ötesindeyse de, gördüğümüz evren herşeydir. O, başı sonu olmayan, kendinden oluşmuş, kararlı dengede kozmostur. Platonik,

üstün gerçeklikler ve ilahlar ülkesi yoktur. Eflatun, Paul Kurtz'un "doğaüstü ayartı" demekten hoşlandığı şeye yenildi. Aristo ondan kaçınmayı becerdi.

Son yıllarda kozmologlar her biri ayrı yasalar ve sabitler grubuna sahip, sonsuz sayıda evrenin sürekli olarak yaşama geçtiği bir "çoklu evren" varsayarak bildiğimiz evrenle aşkın diyarlar arasındaki ayrımı bulanıklaştırmışlardır. Bu evrenin mükemmel ayarının bir Tasarımcı'nın kanıtı olduğu savına karşı insancı ilkeyi savunmanın bir yoludur. Bir düzine kadar sabitten herhangi birinin küçük bir kesir kadar değişmesiyle, yaşamın evrilmesi bir yana, güneşler ve gezegenlerin biçimlenmesinin olanaklı olmayabileceği biliniyor. Karşı sav: Eğer, planlanmamış, rasgele sabitlerle bir evrenler sonsuzluğu varsa, o zaman açıkça biz sadece, sabitleri yaşamın evrimine olanak veren bir evrende var olmalıyız.

Bununla birlikte, çoklu evren kavramı, Platonik aşkınlığa yönelik bir adım olmaktan uzak. Öteki evrenler bizimkinden temel bir biçimde farklı değiller. Hepsi de yalnızca büyük patlamalarının yasaları rastlantısal yaratış biçimiyle birbirinden farklı olan aynı kuvantum mekaniği yasalarındaki rastgele dalgalanmalara yanıt olarak varlık bulmuşlardır. Tanrısız bir doğadan her biçimde çoklu evrenin ötesinde uzanan aşkın diyarlara atlamak için hâlâ bir neden yoktur.

Birkaç kozmolog ve makbul çağdaş filozoflar çok daha ileri gidiyorlar. Onlar olası her türden evrenin varolduğunu varsayar – yani, her evren birbiriyle çelişmeyen yasalar grubuna dayalıdır. Kuvantum mekaniğinin çoklu dünyalardaki yorumunda, evren sürekli paralel dünyalara bölünür ama bu sayısız dünyaların hepsi aynı yasalara uyar. Olası bütün dünyaların çoklu–çoklu evreni çok daha geniş bir bütün, mantıksal olarak tutarlı olasılıkların sayısı sonsuz olduğu için sonsuz bir bütündür. Fizikçilerin çoğu, Occam usturası'nın düşünülebilecek en uç ihlali olduğu için bu görüşü kabul etmiyor. Leibniz'in mantıksal olarak olası tüm dünyaları

gözden geçiren ve sonra da en cazip olduğunu düşündüğünü seçen bir Yaratıcı kavramı, çok sayıda büyüklük düzenleriyle elbette daha basit bir varsayımdır.

Şimdi bir soru ortaya çıkıyor. Bilim kendi doğa bilgisinde durmadan ilerlerken, doğayı kavramaya hiçbir zaman mutlak kesinlikle ulaşamadan ama gittikçe yaklaşarak sonunda her şeyi bulacak mı?

"Her şey" derken ne anladığımızı dikkatle tanımlamalıyız. İnsanlığın bilinesi herşeyi bilmesi olanaklı olmayabilir tarzında saçma bir duygu vardır. Eflatun öldüğü zaman başında ne kadar saç kılı vardı ya da İsa, Dağda Vaaz verirken aksırdı mı aksırmadı mı asla bilemeyeceğiz. Pi'nin ondalık sayılarının tamamını ya da olanaklı bütün geometri teoremlerini de asla bilemeyeceğiz. Üçgenler hakkındaki olanaklı bütün teoremleri hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Olanaklı bütün ezgileri, ya da şiirleri, romanlar ya da resimleri, nükteleri ya da sihirbazlık numaralarını da bilemeyeceğiz çünkü olası bileşimler sonsuz. Dahası, Kurt Gödel'in bize öğrettiği gibi, aritmetiği kapsamaya yetecek kadar karmaşık her matematiksel sistem, doğru ya da yanlış olduğu sistem içinde kanıtlanamayan teoremler içerir. Gödel'ci kararlaştırılamazlığın matematiksel fiziğe uygulanabilip uygulanamayacağı hâlâ bilinmiyor.

Fizikçiler TOE'ler (herşeyin kuramları – theories of everything'den) hakkında konuştukları zaman hiç de önemsiz olmayan bir şeyden söz ederler. Belki de tek bir denklem ya da küçük bir denklemler kümesinde birleştirilerek fiziğin tüm temel yasalarının sonunda bilinir hale geleceğini kastediyorlar. Bu gerçekleşir de fizikçiler John Wheeler'in Kutsal Kâse dediğini bulurlarsa, kuşkusuz bu, temel yasalardan doğan karmaşıklık hakkındaki milyarlarca soruyu bilinmeden bırakacak.

Şimdiki durumda, kozmologlar gökadaları bir arada tutan "kara

madde"nin doğasını, evrenin hangi hızla genişlediğini bilmiyorlar ve daha yanıtlanmamış yüzlerce soru var. Biyologlar Yeryüzünde yaşamın nasıl başladığını ya da öteki güneş sistemlerindeki gezegenlerde yaşam olup olmadığını bilmiyorlar. Evrim bir gerçek ama nasıl işlediği konusunda derin gizler kalıyor. Karmaşık organik moleküllerin canlı organizmalardaki işlevlerini başarmalarına izin veren biçimlere nasıl olup da onca hızla girdiklerini hiç kimse bilmiyor. Beynin karmaşık moleküler yapısından bilincin nasıl ortaya çıktığını da kimse bilmiyor. Beynin nasıl anımsadığını bile bilmiyoruz.

Böyle bir bilinmeyenler listesi bir kitabı doldurabilir ama insanlık yeterince uzun yaşarsa onların hepsinin bilinir hale gelmesi olasıdır. Geçmişte bilim adamları sıklıkla birşeyin bilinemez olduğuna sadece birkaç kuşak sonra yalanlanmak üzere karar veriyorlardı. Öte yandan, bir çok bilim adamı fiziğin kendi yolunun sonuna geldiği kehanetinde bulunmuştu, oysa birkaç onyıl sonra olağanüstü büyük bilgi devrimleri oldu.

Son yıllarda, tam da bütün temel parçacıkların bulunduğu ya da tahmin edildiği düşünülürken, şimdilik bir TOE'ya aday olmaya en çok benzeyen süperdiziler geldi. Süperdizi kuramı doğruysa, bu, bütün temel parçacıkların gerilme direnci çok yüksek olan, inanılmaz ölçüde küçük ilmiklerden oluştuğu anlamına gelir. Bütün parçacıklar bahçesini onların titreşim biçimleri yaratır.

Süperdiziler neden yapılmıştır? Bilindiği kadarıyla onlar herhangi birşeyden yapılmış değiller. Salt matematiksel yapılardır. Süperdiziler yolun sonuysa, o zaman, siz ve ben de dahil olmak üzere, evrenimizde varolan herşey matematiksel bir yapıdır. Bir zamanlar bir arkadaşın dediği gibi, evren hiçbir şeyden yapılmış gibi görünüyor, yine de bir biçimde var olmayı beceriyor.

Öte yandan, gelecek bir zamanda süperdizileri daha da küçük varlıkların oluşturduğu bulunabilir. Çok ünlü bilim adamları,

Arthur Stanley Eddington, David Bohm, Eugene Wigner, Freeman Dyson, ve Stanislaw Ulam, evrenin dipsiz katmanlara sahip olduğuna epeyce inanmışlar. Bir katmana geçilir geçilmez, o zamana kadar kuşkulanılmamış bir bodrum katına sürpriz bir kapı açılıyor. Bu bodrum katları sonsuz. Kaplumbağaları hep yol aşağı giden eski şaka gibi. Isaac Asimov bu fikri özyaşamöyküsü *I Asimov*'da (Ben Asimov) şöyle ifade etti: "Ben bilimsel bilginin fraktal özelliklere sahip olduğuna inanıyorum; ne kadar fazlasını öğrenmiş olursak olalım, ne kadar küçük de görünse, geride kalan başlangıçtaki bütün gibi sonsuz derecede karmaşıktır. Sanırım Evrenin gizi budur."

Benzer bir sonsuzluk başka yönde gidebilir. Evrenimiz çoklu evrenin bir bölümü, o da çoklu–çoklu evrenin bir bölümü ve bu sonsuza kadar böyle gidebilir. H. G. Wells'in fantezilerinden birinde olduğu gibi, evrenimiz devasa bir eldeki bir yüzükte bir molekül olabilir.

Evrenimiz her doğrultuda sonlu da olsa ve başka dünyalar olmasa da hiçbir zaman yanıtlanamayan temel sorular var mıdır? Birazcık düşünme bile bir evet gerektiriyor

İleri bir tarihte bir TOE'nin bütün temel yasa ve sabitleri sağlayacağını varsayın. Açıklama, bir olguyu ya da daha az genel bir yasayı açıklayan genel bir yasa bulmaktan ibaret olur. Yeryüzü neden güneş çevresinde dönüyor? Çünkü o kütle çekim yasalarına uyuyor. Kütleçekim yasaları neden var? Einstein büyük kütlelerin uzay zamanı çarpıttığını o nedenle gök cisimlerinin jeodezik yörüngelerde hareket ettiklerini ortaya çıkardığı için. Gök cisimleri neden jeodezik yörüngeler edinirler? Onlar uzay zaman içinden geçen en kısa yollardır da ondan. Gök cisimleri neden en kısa yörüngeler edinirler? Şimdi bir taş duvara çarpıyoruz. Zaman, uzay ve değişiklik gerçekliğin verilen yanlarıdır. Bu kavramların herhangi birini kavramı tanım içine sokmadan tanımlayamazsınız, fizikçilerin dedikleri gibi, onlar daha temel kavramlara

"sıkıştırılamaz" türdendirler. Kant'ın tasarımladığı gibi, sadece insan bilincinin görünüşleri değillerdir. Onlar sizden ve benden bağımsız, "orada"dırlar. Onları daha genel yasalara yerleştirerek açıklamanın çaresi olmadığı anlamında bilinemeyen olabilirler.

Fizikçilerin en sonunda bütün temel dalgaları, onların parçacıklarını ve tüm temel yasaları bulduklarını ve her şeyi bir eşitlikte birleştirdiklerini düşünün. O zaman "Bu eşitlik neden?" diye sorabiliriz. Şimdi, büyük patlamaya zaman ve mekandan yoksun bir boşlukta rasgele bir kuvantum dalgalanmasının neden olduğunu tahmin etme modası var. Ama kuşkusuz, böyle bir boşluk "hiçbir şey"den çok uzak. Dalgalanma için orada kuvantum yasaları olmalı. Ve kuvantum yasaları neden oradalar?

Kuvantum mekaniği, Einstein'ın en sonunda olabileceğine inandığı gibi daha derin bir kuramın – ona X deyin– bir bölümü olarak "açıklansa" bile, o zaman da "Neden X?" diye sorabiliriz. Süper son sorulardan kaçış yok: "Niçin hiçbir şeydense bir şey vardır ve neden bir şey olduğu gibi biçimlenmiştir?" Yenilerde Stephen Hawking'in ortaya koyduğu biçimiyle "Evren neden bütün bu varoluş sıkıntısına girsin?" Soru açıktan açığa asla yanıtlanmayabilir, yine de duygusal olarak anlamsız değil. Bunun üzerinde düşünmek William James'in "varlıkbilimsel merak tutması" diye adlandırdığı şeye neden olabilir. Jean Paul Sartre' bunu "bulantı" diye adlandırmıştır. Allahtan böyle tepkiler kısa ömürlü, yoksa insan James'in "nihai nedenin kavurucu soluğu" diye adlandırdığı şeyi soluyarak çıldırabilirdi.

İnsanlığın küçük gezegenimiz üzerinde evrildiği aşırı kısa zamanı düşünün. Evrimin bizimle durmuş olması olası görünmüyor. Herhangi bir kimse bundan bir milyon yıl sonra, eğer insanlık sürüyorsa, beyinlerimizin bugünkü kapasitelerinin çok ötesine evrilmeyeceğine inanabilir mi? En yakın akrabalarımız şempanzeler üç kere üçün neden dokuz ettiğini, ya da ilkokullarda öğretilen başka bir şeyi kavrayamazlar. Bundan bir milyon yıl

sonra beyinlerimizin evren hakkındaki gerçekleri kavramaktan şu anda bildiklerimizin bir maymunun aklına uzak olduğu kadar uzak olacağını imgelemek zordur. Sonsuz bir evrim sürecinin bu aşamasında, beyinlerimizin bilinebilecek herşeyi bilebildiğini varsaymak bana kendine aşırı güvenmenin son aşaması gibi geliyor.

İnsan Tanrıya inanan biriyse, Rudolph Otto'nun *mysterium tremendum* (korkunç giz) dediğinin coşkusu olmadan düşünülmesi olanaksız evrenimize üstün olan engin bir bilinemeyen gerçeklik, "tamamıyla başka" bir alem apaçık vardır. Ama insan Tanrıtanımaz ya da bilinemezci bile olsa Bilinemeyen yok olmayacaktır. Hiçbir filozof bu konuda, bilinemezci Herbert Spencer'in *First Principles*'ının (İlk İlkeler) (1894) açılış kesimlerinde yazdıklarında olduğundan daha ikna edici olmadı.

Bu kitabın başlangıçtaki yüz sayfasında, "Bilinemeyen" başlıklı bir bölümde Spencer, bir Bilinemeyenin kabulünün dinle bilimin aralarını bulmanın tek yolu olduğunu tartışıyor. Apaçık boş inançları ve kaba inançlıları bir yana, bütün dinlerin arkasındaki duygu evrenin akıl almaz gizlerine yönelik saygıyla karışık bir korkudur. Spencer'in uslamlama biçimi aşağıda:

> Başka bir düşünüş –Bilim öğrencilerinin dikkat etmesi gereken bir düşünüş– gözden kaçırılmamalı. Yerleşmiş gerçeklerle meşgul ve henüz bilinmeyen şeyleri ileride keşfedilecek şeyler olarak değerlendirme alışkanlığında olduklarından ne kadar kapsamlı hale gelirse gelsin bilginin hiçbir zaman sorgulamayı doyuramayacağını unutmaya yatkındırlar. Pozitif bilgi, olanaklı düşüncenin bütün alanını doldurmaz ve asla dolduramaz. Buluşun son eriminde şu soru doğar ve her zaman doğmalıdır: Ötesinde ne var? Uzaya, sınırın dışında uzanan uzay fikrini kabul etmeyecek biçimde bir sınır düşünmek olanaksız olduğu gibi;

> "Bu açıklamanın açıklaması nedir?" sorusunu reddetmeye yetecek derinlikte herhangi bir açıklama da tasarlayamayız. Gittikçe artan bir küre olan Bilimle ilgili olarak, yüzeyine yapılan her eklentinin onu bilgisizlik çevresiyle daha geniş temasa geçirdiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle zihinsel eylemin karşı teze ilişkin iki yolu hep orada kalmalı. İnsan aklı, şimdi olduğu gibi, gelecek zaman boyunca da kendini yalnız araştırılmış görüngüler ve onların bağlantılarıyla değil, görüngüler ve onların bağlantılarının işaret ettiği araştırılmamış şeylerle de meşgul etmelidir. Bu nedenle bilgi bilinci tekeline alamıyorsa, –akıl için bilgiyi aşanın üzerinde durmak her zaman sürekli olanaklı olmalıysa– o zaman orada Dinin doğasına ilişkin bir şey için bir yer olmasına asla son verilemez; o ki Din bütün biçimlerinde bundan başka herşeyden seçkindir, o zaman konusu aklın evrenine de geçer.

Spencer "Din" derken, alışılmış, Tanrı ya da tanrılara tapınma anlamında dinden değil, sadece en üst düzeydeki gizemlere yönelik hayranlık ve korkuyla karışık saygı duygusundan söz ediyor. Ona göre Din ve Bilim düşüncenin iki temel yönüdür, Bilim bilinebiliri, Dinse bilinemezi ifade eder. İkisi birbirini yalanlamaksızın kaynaşır. O, "Eğer Din ve Bilim bağdaşacaksa," diye yazıyor, "bağdaşmanın temeli, bütün gerçeklerin en derin, en geniş en kesini –Evrenin bize gösterdiği Gücün anlaşılamaz olduğu– olmalıdır."

Olaylar ve yasaları açıklamakta yapılmış genelleme düzeylerinin ne kadar çok olduğu sorun değil, düzeyler zorunlu olarak bilimin sızma gücüne sahip olduğunun ötesinde bir sınıra ulaşmalı.

> Her doğrultudaki araştırmaları sonuçta onu çözülemez bir bilmece ile yüz yüze getirir ve o hep daha da açıkça onu çözülemez bir bilmece olarak algılar. İnsan

> zekâsının güçlülük ve güçsüzlüğünü –gücü, deneyim dizisi içinde gelenlerin hepsiyle dostça ilişkisinde, güçsüzlüğü, deney üstü olanlarla ilişkisindedir– bir anda öğrenir. O, asıl doğasında bilinebilir hiçbir şey olmadığını başka herhangi birinden çok daha doğru olarak *bilir.*

Spencer'in *First Principles*'ının (İlk İlkeler) "Bilinebilir" başlıklı kalanı, kendi zamanının bilimini, özellikle de o zaman evrim hakkında bilinenleri özetleme çabasıdır.

> Ama ileriki sayfalarda verilen Nesnelerin Biçim değiştirmesi öyküsü basitçe gerçeklerin düzenli bir sunulmasıdır ve olguların yorumu sundukları en son tek biçimliliğin bir ifadesi –onların uyduğu yasalar– olmaktan daha fazla bir şey değildir. Okur bir Tanrıtanımaz mıdır? Bu olguların açıklaması ve bu yasalar onun inancına ne destek üretecek ne de yıkacaktır. O bir kamutanrıcı mı? Şimdi öne sürülmeleri gerektiği biçimde görüngüler ve çıkarsamalar onun üzerinde uygunsuz herhangi bir anıştırmayı zorlamayacak. Tanrının, yoğunlaşan nebuladan şairlerin düşüncelerine kadar her yandaki her şeyin aslında varolduğunu mu düşünüyor? O zaman önüne konulması gereken kuram bu görüşün hiçbir çürütülüşünü içermemelidir. Evrene değişmeyen yasalar veren bir İlaha mı inanıyor? O zaman bu yasaların açıklamasında ve sonuçların bildirilmesinde inancıyla hiçbir farklılık bulmayacak.

Bu konuda yeni kitaplar sağanağından biri *Boundaries and Barriers: On the Limits of Scientific Knowledge* (Sınırlar ve Engeller: Bilimsel Bilginin Limitleri Üzerine) (Addison–Wesley, 1996), John Casti ve Anders Karlqvist tarafından yayına hazırlandı. Yazarlarının hemen hemen hepsi için "limitler" terimi, çözülmemiş

ama çözülebilme olanağı bulunan sorulara özgüdür. Yazarların çoğu editörlerin önsözlerinde söyledikleriyle aynı fikirdedirler: "Matematiğin tersine, dünyanın kalanı hakkında genel olarak yanıtlayamadığımız sorular bulunduğuna inanmak için hiç açık kapı bırakmayan sağlamlıkta hiçbir usavurma yoktur."

Sadece Britanyalı astronom John Barrow uyuşmama alçakgönüllüğüne sahip. O katkısını aşağıdaki gibi bitiriyor:

> Bu kısa özette üçüncü bin yılda kendisini geçile-mez engelleri göğüslerken bulabilecek bir Herşeyin Kuramı için araştırma yollarından birini açıkladık. Teknolojinin bakış açısından olduğu kadar, insanca entelektüel yetenekler tarafından dayatılmış sınırlamalar bulunduğunu görüyoruz. Ne, tamamıyla farklı amaçlar için evrilmiş insan akıllarının, doğa yasalarının en temel yanlarını eli altında bulundurma zorunda olması için ne de bu yasaların yaşamı destekleyen gezegensel çevreleri zorunlu olarak karakterize eden ılımlı enerjiler ve sıcaklıklarda sınanabilir sonuçlara sahip olmak zorunda olması için neden vardır. Evren için sorabileceğimiz sorulara ve bize sağlayabildiği yanıtlaraysa daha fazla engel var. Bunlar bilginin kendi doğası tarafından konulmuş engellerdir, insanca hatalar ya da teknik sınırlamalar yüzünden değil. Gerçekliğin doğasına imzasını atan birbirine sarılı mantıksal yapıların içini daha derinlemesine sondaladığımızda bilebildiğimizi sınırlayan bu daha derin sonuçların daha çoğunu bulmayı bekleyebiliriz. Nihai olarak, onların karakterize ettiği evren bütünlüğünün bilebildiğimiz bu şeylerin kataloğundan çok daha kesin olduğunu bile bulabiliriz.

Barrow daha sonra, 1998'deki kitabı *Impossibility:The Limits of the Science and the Science of Limits*'de (Olanaksızlık: Bilimin

Limitleri ve 'Limitlerin Bilimi) (Oxford University Press) bu düşünceleri açıkladı. Aşağıda onun yürekli son kesiminden pasajlar var:

> Kimi şeylerin ulaşılamaz ya da tasarlanamaz olabileceği fikri bilimsel (ve pek de bilimsel olmayan) yorumcular arasında kendiliğinden olma diz altı refleksi patlamaları yaratma eğiliminde. Kimisi bunu, insanca araştırma ruhuna hakaret olarak görüyor: bilgisizlik güçlerine beyaz bayrak göstermek. Başkaları, olanaksızdan söz etmenin bilim adamı karşıtlarının ellerine, asla bitmeyecek bir başarı öyküsü olarak halka mal olmuş bilim anlayışının kuyusunu kazmasınlar diye söylenmeden bırakılmış olması gereken kuşkular bayrağını verip havalandıracağından korkuyor...
>
> Tuhaf zamanlarda yaşıyoruz. Tuhaf yerlerde de yaşıyoruz. Gerçekliğin doğasına imzasını atan birbirine sarılı mantıksal yapıların içini daha derin sondaladığımızda bilebildiğimizi sınırlayan bu daha derin sonuçların daha çoğunu bulmayı bekleyebileceğimize inanıyorum. Evren hakkındaki bilgimizin bir kenarı var Son olarak, Evren bilgimizin fraktal kenarının onun karakterini içindekilerden çok daha doğru olarak tanımladığını, bilinemeyenlerin bilinebilenlerden daha esinleyici olduğunu bile bulabiliriz.

George Gamov bir defasında bilimi genişleyen bir daire, düzlemde değil küre üzerinde genişleyen bir daire olarak betimledi. Küre sonuç olarak tamamını kapsayıncaya ve evren hakkında daha fazla temel bilgi kalmayıncaya kadar, sonrasında büzülmeye başladığı bir en büyük boyuta ulaşır. Son yıllarda, bir çok fizikçi, örneğin Hawking, benzer umutlar ifade etmişlerdir. Richard Feynman daire büzülmeye başlayabilirse de yeni bilgi elde etmenin ve

dairenin tamamıyla kapanmasının hep daha zor olacağını iddia etti.

Bilim herşeyi hemen keşfedeceği kısa vadeli bir umut olmaktan çok uzak. Bir yüzyıldan daha önce Harvard'da ders veren Willaim James umudu şu sözlerle eleştiriyordu:

> Tam da bu Üniversitede... birden çok öğretmenin, gerçeğin bütün temel kavramlarının bilim tarafından zaten bulunmuş olduğunu ve geleceğin sadece resmi dolduran ayrıntılara sahip olacağını söylediğini duyuyorum. Ama birazcık düşünme...böyle düşünüşlerin ne kadar barbarca olduğunu göstermeye yetecek. Öyle bir bilimsel düşgücü yoksunluğu gösteriyorlar ki bilimin herhangi bir bölümünü etkin biçimde ilerleten birinin nasıl olup da bunca kaba bir hata yapabildiğini anlamak zordur...
>
> Bilimimiz bir damla, cehaletimizse bir denizdir. Başka ne kesin olursa olsun, hiç değilse şurası kesindir: şu andaki doğal bilgimizin *kapsadığı* dünya, özellikleri hakkında hiçbir fikrimizin olmadığı daha büyük *başka tür* bir dünya tarafından kapsanır.

Freeman Dyson'ın 1988'deki *İnfinite In All Directions* (Her Doğrultudaki Sonsuz) adlı kitabı hepsini söylüyor. Üçüncü kesiminin bitimine yakın farklı bir umut hakkında söyledikleri şunlar:

> Umudum, fizik dünyanın matematik dünyası kadar bitmez tükenmez olduğunu kanıtlamaya güç yetirebileceğimizdir. Parçacık fiziğindeki meslektaşlarımızın bazıları doğanın temel yasalarının tam bir kavrayışın sonuna gelindiğini düşünüyor. Son on yılda gerçekten olağanüstü ilerleme gerçekleştirdiler. Ama ben fizik yasalarının son bir ifadesi fikrinin, tüm matematikler için biçimsel bir karar yöntemi fikri kadar aldatıcı

olacağının kanıtlanacağını umuyorum. Fizik gerçekliğin tamamı, bir eşitlikler dizisiyle betimlenebilecek hale dönüşseydi, doğrusu düş kırıklığına uğrardım. Yaratıcının olağan olmayan bir biçimde düşgücünden yoksun olduğunu duyumsardım. Benzer bir bağlamda Einstein'ın dediği gibi *"Da könnt' mir halt der liebe Gott leid tun"* ("O zaman aziz Efendimiz için üzülürdüm") diyebilirdim.

Ek

Britanyalı filozof Derek Parfit, *London Review of Books*'daki (22 Ocak ve 5 Şubat 1998) "Niçin Herşey?, Niçin Bu?" başlıklı iki bölümlük makalesinde, 'kimi şeyler niçin vardır' süperüstün sorusuyla zekice boğuşuyor. Dediğine göre hiçbir şeyin varolmaması, içindeki bir solucan beyninin bile yaşamsız bir gökadadan daha karmaşık olduğu bir evren gerçeğinden çok daha basittir.

Sizin ve benim gibi garip yaratıklar içeren evrenin varolmayı yönetiyor olduğu kaba gerçeğini nasıl açıklayabiliriz? Bir çok fizikçi artık big bang'in boşlukta rastgele bir çalkantıyla başladığını düşünüyor. "Ama fizikçilerin boşluk dedikleri gerçekten hiçbir şey anlamında değildir. Niçin var olduğunu ve olasılıkları bulunduğunu sorabiliriz. Hawking'in tümcesiyle 'Eşitliklerin içine ateşi kim üflüyor?'"

Parfit, "Önce Geçersiz Olasılığı iyice düşünün," diye sürdürüyor, "içinde hiçbir şeyin hiçbir zaman varolmadığı. Bu olasılığı tasarlamak, önce, hep varolanın bir tek atom olduğunu varsaymaya yardımcı olabilir. Sonra bu atomun bile asla varolmadığını tasarlarız."

Gerçekte hiçbir şeyin varolmadığı, Geçersiz Olasılık üzerine birkaç dakikalık acı dolu düşünüp taşınmadan sonra, Parfit

kısaltarak şöyle yazıyor, "insanın soluğu kesiliyor." O, evreni Tanrıya bağlamanın haklı olduğunu mu yoksa öylesine değersiz coşkusal bir sıçrama olduğunu mu düşünüyor açık değildir. Her durumda, Parfit son nedeni açıkça yanıtlayamıyor.

Filozof Nicholas Rescher *The Limits of Science* (Bilimin Sınırları) (1984) adlı kitabında öne sürdüklerinin, bilim için her zaman herşeyi bilmenin mantıksal olarak olanaksız olduğunun biçimsel kanıtı olduğunu saptıyor. Albert Michelson'la, fizikte bütün büyük buluşların yapılmış olduğu ve artık eklenecek sadece küçük görevler sorunu bulunduğu biçimindeki uyarısı için sık sık dalga geçilmişti. Özyaşamöyküsünde, Robert Millikan'ın belirttiği gibi, Michelson uyarısını "ünlü bir fizikçiye" herhalde Lord Kelvin'e atfetti ama sonra, "benimle yaptığı bir konuşmada, bu uyarı için kendisini dobra dobra azarladı."

Nature'ın seçkin eski editörü Sir John Maddox'un *What remains to Be Discovered*'ı (Bulunacak Ne Kalıyor) (1998) bugünün bilim adamlarının yüz yüze oldukları yanıtlanmamış büyük sorulara görkemli bir göz gezdiriş. O bilimin asla son bulmayacak bir araştırma olduğuna, yanıtlanan her sorunun bir başkasını doğurduğuna ve bu sürecin sonu olmadığına inananlarla aynı fikirde.

Hugo Gernsback unutulması inanılır gibi olmayan dergisi *Science and Invention*'ın Kasım 1926 sayısındaki aylık başyazısına, "Bilginin Sonuna Ulaşabilir miyiz?" diye başlamıştı. Maddox gibi, o da o günkü bilimin yüz yüze olduğu bilinmeyen büyük sorulara göz gezdiriyor ve bilimin o gün bildiklerinin gelecek on bin yılda bileceklerine kıyasla sonsuz küçük olduğu kanısına varıyor.

Gernsback, "Aslında şimdiye kadar hiçbir şey görmediğimizden," diye yazıyor. "hâlâ el yordamıyla karanlıkta dolaşıyoruz ve akıllarımız hâlâ son derece ilkel... Biz gerçekten bütün büyük şeylere hâlâ bir köpeğin karmaşık bir radyoya

bakabildiği gibi bakıyoruz. Köpek radyoyu görebilir ve sesi duyabilir. Onun fizik bir nesne olduğunu bilir ama hepsi o kadar. Bizim varolan bilgimiz köpeğinkine çok benziyor."

Gernsback soruyor, eğer insan ırkı o kadar uzun yaşarsa, 100 milyon yılın sonunda bilginin sonuna ulaşabilecek mi? Ulaşamayağını düşünüyor. "İnsan ırkı bilginin sonundan hemen hemen şimdi olduğumuz kadar uzak olacak."

Dizin

Günümüzün birçok zararlı ve yıkıcı, gerçeği gizleyen bilimsel(!) sahtekârlıklarını ortaya çıkaran eğlenceli ve aydınlatıcı bir eser.

Martin Gardner'in **Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı?** adlı kitabı;
- Rüya teorisi ve Yeni Çağ (New Age) psikolojisinin
- Scientoloji ve dinsel köktencilik
- Refleksoloji, çiş terapisi ve benzeri diğer "alternatif" tıbbın öğretilerini araştırıyor.

Göktaşları yeryüzüne yağarak bize anlatıldığı gibi yaşamı yok edecekler mi? Yumurtalar yalnızca baharın ilk günü mü dik durabilirler? Kendi çişini içmek hastalıkları iyileştirir mi? Böyle gülünç sorular, öyle görünüyor ki günümüzde, sanki bilim adı altında ortaya çıkan korku ve şaşkınlık yaratmaktan başka işe yaramayan teorileri de kapsayan bilgi kırıntılarına açmışız gibi, milyonların zihnini meşgul ediyor. Yine de bu fikirler, ne denli gülünç olurlarsa olsunlar, ciddi makalelerde, "haber" programlarında, ciddi dergilerde yer alıyor, kolayca saygın bilgi olarak ortaya atılıyor ve kısa bir zaman içinde de, "gerçek" olarak kabul ediliyorlar. İşte böyle diyor Martin Gardner bu **Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı?** adlı kışkırtıcı ve sürükleyici kitabında. Günümüzün, bilimsel hurafeleri ortaya çıkaran en büyük dahilerinden biri Martin Gardner. Uzun yıllar süren araştırmalarının ışığında Gardner, Yeni Çağ kehanetlerinin ve saygın bilimcilerin güvenilmez araştırma sonuçlarını irdeliyor. Sahte bilim konularına deneyimli, şüpheci bir bakış açısıyla Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı? adlı kitap, numerolojiden Scientology'ye, Cennetin Kapısı tarikatının kült intiharlarından Senatör Claiborne Pell'in uzaylıların işgaline kadar değişik alanlarda görüşlerini belirtiyor. Kariyerine 1930'larda başlamış olan Gardner, hurafe ve zahmetsizce sağlık vaat edenlere hemen inanma eğilimindeki Amerikalıya kendi bilgeliklerini aktarıyor. Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı? oldukça neşeli ve entellektüel sahtekârlıkları ortaya çıkarmakta oldukça başarılı bir kitap. Özellikle çiş terapisi ve numeroloji konularındaki görüşlerini, alternatif tıp ile ilgilenen kişilerin kaçırmaması gerekiyor. Aydınlanmanın anıtsal bir eseri olarak Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı? mantık ve makul düşünceye değer verenleri rahatlatabilecek ve Martin Gardner'in, geçtiğimiz yüzyılın bilimsel araştırmalarının anlaşılmasına katkıda bulunan bir tür mirası.

MARTIN GARDNER, aralarında *Fads and Fallacies in the Name of Science, Calculus Made Easy, The Annotated Alice* gibi çok değişik konularda yetmişten fazla kitap yazmıştır. Yirmi beş yıldan fazla *Scientific American*'da matematik oyunları köşesini yazmıştır. Aynı zamanda, bu kitabın derlendiği *Skeptical Inquirer*'in de köşe yazarıdır. Hendersonville, North Carolina'da yaşamaktadır.

Martin Gardner, yarım yüzyıldan beri mistisizme ve anti-entellektüalizme karşı akıcılığı ve iyi bilimi savunan aydınlatıcı bir ışık kaynağı olmuştur. **—Stephen Jay Gould**

Martin Gardner milli bir hazinedir ve Âdem İle Havva'nın Göbek Çukurları Var mıydı? okullarda ve kongrede zorunlu olarak okutulmalıdır. Şüphesiz böylece, uçan daireler, Scientoloji, Yaratışçılık gibi deli saçmalık
son verebilir. **—Arthur C. Clarke**

Martin Gardner' in çağdaş aydın kültüre
anlayış genişliği, zor soruları kavrama gücü açısından emsalsizdir. **—Noam Chomsky**

ISBN 975-503-121-9

